Philipp Vandenberg

A sixtusi összeesküvés

A mű eredeti címe:
Philipp Vandenberg
SIXTINISCHE VERSCHWÖRUNG

© by Verlagsgruppe Lübbe GmbH & Co. KG,
Bergisch Gladbach

Fordította:
© Boda András

Borító: © Gelányi Mariann
(Malum Stúdió)

Felelős szerkesztő:
Ács Eleonóra

Az egyedül jogosított magyar nyelvű kiadás. A kiadó minden jogot fenntart – részletek közlésének jogát is – az írott és elektronikus sajtóban.

ISBN 978 963 9887 34 3

A kiadásért felel: a K.u.K. Kiadó ügyvezetője
K.U.K. Kiadó, 1138 Budapest, Népfürdő utca 15/E
T/F: 359-1634
www.kukkiado.hu
E-mail: kuk.kiado@chello.hu

Tartalom

A legfontosabb személyek a történetben 5
Az elbeszélés gyönyörűségéről 6
JEREMIÁS KÖNYVE 12
1. (Vízkeresztkor) 12
2. (A vízkereszt utáni napon) 35
3. (Marcellus pápa ünnepén) 39
4. (Két nappal később) 45
5. (A vízkereszt utáni második és harmadik vasárnap között) 58
6. (Pál megtérésekor) 61
7. (A vízkereszt utáni negyedik vasárnapon) 66
8. (Ugyanazon a vasárnapon) 71
9. (Gyertyaszentelő Boldogasszony napján) 77
10. (A Gyertyaszentelő utáni hétfőn) 81
11. (A hamvazószerda előtti vasárnapon) 91
12. (Hamvazószerdán) 99
13. (A rákövetkező csütörtökön) 106
14. (Nagyböjt első vasárnapja előtt) 111
15. (A nagyböjt első vasárnapja utáni hétfőn) 114
16. (A rákövetkező éjszakán és a következő napon) 120
17. (Mátyás apostol ünnepén) 124
18. (Emlékezés – Reminiscere – napján) 129
19. (Az emlékezés napja utáni hétfőn) 134
20. (Az emlékezés napja utáni kedden) 137
21. (A második böjthét utáni szerdán) 140
22. (Ugyanazon a szerdán) 150
23. (A második böjthét péntekén) 154
24. (A nagyböjt harmadik vasárnapja – Oculi – utáni napon) 157
25. (Valamikor Oculi és Laetare – a negyedik vasárnap – között) 161
26. (A Laetare utáni napon és a következő reggelen) 163
27. (Szent József ünnepén) 170
28. (A nagyböjt ötödik vasárnapja ~ Judica – utáni hétfőn) 172
29. (Gyümölcsoltó Boldogasszony napján) 176
30. (Nagyhét hétfőjén) 179

31. (Nagyhét keddjén) 188
32. (Nagyhét szerdáján) 191
33. (Nagycsütörtökön) 195
34. (Nagyszombatról húsvét vasárnapra) 200
A HALLGATÁS BŰNÉRŐL 205
FÜGGELÉK 208

A legfontosabb személyek a történetben

A legkiválóbb és legfőbb tisztelendő bíboros urak

Giuliano Cascone a Tanács bíboros államtitkára és prefektusa az egyház nyilvános ügyeinek intézésére
Joseph Jellinek a Hitoktatási Kongregáció prefektusa Giuscppe Bellini az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció prefektusa
Frantisek Kolletzki a katolikus művelődésügy kongregációs titkára és a német kollégium rektora

Az eminenciás és főtisztelendő érsekek és püspökök

Mario Lopez a Kongregáció hitoktatási főtitkára és Caesarea címzetes érseke
Phil Canisius a Vallásos Munka Intézete (IOR) vezetője
Desiderio Scaglia San Carlo címzetes érseke

A mélyen tisztelt főpap urak

William Sticklera pápa komornyikja
Raneri a kardinális államtitkár első titkára

Továbbá
Augustinus Feldmann a Vatikán Levéltárának vezetője
Pio Segoni montecassinói bencés szerzetes
Prof. Antonio Pavanetto a Vatikán épületeinek és múzeumainak főigazgatója
Prof. Riccardo Parenti firenzei Michelangelo-szakértő
Prof. Gabriel Manning a lateráni Athenäumnál a szemiotika professzora
Benno testvér, azaz dr. Hans Hausmann szerzetes
Giovanna házmesterné

Az elbeszélés gyönyörűségéről

Midőn mindezt papírra vetem, heves kétségek gyötörnek, szabad-e minderről szólnom… Nem lenne-e helyesebb magamban tartani, ahogy azok is magukban tartották, akik eddig tudomást szereztek róla. De vajon nem a hallgatás-e a legrútabb hazugság? És megérthetjük-e a valóságot, ha még azt is elhallgatjuk, amit tudunk? Ha képtelenek vagyunk felismerni és leírni azt, ami a hithű keresztények előtt rejtve maradhat egy életen át, ha állandóan csak a hit bizonyságába és biztonságába menekülünk? Sokáig mérlegeltem hát, belekezdjek-e vagy inkább temessem el magamban az egészet, míg végül rám tört az ellenállhatatlan vágy, hogy elmeséljem ezt a történetet – szóról szóra úgy, ahogyan azt emlékezetes körülmények között megismertem.

Szeretem a kolostorokat: valami megmagyarázhatatlan kényszer űz e világtól elzárt helyekhez, amiket – nem tudom, megfigyelték-e már – a világ legcsodásabb tájain építettek fel. Szeretem őket, mert mindig úgy érzem, megállt bennük az idő. Élvezem a furcsa illatokat, melyek átjárják a labirintusszerű épületeket: penészedő fóliánsok, frissen felmosott folyosók s átkozott tömjénfüst örök keverékét. Legfőképpen szeretem azonban a kolostorkerteket, melyek többnyire rejtve maradnak az avatatlan szemek előtt: hogy miért, fel nem foghatom, mert belőlük egyenesen a Paradicsomra láthat bárki.

Mindezt csak azért tartottam fontosnak előrebocsátani, hogy megértsék, miért hatoltam be azon a sugárzóan szép őszi napon a bencés kolostorba, amelyet valósággal elvarázsolt a rá ömlő napfény. Addig ügyeskedtem, míg végre sikerült elszakadnom a templomot, a kriptát és a könyvtárt bejáró csoporttól, s hamarosan rábukkantam a kis oldalkapura is, amely mögött – a derék Szent Benedek szokásos tervei szerint – a kolostorkertet gyanítottam.

A kertecske szokatlanul kicsi volt; hogy pontosan fogalmazzak, jóval kisebb, mint amekkorának a kolostor méreteihez képest lennie kellett volna. A már alacsonyan járó nap a paradicsomi négyszöget átlóban megfelezve egy élesen megvilágított és egy árnyékos részre osztotta. A kolostor belsejéből áradó, már-már nyomasztó hűvösség után jólesően hatott a nap melege. Néhány megkésett napraforgó, flox és nehéz fejű dália mutogatta

kevélyen szépségét, nőszirom-, kardvirág- és csillagfürttövek meredeztek nem kevésbé hetykén, mellettük pedig fűszernövények veszekedtek a keskeny ágyások minden négyzetcentiméteréért – egyszerű deszkalapok tartották távol egymástól a harcias hajtásokat. Ez a kolostorkert bizony egyáltalán nem hasonlított a bencés kolostorokban megszokott parkszerű kertekre, amiket minden oldalról épületek komor tömbjei, itt-ott átjárók kereteztek: mintha csak versenyre akartak volna kelni Versailles-jal vagy Schönbrunn-nal.

Nos, ezt a különös kertet a kolostor déli lejtőjének egyik teraszához csaphatták hozzá, alighanem utólag. Egy magas fallal kerítették el, tufából – mert az aztán volt erre, bőséggel.

Dél felé szabadon szárnyalhatott a tekintet, nem állta útját semmi: tiszta időben alighanem egész az Alpok vonulatáig el lehetett látni. Az egyik oldalon, ahol a burjánzó fűszernövények küzdöttek, víz csobogott komótosan egy vascsőből az alá épített kővályúba. A vályú mellett düledező kerti házikó, nem is: inkább csak egy deszkasufni, amin szemmel láthatólag több önjelölt építőmester is kísérletezett az évek során – csekély sikerrel. Az esőtől kopott lemeztető védte, s egy elfektetett, valaha tán jobb időket látott ablakszárnyon át szivárgott be némi fény. Az egész kulipintyó mégis fura vidámságot sugárzott: talán mert emlékeztetett a deszkabodegákra, amiket gyermekkorunkban a szünidőben eszkábáltunk össze.

Az árnyék mélyén hirtelen megszólalt valaki:

– Hogyan találtál rám, fiam?

A szemem fölé kaptam a kezem, hogy lássak valamit, aztán az elém táruló látványtól egy pillanatra szinte megbénultam: ott ült, egy tolószékben, akár a szálfa, egy szerzetes, prófétai, hófehér szakállal. Egyszerű, szürke öltözete elütött a bencések elegáns, fekete ruházatától. Átható tekintettel méricskélt, s bár ide-oda forgatta a fejét, akár egy marionettbábu, a tekintetét egy pillanatra se vette le rólam.

Tisztán értettem a kérdését, de ösztönösen visszakérdeztem, hogy időt nyerjek. – Hogy érti ezt?

– Hogyan találtál rám, fiam? – kérdezte újra a fura szerzetes, fejét tovább ingatva. A tekintete ijesztően üres volt.

Valami semleges válasz után kutattam az agyamban; nem tudtam még, mi sülhet ki ebből a különös találkozásból – és igazából nem is nagyon tudtam,

mit kéne mondanom. Volt valami nagyon fura a hangsúlyában, ahogy kérdezett.

– Nem találhattam önre, mert nem is kerestem – mondtam bölcselkedve. – Csak a kolostort néztem meg, s egy pillantást szerettem volna vetni erre a szép kis kertre… bocsásson meg, ha megzavartam.

Úgy gondoltam, ezek után egy biccentéssel el is köszönök, amikor az öreg hirtelen mozdulattal behajlította a tolószék karfáján mozdulatlanul pihenő karjait, s ugyanolyan váratlanul megtaszította a kerekeket – úgy vágódott elém, mint valami versenyautó. Úgy tűnt, elég jó erőiben van a bácsi. Éppoly gyorsan állt meg, mint ahogy elindult, s amikor már egészen közel volt, a napfényben, a dús haj és szakáll alatt szemügyre vehettem keskeny, fakó arcát. Sokkal fiatalabb volt, mint első látásra gondoltam. Kezdtem nyugtalan lenni ettől a furcsa találkozástól.

– Ismered Jeremiás prófétát? – kérdezte minden átmenet nélkül, én pedig egy pillanatra arra gondoltam, talán simán el kellene futnom, mégpedig most: de szúrós tekintete, s a különös méltóság, ami valósággal áradt belőle, nem engedett.

– Igen – válaszoltam. – Ismerem Jeremiás prófétát, és Ézsaiást, Baruchot, Ezékielt, Dánielt, Ámost, Zakariást és Malakiás prófétát – soroltam őket. Tiszta szerencse, hogy annak idején, diákkoromban egy kolostorban töltöttem pár évet, és még egészen jól emlékeztem a nagyprófétákra. Meg pár kisebbre is.

A válasz eléggé meglepte a barátot, s úgy tűnt, megörült neki, mert egy pillanat alatt elillant arcáról a merevség, és már a fejét sem rángatta olyan kísértetiesen.

– Abban az időben – kántálta az öreg – kihányják majd Júda királyainak csontjait és az ő fejedelmeinek csontjait, a papok csontjait és a próféták csontjait, és Jeruzsálem lakosságának csontjait az ő sírjaikból; és kiterítik azokat a napra, és az égnek minden serege elé, amelyeket szerettek, és amelyeknek szolgáltak, és amelyek után jártak, és amelyeket megkerestek, és amelyek előtt leborultak; nem szedetnek össze, el sem temettetnek, ganéjjá lesznek a föld színén. És inkább választja a halált, mint az életet az egész maradék, mindazok, akik megmaradtak a gonosz nemzetségből, mindazokon a helyeken, ahol megmaradtak, ahová kiűztem őket.

Kérdőn néztem a szerzetesre, ő pedig észrevette tanácstalan pillantásom, és kisegített:

– Jeremiás 8, egytől háromig.

Bólintottam. Örvendek.

A szerzetes felemelte a fejét, hogy fehér szakálla csaknem vízszintesen meredt előre, s kézfejével lágyan végigsimított haj koronájának alsó részén.

– Én vagyok Jeremiás – mondta közben, s hanghordozásában ott lapult némi hiúság. Ha jól emlékszem, ez nem épp szerzetesi erény.

– Itt mindenki Jeremiás testvérnek hív. Mindegy… hosszú történet.

– Ön is bencés?

Csak legyintett.

– Bedugtak ebbe a kolostorba, mert azt remélik, itt okozhatom a legkevesebb kárt. Így élek itt, a Szent Benedek rend törvényei szerint, nem bántanak és nem háborgatnak. Világi szükségleteim nincsenek. Méltatlan hozzám ez a mellőzött helyzet; ha tehetném, meg is szöknék.

– Régóta él már itt, a kolostorban?

– Hetek, hónapok… talán már évek óta. Nincs is jelentősége.

A panaszkodó Jeremiás testvér kezdte felkelteni az érdeklődésem, és óvatosan megpróbáltam megtudni valamit az életéről, a korábbi időkről.

A titokzatos szerzetes elhallgatott, állát mellére ejtette, s maga elé meredt, béna lábaira, s azonnal tudtam, túlságosan hirtelen voltam: messze mentem a kérdezősködéssel. Ám még mielőtt bocsánatot kérhettem volna, beszélni kezdett.

– Mit tudsz, fiam, Michelangelóról?

Akadozva beszélt, rám se nézett közben, de érezni lehetett, hogy minden szót alaposan mérlegel, mielőtt kimondja – mégis zavartnak és összefüggéstelennek tűnt, amit mondott. Nem is emlékszem már minden apróságra, főképp azért nem, mert lépten-nyomon belezavarodott, visszament, kijavította magát, aztán újrakezdte a mondatokat; arra mindenesetre jól emlékszem, amikor arról beszélt: a Vatikán falai mögött olyan dolgok zajlanak, amikről a hívő kereszténynek sejtelme sincs, továbbá hogy – s ez az ő szájából különösen brutálisan hangzott – az egyház afféle *casta meretrix,* egy szűzkurva. Emellett egyre-másra olyan szakkifejezéseket használt, mint a kontraverzális teológia, az erkölcsös teológia, és a dogmatika – így aztán kezdeti kétségeim, hogy Jeremiás testvérnél elmentek odafent, egy szempillantás alatt eloszlottak. Zsinatokat emlegetett, az összes érintett nevével, s persze mindegyik idejét napra tudta. Megkülönböztette egymástól a partikuláris, plenáris és provinciális zsinatokat, hosszasan taglalta az episzkopalizmus előnyeit és hátrányait, végül, amikor már zsongott a fejem, váratlanul megkérdezte:

– Te is félnótásnak gondolsz?

Igen, így kérdezte, te *is* – ami persze nem különösebben lepett meg. Egyre világosabb volt, hogy Jeremiás testvért azért pattintották ebbe az isten háta mögötti kolostorkertbe, mert sokak számára egyre kellemetlenebb eretnekké vált. Sokkal egyszerűbb valakit bolonddá nyilvánítani és eltüntetni, mint megválaszolni kellemetlen kérdéseket – amiket ráadásul mások is meghallhatnak… Nem is tudom, mit válaszoltam szegénynek; de arra nagyon is emlékszem, hogy egyre inkább izgatott, ki lehet. így hát visszakanyarodtam az eredeti kérdésemhez, és újra kértem, mesélje el, hogyan került a kolostorba. Jeremiás a nap felé fordult, s lehunyt szemmel hallgatott. Csak néztem, s egyszerre észrevettem, hogy reszketni kezd; a kezdeti finom remegés egyre erőteljesebb lett, míg végül már az egész felsőteste ijesztően rázkódott, az ajkai remegtek: mintha magas láza, hidegrázása lett volna. Ugyan miféle szörnyűségek játszódhattak le a lehunyt szemek mögött…

A kolostor templomtornyában megszólalt a harang: zsolozsmára hívott. Jeremiás testvér hirtelen kiegyenesedett, mint aki álomból riad.

– Ne szólj senkinek a találkozásunkról – mondta izgatottan. – A legjobb lesz, ha most megbújsz a kerti kis házban. Vecsernye alatt észrevétlenül kiosonhatsz a kolostorból. Holnap ugyanebben az időiben gyere el! Én is itt leszek.

Követtem az utasítását, s elrejtőztem a kis faházban. Épp jókor: rögtön utána lépteket hallottam. Kilestem az ablakon, s láttam, amint egy bencés Jeremiást a templom felé tolja. Egy szót sem szóltak egymáshoz. Olyan volt, mintha nem is vettek volna tudomást a másik létezéséről – a barát a rend parancsát követte, részvétlenül, Jeremiás pedig a maga világába temetkezve, rezzenéstelenül tűrte.

Nem sokkal később gregorián éneket hallottam a templomból, kimentem, de óvatosan a kerti ház árnyékában maradtam, nehogy a kolostorépület ablakából véletlenül felfedezzenek. Mindenképp viszont akartam látni Jeremiás testvért. A magas védfalról meredek kőlépcső vezetett lefelé. A bejáratot elzáró vaskapun átugrani már semmiség volt.

így hagytam el a kolostort és a paradicsomi kertet, s másnap ugyanígy is mentem vissza. Nem kellett sokat várnom: egy testvér szó nélkül, akár az előző nap, a kertbe tolta a kerekes székben ülő Jeremiást.

– Amióta itt vagyok, még senki sem kérdezett a korábbi életemről – kezdte a szerzetes mindenfajta bevezető nélkül. – Ellenkezőleg: épp azon

fáradoztak, hogy elhitessék velem, eszük ágában sincs elzárni a külvilágtól – azt akarták bemesélni nekem, hogy megháborodtam, mintha valami elátkozott bűnös, iszlám orgyilkos lennék. Lehetséges, hogy nem vagyok a teljes igazság birtokában; de ha ezerszer megesküdnék rá, akkor sem hinne nekem senki. Galilei érezhetett ilyet.

Biztosítottam róla, hogy én hiszek neki; éreztem, milyen sóvárogva várja, hogy valakivel végre megoszthassa a titkait.

– Te sem leszel boldog, ha megtudod az igazságot – figyelmeztetett Jeremiás, én viszont biztosítottam, hogy megbirkózom majd a teherrel. Ekkor a magányos szerzetes mesélni kezdett. Nyugodtan, némi távolságtartással mesélt: első nap még csodálkoztam is, ő hogyhogy nem szerepel a történetben. Aztán másnap rájöttem, hogy harmadik személyben beszél magáról, úgy mesél, mint egy semleges megfigyelő – de kétségtelen volt, azoknak az embereknek egyike, akikről részletesen beszámolt, ő maga kellett legyen: Jeremiás testvér.

Öt egymást követő napon találkoztunk a kolostor kertjében, elrejtőztünk egy buja rózsalugas mögött, de volt, hogy a korhadozó kunyhóban üldögéltünk. Jeremiás beszélt, neveket, tényeket említett, és én – bár a történet olykor túlságosan is fantasztikusnak tűnt – egy pillanatig sem kételkedtem hitelességében. Miközben beszélt, csak ritkán pillantott rám, tekintetét többnyire egy távoli, képzelt pontra szegezte, mintha tábláról olvasna. Egyszer sem szakítottam félbe, nem mertem kérdéseket feltenni, mert féltem, elveszíti az elbeszélés fonalát. S eszem ágában sem volt közbeszólni – hiszen elbűvölt a meséje. Jegyzeteket sem készítettem: úgy gondoltam, zavarná, ha látná, hogy leírom a gondolatait; s hiszem azt is, így kerülhettem a legközelebb Jeremiás testvér szavaihoz.

JEREMIÁS KÖNYVE

1. (Vízkeresztkor)

Legyen átkozott a nap, amelyen a Kúria elhatározta, hogy a tudomány legújabb vívmányait bevetve restauráltatja a Sixtus-kápolnát. Átkozott legyen a firenzei, és átkozott minden más művészet; átkozott az elbizakodottság. És átkozott legyen, aki az eretnek gondolatokat nem mondja ki eretnek bátorsággal, hanem festett mészre, minden kőzet közül a leg-visszataszítóbbra bízza: a *buon frescora,* ragyogó színeket keverve a friss malterba.

Joseph Jellinek bíboros felnézett a magas boltozatra, ahol ponyvával elfüggönyözve az állványzat lógott; a takarástól még épp látni lehetett Ádámot a Teremtő ujjánál. Mintha tartana Isten hatalmas jobbjától, a bíboros arca többször is kissé megrándult, mert ott, körbekerítve, vörösbe öltöztetve nem a jámbor és kegyelmes Isten lebegett: ott maga a Teremtő kelt életre, erőteljes és szép, izmos, mint egy harcos – az élet áradt belőle. Az Ige testté lett…

A művészetbarát Gyula pápa áldatlan ideje óta egy pápa sem lelte kedvét Buonarroti színekben tobzódó festészetében, aki – ez egyébként már életében is nyílt titok volt – nem átallott kételkedni a kereszténységben, s képeinek gondolat-világa különös keveréke volt az ótestamentumi hagyományoknak és a görög antik művészetnek, s volt benne egy csipet az idealizált rómaiságból is… Mindez bűnös dolognak számított akkoriban. Gyula pápa imádkozva a földre rogyott, amikor először leleplezték előtte a freskót, rajta a könyörtelen bíróval, aki előtt jó és gonosz egyaránt megremegett. Ám alig tápászkodott fel a földről, azonnal hevesen Michelangelónak támadt, szemére hányva az ábrázolás idegenségét, titokzatosságát és az alakok mezítelenségét. Teljesen összezavarodva az átláthatatlan szimbolika, a számtalan gyanús célzás és újplatonista utalás miatt, a Kúria nem tudott mást tanácsolni, mint a készítőket a meztelen testek miatt szigorúan megróni. Persze voltak, akik nem érték be ennyivel: a freskó azonnali eltávolítását követelték – leghangosabban a pápa ceremóniamestere, Biagio da Cesena, aki Minos-ban, a pokol bírájában

saját magát vélte felismerni. Bizony, csak Róma legjelentősebb művészeinek egyhangú tiltakozása mentette meg az Utolsó ítéletet a megsemmisítéstől.

Aztán a csöpögő víz, többszöri átfestés és a gyertyakorom is pusztulással fenyegette Michelangelo orgiának is beillő szellemi szárnyalását. Ó, hogy miért is nem ette meg a penész a prófétákat, miért nem fedte be vastagon a füst a Szibillákat, a titokzatos jósnőket; mert alig kezdte meg a munkát Bruno Fedrizzi vezető restaurátor a magas állványon, alig szabadította meg segédeivel az első prófétákat a rájuk rakódott sötét rétegtől, máris kezdetét vette újra a firenzei uralma: mintha csak Michelangelo kikelt volna a holtak közül, fenyegetőn, mint a bosszú angyala.

Joél, a próféta, egykor sötét pergamentekercset tartott a kezében, amelyen, bár látszólag sem elő-, sem hátoldalán nem tartalmazott semmilyen írásjelet, most, a sikeres tisztogatás után világosan kivehető lett egy A. Az A és O, vagyis az alfa és ómega, a görög ábécé első és utolsó betűi az ős-egyház keresztény szimbólumai – a restaurátorok azonban hiába tisztogatták, míg a mennyezetre festett pergamen végül már vakítóan fehér lett: a mészbevonat egy árva O-betűt sem rejtett. A Joél próféta szomszédságában látható eritreai Szibilla könyvében, melyet egy olvasópulton állított fel, viszont felbukkant egy másik rejtélyes rövidítés: I – F – A. E váratlan jelenség heves vitát váltott ki – mely a nyilvánosság teljes kizárásával zajlott. A vatikáni épületek és műkincsek kutatói és művészettörténészei, Antonio Pavanetto professzor vezetésével kifejtették a felfedezésről alkotott szakvéleményüket. Firenzéből a helyszínre utazott Riccardo Parenti Michelangelo-specialista, ezután Cascone, a bíboros államtitkár, a teljes felfedezést titkossá nyilvánította, miután egymás közt az A – 1 – F betűk lehetséges jelentéséről értekeztek. Parenti vetette fel elsőként annak lehetőségét, hogy a restauráció során további írásjeleket fedezhetnek fel, s ezek megfejtése esetleg kevésbé lenne kívánatos a Kúria és az egyház számára. Mint köztudott, Michelangelo egész életében szenvedett munkaadóitól, a pápáktól, s ennek nemegyszer hangot is adott. Ki tudja, nem ily módon állt-e bosszút a maga sajátos eszközeivel. ..

Vajon valóban lehettek-e a firenzei mesternek eretnek gondolatai? – érdeklődött óvatosan a kardinális államtitkár.

A művészettörténet-professzor igennel válaszolt a kérdésre – hozzátéve, hogy természetesen teljes bizonyossággal ezt nem jelentheti ki.

Erre aztán a bíboros államtitkár, Guiliano Cascone a Szent Kongregáció hitkérdésekben felelős prefektusát, Joseph Jellinek bíborost is szívesen bevonta volna a kérdés tisztázásába, ám ő nem igazán mutatott érdeklődést: inkább azt javasolta, hogy a Vatikáni Épületek és Múzeumok Főigazgatósága – Pavanetto professzor vezetésével – vegye át az ügyet, már ha egyáltalán létezik bármiféle ügy. A Szent Hivatal jobbnak látná nem beavatkozni.

Amikor aztán a következő évben Ezékiel próféta figurájának restaurálására került sor, a Kúria érdeklődése elsősorban is arra az irattekercsre irányult, amit Jeruzsálem pusztulásának hírnöke a bal kezében tart. Úgy tűnik – jelentette Fedrizzi, a főrestaurátor –, mintha a freskó e helyen különösen bekormozódott volna. Olyan, mintha gyertyával szándékosan kormozták volna össze, hogy azt a részt még sötétebbé tegyék. A restaurátorok tisztogató munkája nyomán újabb két betű lett látható: egy L és egy U. Pavanetto professzor ekkor annak a gyanújának adott hangot, hogy az Ezékiel mellett álló perzsa jósnő is rejtegethet egy betűt. Továbbmenve, a freskón egy púpos, láthatóan rövidlátó öreg közvetlenül a szeme elé emel egy piros kötésű könyvet. Az állványról egész közelről vizsgálva, Bruno Fedrizzi ezen már a tisztítás előtt felfedezett egy betűt. Cascone bíboros államtitkár, akit a felfedezés – határozottan úgy tűnt – jobban nyugtalanít, mint másokat, azonnal próbatisztítást végeztetett a freskón látható könyvön. Hamarosan be is igazolódott a feltételezés: így hát a következő betű, egy B is csatlakozott a kombinációhoz.

Kézenfekvő volt tehát a feltételezés, hogy a sorban az utolsó alak, Jeremiás próféta is hozzátesz majd valamit a jelsorhoz – és valóban, az ő oldalán lévő papírtekercsen egy A-t találtak. Jeremiás, akit – eltérően a többi prófétától – legbelül folyton kétségek kínoztak, s nyíltan kimondta, a nép sosem fog megtérni, s akinek Michelangelo a maga kétségbeesett arcát adta, néma maradt, rezignált, tanácstalan – mintha csak ismerné a titokzatos betűsor jelentését. A-I-F-A-L-U-B-A.

Giuliano Cascone, a bíboros államtitkár leszögezte, hogy még mielőtt a felfedezést nyilvánosságra hoznák, meg kell fejteni az írás jelentését. Vitára bocsátotta azt az ötletet is, mely szerint, ha a megmagyarázhatatlan rövidítés titkát nem lehetne sürgősen megfejteni, inkább mossák le. A főrestaurátor, Bruno Fedrizzi úgy vélte, ez technikailag kivitelezhető lenne, mivel Michelangelo a betűket a kész freskóra írta fel, egyéb apró javításokkal együtt. Riccardo Parenti professzor azonban hevesen

tiltakozott a felvetés ellen: azzal fenyegetőzött, ha a betűket eltüntetik, visszaadja tanácsadói megbízatását, és a nyilvánossághoz fordul, közzétéve, hogy a Sixtus-kápolnában meghamisítják és tönkreteszik a világ legjelentősebb művészi alkotását. Cascone erre tüstént visszakozott, de megbízta Joseph Jellinek bíborost, a kongregáció adatvédelmi prefektusát, hogy a sixtusi felirat kutatására késedelem nélkül szervezzen bizottságot, s a fejleményeket egy ülésen beszéljék meg. Az ügyet emellett a *speciali modo* kategóriából a *specialissimo modo*-ba kell emelni, azaz szupertitkossá kell minősíteni, tette hozzá az államtitkár. Ilyenformán a titoktartási kötelezettség bármilyen megszegését a legszigorúbban torolják meg. A konzílium időpontjának a vízkereszt második vasárnapja utáni hétfőt jelölték ki.

Jellinek elhagyta a kápolnát, a szűk kőlépcsőn megszokott mozdulattal összefogva reverendáját, mely – mint a bíboros teljes ruhatára – Gammarelli Annibalétól, a pápa és a Kúria szabójától származott, a via de Santa Chiara 34.-ből. A lépcsőfordulónál balra fordult, s arra sietett tovább. Nyugtalan lépései visszhangoztak a hosszú, üres folyosón, amin több mint kétszáz métert kellett megtennie a kozmográfus Danti térkép-freskói mellett. Ezek az egyháztörténet nyolcvan helyszínét ölelték fel, s XIII. Gergely pápa festtette őket a végtelen boltívek aranyozott gipszdíszítései közé. Jellinek egészen az ajtókig lépdelt, amik – zár és kilincs híján – illetékteleneknek megakadályozták a feljárást a Szelek Tornyába. A bíboros csak biccentett, s megállt, hogy megvárja, míg az ajtók megnyílnak előtte. Amúgy sem árthatott pár másod-percnyi szusszanás: jó darab út várt még rá.

Hogy a torony honnan kapta a nevét, az közismert: az emlékezetes naptárreform tulajdonképpen itt, a padláson indult, amikor a Pontifex obszervatóriumot rendeztetett be a Nap, a Hold és a csillagok megfigyelésére. A szelek járásának fordulékonysága sem kerülte el figyelmét: a tetőn egy óriási kar, amit a széljelző zászló vezérelt, mindig a légáramlat irányába mutatott. Rég az enyészeté már a műszerkészlet, melynek segítségével – az Úrnak abban az emlékezetes évében, 1582-ben, mely XIII. Gergely pápaságának tizedik éve volt – az időt egyszerűen tíz nappal eltolták, így aztán október 4-ét, csütörtököt október 15., péntek követte. A fontos szabály kimondja azt is, hogy csak azok az évek számítsanak szökőévnek, melyek négyszázzal oszthatók. *Fiat. Gregorius papa tridecimus.* Ami fennmaradt, az az állatövek padlómozaikja, amelyre

csak úgy árad a fal egyik nyílásán bezúduló napfény; s persze ott vannak még a freskók a falakon: szélfútta öltözékükben a szeleknek parancsoló istenségek.

Évszázadok óta tabuk és titkok övezik a tornyot; de nem a pogány istenek, nem is a Szűz, a Bika vagy a Vízöntő miatt – és nem is a miatt, mert a vaskos falak közt nincs világítás. A misztérium mintha az aktahegyekből, a dokumentumfalakból áradna, melyeket levéltári alapegységekben, úgynevezett fondokban őriznek, témák és kor szerint csoportosítva. Hogy hány fond veszhetett oda az évszázadok viharában, persze senki sem tudja: némelyikük talán a *L'Archivio Segreto Vaticano* – a Vatikán Titkos Levéltárában pihen…

A toronyból a pápai titkos levéltár végtelen folyosóira az évek, évszázadok során, mint vulkáni láva hömpölygött le a papír- és pergamentömeg. Évszázadokon át fedte el a jelen a múltat, míg csak maga is múlt nem lett, s betemette az új jelen. A tornyot találták alkalmas helyszínnek a levéltárosok, hogy ide gyűjtsék össze azokat a dokumentumokat, amikbe a pápák akarata szerint csak az utódjuk tekinthetett bele, és senki más. Ez lett hát a *Riserva* – a szigorúan titkos zárt részleg.

A bíboros végre lépteket hallott a kapu mögül, újra biccentett egyet, mire azonnal kulcscsörgés hallatszott, s a nehéz kapu hangtalanul kinyílt. Valamit láthatólag ismertek odaát: a bíboros fej mozdulatát, az időpontot vagy a hátsó ajtót, amelynél ilyenkor bebocsátást kért; az ajtót kinyitó prefektus ugyanis nem kérdezett semmit a késői látogatótól, még csak az ajtó hasadékán sem pislantott át, oly biztos volt abban, hogy csak a bíboros lehet az. A prefektus, Augustinus, világi közösségben élő pap, oratorianus volt, azaz a rangidős, fő és legképzettebb levéltári hivatalnok, aki mellett egy alprefektus, három levéltáros és négy *scrittori* vagyis írnok dolgozott. Igazából valamennyien ugyanazt a munkát végezték, ha különböző rendfokozatban is; Augustinusról viszont az a hír járta, hogy ő a pergamenek és a *Buste* – ami nem más, mint a rendezőmappa, amelyben a leveleket és a papírokat őrzik – nélkül egyszerűen nem is tudna élni. Mindenki úgy tudta, hogy okiratok között alszik, s alighanem azokkal is takarózik.

Az archívumba általában elölről lépett be a látogató, ahol a prefektus vagy az írnokok egyike ült egy széles, fekete asztalnál; mindig ugyanabban a tartásban, kezét fekete köntöse ujjába rejtve. Előttük feküdt a nyitott

regiszter, amelybe – a be-bocsátási engedély alapján – minden látogatót bejegyeztek. Az engedély biztosította, hogy az érdeklődő bizonyos polcokhoz hozzáférjen, többségüket viszont elzárták az avatatlan tekintetek elől. A levéltár őrzői pedig sosem mulasztották el feljegyezni az időt, amit a kutató – kettő-háromnál egyébként több nem is jött hetente – a sötét állványok között eltöltött. Órára, percre.

A bíboros mentében mormogott valamit, nagyjából úgy hangzott, mint a „Laudetur lesus Christus", azzal elsietett a prefektus mellett, és jelezte, hogy a nevét ne írják be a regiszterbe. Jobbra volt a *Sala delli Indici,* amely a tartalom- és állományjegyzékeket, az összefoglalókat és az archívum osztályozási kartonjait rejtette – mindezt természetesen a felhalmozott anyag bármilyen szintű ismerete nélkül. Nem véletlenül: az egészet készakarva legalább annyira áttekinthetetlenné tették, mint János rejtélyes kinyilatkoztatásai. És a rendszer nagyjából éppoly zavaros is volt. A levéltáros és az írnokok nyugodtan akár nyitva is hagyhatták volna a titkos termeket: senki emberfia, még a legbuzgóbb, legfelkészültebb tudós sem lett volna képes a kilométerhossz tárolt anyagokból egy mákszemnyi titkot sem előcsalogatni. Minden fond betűk és számok mögé rejtezett, sehol a legcsekélyebb utalás sem árulkodott a tartalmukról; itt, kérem, már az egyes regiszterek használatához is vaskos tudományos munkákat kellett írni, ezek plafonig érő polcrendszereket töltöttek meg. Voltak részlegek – például az, amely csak a Szelek Tornya legfelső emeletéről elérhető –, ahol kilencezer *Bustét,* vaskos aktát tároltak, legnagyobb részük feldolgozatlan: valaki egyszer kiszámolta: ha két írnok mindennap egy bejegyzést nézne meg, száznyolcvan év alatt talán végeznének is az archiválással.

Ha valaki netán mégis megszerezné az egy dokumentum megtalálásához szükséges jelzeteket, s hátradőlne abban a hitben, hogy sínen van, az nagyot huppanna; a századok folyamán, főleg az egyház kettészakadása óta számtalan visszatérő és mindannyiszor hiábavaló próbálkozás történt a teljes állomány újrajelölésére. Ez pedig azzal a súlyos következménnyel járt, hogy a tengernyi *Buste* mára számos különféle jelzést tartalmaz, egyebek mellett egy összefoglaló szöveges zanzát, például: *„De curia, de praebendis vacaturis de diversis formis, de exhibitis, de plenaria remissione…"* Ám ez is csak akkor volt olvasható, ha a dokumentumot – ahogy az a középkori pápaság idejében szokás volt – fekve tárolták (azért is írták ezt az összefoglalót a lap aljára). A szöveges ismertetőt vagy egy számjelzés, vagy valami kombinált betű-számrendszer kísérte, mondjuk

„Bonif. IX. 1392. Anno 3. Lib. 28”. Ezekből aztán nem volt túl egyszerű kiokoskodni valamit.

Az utolsó feljegyzett *custos registri bullarum apostolicarum* bizonyos Giuseppe Garampi, a XVIII. század közepén a szokásosnál is mélyebb nyomokat hagyott maga után. Ő alkotta meg a *Schedario Garampi*-t, vagyis a Garampi-féle levéltári gyűjteményt, amelynek felosztása – pápánként rendszerezve a különböző területeket – inkább csak fokozta a káoszt.

Ha pedig mindezt bárki zavarosnak ítéli, nem téved. Minden új rendszer újabb emeletet húzott a levéltár Bábel-tornyára: s ahogy az a torony sohasem ért fel az égig, és Isten összezavarta az építői; nyelvét, épp így minden újabb megegyezés is hasonló következményekkel járt. Igaz, a görögök teremtésről szóló kozmogónia-tanai szerint a káosz volt az ősállapot, melyből a Teremtő a rendezett Kozmoszt teremtette, nem pedig megfordítva. Káosz ide vagy oda, az bizonyos, hogy a belépőnek ismeretlen világ nyílt meg, mely fölött Augustinus őrködött, mint a háromfejű Cerberus Hádész kapujában.

Kísérője most egy elemlámpát nyújtott át a bíborosnak, mivel sejtette, hogy a főpap útja a *Riservá*hoz vezet, ahol nincs világítás. Jellinek bólintott, de egy szót sem szólt. Augustinus is hallgatott, de nem maradt le, követte a kardinálist a keskeny csigalépcsőn a torony felső szintjére. Fáradságos, nehéz út állt előttük, de nem úszhatták meg: ez volt az egyetlen feljáró, melynek minden lépcsőfordulójában egy telefonkészüléket helyeztek el.

Itt, az *Archivio segrato*-hoz, a legrégebbi és legtitkosabb anyagokat tartalmazó részleghez vezető úton nyomasztó dohszag uralkodott, s erre a dögvészes bűzre még valami vegyszer nem kevésbé kellemetlen szaga is ráerősített. A metsző kipárolgású anyagot egy makacs gomba ellen vetették be: a gomba már évszázadokkal korábban megtelepedett itt, az aktákat és pergameneket bíborszínű fonataival szőtte be, s a modern kor számos ravasz szerének is ellenállt.

Itt kizárólag a pápa engedélyével lehetett kutatni vagy az aktákba bepillantani, mivel azonban a pápa nem szokott aláírni, leszámítva a különlegesen fontos okiratokat, e feladatot Joseph Jellinek bíboros vette át. Természetesen neki is igen ritkán akadt aláírni valója, mert olyan ember nem akadt, akinek jogában állt volna megfellebbezni a szóbeli visszautasítást. Egyébként a száz évnél frissebb aktákat kivétel nélkül titkosították, sőt, a pápai és a pápát érintő dokumentumok nem kevesebb

mint háromszáz évig maradtak és maradnak rejtve az utókor előtt. Egymásra halmozva, felgöngyölve, átkötözve, lepecsételve hevert itt két évezred egyháztörténete; itt volt egyebek mellett a háromszáz pecséttel lezárt dokumentum, amelyben Krisztina, a protestáns svéd királynő elismerte az átlényegülés dogmáját az úrvacsorában, továbbá a tisztítótüzet, a bűnök elhagyását, a pápa tévedhetetlenségét, a tridenti zsinat végzéseit, és ezzel a szent katolikus egyházat. Itt hevertek VII. Sándor pápa rendelkezései, a számlakönyvek, számlák, levelek és a részletes jelentések, amelyekből nem hiányzott sem a katolikus valláshoz megtérő nők ruházatának bemutatása (fekete selyem, mélyen dekoltált), sem a felszolgált finomságok részletezése (szobrok, virágok marcipánból, aszpik és cukor) – más leírások pedig szaftos részletekbe menően foglalkoztak e hölgyek biszexuális hajlamaival is. De itt őrzik VII. Henrik dédunokájának, a szenvedélyesen katolizáló Stuart Máriának a pápához intézett, a Szent Kongregáció végzésével egyetértő utolsó levelét, amely betiltja Kopernikusz Hat könyv az égitestek járásáról című művét, melyet az egyházjog doktora III. Pál pápának ajánlott. Külön levéltárban, összekötve, EN XIX jelzéssel őrizték a Galileo Galilei-ügy eljárásának aktáit, a hét bíboros szerencsétlen ítéletével; *„Mi megmondjuk, kihirdetjük, elítéljük és kijelentjük, hogy te, fent nevezett Galileo, a peres eljárással lezárt és általad beismert dolgokkal az eretnekséget vizsgáló Szent Bizottság előtt magad rendkívül gyanússá tetted, nevezetesen hiszed és vallód a hamis, és a szent és isteni írásoknak ellentmondó tanításokat, miszerint a Nap állna a világ középpontjában; nem keletről nyugat felé halad; hogy a Föld mozog, s hogy nem az a világ középpontja… és ebből következően minden büntetés osztályrészedül jut, melyet a szent egyház törvényei és más rendeletek az ilyen gonosztevőkre kirónak, és ezzel jogerőre emelkedik.” Verba volant, scripta manent.*

A pápai jóslatokat is itt őrizték, a próféciákat, amelyeket pedig hivatalosan egyáltalán nem vettek figyelembe. A hivatalosan hamisítványnak minősített jövendölések állítólag a XII. században élt ír püspök. Szent Malakiás jóslatai, melyek - se makacs tény a Kúriát a legmélyebb tanácstalanságba döntötte – mégsem származhattak e szenttói, mert 440 évvel a halála után keletkeztek… Ám akárki készítette őket; ezek a névtelen, néhány szavas jóslatok mégis meghökkentő pontossággal jövendölték meg a pápák nevét, származását, az uralkodásuk alatt bekövetkező fontos tényeket – egészen a

kétezres évekig. De Malakiás (vagy XVI. századi hamisítója) azt is megírja, az utolsó pápa a mostani utáni, Péter lesz, a római. E jövendölés az egyetlen hosszabb terjedelmű, benne nagy üldözésekről esik szó, a hét domb városa, vagyis Róma elpusztul, vége lesz a világnak, *„Róma leromboltatik, és a félelmetes Bíró ítélkezik az ő népén. Vége.”* A világon semmi sem oly megcáfolhatatlanul végleges, mint a római Kúriának bármely határozata, márpedig a Kúria e pápai jóslatokat mereven elutasítja. Igaz, a *Credo qui absurdum* nem egy eretnek szájából hangzott el, hanem Anselm von Canterbury egyházatya mondta, akinek lojalitása VII. Gergely és az anyaszentegyház iránt aligha vonható kétségbe. Malakiás, a hamis próféta tabu maradt – a külvilág számára legalábbis. X. Pius pápát (1903-1914), akinek az *Ignis ardens*-t, vagyis a lángoló tüzet jövendölte, augusztus 4-én választották meg, Szent Domonkos napján. Az ő jelképe egyébiránt egy kutya, égő fáklyával. Pius néhány héttel az első világégés kitörése után halt meg – és sajnálta az utódját, akit nem ismerhetett, de a jövendölésből tudta, miben lesz része: *Religio depopulata* – vagyis elnéptelenedő vallás…

A kutatás és a tudomány időközben megállapította, hogy

Filippo Neri, azaz Néri Szent Fülöp, a katolikus megújulás egyik legjelentősebb, már életében szentként tisztelt személyisége a pápai jóslatok szerzője. Olykor annyira elmerült Michelangelo korában, hogy a természetfölötti megszállottságtól egész testében reszketett, és vele együtt a házak, amelyekben tartózkodott. A szentmise áldozatnál az oltárlépcső fölött lebegett, és a szíve olyan természetellenesen hangosan kezdett verni, mint az üstdobok az utolsó ítéletnél. Feltűnést keltő gyógyulások és karizmatikus adottságainak tanúi alapozták meg később a szentté avatását.

De vajon hol lehetnek Szent Fülöpnek, a világi közösségben élő papok atyjának feljegyzései? Sokan – nem is teljesen alaptalanul – azt remélték, hogy itt, a Vatikán Titkos Levéltárában fogják megtalálni, bár úgy tudták, hogy a szent halála előtt minden személyes iratát elégette. Vajon ok nélkül? Szent Fülöp halála évében, 1595-ben megjelent a bencés Arnold Wion ötkötetes műve, rendjének irodalmi teljesítményéről, a címe: *„Lignum vitae – ornamentum et decus ecclesiae*”, amely a második kötetben a 307-től a 311. oldalig az oratoriánus rend alapítójának próféciáit tartalmazza. Ez a *Prophetia S. Malachiae Archiepiscopi, de summis Pontificibus,* azaz „A szent érsek, Malakiás jövendölései valamennyi pápáról”.

Sidus olorum – a hattyúk csillaga, ez is a jóslatok között található: rejtélyesnek tűnhet, de amikor 1667-ben IX. Kelemen elfoglalta a trónt,

senki sem kételkedett többé a jóslat helyességében. Kelemen (Giulio Rospigliosi) költőiként nagy hírnévre tett szert, a mai napig az egyetlen költő és pápa – a hattyú pedig tudvalévőén a költők jelképes madara. Évszázadokon át egyetlen pápa se hagyta el megválasztása után a Vatikánt; VI. Fiúsra sem várt más sors, amikor a Quirinal-palotában XIV. Kelemen utódjaként megválasztották. *Peregrinus apostolicus* – apostoli betolakodó: így jellemezte a már oly sokat emlegetett szent az új pápát. A felvilágosodás korában e két szónak nem volt túlzott jelentősége, míg csak szerencsétlent 1798-ban a francia forradalmi csapatok Franciaországba nem hurcolták, ahol mint *peregrinus,* vagyis idegen, halálát lelte. Sokakat elgondolkodtatott, mit keres egy üstökös XIII. Leó címerén (egyet minden pápának kötelező felvennie a hivatalba lépéskor; ez is csak a jóslattal összefüggésben *Lumen in coelo* – fény az égben – vált érthetővé. Már XXIII. János megválasztása előtt lázasan tárgyalták a rá vonatkozó próféciát, mely szerint XII. Pius utóda *pastor et nauta* (pásztor és hajós) kellene legyen; egyik jelölt sem látta értelmét, ugyanis senki sem adott Velence – a krisztusi hajóút városa – pátriárkájának esélyt. És mégis Roncallit választották meg, pápasága pedig a legjelentősebb, legkarakteresebb pápák közé emelte.

Csak néhány méterrel odébb fekszik e dokumentumoktól Girolamo Savonarola szerzetes vallomása, amit kínzással kényszerítettek ki belőle, s melyben bűnösnek vallja magát eretnekségben, téveszmék tanításában, s a római iskola elvetésében. Kicsinyeskedő tudósítások szólnak a rettegett, vezeklést hirdető prédikátorról, kínos vizsgálatokról a cellában… Mások azt fejtegetik, vajon nem változtatta-e át egy démoni varázslat szörnyeteggé, mint ezt a Szent Inkvizíció feltételezte; s elolvasható a tanúk vallomása a kivégzés előtti mély álmáról… Savonarola, tudjuk, akasztófán végezte, majd elégették, s hamvait az Arnóba szórták. Titkos iratok azonban tudnak olyan egyszerű ruhákba öltözött firenzei leányokról, akik valójában előkelő asszonyok voltak: ők gyűjtötték össze a szerzetes hamvait, sőt, egyik karját és koponyáját is ereklyeként őrizték meg. És a pápák hittételei is megtalálhatók itt, a legutolsó – világoskék bársonyba kötve – Mária szeplőtelen fogantatásáról.

A levéltár őrzője természetesen tudta, hogy a bíborost ezek a dolgok a legkevésbé sem érdeklik. Jellinek lendületesen a fenti, fekete tölgyfaajtóhoz tartott, amit azonban az őr segítsége nélkül nem lehetett kinyitni, a kétnyelvű kulcsot ugyanis egy láncon a derékszíjához erősítve hordta, és

csak ez az egyetlen kulcs létezett a titkos archívum legtitkosabb terméhez. Ez persze nem jelentette azt, hogy Augustinus e terem minden titkát ismerte volna; ő csupán annyit tudott, hogy a nehéz, fekete tölgyfaajtó mögött tárolják az egyház legnagyobb titkait, melyekhez csak a mindenkori pápa fér-hét hozzá – II. János Pál elődei esetében legalábbis így volt. A lengyel pápa azonban e kiváltságot átruházta a bíborosra, így az a levéltár őre elé lépve kinyitotta az ajtót. Keze remegése elárulta izgatottságát. A bíboros eltűnt az ajtóban, Augustinus maradt a sötét folyosón. Sietett zárni az ajtót: ez volt az előírás.

Minden alkalommal, amikor csak kinyitotta az ajtót, az őr lopva bepillantott a terembe – Szűz Mária előtt ez bocsánatos bűn –, jól ismerte hát a fekete portál mögötti látványt: az egymás melletti nehéz trezorajtókat, akár valami nagy bank alagsorában. A trezorok kulcsai azonban nem nála, hanem a bíborosnál voltak. Nem sokszor fordult elő, hogy Augustinusnak ki kellett nyitnia ezt az ajtót, bár Jellinek az utóbbi időben mintha gyakrabban élt volna jogával.

Augustinus egyetlenegyszer, még 1960-ban szembesült vele, milyen felzaklató tartalmúak lehetnek az itt tárolt dokumentumok. Akkor XXIII. Jánost engedte és zárta be, aztán várta a pápa kopogását (éppúgy, ahogyan most a bíborosét), de akkor hosszú ideig, több mint egy órán keresztül, néma csend volt. Azután tompa ökölcsapást hallott az ajtón, s amikor kinyitotta, a pápa valósággal kitámolygott, egész testében reszketve, mintha láz tört volna rá – legalábbis abban a pillanatban a levéltáros úgy hitte; ám végül napfényre került az igazság, pontosabban egy része. A Szent Szűz, aki 1917-ben három portugál pásztornak megjelent, s megjósolta a világháború kimenetelét, „a mi kedves fatimai Szűzanyánk” egy másik próféciát is a világra hagyott, melynek tartalmát a meghagyás szerint a pápa csak 1960-ban ismertethette. Az írás, amit az ajtó mögött őriztek, borzasztó spekulációkra adott alkalmat – azt beszélték, hogy apokaliptikus világháborút jósol, melyben mindenki elpusztul, a pápát pedig meggyilkolják. Utóda, VI. Pál nem volt képes rá, hogy megválasztása után az ajtó mögött tájékozódjon. Nyílt titok volt, hogy azóta is súlyos depresszióban szenved.

Jellinek érdeklődése ezen az estén arra az acélszekrényre irányult, amelyben a Michelangelo Buonarrotira vonatkozó összes dokumentumot őrizték. A tény, hogy Michelangelo levelezését a pápákkal, mindenekelőtt II. Gyulával és VII. Kelemennel, a legeslegnagyobb titokban őrizték itt, a

kardinálisban azt az aligha alaptalan gyanút ébresztették, hogy Michelangelo és művészete mögött valami szörnyű titok lappang. Igen, nem lehet másképp: csak kell valami oka legyen, hogy Michelangelo élete 450 év óta felfejthetetlen titok a Vatikánban!

A kardinális egyre hevesebben kutatott a pergamenek, összehajtogatott papírok, a zsinórral összekötött akták után. Lámpája fényénél felismerte az apró betűs, szépen formált írást, átfutott leveleken, amelyek az összefüggések nélkül értelmetlennek tűntek, ezek többnyire a szokásos formulával, *„lo Michelangelo scultore…”* – „En, Michelangelo, a szobrász…” kezdődtek, amit büszkeségből Dante nyelvén írt, ezzel is kinyilvánítva, büszke rá, hogy nem is érti az egyház latinját – suta kis visszavágás azért, hogy a Vatikán erőszakkal beleavatkozott a művészetébe.

II. Gyula pápa Michelangelót hamis ígéretekkel Rómába csalta, azzal, hogy egy hatalmas síremléket készíttetne magának, carrarai márványból, tízezer scudiért – egy élet kevés lett volna a feladathoz. Amikor azonban a márványtömb Toscanából Rómába érkezett, a pápának már kevésbé tetszett a terv, már a kőfejtőket sem akarta kifizetni, mire Michelangelo hanyatt-homlok elhagyta Rómát, Firenze irányába. Csak két év múlva tért vissza, a pápai hivatal vezetőjének sürgetésére. Gyula pápa azzal a hírrel fogadta, hogy ráébredt, nem lenne szerencsés, ha a síremlék még életében elkészülne, sokkal jobb lesz, ha a művész a Sixtus-kápolna boltozatát festi ki, azt a puritán, dísztelen építményt, mely IV. Sixtus della Rovere pápa után kapta a nevét. Michelangelo hasztalan bizonygatta, hogy ő „scultore”, szobrász, nem pedig „pittore”, festő. Őszentsége makacsul ragaszkodott az elképzeléséhez.

A bíboros kezében egy pergament tartott – jelentéktelen iratnak tűnt, az írás nehezen olvasható, s a pápa győzelméről tudósít; *„Ma, 1508. május 30-án, én, Michelangelo szobrász, átvettem Őszentségétől, 11. Gyula pápától 500 dukátot, amelyet részemre Carlino kamarás úr és Carlo Albizzi úr a festés számlájára kifizetett. Ezzel a mai napon a Sixtus pápa kápolnájában a festést megkezdem, mégpedig a szerződésben foglalt feltételek figyelembevételével, amelyeket Monsignor von Pavia fektetett írásba, és én saját kezemmel írtam alá.”*

A bíboros kedvelte a régi iratokból áradó illatot, a láthatatlan, finom por szagát, mely észrevétlenül az orrába kúszott, s megzavarta az érzékeit: a

hajnali olvasmány valósággal megelevenedett. Hirtelen megjelent előtte a köpcös, izmos firenzei alakja, szűk nadrágban, tűzdelt, félhosszú bársonyzekéjében, érdekes, kissé háromszögletű fejével, hosszú orrával, és egymáshoz közel ülő szemeivel – Michelangelo nem volt kimondott férfiszépség, s még kevésbé tűnt erőtől duzzadó szobrásznak. A szellemalak mindentudó – vagy talán inkább kárörvendő? – mosollyal adogatott a bíborosnak pergament pergamen után, az pedig mohón falta az írásokat. Igyekezett kisilabizálni a nehezen megfejthető dokumentumokat: megdöbbent II. Gyula pápa érthetetlen, hirtelen hangulatváltásain, különös fösvénységén, amellyel újra és újra megpróbálta becsapni a művészt, megkurtítani a kialkudott honoráriumát, ami végül nézeteltérésükhöz is vezetett. Őszentsége szerette volna látni a tizenkét apostolt a Sixtina mennyezetén, a firenzei pedig a kívánságnak megfelelően szállította is a terveket – azért keserűen megjegyezte: „A művészet a teológia szolgálóleánya” –, de a megrendelő szánalmasnak nevezte a vázlatokat, amik most elhagyatva lógtak le a boltív közepéről. A vita hevében a pápa egyértelművé tette: Michelangelónak azt kell tennie, amit ő mond neki, s ha ő úgy parancsolja, hát a kápolnát az ablaktól a mennyezetig fogja telefesteni. *In nomine Jesu Christi!* – Jézus Krisztus nevében!

E csúnya szóváltás után Michelangelo elhatározta, hogy a Genezist festi meg, a Föld teremtését, amint Isten a vizek fölött lebeg – bemutatva még az özönvizet is, amelyből csak Noé bárkája menekült meg. Úgy készítette el gigászi látomását, mintha a teremtés története az égbolton jelenne meg, mintha tudomást sem vett volna az építmény tetőzetéről és boltíveiről – művében ráadásul jóformán utalást sem tett az anyaszentegyházra. Ellenkezőleg: Michelangelo került minden jelzést, még ott is, ahol nagyon is kézenfekvő megfelelésekre nyílt volna lehetősége – mint a kápolna ablakai által kijelölt tizenkét boltívcsúcs megfestése, ahová még véletlenül sem a tizenkét apostol ábrázolását határozta el; a firenzei ide öt Szibillát és hét prófétát festett, mintha csak valami titkos tudományra szeretett volna utalni.

Egy feljegyzésből azt is könnyen megérthette a bíboros, hogy Michelangelo nem a kezével, hanem a fejével festett: haragját és tudását ontotta a mennyezetre, összesen háromszáznegyvenhárom alakot, homéroszi, eposzi bőségben. Az ő művén tizenkét Szibilla és próféta uralkodott, már-már fenyegető istenségek. Balzacról mondják, hogy háromezer alakot keltett életre: de míg neki ehhez egy egész élet kellett,

Michelangelo a maga alakjait mindössze négy év alatt festette meg, kelletlenül, elégedetlenül, bosszúra szomjasan, mintha csak a pápának akart volna megfizetni – ez volt kiolvasható a dokumentumokból is. De hol lehet a rejtély kulcsa? Mit tudhatott Michelangelo Buonarroti? Vajon milyen fontos tapasztalatát akarta a firenzei jelezni ezzel a sok szempontból érthetetlen világképpel?

Negyvennyolc pápa – ennyien követték mostanáig II. Gyula pápát – komolyan számba vette, miért lehet, hogy Michelangelo az épp megteremtett Ádámnak, akinek az Atyaúristen röptében életet adó mutatóujját nyújtja, szóval miért festett Ádámnak köldököt, amikor nála aligha kellett köldökzsinórt vágni, már ha hihetünk az írásnak, amely azt mondja: *„Akkor az Úristen megalkotta az embert a föld porából, és orrába fújta az élet leheletét.”* (Genezis, 2, 7.) Több ízben is elszánt kísérletek történtek a köldök eltüntetésére. Még a Mester életében – Michelangelo 86 éves volt – az akkori pápa, IV. Pál; megbízta Danielle de Volterrát, hogy a michelangelói óriások túlságosan egyértelmű nemi jegyeit ágyékkötővel takarja el; a szerencsétlen festősegédnek kortársai emiatt a *„Brachettone”* gúnynevet adták, ami magyarul
„Gatyavarrót” jelent. Hogy akkor, ahogy később is, Ádám köldöke érintetlen maradt, az csak a római Kúriának köszönhető, amely arra az álláspontra helyezkedett, hogy egy átfestett köldök a szemlélőt inkább készteti elgondolkodásra, mint egy anatómiailag a helyén lévő köldök, mely a szent szöveg szerint legalábbis kétséges.

A könyvek és a pergamen illata, amit annyira szeretett, s oly magasztosnak érzett, mint tömjénfüstöt szenteléskor, már-már elhódította. Mégis folytatta a kutatást. Ahogy egyre mélyebbre merült a dokumentum vizsgálatában, egyre nőtt az együttérzése a firenzei iránt, aki – ez leveléből világosan kiderült –, kérlelhetetlenül gyűlölte a pápákat gonosz játékaikért. Az egyik levélben arra panaszkodott, hogy II. Gyula pápától már egy éve egy fillért sem kap, s úgy érzi, a festőmunkát csak ráerőltették: *„Azonnal mondtam Szentségednek, a festés nem az én területem.”* S egyre csak átkozta a pápa türelmetlenségét, ott, a bizonytalanul ingó állványon. Nap mint nap ott feküdt hosszú órákon át, a szemébe csöpögött a festék, sokszor mozdítani sem tudta a nyakát; ezután évekig csak úgy tudott olvasni, hogy az írást a feje fölé kellett tartania.

Leó, a Medici-pápa, aki Gyulát követte, soha nem leplezte a firenzei iránti ellenszenvét: vadállatnak hívta, és folyton azt hangoztatta, hogy

Michelangelóval lehetetlen bármit megbeszélni. Ha már muszáj volt festőt választani, hát inkább Raffaellót favorizálta; igazi szenvedélye viszont a zene volt. Hadrianus, aki őt követte, eltávolította volna Michelangelo freskóit, ha a halál el nem ragadja sietve, s Kelemen idejében sem fordultak jobbra a dolgok. Michelangelo pajkos – s nem kevéssé merész – szemtelenséggel válaszolja meg Őszentségének egy levélben, mit tart a terveiről – nevezetesen hogy a pápa egy nyolcvan láb magas kolosszust szeretne elkészíttetni. Michelangelo egyszerű válasza a kérdésre: semmit. Annyit azért gúnyosan kifejtett, hogy a mű útjában álló borbélyműhelyt az alkotás részévé lehetne tenni: kolosszust ülő helyzetben kell ábrázolni, a karjában lehetne bőségszaru, ami a borbély tűzhelyének kéménye lenne. Egy további hangulatos ötlettel is szolgált: milyen jól mutathatna egy galambdúc a feje búbján…

A bíboros visszatette a leveleket a helyükre. Tanácstalanul ingatta a fejét. A dokumentumok közül egyik sem volt annyira megbotránkoztató vagy különleges, hogy ekkora titokban kellett volna őrizni. Ekkor egy köteg pergamenre esett a pillantása. Jelentéktelen kis csomó volt, megbámult bőrszíjjal összekötve; bizonyára fel sem figyelt volna a dokumentumokra – tán egy tucatnyi lehetett –, ha nem tűnik fel neki a két vérvörös, hatalmas pecsét, melyeken a három vízszintes vonallal ellátott pápai címer, V. Pius jele ékeskedett. Nem az ő elődje uralkodása alatt halt meg Michelangelo?

Iesu domine nostrum! – Jézus, a mi urunk! A gondolatba, hogy több mint négyszáz év óta nem láthatta senki e csomag titokzatos tartalmát, valósággal beleremegett. Izzadság gyöngyözött a tarkóján, s a levegő, melyet egy perce még mint egy szellős májusi reggel édes illatát szippantott be, most egyszerre metsző, torokszorító, fojtogató lett. Ám épp e félelem és bizonytalanság vezette reszketeg ujjait, amikor feltörte velük a pecsétet, majd széttépte az évszázadokkal előbb gondosan megkötött szíjakat, hogy aztán egy hullámos bőr fedőlap alól különböző nagyságú, egymáshoz préselt, összehajtogatott pergamenek kerüljenek napvilágra. Ami előtte feküdt, maga volt a *terra incognita,* az ismeretlen föld.

„Giorgio Vasarinak”. A bíboros felismerte Michelangelo írását. Mit keres ez a firenzei baráthoz írott levél itt, a vatikáni levéltárban? Kapkodva, újra meg újra belekeveredve Michelangelo apró betűs írásába, hogy folyton újra kellett kezdenie a böngészést, ezt silabizálta ki: *„Drága Ifjú Barátom! A szívem nálad jár, ha a manapság dívó erkölcsök mellett nem is lehetek*

biztos benne, hogy ez az írás eljut hozzád. Ismered Őszentsége rendelkezéseit (már a szó puszta leírásakor epét lövell a tollam), mely szerint a levelek és csomagok, melyek bármilyen szempontból érdekesek lehetnek az Inkvizíció számára, felnyithatók és visszatarthatók, sőt, bűnjelként is felhasználhatók. A fanatikus vénember, aki magát a IV. Pál névvel igyekezett felcicomázni (mintha ugyan a név elfedhetné egy ember ördögi mivoltát), megvonta az én ezerkétszáz scudis nyugdíjamat, amely azonban körülményeimen már jóformán alig ronthatott tovább. Ismersz: hidd el, egy Buonarroti nem felejt, és semmit nem hagy büntetlenül! Én a Sixtus-kápolnát nem egyszerű festékkel festettem ki, mint azt a jámbor tekintetűek hiszik, hanem olyan porral, melynek gyilkos hatását Francesco Petrarca, az arezzói koszorús költő a boldog élethez írott bevezetésében megírta – nyilván ismered. A vakolat alatt elegendő kén és salétromsav van, hogy Carafát a lila lakájaival együtt pokolra küldje – a rájuk váró gyötrelmeket a derék Alighieri szent költeményében találóan írta le. A költők szerint a szó a legerősebb fegyver. Én azonban azt mondom neked, kedves ifjú barátom, a Sixtina freskói veszélyesebbek, mint a spanyolok lándzsái és kardjai, melyek Rómát fenyegették. Carafa pápa igyekezett elbarikádozni magát a spanyoloktól, s a szerzeteseknek ezerszám kellett fordulniuk, s földet cipelniük a kámzsájukban, ez meg, ha nem egy gyenge csontváz, hát korbáccsal nógatta volna őket, jól tudom. Azonban, vagy épp azért, mivel oly öreg vagyok, hogy a halál néha már a grabancom rángatja, én nem félek a spanyoltól. Üdvözletem neked. Michelangelo Buonarroti. Utóirat: Igaz, hogy Firenzében minden nap le kell jelenteni a kiosztott ostya mennyiségét?

A bíboros letette a levelet. Az egyik pultra könyökölt, mely az acélszekrények közt az iratok és fóliánsok elhelyezésére szolgált. Jobbjával megdörzsölte az arcát, mintha egy rossz álom képeit akarná kitörölni a szeméből. Megpróbálta rendezni gondolatait, hogy teljes valójában felfogja, amit olvasott; igyekezett összerakni a képet, erőlködött, de hiába. Aztán újra nekifogott: az biztosnak tűnik, hogy ez a levél sohasem jutott el a címzetthez, az inkvizíció elfogta. Aligha értették ugyan, de eltették, mint lehetséges bizonyítékot Michelangelo ellen. S hogy érti a firenzei, amikor azt írja, ként és salétromsavat vegyített a vakolatba, amivel *al fresco,* nedvesen dolgozott? IV. Pált gyűlölte, ahogy gyűlölt minden pápát, akik vele, a zsenivel – a tényt, hogy az volt, mindenesetre mindenkinek be kell látnia – úgy játszottak, mint olcsó hamiskártyások. Ha azt írta, egy

Buonarroti semmit nem hagy büntetetlenül, nyilván a bosszúra célzott. Sőt, akár többre is: talán már készen is állt valami szörnyű tervvel, olyannal, ami elég hatásos, hogy a pápát félreállítsa az útból. De hát miféle veszély lappanghat a Sixtina freskói mögött?

S már a kezében is tartotta a következő levelet, di Carpi római bíborosnak címezve, hasonló tartalommal. Az idős Michelangelo nyers szavakkal támad neki, mint írja, hírét vette, miképpen nyilatkozott Őméltósága a munkájáról. Megírja, hogy Carafa halála után végre nem kell többé harcolnia vele, mi több, a lázadás Rómában, az inkvizíció börtöneinek megrohamozása, az ő büszke szobrainak szétverése a Capitoliumon mind-mind a pápa népszerűtlenségét, nem kevésbé tehetetlenségét mutatják, ki magát Medicinek nevezi, de valójában minden utcagyerek tudja róla, hogy Milánóból származik, s a valódi nevét is ismerik: ő ugyanis csak *Medichi.* Szeretné mindazonáltal, ha az elődje által megszabott jövedelmet kegyeskedne biztosítani, ő ugyan nincs ráutalva, egy férfinak az ő korában már igazán nincsenek igényei, s fel is ajánlotta, hogy felhagy a munkával, ám kérése válasz nélkül maradt, úgyhogy most őt, di Carpit kéri meg, szálljon síkra Őszentségénél az érdekében, lesz vele dolga bőségesen. Nem lenne szerencsés, folytatja a Mester, hogy a munkát, amit a pápa számára végzett, értékelje, ám a Szentatya alighanem úgy gondolta, lelkének örök üdvösségére fog szolgálni. Kétséges persze, hogy az örök üdvösség valóban ily könnyen elérhető-e, s még kétségesebb, hogy kizárólag oly módon érhető el, hogy egy művész jogos járandóságát tizenhét éven át visszatartják. Az örök üdvösség témájáról egyébként volna még mit mondania, ám jólneveltsége hallgatásra inti. Ami mondanivalója van még, az a Sixtina freskóiból kiolvasható. Akinek van szeme a látásra, láthatja. Alázatosan csókolja Nagyméltóságod kezeit: Michelangelo.

In nomine Domini! Az Úr nevében! A Sixtus-kápolnában egy titok lappang hát, amit Michelangelo aljas módon híresztelt mindenkinek. Minden titok ördögtől való! – futott át a bíboros agyán, s megrémült e gondolattól. Komoly erőfeszítésébe került, hogy eligazodjon az olvasottakon. Csak annyi tűnt biztosnak: nem a pápák elleni vádaskodás lehet az oka, hogy ezek a dokumentumok a titkos archívumban nyugszanak. Ezeknél nagyságrendekkel veszélyesebb anyagokat tároltak a külsőbb, kevésbé őrzött termekben. Nem, a valódi okot, úgy érezte, sokkal inkább Michelangelo utalásai rejtik. De ki ismerhette a titkukat? V. Fiúsnak nyilván ismernie kellett: mi más oka lett volna rá, hogy lepecsételje az

iratokat? De vajon azt is jelenti ez, hogy az utána jövő harminckilenc pápa nem ismerte a titkot? Van-e összefüggés a sixtusi freskó és Szűz Mária harmadik jóslata között? A feliratot a kápolna mennyezetén nem tudta feledni. Kapkodva néhány sort firkált egy papírra, jószerivel önkívületben.

– Eminenciás uram? – az őr hangja hallatszott az ajtó mögül. – Eminenciás uram?

Jellinek hirtelen nem is tudta, mennyi időt tölthetett már a Sanctissimumban, de ez most a legkevésbé érdekelte; ugyan mit számít, hogy fél óra vagy két nap alatt jutott el az óriási felfedezésig. Az ajtóhoz lépett, s dühösen ordított ki:

– Maga csak várjon nyugodtan, amíg kopogok! Ezt mondtam, nem?! Megértette?!

– Ó, igen – jött az alázatos válasz a másik oldalról. – Természetesen, eminenciás uram!

Újabb írás ragadta magával a bíborost, mely különösen kitűnt a többi közül a láthatóan finom tollvezetés miatt. Az írást átszövő csodás cirádák mutatták, micsoda eufóriában vetette papírra őket a levél művészi alkotója. *„Signora Marchessa!”* – állt az írás első sorában, egy olyan S-sel, mely fönt egy hömpölygő hullámmal kezdődött, aztán a sor felénél úgy fordult vissza, mint kígyó a tojás körül. „Signora Marchessa!” – Jellinek teljes mértékben tudatában volt e megszólítás különleges pikantériájának, mivel jól ismerte a mögötte rejtező nőt. Vittoria Colonna von Pescarát a paviai csata tette özveggyé. Hitbuzgó, mi több, bigott nő lett belőle, akit magának VII. Kelemen pápának kellett erővel visszatartania a zárdába vonulástól – mind e közben római és firenzei nemesek hada ostromolta házassági ajánlatokkal, mivel a kor egyik legszebb és legokosabb nője volt, aki úgy beszélt latinul, akár egy bíboros, s az ékesszólás művészetében megszégyenített volna nem egy filozófust. Ő volt a nagy Ő, Michelangelo egyetlen – és, úgy tudjuk, plátói – szerelme. E szerelem, mely a festőt és szobrászt költővé is varázsolta, amitől felhevült diák lett belőle újra, aki izzó szonettekre ragadtatta magát. *„Signora Marchesa!”* Egy ilyen levél itt? Nem kellett túl gazdag fantázia hozzá, hogy kitalálja, a Vatikán miért nem engedte útjára ezt a levelet sem. Lassan, már-már félénken kezdett belemerülni a szárnyaló írásba.

„Akár egy gondtalan, boldog kiscsikó a mezőn, úgy fogadtam a magas kegyet, hogy írt nekem Viterbóból, művészi sorokba rendezve mondanivalóját, melyet megosztott az Ön alázatos szolgájával. Boldog

Michelangelo, így kiáltottam fel, boldogabb vagy most, mint e kerek világ bármelyik hercege! Az azért zavarta kissé elragadtatásomat, amikor ráébresztett, hogy az Anyaszentegyház tekintetében megbántottam érzéseiben. Kérem, vegye ezt csak úgy, mint egy olyan művész üres locsogását, aki tanácstalanul bolyong jó és rossz között, aki néha jó, máskor rossz agyagból mintázza szobrát, mely csak nagy nehezen ölt alakot. Alázatosan hódolok Méltóságod sziklaszilárd hite és jelmondata – Omnia sunt possibilia credenti – előtt, melyet Ön nekem, tudatlannak, oly találóan fordít le, miszerint: Csak hinni kell, s minden megtörténhet. Nos hát, tartson csak bátran fajankónak: de kérem, kérdezze meg magától, ha netán aggódna miattam, hogyan is történhetett, hogy a teremtés és végítélet szelleme kétségeket fakasztott a lelkemben. E kétségeket, melyeket említeni bátorkodom Kegyednek, nem takarják el az ég sötét felhői: élet-körülményeimből fakadnak. Engedelmével nem szeretném a részletekkel untatni, bár hiába titkolnám, többet tudnék tenni Méltóságodért, mint bárki ezen a világon. Méltóságod nyilván jól ismeri a régi mondást: Amore non vuol maestro – a szerelmes szívet nem kell nógatni. És mégis azzal a teherrel kell élnem, hogy titkomat a sírba viszem, még Öltnek sem árulok el semmit. Azért sem tehetem

– rossz cselekedeteim gyarapodásáról és az idő előtti pokolra jutásról nem is beszélve – mert ez az Ön és az Ön tiszta lelke számára méreg lenne. Ön kolostort alapított a Monte Cavallo oldalában – ahonnan egykor Néró letekintett az égő városra –, hogy az ájtatos asszonyok léptei mindörökre eltörölhessék a Gonosz nyomát. Csak annyit mondhatok hát: amint Ön már rég kitalálta, minden tudásom a Sixtifia freskóiban marad megörökítve. Fáj látnom – mégha megerősíti is kétségeimet –, hogy azok közül, akik épp a szent hit terjesztésével foglalkoznak, mily kevés azok száma, akik maguk is e tanítások szerint élnek. Immár hét pápa tekintett eddig nap mint nap az ég felé a szent kápolnában, de egyetlenegy művészeten iskolázott szellem sem ismerte fel azt a szörnyű örökséget; ők, belevakulva saját pompájukba, makacs fejüket gőgösen, egyenesen tartják ahelyett, hogy körültekintve felismernék, amit ott láthatnának. Mindezzel azonban talán már túl sokat is mondtam ahhoz, hogy Kegyességedet nyugtalanná tegyem.

Vajh a csekély kegyelmet egyszer megleli-e.
Ki alázatosan közeledik ezer bűneivel.
Mikor az, ki büszke arra, amit tett,

A jótettek árjában közelg.

Méltóságodnak legalázatosabb szolgája, Michelangelo Buonarroti, Rómában.

A bíboros sietve összehajtogatta az elöregedett pergament, s a rakás tetejére helyezte, majd visszatette a páncélszekrénybe, ahonnan elővette. Ki érthetné meg ezt a Michelangelót? Hát mit rejthetett el a művész a Sixtus-kápolna boltozatán? S hogy lenne épp ő képes rá, hogy több mint négyszáz év után e titok nyomára leljen?

Jellinek bezárta a trezort, fogta a lámpását, s az ajtóhoz ment. Tenyerével többször türelmetlenül rácsapott, mire az őr kulcsa már fordult is a zárban. A bíboros feltépte az ajtót, félretolta az útból az álmos Augustinust, s – mialatt az gyorsan visszazárta az ajtót – a lépcső felé igyekezett. A lámpa különös árnyékokat vetett. Szeme előtt mindenféle fura alak táncolt: Szibillák, szépek és öregek, mellettük szakállas próféták. Ádám izmosán, erőtől duzzadón, s az izgató Éva, akit úgy szeretett, mint diák a színpadon libegő primadonnát – reménytelenül és messziről. És Noé, amint táncba veti magát, mellette pedig Sém, Khám és Jáfet; Judit, beburkolózva, s Dávid, a kardját lengetve, öntudattal teli. Szent Szűz Mária!

Mit írhatott ez a Michelangelo, zseni és ördög egy személyben, valami láthatatlan tintával a freskóra? Vajon az allegorikus figurák mögött maga az Antikrisztus rejtőzik? Mit jelent *az A a* pergamenen, amit Joél, a próféta tart? Mi lehet az angyal szerepe, amelyik az eritreai jósnőnek, az utolsó ítélet megjövendölőjének az olajlámpását meggyújtja? Ábrándos, szép, jólöltözött; épp lapoz a könyvében, akár a másik, a cumaei Szibilla, aki, bár öreg és szikár, mégis hatalmasabbnak tűnik az összes többinél, ahogy zöldes fóliánsaiban az igazságot kutatja. És Ezékiel próféta, turbánnal és pergamen-tekerccsel: milyen titkot rejthet az L és az U az ő írásán? Vagy ott van Dániel: netán az ő szövegében lehet elrejtve az isteni tudás? És milyen szép álom lengedez vajon a delphoi jósnő mögött? Mit fürkészhet aggódó tekintete?

Az éppen csak megvilágított folyosókon át a Sixtus-kápolna felé sietve a bíboros végül Jeremiás próféta előtt találta magát. Jól ismerte a búskomor alakot, melynek Michelangelo kétségkívül a maga arcát kölcsönözte: fekete, szögletes szemöldök, hosszú, porcos orr, az állát és száját tenyerébe rejti – valódi próféta, a mindentudás terhével és szomorúságával. Igen, ott a

magasban, az utolsó ítélet fölött kell lennie a titok kulcsának. A bíboros megszaporázta a lépteit.

Levegő után kapkodva igyekezett lefelé a keskeny kőlépcsőn, s óvatosan nyitott be – mintha csakugyan magát a Teremtést zavarhatná meg, ha nem vigyáz – a szent kápolna jobb oldali ajtószárnyán. Az ablakokon beáradt a bágyadt novemberi fény, s gyengéden megvilágította a padló művészi metszésű mintáit. Michelangelo Teremtése szelíd félhomályba burkolózott, csak itt-ott kandikált ki belőle egy kinyújtott kar, egy felismerhetetlen arc. Önkéntelenül a kapcsoló után nyúlt, hogy feltámassza a színeket a reflektor segítségével, mely az ablakpárkányról a padlóra világított, ugyanolyan szögben, mint a napfény.

Es a lámpa valóban életre keltette a Genezist, Mózes I. könyvében a Teremtést, amikor *„…mondá Isten: Legyen világosság – és lőn világosság. És látá Isten, hogy jó a világosság; és elválasztá Isten a világosságot a sötétségtől.”*

A korlát előtt akaratlanul is felpillantott, hogy újra szemügyre vegye a már ezerszer megcsodált Teremtést; Jónás prófétát, a Megváltó előhírnökét; a világosság és sötétség szétválasztását; Istent, aki megalkotta az égitesteket és a növényeket; a szárazföld és a vizek elválasztását, s az Atyaisten kinyújtott mutatóujját, ahogy lelket önt Ádámba, mögötte Éva, amint épp életre kel, s végül a pár, akiket a kígyó alakjába bújt Sátán bűnre csábít. Már meg is fájdult a nyaka szemlélődés közben. Lassan hátrált pár lépést, tekintetét a boltozatra szegezve, s közben Michelangelo levele jutott eszébe, amikor azt írja, immár hét pápa tekint művére, fejét égre emelve, saját pompájától elvakulva – gőgösen, egyenesen nézelődnek, s képtelenek felismerni, ami pedig az orruk előtt van. Emitt Noé kerül előtérbe, aztán már az özönvíz, templom a vízben. Önző bűnösök a túlnépesedett szigeten, ami esélyt sem ad azoknak, akik másokra is gondolnak, s szeretet él a szívükben.

A bíboros megállt. Hányszor látta már ezt a monumentális alkotást, ámulva figyelte, buzgón elemezte; de még sohasem tűnt fel neki, hogy az időrend itt felcserélődött. Miért helyezte Michelangelo a hála-áldozatot az özönvíz elé? Mózes első könyve 8, 20: *„És oltárt építe Noé az Úrnak, és von minden tiszta állatból és minden tiszta madárból, és áldozék égő áldozattal az oltáron. „* Mózes I. 7. 7 ellenben: *„Beméne ezért Noé és az ő fiai, az ő felesége, és fiainak feleségeiővele a bárkába az Özönvíz elől.”*

Aztán Noé részegségével végződik a jelenet: bortól lerészegedve, meztelenül alszik sátrában. Khám fia kigúnyolja, Sém és Jáfet azonban elfordított arccal letakarják őt.

Ez azt jelenti, hogy Michelangelo ezen az oldalon kezdte megfesteni művét: a Teremtés menetével ellentétesen haladt, s úgy tűnik, mintha itt szándékosan tévedett volna. Az Ötes-tamentumban jártas volt, az Új testamentumtól viszont furcsamód ódzkodott, mintha elutasította volna. És a figyelmes szemlélő azt is észrevehette, hogy Michelangelo másokra hagyta az Újtestamentum eseményeinek megfestését. Perugino Krisztus keresztelését, Ghirlandaio az Első apostolok elhívatását, Rosselli az Utolsó vacsorát és a Hegyi beszédet, Botticelli Krisztus megkísértését – Michelangelo nem vett tudomást Jézus Krisztusról, az Úr legyen irgalmas bűnös lelkének!

Egyetlen Krisztus-ábrázolás van a Sixtus-kápolnában, ami Michelangelo keze munkája: az Utolsó ítélet világbíró Krisztusa. Jellinek alázatosan közelített a magas falhoz, melynek égszínkékje minden szemlélőre úgy hat, akár egy örvény, mely mindenkit, aki az Apokalipszishez odalép, beszippant, körbeforgat, lebegtet, aztán ledob. Annál félelmetesebb az ereje, minél inkább próbáljuk kivonni magunkat a látvány alól. A bíboros egyre közelebb ért: furcsamód minden lépéssel csökkent a nyugtalansága, ahogy Michelangelo alakjai is annál nyugodtabbnak tűnnek, minél közelebb állnak a Világ bírájához. Ez az izmos titán, akinek fölemelt jobbja Góliátot is földhöz teremtené, ez lenne a feltámadott Krisztus, ahogy az egyház tanítja? Ez a hős figura lenne az az ember, aki a Hegyi beszédben így prédikál: *„Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa. Boldogok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak. Boldogok a szelídek, mert örökségül bírják a földet. Boldogok, akik éhezik, szomjúhozzák az igazságot, mert ők megelégíttetnek. Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek.”?*

Évszázadokkal Michelangelo előtt, s nemzedékekkel utána éppúgy. Jézus Krisztust kegyesnek és szelídnek ábrázolták, kortalannak, nemes lelkűnek, méltóságteljes, szakállas szentnek. De senki nem próbálta meg Krisztust – a bíboros megtorpant az oltár legutolsó lépcsőfokánál – valamifajta kegyes Istennek ábrázolni. Ez viszont itt kérlelhetetlenül néz a földre, nem pillant a fölfelé néző szemébe; erős, meztelen és szép, akár egy görög isten. Egyedül a szépsége árulkodik isteni mivoltáról: mennydörgő Zeusz, hatalmas Herkules, hízelgő Apolló – apropó, Apolló? Hát nem döbbenetes e

Jézus Krisztus hasonlósága a belvedere! Apollóhoz, ahhoz az antik márványistenséghez, aki egykor bronzalakban az athéni Agórán állt, s máig ismeretlen, titkos ösvényeken tette meg az utat Rómába, hogy aztán Gyula pápa a Belvedere szobrokkal teli udvarán helyezze el? Micsoda gátlástalan csínytevő volt ez a Michelangelo Buonarroti!?

A bíboros ugyanazon az úton távozott a kápolnából, amin jött. Úgy rohant föl a lépcsőn, hogy beleszédült. Álmában is elboldogult volna itt, de soha nem érezte még ilyen hosszúnak, ilyen soha véget érni nem akarónak, ilyen titokzatosnak ezt az utat. A fejében teljes volt a káosz és a hangzavar; harsonák zengtek, próbálták egymást túlharsogni. Aztán hirtelen ismeretlen, erőteljes hang szólalt meg benne, s meghallotta a titkos kinyUatkoztatás szavait:

„És láték egy másik, erős angyalt az égből leszállani, a ki felhőben vala öltözve; és a fején szivárvány vala, és az orcája olyan vala, mint a nap, és a lábai, mint a tűzoszlopok;

És a kezében egy nyitott könyvecske vala, és tévé a jobb lábát a tengerre, a bal lábát pedig a földre;

És kiálta nagy szóval, mint mikor az oroszlán ordít; és mikor kiálta, megszólaltatá a hét mennydörgés az ő szavát.

És mikor a hét mennydörgés megszólaltatá az ő szavát, le akarám írni, és az égből szózatot hallék, amely azt mondá nékem: Pecsételd be, a miket a hét mennydörgés szóla, és azokat meg ne írd!”

S miközben figyelmesen várta, vajon a Hang mondja-e tovább, odaért a levéltár fekete ajtajához. Zárva volt, s ő oly hevesen kezdte ütni, hogy belesajdult a keze, aztán a könyöke is. Végül kimerültén megpihent, s hallgatózott. A Hang a János jelenéseiből újra rákezd te; tisztán zengett, de volt benne valami természetfölötti. Azt mondta: *„Menj, s vedd el azt a nyitott könyvecskét, amely a tengeren és földön álló angyal kezében van.”* És az angyal azt mondta: *„Vedd, s edd meg; és megkeseríti a te gyomrodat, de a te szádban édes lesz, mint a méz.”* Aztán már nem hallott semmit.

Egy takarítóbrigád vezetője találta meg Jellineket hajnali fél öt körül a Vatikáni Titkos Levéltár bejárata előtt. Még lélegzett.

2. (A vízkereszt utáni napon)

Az első dolog, amit a bíboros észlelt, egy kísértetmadár távoli szárnyverdesése volt: hatalmas szárnyai hangtalanul lebegtek fel-le valami tej fehér ködben. Aztán a homály lassan eloszlott, s Jellinek meghallotta az erőteljes hangot:

– Hall engem, eminenciás uram?

– Igen – mondta a bíboros, és végre világosan felismerte egy ápolónővér fehér, merev vászon hollandi főkötőjét, mely vöröslő arcot kerített körül.

– Minden rendben, eminenciás uram! – előzte meg az apáca a kérdését. – Hirtelen el tetszett gyengülni.

– Hirtelen elgyengültem?

– A Titkos Irattár bejáratánál találtak önre, eszméletlenül, eminenciás uram. Most a Fondo Assistenza Sanitaria kórházban van. Montana professzor személyesen felügyeli az állapotát. Minden rendben.

A kardinális tekintetével követte a csövet, mely a könyökénél egy szorítókötés alól bukkant ki: egy csillogó krómállványon lévő üvegig kígyózott. Egy másik cső az alkarjából vezetett egy zöld képernyős, fehér műszerig, melyen a szívverés ritmusának megfelelően hegyes cikkcakkok jelentek meg, halk, csipogó hang kíséretében. A jelentős műmosolyt villantó, folyton bólogató apáca már meglehetősen idegesítette, Jellinek ismerkedni kezdett új környezete további részével. Minden fehér volt: a falak, a szoba mennyezete, a szerény bútorzat, a falikarok, de még a régimódi telefon is, mely a fehér éjjeliszekrényen állt. Soha nem nyomasztotta még ennyire egy helyiség színtelensége, mint ebben pillanatban. Kezdett emlékezni rá, mi is történt vele. A telefon mellett összegyűrt, megfakult papír hevert.

Az apáca észlelte a bíboros pillantását: óvatosan megérintette a papírt, de nem vette fel a szekrényről. Körülményes mesébe fogott, s elmondta Jellineknek, hogy amikor megtalálták, ez a szakadt papírdarab volt a szájában. A helyzet könnyen veszélyesre fordulhatott volna, mondta illő komolysággal, az eminenciás urat fulladás környékezte.

– Valami fontos dolog van benne, uram?

A bíboros nem szólt. Mélyen gondolataiba merült; végül, anélkül, hogy odanézett volna, megfogta a papírt és kihajtogatta – előtűntek a ráfirkantott betűk.

Atramento ibi fed argumentum… – mormolta magának, közben a nővér, aki nyilván nem értette a szavait, szégyenlősen lesütötte a szemét, s közömbös mozdulattal végigsimított fehér ruhája redőin. *Atramento ibi fed argumentum… – Feketével róttam fel oda a bizonyítékot…* Valahonnan ismerte e szavakat, még ha a pillanatban nem is tudta pontosan, kinek tulajdonítsa őket; mégis biztos volt benne, hogy nyomon van, méghozzá jó nyomon.

– Nem szabad felizgatnia magát, eminenciás uram! – az apáca ki akarta venni Jellinek kezéből a papírt, de ő hirtelen összezárta a markát. A folyosóról hangok szűrődtek be. Az ajtó kinyílt, s egész csapatnyi ember tódult be rajta; elöl Montana professzor, mellette Cascone bíboros államtitkár, mögöttük két segédorvos, utánuk az államtitkár első titkára, a mögött egy segédtitkár, a menet végén pedig William Stickler, a pápa kamarása. Az apáca felállt.

– Eminenciás uram! – kezdte az államtitkár, s mindkét kezét Jellinek felé nyújtotta. Az megpróbált felülni, de Cascone gyengéden visszatuszkolta a párnájára. Azután a professzor lépett hozzá, megfogta a kezét, megmérte a pulzusát, majd bólintott.

– Hogy érzi magát eminenciád?

– Egy kissé talán gyenge vagyok, professzor úr, de semmiképpen sem érzem magam betegnek.

– Keringési zavara volt. Nem életveszélyes, de azért kicsit vissza kell fognia magát, kevesebb munka, több mozgás.

– Hogyan történt, eminenciás uram? Emlékszik valamire?
– kérdezte izgatottan Cascone. – A Titkos Levéltár előtt találták meg önt, Isten segítségével. Nem hinném, hogy van rosszabb levegőjű hely, mint az. Nem csodálom, hogy elájult.

– Eminenciás uram, beszélhetnék önnel négyszemközt!? – Jellinek jelentőségteljes pillantást vetett a bíboros államtitkárra, s a következő pár másodpercben egyik látogató a másik után szivárgott ki a betegszobából. Stickler még gyorsan elmotyogta, hogy a pápa áldását hozta, mire Jellinek kötelességtudóan keresztet vetett.

– Az izgalom tette – kezdett bele Jellinek, amint kettesben maradtak. – Biztos, hogy a miatt ájultam el. Michelangelo egyik írására próbáltam magyarázatot keresni, s közben felfedeztem valamit.

– Azért nem kéne ennyire a szívére vennie ilyesmit – szakította félbe Cascone nyersen. – Michelangelo négyszáz éve halott. Óriási művész volt, de nem teológus. Ugyan miféle titkokat rejthetett volna el?

– Ne felejtse el, hogy ő a reneszánsz idején született ember volt. Ez idő előtt minden művészet csak az egyházat szolgálta – hogy mi jött azután, ön épp oly jól tudja, mint én. És

– Michelangelo Firenzéből jött. Firenze pedig mindig is egy volt a bűnnel.

– Fedrizzinek egyszerűen le kellett volna mosnia azokat a betűket, még akkor, amikor az elsőket észrevették. Most már túl sokan tudnak a dologról. De majd kitalálunk valami magyarázatot, s a Vatikán neve újra fényesen ragyog…

– Testvérem az Úrban, ön épp oly jól tudja, mint én, hogy egyházunk építménye nem tiszta gránitra épült, néhol bizony homok is csillog…

– Ön tényleg komolyan gondolja – a bíboros államtitkárt, úgy tűnt, megbotránkoztatta a gondolat –, hogy egy négyszáz éve halott festő (akit, tegyük hozzá, a legmagasabb helyeken annak idején nem kényeztettek épp el) pár fakó betűje valami freskón veszélyt jelenthetne az Anyaszentegyházra?

Jellinek felkászálódott az ágyban.

– Először is a mi esetünkben nem „valami freskóról” van szó, testvérem az Úrban, hanem a Sixtus-kápolna freskójáról

– másodsorban ez a Michelangelo Buonarroti, bár meghalt, mégsem halott: Michelangelo él, az emberek lelkében elevenebben, mint a saját korában… Harmadszor pedig, úgy gondolom, a pápa és Anyaszentegyházunk elleni gyűlölete arra sarkallta, hogy minden rendelkezésére álló eszközt latba vessen. Mondom mindezt azok után, hogy igen alaposan tanulmányoztam az összes dokumentumot, ami csak elérhető.

– Kétségem sincs felőle. Amennyire tudom, szinte minden éjszakáját a Titkos Levéltárban tölti, eminenciás uram. Márpedig ez nem tesz jót önnek, mint láthatja.

– Ez az *ön* megbízatása volt, testvérem az Úrban. Ön adta nekem feladatul ezt az ügyet. Egyébként pedig annyira magával ragadott ez a rejtély, hogy szívesen áldozok fel miatta pár óra alvást. Most min nevet, államtitkár úr?

Cascone a fejét csóválta.

– Egyszerűen nem tudom elhinni, hogy nyolc közönséges betű, ami szerencsétlen módon napvilágra került egy freskó tisztításakor, a római Kúriát ilyen hihetetlen izgalomba hozza.

– Voltak már ennél lényegesen jelentéktelenebb ügyek is, testvérem az Úrban, amik messze túljutottak a Vatikán falain.

– Próbáljuk meg még egyszer átrágni: ugyan mi történne, ha Fedrizzi holnap reggel azzal kezdené, hogy a betűket oldószerrel kenné be, azok meg egyszerűen eltűnnének?

– Megmondhatom önnek a választ: másnapra minden újság ezzel lenne tele. Műemlékek tönkretételével vádolnának minket, továbbmegyek: különféle feltételezések látnának napvilágot a feliratról, továbbá arról, mi is vitte rá a Kúriát, hogy eltüntesse a jeleket. Hamis próféták támadnának minket hamis bizonyítékokkal – higgye el, a kár jóval nagyobb lenne, mint a haszon.

Míg ezt elmondta, Jellinek kinyitotta a markát, s megmutatta az összegyűrt papírt.

– Kicsit már foglalkoztam is a megfejtéssel…

Cascone közelebb lépett, és a papírra pillantott.

– No és? Mire jutott?

– Az A-I-F-A jelenthetné például ezt: *Atramento ibi fed argumentum…– Festékkel írtam fel ott a bizonyítékot.* És ez még csak a kezdet…

Látszott, hogy Cascone most már tényleg megdöbbent. Eddig nem tulajdonított nagy jelentőséget az ügynek, most azonban valóban komolyan el kellett gondolkodnia rajta, vajon Michelangelo nem írt-e fel mégis valami jelentős egyházi titkot a Sixtus-kápolna mennyezetére. Cascone elgondolkozott, aztán azt kérdezte:

– Azt mondja, ezt jelenthetné… De hogyan akarja bebizonyítani a feltételezés helyességét?

– Egyelőre nem tudom bizonyítani, már csak azért sem, mert csak a kombináció felét ismerem, de már ez az első értelmezés is világosan mutatja, milyen veszélyeket rejthet az egyház számára ez az írás.

– Mit tegyünk hát, eminenciás uram?

– Hogy mit? Köztünk legyen mondva: sajnos arra vagyunk kárhoztatva, hogy olyan módszerekkel dolgozzunk, amilyenekkel a firenzei annak idején. S ha ő az ördöggel szövetkezett, hát nekünk sem szabad visszarettennünk tóle, hogy igénybe vegyük a szolgálatait.

Cascone keresztet vetett.

3. (Marcellus pápa ünnepén)

Jellinek kardinális sötétkék Fiatja estefelé állt meg a Chigi-palota előtt. A meglehetősen leromlott épület a bankár Agostini Chigi nevét viselte – barokk kori építője feledésbe merült, mint olyan sok más ebben a városban. A palota színes és változatos történetének végén egyelőre egy kacifántos és ízléstelen öröklési vita éktelenkedett, melynek következményeképp az épületet lakóegységekre osztották, s irgalmatlan havi összegekért bérbe adták.

A sofőr, aki öltözéke alapján akár lelkész is lehetett volna, kinyitotta a kocsi hátsó ajtaját, a bíboros kiszállt, s a kis oldalajtóhoz igyekezett, melyet a fölötte rögzített kamerán át figyeltek. A sötét előcsarnok házmesterfülkéjéből Annibale, az épület mindenese barátságosan bólintott Jellineknek. Ö ateista – mondta két évvel ezelőtt, amikor beköltözött ide, mindjárt a bemutatkozáskor a bíborosnak, aztán hunyorogva hozzáfűzte: Hála istennek! Azóta a bíboros azt is megtudta Annibalról, hogy házmesteri hivatala mellett amatőr pénzváltó és motokrossz-versenyző, továbbá az Olasz Kommunista Párt tagja.

Még ezeknél is sokkal figyelemreméltóbb volt viszont a felesége, Giovanna asszony. Fő tartózkodási helye, úgy tűnt, a lépcsőház; a bíboros már-már hajlamos volt meglepődni, ha hazaérkezéskor *nem* találkozott vele. Korábban mindig a régimódi lifttel járt, mely körül úgy csavarodott a kovácsoltvas korláttal szegélyezett lépcsőház, mint kígyó a tudás fája körül Paradicsomban, s eközben egyszer kileste, amikor Giovanna épp felmosott (mellesleg úgy tűnt, naponta többször is felmos). A mahagóni borítású lift metszett üvegén át alaposan szemügyre vehette húsos combjait hátulról, melyeket – *Miserere domine* – Uram, irgalmazz! – meglehetősen rövid szoknyája alatt sötét felsőrészükkel csábító, harisnya-
kötős harisnyákba bújtatott. Az érzéki eltévelyedéstől felkavarva, a bíboros másnap a Pantheon közelében meggyónt a kamilliánusoknál, „a kegyes halál atyáinál”. A gyóntató szerzetesnek bevallotta szégyenteljes érzéseit, s kérte a feloldozásához kiszabandó büntetését. Ám a Santa Maddalena szerzetese vigasztaló szavakkal fordult hozzá, mindössze két Miatyánkot, két *Ave Mariát* és két *Glóriát* rendelt el, s javasolta, hogy Szent Teréznek a gyermek Jézustól kapott kötelével *övezze* fel magát, s így tartson távol

magától minden tisztátalan gondolatot. A szerzetes elmondta még, hogy egyébként sem a nézés maga a bűn, csak az abból következő gondolat, és még ha valóban gyönyörködött volna is abban a látványban, akkor is nyitva áll előtte Lellisi Szent Kamill nagy szíve, aki ott áll minden beteg mellett.

Jellinek másnap a pásztori vigasztól megacélosodva, azon intelmek felidézésével, melyeket az *Encydopedia Catolica* a szüzesség rímszó alatt előír, lépett a felvonóba. Megnyomta a negyedik emelet gombját, s lehunyta a szemét, hogy Szent Ágnes intésének megfelelően elejét vegye minden csábításnak. Ám útja csak rövid ideig tartott. A negyedik emeletnek még a közelében sem járt, amikor nagy rándulás közepette a lift megállt, s az ajtó kinyílt. Erre már csak ki kellett nyitnia a szemét. Az ajtóban Giovannát pillantotta meg, s bár nem mondhatni, hogy a hölgy túlzottan bűnre csábító jelenésként lépett volna eléje – egy szürke bádogvödörnyi piszkos löttyel a jobb, egy ócska felmosóronggyal a bal kezében –, a bíborosban mégis felvillant az előző napi izgalmas kép. Sietve, a házmesterné barátságos köszönését nem is viszonozva igyekezett kifelé a liftből, ám – mintha csak a Sátán keze lenne a dologban – az asszony, tekintélyes kebleit az ügy szolgálatába állítva útját állta s rákiáltott. A bíboros meghőkölt, mint Gonosz az ördögűzőtől;

– Emmég csak a második emelet, eminenciás úr!

– A m… második? – dadogta Jellinek zavartan, mint Ézsaiás az Úr megpillantásakor, s mint a próféta, ő is oldalt fordult. De Giovanna közelsége, amit hátat fordítva is érzett, a belőle áradó bűnös forróság megszédítette. A pillanat az ajtó záródása, s a hirtelen rándulás között, amivel az ócska lift újra mozgásba lendült, végtelennek tűnt számára, s *ő* elátkozta a gondolatot, ami oda vezette, hogy egyáltalán beszálljon a liftbe, igen, látta magát a kísértés áldozataként, az új Ádámot a Paradicsomban, amint a Sátánt kígyó alakjában pillantja meg, s közben merev arccal kapaszkodott a hideg fémcsőbe, ami a liftben úgy derékmagasságban körbefutott. Megjátszott közömbösséggel bámult ki a lépcsőházba, de amint meglátta Giovanna tükörképét az üvegen, mintha villám futott volna át rajta. Egészen közelről láthatta sötét szemeit, a kiugró arccsontokat, húsos ajkait. Amikor Giovanna észrevette a pillantását, dús haját heves mozdulattal hátravetette, s tekintetét a mennyezet közepén lévő tej fehér lámpára szegezte. S hogy a kínos hallgatást a második és negyedik emelet között megtörje, halkan dudorászott, rezzenéstelenül kifeszítve egész testét: *„Funicoli, funicola, funicoli, funicolaaaa!”* – a kis ártatlan nápolyi

dalocska refrénjét, amely azonban Giovanna halk, reszelős hangján egész másképp hatott: egy cseppet sem ártatlannak, sokkal inkább őrjítően bűnösnek. A bíboros legalábbis. Isten tudja miért, így érezte, s egyszerűen nem bírta levenni a szemét Giovanna ajkairól. Közben persze felidézte a gyóntató atya szavait, hogy semmilyen magasztos pillantás nem lehet bűnös, csak a közönséges gyönyörködés, bizonyos alacsonyabb nézőpontból, ha szabad így fogalmazni. Mindegy… immár egy pillanatig sem volt kétséges, hogy őt Giovanna látványa igenis gyönyörködteti, akár alacsony az a nézőpont, akár toronymagas.

– Negyedik emelet, eminenciás úr! – a bíborosnak az út túl hirtelen ért véget, alighogy kinyílt az automata ajtó, szinte futva hagyta el a liftet, s közben oly nagy ívben kerülte ki a házmesternét, amennyire csak lehetséges volt. Futólag azért még odakiáltotta: – Köszönöm, Signora Giovanna, köszönöm!

Ez az emlékezetes találkozás két éve történt, s azóta Jellinek számára a lépcsőház élete meghatározó színtere lett; ha a széles lépcsőházat használta, biztos lehetett benne, hogy a negyedik emeletig valahol összefut a házmesternével, sőt, valamely csodálatos, isteni akarat *úgy* rendezte, hogy akkor is találkoztak, ha lifttel ment, vagy nem a megszokott időben tért haza.

Ezen az estén a lépcsőházat választotta. A testi kínoktól gyötörve, akár Szent Pál, vágyakozva pillantgatott fölfelé – s közben azon kapta magát, hogy próbál hangosabban lépkedni, s lassítani, amennyire csak lehet, hogy időt adjon a házmesternének. Az első emeletig nem találkoztak, s Jellinek olyanfajta elvonási tüneteket észlelt magán, amik csalhatatlan jelei a szenvedélybetegségnek. Engedelmeskedve gyóntatója jó tanácsának, ezúttal szabad folyást engedett a kínzó kényszernek, azaz meg sem próbálta Giovanna képét kizárni a tudatából, igyekezett inkább megvetéssel tekinteni az érzékeit korbácsoló nőre. E módon – tanította a szerzetes – egy napon ahhoz is elég ereje lesz, hogy a gonosz bármilyen kísértésének ellenálljon.

Ám mint a teológia tanítja, az aszkéták víziói szörnyűbbek, mint a bűnösök látomásai. Nem volt ment tőlük sem a szent egyháztanító Hyeronimus, sőt, a szent jezsuita, Rodriguez sem. Az előbbi például, ki a „keresztény tökéletesség gyakorlatát” prédikálta, egész életén át meztelen démonok kínzásától szenvedett, kik éjjel, álmában keblüket tárták szemei elé, sőt, ugyanígy találkozott a szakállas vezeklő bizonyos pusztában

táncoló római szüzekkel – balszerencséjére sem a kínzó és szúrós kukoricaszalma-matrac, sem a fegyelmezett oldalfekvés nem segített rajta. Hát, ha azok, akik a szentség állapotában éltek, így ki voltak szolgáltatva a test csábításainak, hogyan állhatna ellen ő, az egyszerű bíboros?! Csalódottan kapaszkodott fel a második, majd a harmadik emeletre, s miközben Giovanna harisnyás combjai a szeme előtt vibráltak - lényegesen fedetlenebbül, mint a valóságban valaha is – fekete talárjából előkotorta a lakáskulcsát. Egyedül élt, egy ferences rendi apáca vezette a háztartását, aki estefelé visszatért az Aventinén lévő kolostorba, így hát nem volt szokatlan, hogy üres lakás fogadja. Egy magas, sötét, vörös selyemtapétával fedett folyosó osztotta ketté a lakást; bal oldalt egy két-szárnyú ajtó a szalonba vezetett, melyben fekete *Novacento Italiano* bútor ékeskedett. A szalon mögött, üveges tolóajtóval elválasztva volt a könyvtár. A bíboros hálószobája, a fürdő és a konyha a folyosó másik oldalát foglalták el.

Felzaklatva lépett be a könyvtárba: itt csak könyvek sorakoztak, padlótól a mennyezetig a két szemben fekvő falon, a harmadik, lambériás falon csupán egy kereszt függött, előtte bíborral bevont imazsámoly. A bíboros a zsámolyig tántorgott, majd térdre rogyott. Arcát a kezébe temette, de a Rózsafüzér, amit suttogva próbált elmondani, csak nem akart sikerülni, mert még a legbensőségesebb *Ave Mariát* is megzavarta Giovanna mindent túlfénylő álomképe. Dühösen felpattant, nyugtalanul járkált fel és alá, aztán határozottan a sötét, elfüggönyözött hálószobába sietett, s idegesen turkált egy ütött-kopott komódban, míg végül előhúzott egy bőrkorbácsot. Kigombolta a talárját, szabaddá tette a felsőtestét, s deréktól felfelé ütni kezdte a hátát, megbüntetve magát, mint Szent Domonkos. Kissé bátortalanul kezdte, aztán, mintha kedvét lelné a büntetésben, egyre növelte a csapások erősségét, hogy a korbács már rendeseket csattant a bőrén. Isten tudja, tán eszméletlenre is veri magát ezen az estén, ha meg nem szólal a csengő, s ki nem zökkenti a révületből. Gyorsan magára kapkodta a ruháit.

– Ki az? – kiáltott ki az ajtón át.

Giovanna hangját hallotta: *Domine nostrum!* – Ó, Urunk! - szakadt ki a bíborosból önkéntelenül, s gyorsan keresztet vetett. Kinyitotta az ajtót.

– Egy atya hagyta itt eztet – Giovanna piszkos, barna papírba göngyölt, spárgával hevenyészve átkötött kis csomagot nyújtott felé.

Jellinek a nőre nézett. A furcsa rémület szinte lebénította.

– Egy atya? – mormogta zavartan.

– Igen, uram, egy atya, dominikánus vagy pallottinus, vagy hogy a jóistenbe hívják, az biztos, hogy jó feketébe vót öltözve. Azt mondta, ez a magáé, eminenciás úr. Ennyi vót.

A bíboros a csomag után nyúlt, csak bólintott köszönetképp, és sietve bezárta az ajtót. Még hallotta, ahogy Giovanna lépéseinek zaja elhal odakint, majd a szalonba ment, és egy virágmintás fotelba rogyott. Ez az asszony maga a bűn, a paradicsomi kígyó, a kísértés a pusztában! *Domine nostrum!* – Most mit tegyen? A misekönyv után nyúlt – az írás tanulmányozása balzsam a szenvedélyre –, gyors mozdulatokkal fellapozta. Lukács evangéliumánál állt meg, a pünkösd utáni harmadik vasárnapnál: *„Közelgetnek pedig Jézushoz a vámszedők és a bűnösök mind, hogy hallgassák őt, és zúgolódnak a farizeusok és írástudók, mondván: Ez bűnösöket fogad magához és velük együtt eszik. O pedig ezt a példázatot beszéli nekik, mondván: Melyik ember az közületek, akinek ha száz juha van, és egyet azok közül elveszít, nem hagyja ott a kilencvenkilencet a pusztában, és nem megy az elveszett után, mígnem megtalálja azt? És ha megtalálta, felveti az ő vállára, örülvén. És hazamenvén egybehívja a barátait és szomszédait, mondván nékik: Örvendezzetek énvelem, mert megtaláltam az én juhomat, amely elveszett vala. Mondom néktek, hogy ily módon nagyobb öröm lesz a mennyben egy megtérő bűnösön, hogy nem kilencvenkilenc igaz emberen, akinek nincs szüksége megtérésre.”*

Az evangélista szavai megnyugtatták, akár a gyógyszer. A láza csillapodott, de félelmében, hogy újra felszökhet, felállt s a könyvtárba ment, hogy az imazsámolyra térdepeljen. A Zsoltárokban keresett segítséget, amelyek közül ez, Dávid király zsoltára különösen közel állt a szívéhez: *„Isten, az én szabadításomra. Uram, az én segítségemre siess!”* Félhangosan, könyörögve olvasott. *„Szégyenüljenek meg és piruljanak, akik életemre törnek; riadjanak vissza és gyalázat érje őket, akik bajomat kívánják! Hátráljanak meg gyalázatosságuk miatt, akik azt mondják nékem: Hehé, hehé! Örülnek és örvendeznek majd benned mindazok, akik keresnek tégedet, és azt mondják majd szüntelen, akik szeretik a te szabadításodat: magasztaltassék fel az Isten. Én pedig szegény és nyomorult vagyok: siess hozzám, ó Isten; segedelmem és szabadítóm vagy te. Uram: ne késsél!”*.

Miközben így imádkozott, véletlenül a csomagra nézett, amit zavartságában figyelmetlenül letett. Elól?b végigtapogatta, mintha tartana tőle, mi lehet benne, azután óvatosan elkezdte kicsomagolni. A Szent Szűzre és minden szentekre mondom, a kíváncsiság minden keresztény

erénytói távol áll, de e hiba most legyőzte jámbor imáját, ahogyan Giovanna megpillantása gondolatait rossz útra terelte. Újra előtte állt Giovanna, s a fejében az Énekek éneke zsongott – soha nem olvasott ennél érzékibb szöveget: *„A te hajad olyan, mint kecskéknek nyája, melyek a Gileádról szállanak alá… Mint a karmazsin cérna a te ajkaid… Hasonló a te nyakad a Dávid tornyához… A te két emlőd olyan, mint két vadkecske, egy zergének kettős fia…”*.

A bíboros szünetet tartott. Igen, a papírcsomag tartalma kétségkívül éppoly tanácstalanná tette, mint Sault az égi fény Damaszkusz kapuja előtt. Ugyan mi lehet ez: egy aranykere-tes szemüveg és két vörös papucs, rajtuk hímzett kereszt…

4. (Két nappal később)

A Szentlélek segítségül hívása után Joseph Jellinek bíboros a Szent Hivatalban, a Piazza del Sant Uffizio 11. II. emeletén a következő tekintélyes személyiségeket találta: eminentissimi és reverendissimi Giuliano Cascone bíboros államtitkár, egyben a Világi Ügyek Tanácsának prefektusa; Mario Lopez bíboros, a Hitoktatási Kongregáció titkára, és Caesarea címzetes érseke; Giuseppe Bellini bíboros, az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció prefektusa, a rituális és lelkészi alkalmak liturgiájának különleges megbízottja, továbbá Ela címzetes püspöke. Az illusztris társaságban volt még Frantisek Kolletzki, a Katolikus Művelődésügy Kongregációjának titkára (az ő hatáskörébe tartoztak a főiskolák és egyetemek), egyszersmind a Collegium Teutonicum Santa Maria del Anima rektora; Augustinus Feldmann atya, a Vatikáni Levéltár vezetője. Őszentsége első titkos levéltárosa, oratoriánus az Aventinén lévő kolostorban, és Pio Grolewski, a Vatikáni Múzeumok kurátora, a prédikáló szerzetesek vezetője; Bruno Fedrizzi szakértő és műbecsüs, a Sixtus-kápolna főrestaurátora; Antonio Pavanetto professzor, a Vatikán épületeinek és múzeumainak főigazgatója; Riccardo Parenti professzor, a firenzei egyház művészettörténet-professzora, a késő reneszánsz freskófestészet szakértője, nem kevésbé az azt követő barokk művészeté, különös tekintettel Michelan-gelóra. És jelen volt Adam Melcer a Jézus Társaságtól, Ugo Pironio Szent Ágoston remetéitől, Pier Luigi Zalba a Mária szervitáktól, Felice Centino atya, a Santa Anastasia cím viselője, Desiderio Scaglia atya, a San Carlo cím tulajdonosa, és Laudivio Zacchia, a San Pietro in Vincoli cím viselője. Az okiratok hitelesítéséért Monsignori Antonio Barberino jegyző, Eugenio Berlingero jegyzőkönyvvezető, és Francisco Sales írnok felelt.

A Szent Hivatal jegyzőkönyvéből:

Eminentissimus és reverendissimus Joseph Jellinek bíboros: Felszólítja a jelen lévőket, a tanácskozás tárgyát kezeljék az erasmusi *ex paucis múlta, ex minimis maxima* – a kevésből sokat, a legkisebből a lehető legtöbbet kihozni – jelmondat szerint, és semmiképp se vegyék félvállról az esetet;

hiszen a művészet és a tudomány – a teológiát is ideértve – kétezer év alatt többet ártottak az anyaszentegyháznak, mint a rómaiak kereszténygyűldözései. Alapvetően nem a Sixtus-kápolna rejtélyes írásjegyeinek konkrét jelentéséről van szó – szerzőjük betegesen pápaellenes – sokkal fontosabb lenne, hogy a Hivatal pontosan megismerje a különböző spekulációkat, s miközben nyilvánosságra hozza a felfedezést, megdönthetetlen magyarázatot is nyújtson rá.

Eminentissimus Frantisek Kolletzki ellenvetése: A konzílium eszébe juttat egy hasonló esetet, ami nem is oly rég történt, amikor hasonló semmiségből épp azért lett egy jószerivel megoldhatatlan probléma az egyház számára, mert a Szent Hivatal előtt tárgyaltak róla.

Adam Melcer a Jézus Társaságtól: Megkérdezi, melyik esetről beszél eminentissimus Kolletzki, jó lenne, ha világosabban fejezné ki magát.

Eminentissimus Kolletzki válasza (nem nélkülözve az iróniát): Minden serdülő előtt közismert – eminentissimus és reverendissimus Joseph Jellinek bíboros, mint a Hitoktatási Kongregáció prefektusa alighanem egyetért (nevezett fejbólintással jelzi egyetértését) –, hogy ugyanez a konzílium titokban és mindenfajta eredmény nélkül tárgyalt Urunk, Jézus Krisztus fitymájának kérdésében, s – bár a szándék jámbor s erkölcsileg makulátlan tisztaságú volt – az eset megoldhatatlan problémává duzzadt.

Pier Luigi Zalba a Mária-szervitáktól: Felháborítónak tartja.

Eminentissimus Kolletzki kitart álláspontja mellett: Akkoriban egy jezsuita indította el a lavinát, amikor is ama szent fityma szentséges mivolta iránt érdeklődött, amit egy kolostorban őriztek. Mint köztudott. Lukács, az evangélista, világosan leírta, hogy Jézust a születése utáni harmadik napon körülmetélték, s a *praeputiumot* nárdusolajban megőrizték. A tárgyalás a Szent Hivatalban mégis bizonyos nem sejtett következményekkel járt. Nem csak azzal, hogy különböző településeken viharos gyorsasággal több *praeputium* is előkerült, de a tiszteletreméltó választmánynak azzal az elméleti kérdéssel is szembesülnie kellett, vajon a mi Urunknak, Jézusnak feltámadásakor és mennybemenetelekor az eredeti részt magával kell-e majd vinnie? A tisztelendő urak e kérdésen oly heves vitába keveredtek, hogy végül még a kánonjog értelmezésére sürgősen felállított pápai bizottságnak is be kellett avatkoznia. Ám e testület is csak részben tudta a problémát megoldani, amikor kifejezetten vitatta a szent fityma szentség rangját – az 1281-es kánon IL bekezdésére hivatkozva, mely szerint csak azt a testrészt lehet relikviának tekinteni, amely mártíriumot szenvedett.

Akkortájt a Szent Hivatal csak egyetlen utat látott: minden további szó- vagy írásbeli vitát és eszmecserét a szent fitymával kapcsolatban *speciali modo* megbüntetni.

Eminentissimus Joseph Jellinek bíboros az asztalon kopogva megszakítja a fejtegetést; – A tárgyra, bíboros úr!

Eminentissimus Kolletzki: Csak arra kívánt rámutatni, hogy a Kúriát testületi döntési rendszere minden jel szerint arra predesztinálja, hogy bolhából elefántot csináljon, s hogy a tények elhallgatása olykor előnyösebb lehet. A szavak feltépik a sebeket – a hallgatás viszont sietteti a gyógyulást.

Giuliano Cascone bíboros államtitkár, a Világi Ügyek Tanácsának prefektusa haragosan kiált közbe: – A Kúria feladata, hogy ne hallgasson! Mi itt, ennél az asztalnál ezt határoztuk el, *quoquomodo possumus!*

Eminentissimus Jellinek bíboros csillapítani próbálja az indulatokat; – Testvéreim az Úrban! Az alázat a legcsodálatosabb minden keresztény tulajdonság között! Meg akarom magyarázni, miért tartom az előttünk fekvő ügyet fontosnak, mi több, veszélyesnek. Itt, épp e helyen, ennél az asztalnál, 350 évvel ezelőtt tárgyaltak egy esetet, amely – az Úr legyen irgalmas bűnös lelkűnknek! – az anyaszentegyháznak komoly károkat okozott. A *causa Galilei*-re gondolok, mely a Szent Hivatal számára jelentős hitelvesztéssel járt. Arra szeretnék csak emlékeztetni, hogy a Galilei-ügy egy látszólag jelentéktelen dologból indult ki, nevezetesen abból a kérdésből, vajon az égbolt változásai követik-e a Szentírást. Nyomatékosan óvnék attól, hogy ugyanazt a hibát még egyszer elkövessük.

Ugo Pironios, a Szent Ágoston Remetéi rend tagja izgatottan kiáltja; – A tridenti zsinat megtilt minden olyan írásmagyarázatot, mely az egyházi méltóságok magyarázatainak ellentmond! Galileit jogosan ítélték el!

Jellinek bíboros, fokozódó hevességgel; – Ez esetben nem a kánonjogról beszélünk. Sokkal inkább arról a kárról, amit a Szent Hivatal eljárása okozott az anyaszentegyháznak. Nem szabad megfeledkeznünk róla, hogy a felelősök figyelmetlensége miatt egy semmiségből bármikor *causa causarum,* felfújt ügy lehet.

Monsignore Ugo Tironio, idegesen; – Az akkori tudomány azt tartotta, hogy a Nap áll az égen és a Föld körül mozog, s hogy a Föld mozdulatlanul áll az Univerzum közepében. Ezt olvashatta minden művelt ember az egyházatyáknál, a Zsoltárokban, Salamonnál, Józsuénál. Hát tűrnie kellett volna az anyaszentegyháznak, hogy ezeket az írásokat kétségbe vonják?

Nem telt volna sok időlje, hogy egy másik eretnek is feltűnjön, s hangoztatni kezdje, hogy mondjuk nem Isten, az Úr űzte ki Ádámot és Évát a Paradicsomból, hanem Ádám és Éva utasították ki Istent, az Urat a Paradicsomból, mert kettesben akartak maradni – aztán ezt alátámasztja valami matematikai-csillagászati számítással. – Tironio keresztet vet.

Eminentissimus Joseph Jellinek szavai némi nyugtalanságot keltenek; – Úgy tűnik, testvérem az Úrban elfelejti, hogy nem Galileo Galilei volt igazságtalan, hanem a Szent Hivatal, s hogy nem az asztronómia és geometria tévedett, hanem a teológia. Vagy Szent Ágoston Remetéinél még ma is a Nap kering a Föld körül?

Nevezett így folytatja: – Galilei a többi tudomány elé helyezte a teológiát, ami a csodálatos tanításokat, az isteni kinyilatkoztatást és az örök üdvösséget illeti. Továbbmegyek: a teológiát a tudományok királynődének nevezte, egyidejűleg azonban követelte, a teológia ne ereszkedjen le az alacsonyabb rendű tudományok értéktelen és jelentéktelen spekulációihoz, mert ezek nem vezetnek az üdvözüléshez. Óva intett továbbá, hogy a teológia szolgálói olyan szakterületek ügyeiben döntsenek, amelyekről sejtelmük sincs.

Monsignore Ugo Tironio ingerülten citál Szent Ágoston *„Genesis ad literam”* munkájából a teremben – egy bűnbánatot hirdető prédikátor nem szólhatna hevesebben: *„Hoc iindubitanter tenendum est, út quicquid sapientes huius mundi de natura rerum demonstrare potuerint, ostendamus nostris libris non esse contrarium; quiquid autem HU in suis voluminibus contrarium Sacris Literis docent, sine ulla dubitatione eredamus id falsissimum esse, et, quoquomodo possumus, etiam ostendamus.”*

Eminentissimus Mario Lopez, a Hitoktatás Kongregációjának titkára, Caesarea címzetes érseke válaszol a felszólalónak: – Monsignore Tironio, nem az írás feladata a kozmikus jelenségek magyarázata, ahogy nem a tudomány dolga az Anyaszentegyház tanításainak értékelése. Ezek nem az én szavaim, testvérem az Úrban: Galileo Galilei mondta ezeket.

Eminentissimus Jellinek közbevetése; – Az írás nem akarja a dolgok állapotát magyarázni, mivel ennek semmi köze az üdvösséghez. Ismeritek a pápai pásztorlevél mondatát: *'Providentissimus Deus'* XIII. Leó őszentségétől.

A Hitoktatás Kongregációjának titkára folytatja: – Van, aki azt szeretné, hogy visszaállítsuk a középkori állapotokat? Nyilatkoztassuk ki, hogy a geometriát, asztronómiát, zenét vagy az orvostant komolyabban kezelik a

Szentírásban, mint Arkhimédész, Boethius vagy Galenus? Galilei nem állított mást, mint hogy korának tudósai bizonyos természeti jelenségeket tudományosan be tudnak bizonyítani, másokat meg csak feltételesen tanítanak. Joggal utasította vissza, hogy az első csoport valóságtartalmáról vitát nyisson: ami tudományosan bizonyítható, ahhoz nem kért egyházi hozzájárulást.

Ugyanakkor bizonyítékok után kutatott, hogy az utóbbiak között felmerülő tévhiteket leleplezze. Létezhet-e becsületesebb tudósi magatartás? Ez az érvelés számomra elfogadható: annyit mond, hogy a természettudomány bizonyításai nincsenek alárendelve a Szentírásnak. Csak azt kell kinyilvánítani, hogy az adott tudomány nem áll az írással szemben. Ha így van, akkor az egyháznak sem kell elátkoznia a természetes magyarázatot; ha szükséges, meg kell mutatni, hogy egyes tézisek mögül hiányzik a tudományos bizonyítás. Ilyesmiben azonban csak tárgyilagos emberek vehetnek részt, nem pedig olyanok, akik eleve kételkednek bármiféle tudományos elméletben.

„Accessorium sequüur principale!” Jellinek bíboros újra a Szent Hivatal szent asztalára csap az öklével, s újólag figyelmeztet, maradjanak a tárgynál. Ő, mutat rá, Galilei esetét csak azért hozta szóba, hogy megvilágítsa, az Anyaszentegyháznak kevesebbet ártanak nyilvánvaló ellenségei, mint a saját soraikat gyengítő figyelmetlenség és sutaság, s ebben az összefüggésben említette az évek óta húzódó perpatvart a dominikánusok és a jezsuiták között. Szent Ágostonnak az eleve elrendelésről szóló tanítása miatt, s ebben az értelmetlen vitában mindkét testvéri közösség csak gyengült.

Ez vad, s a fokozódó hangzavarban egyre nehezebben érthető közbekiáltásokra sarkall olyan, általában higgadt hozzászólókat, mint Adam Melcer a Jézus Társaságtól, Desiderio Scaglia atya, a San Carlo cím tulajdonosa, Felice Centino atya, a Santa Anastasia cím viselője, és eminentissimus Giuseppe Bellini, az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció prefektusa.

Fenti szónokok mindhiába fáradoznak, hogy rájuk figyeljenek. Miután kifulladtak, az eszmecsere végre újra az összejövetel tényleges témájáról, a sixtusi felirat jelentőségéről szólhat. A szót Bruno Fedrizzi, a főrestaurátor veszi át.

Fedrizzi kimerítően ismerteti a nyolc írásjelet a könyveken, valamint Joél próféta, az eritreai jósnő és mások irattekercsein, a felfedezés sorrendjében,

bőven megspékelve mondandóját szakmai utalásokkal a freskótechnikára, a felfedezés kémiai analízisére. A-IFA-LU-B-A. Mindez *a secco,* tehát a betűk a már megszáradt vakolatra kerültek fel, a szokott minimális javításokkal, amiket Michelangelo a freskó elkészülte után eszközölt: például a kontúrok megerősítése, arányigazítások, esetleg perspektivikus javítások. Giuliano Cascone bíboros államtitkár közbeveti, vajon kizárható-e, hogy a megbeszélés tárgyát képező jelek esetleg később keletkeztek, s esetleg más kezétől származnak.

Fedrizzi kizártnak nevezi ezt a lehetőséget, indoklásképpen megjegyzi, hogy a talált írásjelek szervetlen festékanyaga az ótestamentumi jelenetek árnyékos részein is felfedezhető; aki tehát az írásjelek hitelességében kételkedik, egyúttal abban is kételkednie kell, hogy a sixtusi freskót Michelangelo készítette.

Vajon megjelölte-e más műveit Michelangelo, s ha igen, milyen módon? – veti fel a bíboros államtitkár.

A kérdésre *Riccardo Parenti,* a firenzei egyetem művészettörténet-professzora ad választ: Michelangelo – a kor szokásának megfelelően – nem szignálta műveit, eltekintve attól, hogy képein rendszeresen megfestette magát, Jeremiás próféta alakjában. Az Utolsó ítéleten is az ő önarcképe látható a megnyúzott Szent Bertalan bőrén, ez aligha kétséges. De ennek sem kell különösebb jelentőséget tulajdonítani. Már csak azért sem, mert Michelangelo a sixtusit leszámítva jelentős festményt jószerivel nem is festett. Mint köztudott, a Sixtus-kápolna festményeit anyagi kényszerből, de csordultig a pápa és a Kúria elleni gyűlölettel, mindenféle megaláztatás közepette alkotta. Nyilvánvaló, hogy a bosszú vezethette a kezét.

Már a pápai házi kápolna számára a művész által kiválasztott jelenetek is provokációnak – ha nem épp botránynak - számíthattak. Képzeljük csak el, ha ma egy kortárs művész Őszentsége privát kápolnájának falait pompás, a jelenlegi szépségideáinak megfelelő pucér hölgyekkel és urakkal népesítené be, keresztény szimbólumok helyett pedig izgalmas életképeket mázolna fel, melyeken pár hedonista szabadkőműves rockgitáros fogyasztana épp valami szintetikusát. Alighanem ma is lenne némi botrány.

Meg egy kis nyugtalanság a Szent Hivatalban…

– A pápával lefolytatott vitában – veszi vissza a szót ismét Parenti – nagy nehezen a firenzei győzött. De Michelangelo továbbment: attól fogva visszautasított minden újtestamentumi, pontosabban mindenfajta egyházi

tematikájú festést. Hagyta inkább feltámadni magában a szellemek és látomások világát: Danténak hódolt, az újplatonizmusnak, s az antik szellemnek, amit az egyház pogánynak bélyegzett. Mellesleg a mai napig nem derült ki, vajon miért nem tiltakozott Őszentsége az ábrázolás ilyen formái ellen.

Jellinek bíboros közbevetése: – Őszentsége II. Gyula nemcsak hogy tiltakozott, egyenesen heves vitába bonyolódott az önfejű művésszel.

Augustinus Feldmann atya, a Vatikáni Levéltár vezetője: -Már bocsánat, de mit értünk egyáltalában azon, hogy önfejű? Minden művész, akit egyáltalán művésznek tarthatunk, szükségképpen önfejű.

Eminentissimus Jellinek feléje fordul: – Hogy értsük ezt, testvérem az Úrban?

– Nos, egész egyszerűen. A művészet, már amit annak nevezhetünk, nem árucikk. Másképp fogalmazva: minden látszat dacára dőreség lenne azt gondolni, hogy a művészet megvásárolható. Erre a legjobb példa az előttünk álló ügy. Őszentsége azt hitte, Michelangelo teljesíti a megbízását, s kezdetben valóban úgy is tűnt: valójában azonban a művész bosszút állt megrendelőjén, aki megalázta, ráadásul oly módon, hogy Őszentsége nem is vette észre. Valljuk be őszintén: a nagy Világszínház elrendezése, melyet Michelangelo a Sixtus-kápolna mennyezetére festett, bármilyen magyarázatot, akármilyen értelmezést elbír és megenged. De a közkeletű felfogás, mely szerint a művész szimbolikus ábrázolási kényszerében az Isten alkotta embert három létállapotban - testi, lelki és szellemi mivoltában – ábrázolta, nekem nem eléggé meggyőző. Kevés. Jelképek… ugyan. A mindennapi életben az emberek életét átszövik a jelképek, emlékeztetnek, figyelmeztetnek, megengednek, tiltanak; olykor még jól keresztbe is tesznek egymásnak. Nem létezik viszont a mindenek fölött álló jelkép, olyan szimbólum, amely minden korban, minden kultúrában mindig ugyanazt a jelentést hordozza. Még mielőtt közbeszólnának: a kereszt, a húsvéti feltámadás és a hit ősi szimbóluma más kultúrák számára egészen mást jelent. Egyébként mindent kifejezhetünk többfajta szimbólummal is. Hogy érthetőbben fogalmazzak: ahhoz, hogy Michelangelo rejtélyes módon fejezze ki, amit közölni szeretett volna, nem lett volna szüksége pogány jósnőkre. S még ha istennőknek látszanak is azok a szibillák, a jósnők, hát semmi esetre sem tartoznak a mindenható Istenhez, akit az anyaszentegyház mint a Legfelségesebbet ismer el: sokkal inkább az Olimposz hegyéről valók!

Eminentissimus Jellinek: – Atyám, ön úgy beszél, mint egy eretnek!

Augustinus atya: – Korántsem; csak arra célzok, amit minden tanult keresztény megláthat, ha van szeme a tehetségre. És csak azért említem mindezt, hogy óvatosságra intsem magunkat, nehogy egy szép napon éppoly tanácstalanul álljunk, mint annak idején őszentsége Gyula pápa.

Giuliano Cascone bíboros államtitkár:- Milyen jelentőséget tulajdonít a betűknek, amelyekkel Fedrizzi lepett meg minket?

Augustinus atya: – Nem tudom, mi lehet a nyolc betű megfejtése, bizonyára vannak e feladatra nálam alkalmasabbak, mégis szeretném elmondani ezzel kapcsolatban a személyes véleményem, mert – úgy gondolom – ezért jöttünk itt össze.

Helyeslő moraj söpör végig a termen.

– Úgy gondolom, itt a szinkretizmus, vagyis a vallások egybemosásának egy feltűnő példájával találkozunk… úgy értem, mint nyilván mindannyian tudják, a szinkretizmus különböző vallási irányzatok egyesítése, amikor is…

Eminentissimus Mario Lopez közbevág: – Ezt a gondolatsort eléggé kiveséztük már, nincs benne újdonság: szinkretikusoknak hívták a XVI. században a filozófusokat, akik Platón és Arisztotelész nézeteit szerették volna közös nevezőre hozni, ám ez – tudjuk – egyszerűen lehetetlen. Ön viszont, testvérem az Úrban, gondolom, inkább a festészetre vonatkoztatta, amit mondott, mint az írásra!

Augustinus atya: – Valóban. Épp azért említettem, mert szerintem elképzelhető, hogy azok a betűk is összefüggésben lehetnek a szinkretizmussal…

– Tehát ha jól értem önt, testvérem az Úrban, készüljünk fel rá, hogy a titok megfejtésénél nem csak teológusainkhoz kell tanácsért fordulnunk, hanem…

Ezt Pio Grolewski atya kérdezte volna, de nem fejezheti be a mondatot, mert eminentissimus Cascone bíboros államtitkár hangosan és hevesen félbeszakítja:

– Aligha kell emlékeztetnem rá a bizottságot, hogy mi *specialissimo modo* tanácskozunk. A *mi* feladatunk megakadályozni, hogy az egyházat és a Kúriát nevetségessé tegyék. Ha e felfedezés miatt egy teológiai problémával szembesülünk, a mi feladatunk, e Konzílium kötelessége a problémát megoldani – *specialissimo modo.*

Mély csend.

A bíboros államtitkár folytatja: – Szeretnék egyértelműen fogalmazni. Erről a tanácskozásról egy árva szó sem kerülhet nyilvánosságra, míg az ügyre nem találtunk valamilyen elfogadható magyarázatot. Tartsa mindenki szem előtt a régi igazságot: az Ige mindenkor a művészet előtt áll.

Desiderio Scaglia atya fontosnak tartja kiemelni, hogy Michelangelo freskói évszázadok óta sok millió keresztény hitének forrásai, s hogy a Teremtő Isten ábrázolása, az ótestamentumi jelenetek sok generáción át alkalmat adtak a megtérésre. A nagy kérdés, így Scaglia, milyen mértékben vonják be az ügybe a nyilvánosságot.

Adam Melcer elmondja, ő egy korábbi állapotfelmérés során észre sem vette a betűket. Most, hogy szó esett róluk, mintha rémlene neki valami, de nem szeretne sejtésekről komolyabban vitatkozni.

Pavanetto professzor, a Vatikán épületeinek és múzeumainak főigazgatója szó nélkül néhány fotót csúsztat az asztalra, Adam Melcer pedig orrára tolja a szemüvegét, és megvizsgálja őket.

– Ezen nem látszik semmi – ismételgeti minden képnél – Ezen se sok minden…

Mario Lopez, Caesarea címzetes érseke felfortyan:

– Már megint ez a jezsuita makogás! Ti, Jézus nagy követői mindig is a legjobban értettetek ahhoz, hogy minden helyzetből kihozzátok a maximumot, hogy a legkevesebb ráfordítással a legtöbbet nyerjétek mindenből. *Et omnia ad maiorem Dei glóriám!*

Jellinek bíboros csitítani próbálja: – De testvéreim a Krisztusban, nyugalom! Higgadjatok le a mi Urunk, Jézus kedvéért!

Adam Melcer eminentissimus Lopezhez fordul és közli, bocsánatot kellene kérnie. Nem tőle, a vallás méltatlan közkatonájától, hanem a Jézus Társaságtól, amely igazán nem szolgált rá holmi ázsiai címzetes érsekek sértegetéseire. Azzal Melcer feláll, láthatóan azzal a szándékkal, hogy elhagyja a termet.

Jellinek: – Testvéreim a Krisztusban! – a bíboros újra csak nyugalomra és megfontoltságra int, továbbá figyelmezteti Adam Melcert, *ex officio,* azaz hivatalosan is, menjen a helyére.

Melcer rákérdez, veheti-e teljes mértékben hivatalosnak a felszólítást: ha nem, az érsek komoly sértése után távoznia kell.

Jellinek megerősíti, hogy a felszólítás valóban *ex officio,* mire Melcer visszaül. Feldúltan közli ugyanakkor – szemüvegét idegesen törölgetve –,

fel fogja hívni az Apostoli Bűnbánati Hivatalt, hogy a bíborostól megfelelő elégtételt kaphasson.

Jellinek bíboros a felek megnyugtatása után felteszi az újabb nagy kérdést, vajon a betűk, a próféták és a jósnők elhelyezkedése között létezhet-e valamifajta mélyebb összefüggés. Lehetséges-e például, hogy az *A* betű a hozzá közeli Joél és Jeremiás prófétával kapcsolatosan kap valami külön jelentőséget? Vagy hogy a *B* betű a perzsa jósnőre vonatkozik, illetve lehet-e a *LU* és Ezékiel, illetve az *IFA* és az eritreai jósnő között fellelni valamilyen kapcsolatot.

Augustinus Feldmann atya ismét magához ragadja a szót, s terjedelmes, ám meglehetősen kusza fejtegetésében levezeti, hogy még egyes okkult tudományok – mint például a betű-és a számmisztika – segítségével sem látszik semmi összefüggés a betűk és próféták között, s ugyanez igaz a jósnőkre is.

Antonio Pavanetto professzor szól közbe: Vajon nem kéne-e nagyobb jelentőséget tulajdonítani annak a ténynek, hogy Joél és Ezékiel prófétát megjelölték, Jeremiást, Dánielt és Ézsaiást viszont nem. Ugyanez a kérdés vonatkozik természetesen a jósnőkre is, akik közül az eritreai és a perzsa kapott jelölést, míg a delfti és a kumae-i jósnők nem.

A kérdés mindenki fejébe szöget üt, de senki nem tud rá érdemben választ adni.

Eminentissimus Frantisek Kolletzki, a Katolikus Művelődés-ügy Kongregációjának titkára rámutat, hogy a zsidó titkos tanítások a betű- és számmágiát szolgálják, s hogy a Kabbalában a betűknek bizonyos számértéke van, amelyek segítségével különféle számítások végezhetők el.

Desiderio Scaglia atya, San Carlo címzetes érseke szakítja félbe hevesen a szónoklatot: – Testvérem a Krisztusban! – Árulja el, hogyan kerültek volna kabbalisztikus jelek a Sixtus-kápolna mennyezetére! Talán azt akarja mondani, hogy Michelangelo kabbalista volt? Eretnek? Úgy gondolom, célravezetőbb, ha nem rugaszkodunk ennyire el a valóságtól. Vizsgáljuk inkább, mondjuk, a középkori varázsigéket, amiket - aligha kell hangsúlyoznom – az egyház babonának tart, így ellenez. Az ördögűzés igéit az egyes szavak kezdőbetűi adták ki. A legismertebb formula a Zakariás-áldás, pestis ellen alkalmazták. A kezdőbetűk megjelentek az amulett-cédulákon, harangokon és Zakariás-kereszteken, a bencés áldás formulájának megfelelően. Krisztus-hitem tiltja, hogy megismételjem ezt a

betűsort, de annyit mondhatok, semmilyen összefüggésben nem áll azzal a kombinációval, amiről itt most tárgyalunk.

Giuseppe Bellini bíboros, az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció prefektusa azt kérdezi, vajon folynak-e már kutatások a betűk zenei hangként való értelmezésére. A zenei hangok leírásának legősibb formája volt, amikor az ábécé betűivel jelezték a hangokat, a ma is használatos hangjegyvonal-rendszer csak az első ezredforduló óta jött használatba. Odo de Cluny megkapó gregorián dallamait is betűkkel jegyezte le.

Jellinek bíboros: – Ha jól értem önt, bíboros úr, ön azt gyanítja, hogy Michelangelo betűi mögött egy dallam rejtőzik, s az ehhez a dallamhoz tartozó szöveg esetleg közelebb vihetne minket a megoldáshoz. így van?

Bellini helyesel.

Pier Luigi Zalba a Mária-szervitáktól, Ugo Tironio a Szent Ágoston Remetéitől és Felice Centino atya egyszerre kezd közbekiabálni. Utóbbi a legizgatottabb:

– Testvéreim a Krisztusban, a legjobb úton haladunk, hogy végképp elhagyjuk a valóság talaját! Pogány varázsigékről meg holmi dalszövegekről fecsegünk itt, ahelyett, hogy jámbor imádsággal próbálnánk megismerni a titkot. Az Úr legyen velünk!

Augustinus Feldmann tüstént válaszol:

– A keresztény hit, testvérem az Úrban, maga is minden áldott nap elhagyja a valóság talaját. Igen, a hit a tények ellensége, ámde számos jelentéktelennek tűnő dolog csak a hit által válik érthetővé. Nincs hívő keresztény, aki kételkedne János apostol titkos kinyilatkoztatásaiban, melyek vigaszt jelentettek minden keresztény nemzedék számára – és mégis, a Jelenések könyve számos, mind a mai napig megmagyarázhatatlan titkot rejt. Vajon akarnátok-e, ti, testvéreim a Krisztusban, e titkok miatt a kinyilatkoztatások helyességében és valóságtartalmában kételkedni? Vitatnátok-e, hogy a János jelenései legfőbb elemeiben megfelel annak a kinyilatkoztatásnak, amit a mi Urunk Jézus maga tett pályája vége felé, vitatnátok-e csupán azért, mert János néha zavaros és eretnek értelmezések áldozata lett?

Jellinek bíboros kéri ennek az állításnak precízebb magyarázatát.

– Hogyan akarjuk például János jelenéseinek 13. részét, a 11-18. verseket magyarázni, ha nem számmágia segítségével? Egy állatot – így János – látott ő, mely előjött a földből, két szarva volt, bárányhoz hasonló, de a hangja, mint a sárkányé. Akinek esze van, számlálja össze a fenevad

számát, mert emberi szám az: hatszázhatvanhat. így szól az írás szövege, hisz mindnyájan ismerjük.

Egy közbevetés, feltehetően *Felice Centino atyától:* – Bizonyos, hogy minden szöveg hordoz valami mögöttes jelentést?

– Inkább az a biztos, hogy nem, semmiképp. Az igazi keresztény képes hinni magáért a hitért; de a mi Urunk Jézus arra tanít minket, hogy értelmezzük is, amit olvasunk. Melyik az az állat, amelynek emberi szám, a hatszázhatvanhat a száma? Már száz évvel János után sem tudták ezt a kérdést megválaszolni, s a mai napig sem ismeri a keresztény teológia a választ erre a kérdésre, hacsak…

– Hacsak? – kiabáltak közbe többen is.

– Hacsak a görögkeleti számmágiát, a gnózist nem hívjuk segítségül.

Tiltakozó kiáltások minden oldalról. Felice Centino atya teátrális mozdulattal keresztet vet: – Uram, irgalmazz!

Jellinek bíboros: – Folytassa csak, testvérem!

Augustinus atya kissé bizonytalanul pillant körbe:

– Amit mondandó vagyok, arról bárki olvashat a Vatikán archívumában, ezt előrebocsátom, és kérem, vegyék figyelembe. A késő ókori gnosztikus, Basilides szektája a mi Urunk, Jézus Krisztus után úgy 130 körül garázdálkodott, s ő használta előszeretettel az ABRAXAS varázsszót, többek között azért, mert erről azonosították egymást, de varázsigeként is alkalmazták. A szó feltehetően isten héber nevéből képzett, de a benne szereplő betűk egyéb sajátosságot is mutatnak. A szekta betűmágiája szerint az ABRAXAS hangsor számértéke 365: ezzel, mármint az év napjainak számával is szimbolizálja az egészet, az átfogót, az istenit. A – 1, B – 2, R – 100, A – 1, X – 60, A – 1, S – 200. De hogy visszakanyarodjak János Jelenéseire: nézzük például a most említett, titokzatos 666-os számot – az ismert sémák szerint ezt a végösszeget a következő betűsor adhatná ki: AKAIDOMETSEBGE. így elsőre nem kevésbé értelmetlennek és rejtélyesnek tűnhet, mint Michelangelo megtalált betűi. Ám ha tudjuk, hogy János a Jelenések Könyvét görögül írta, s a betűk rövidítéseknek felelnek meg, úgy mindössze egy átcsoportosítással már ez jön ki: A. KAI. DOMEX. SEB. GE. – ez pedig nem más, mint Domitianus császár uralkodói nevének rövidítése, vagyis *Autokratur Kaiser Domitianos Sebastos Germanikos. A* Jelenések Könyvét a rómaiak uralta görög szigeten, Patmoson írta. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a logikusnak

tetsző magyarázatot sem, mely szerint ezzel a „finom” utalással az akkori császárkultuszt akarta ostorozni.

Augustinus atya beszéde után jó ideig mély csend a teremben.

Giuliano Cascone bíboros államtitkár szólal meg elsőként:

– És ön úgy gondolja, Augustinus testvér, hogy Michelangelo írása is valami hasonló célzattal születhetett? Azt feltételezi, hogy a firenzei valami pogány szekta betűmágiáját alkalmazta, hogy a pápát és az egyházat nevetség tárgyává tegye?

– Van jobb magyarázata?

Ez a kérdés költőinek bizonyul. Végül a tanácskozást levezető Jellinek bíboros kér szót. Rámutat, hogy ez az eszmecsere is világos bizonyítéka, az ügyet nem szabad alábecsülni. *Ex officio* megbízza Augustinus Feldmann atyát, a Vatikáni Levéltár vezetőjét egy dokumentáció összeállításával a titkos tudományokról és kultuszokról a következő pápák idejéből: II. Gyula, X. Leó, VI. Hodrián, VII. Kelemen, III. Pál, III. Gyula, II. Marcell, IV. Pál és IV. Pius.

Parenti professzort kérik fel, nézzen utána, mik lehettek Michelangelo egyházgyűlöletének legvalószínűbb okai. Frantisek Kolletzki, a Katolikus Művelődésügy Kongregációjának titkára, a Collegium Teutonicum rektora kapja feladatul, hogy kérje nyelvész szakember segítségét a betűsor megfejtéséhez. A következő összejövetel időpontjául Gyertyaszentelő utáni hétfőt tűzik ki.

A fenti jegyzőkönyv hiteléül:

Monsignore Antonio Barberino, jegyző
Monsignore Eugenio Berlingero, jegyzőkönyvvezető
Monsignore Francesco Sales, írnok

5. (A vízkereszt utáni második és harmadik vasárnap között)

Augustinus nem is emlékezett olyan esetre, hogy a bíboros államtitkár, Giuliano Cascone valaha is hívatta volna, pedig közel harminc éve dolgozott már a levéltárban. Nem volt ebben semmi meglepő: egy egyszerű levéltáros a római Kúria hierarchiájában valahol a legalsó régiókban helyezkedett el. Megszokta, hogy írásban kapja az utasításokat, s kínos pontossággal végrehajtja őket. A Kúria óraművében ő, Augustinus volt a legapróbb kerék. Alaposan meglepődött hát, amikor Monsignori Raneri, a bíboros államtitkár első titkára irodájába kérette. Ő pedig nem habozott – azonnal indult. A Cortile Della Pigna-n ment át, a Cortile di San Damaso portáján megmondta a nevét és látogatása célját, így egy röpke ellenőrző telefon után már be is engedték.

A bíboros államtitkár azon kevesek egyike volt, akik nem csak dolgoztak a Vatikánban, de ott is laktak. Az első emeleten egy fagott bájosan bumfordi recsegése fogadta. Isten nagyobb dicsőségére, a maga szívből jövő örömére, s a Kúria kedvére fújta Monsignore Raneri, Cascone első titkára a méretes instrumentumot, minden szabad percében – de Augustinus kedvéért szünetet tartott. A palota második emeletén egy sor egymásba nyíló előszobán mentek át. Volt köztük néhány különlegesebb, amely magára vonta a látogató figyelmét: az egyik vörös baldachinnal volt díszítve, alatta a bíboros címere függött; egy másik helyiség fő helyén asztalka állt, melyen kereszt előtt a bíboros háromágú vörös papi fö-vege, a birett hevert. A puritán berendezésű szobában a tucatnyi magas támlájú szék között szinte eltűnt az asztalka. Az Augustinust kísérő titkár most hellyel kínálta, s szó nélkül eltűnt a terem végében lévő két ajtó egyikén. A magas helyiség falait vörös damaszt borította; az arannyal átszőtt brokátfüggönyök csak tompított fényt engedtek be a hatalmas ablakokon át.

Nagy zajjal kinyílt az egyik ajtó, s Cascone lépett be, kitárt karral, mint valami csodatévő. Mögötte jött az első titkár és egy segédtitkár, akit Augustinus nem ismert. Augustinus felállt és meghajolt, mire a bíboros államtitkár elbődült: „Augustinus atya, *laudetur Jesus Christus!”* Egy kézmozdulattal jelezte a vendégnek, foglaljon helyet, s az asztal másik oldalára ment, hogy ő is leüljön. A két titkárra, akik már készültek, hogy mögé álljanak, csak egy pillantást vetett; egy szó nélkül már távoztak is.

Egy pillanatig szótlanul ültek egymással szemben.

– Padre! – kezdte a bíboros államtitkár. – Azért kérettem, mert nagyra becsülöm az ön körültekintő munkáját, szakmai tudását és bölcsességét. Mi ketten, atyám, részei vagyunk egy jelentékeny testnek, a Kúria testének. Én rendelkezem a kar erejével, amely képes utat mutatni, áldást osztani, vagy épp odasújtani, ha kell – ön pedig az agy, amely mindenre képes figyelni: a jót éppúgy csalhatatlanul észreveszi, mint a rosszat.

Augustinus lesütött szemmel ült, nem volt biztos benne, választ vár-e a bíboros államtitkár, végül annyit mondott: „Isten és az Egyház nagyobb dicsőségére, eminenciás uram!” Aztán, rövid hallgatás után még hozzáfűzte:

– Öt pápát szolgáltam, eminenciás uram, közülük négynek én állítottam ki a halotti levelét, s magam pecsételtem le. Vagy fél tucat enciklikát készítettem elő és helyeztem el, és meg se tudnám mondani, hány tízezer aktát feliratoztam. Azt hiszem, szerénytelenség nélkül mondhatom: hagytam nyomot magam után. Ezt nehéz lenne elvitatni.

– Úgy vélem – vette vissza a szót a bíboros –, ennél többet nehezen is kívánhat az ember…

– Nem! – szakította félbe a levéltáros.

– Mit nem?

– Tudom, mit akar mondani, eminenciás uram! Azt, hogy eleget dolgoztam, most már vonuljak vissza a rendházba, s fejezzem be ott az életem. Isten nagyobb dicsőségére. De eminenciás uram, én erre képtelen vagyok! Nekem szükségem van az aktáimra, a pergamenekre; a levéltári por nélkül én megfulladok. Mondhatta rám bárki is, most vagy a harminc év alatt bármikor, hogy figyelmetlen vagy hanyag lennék? Előfordult valaha, hogy ne találtunk volna egy dokumentumot? – a levéltáros vékonyka hangja reszketett.

– De hát nem ilyesmiről van szó, Augustinus atya. Épp azért gondoljuk, hogy vissza kéne vonulnia, mert mindig is hibátlanul látta el a munkáját. A csúcson kéne abbahagyni, még mielőtt az első reklamációk jönnek, mielőtt becsúszik az első hiba… Még mielőtt valaki elpanaszolná, hogy Augustinus atya már öreg, s az emlékezete sem a régi.

– De hiszen a memóriám tökéletes, eminenciás uram; őszintén szólva még jobb is, mint fiatalkoromban. Minden egyes részleg jeleit fejből tudom, pedig ennek a levéltárnak több részlege van, mint a kereszténység összes többi archívumának. Tessék, tegyen bátran próbára: nevezze meg a

kereszténység történetének bármely fontos kéziratát, egy kódexet vagy egy bullát, és én fejből mondom önnek a jelzetét. Aztán már bármelyik *scrittori* előteremti a dokumentumot, alig néhány pillanat!

A bíboros államtitkár feltartotta a kezét.

– Atya! – kiáltotta. – Atyám, én mindent elhiszek önnek, mi több, azt is tudván tudom, hogy pillanatnyilag senki nincs, aki érdemesebb lenne erre a hivatalra, de felelőtlenségnek tartom, hogy önt élete utolsó napjáig ide kössük, s ugyanakkor valaki mást, egy fiatalabbat akadályozzunk az előrejutásban. Már körbe is néztem kicsit, s találtam egy alkalmas bencést. Pio Segoni atya a montecassinói kolostorból képzett klasszika-filológus. Nursiai Szent Benedek szabályzata pedig a legjobb ajánlólevél egy levéltáros számára…

– Ah, vagy úgy… – Augustinus láthatóan teljesen ledöbbent. Abban a pillanatban érezte, ahogy élete egész épülete omladozni kezd. – Értem… szóval így… – ismételte, szinte csak magának.

A bíboros államtitkár eközben felállt, s a beszélgetést ezzel az útmutatással fejezte be: – Alázat, atyám: az égi megismerés leghatásosabb eszköze – *in nomine Domini.* És – mintha csak szellemkéz nyitná – feltárult az ajtó, amelyen át Cascone bejött. Az első titkár és a segédtitkár léptek be, hogy kikísérjék.

Augustinus pedig visszatámolygott az úton, amerről jött. Maga elé meredt, gondolatai egyre az „alázat” szó körül keringtek, s az a kérdés motoszkált benne, hogy vajon Néri Szent Fülöp, rendjének alapítója, az engedelmességnek ezt a válfaját alázatként aposztrofálta volna-e – vagy sokkal inkább kínos megalázkodásnak, a rabszolga gyávaságának tartotta volna, hogy még csak fel sem lázadt e cinikus kényúri magatartás ellen. Augustinus soha életében nem kívánkozott a pásztorok közé: ő jól érezte magát a nyájban. Szívesen teljesítette a parancsokat, megszokta a kemény munkát, neki a hatalom nem volt más, mint idegen szó. Soha életében nem érezte még ezt a hűvös öntudatlanságot, s a szívében feltámadó harag is ismeretlen és idegen volt számára, akár az iszlám tanítása.

6. (Pál megtérésekor)

Hetenként egyszer Jellinek sakkozott. Nem játéknak, sokkal inkább áhítatos szertartásnak tekintette a sakkot: valóságos megnyitó ceremóniát rendeztek minden szeánsz előtt, és persze kötelező érvényű rituálé volt a *pièce touchée* – fogott bábu lép, letett marad. A bíboros az embereknek azon csoportjába tartozott, akiknek nem játék, hanem egyenesen lét-szükséglet a sakk, s ha valamiért netán nem élheti ki e szenvedélyét, hát fejben játszik. Nemegyszer támadt új ötlete valami ravasz megnyitásra: kifundálta, hogyan áldozhatna fel pár parasztot a szabad út érdekében… Bármit képes volt félbeszakítani, hogy azonnal ki is próbálhassa az új figurát. Bevett gyakorlat, hogy a sakkozók az ilyesfajta „felfedezéseiket" el is nevezik: Jellinek mindig azzal a bibliai fogalommal jelölte meg, ami épp eszébe jutott. így hát létezett nála a Római 13-as nyitás, amely advent első vasárnapján, vagy az Efézus 3-as, amely Jézus Szíve ünnepén jutott eszébe, a Vatikánban.

Sokáig Ottanni volt a bíboros kedvenc ellenfele, aki rendszerint az ártatlan e2-e4-gyel nyitott (amire Jellinek az éppoly amatőr e7-e5-tel válaszolt), de nagy harcos volt: nem adta meg magát, s minden egyes partiban oroszlánként küzdött, nemritkán mattolta is Jellineket. Ottanni azonban meghalt; utána Phil Canisius püspök, a Vallásos Munka Intézetének vezetője lett a partnere, akinek a laikusok érdekében végzett munkája nem annyira a vallásról, sokkal inkább a pénzről szólt. E kapcsolat csak rövid ideig tartott, mert Jellinek nem tartotta sokra a kíméletlen vagdalkozást, a püspök viszont szemmel láthatólag a folyamatos bábucserét élvezte legjobban. Jellinek a meglepő stratégiák kifejlesztését szerette – igazi élményt jelentett neki, ha egy figurát türelmes aprómunkával pozícióba juttatott. Egy idő óta Monsignore
William Sticklerrel játszott. Őszentsége komornyikjával, többnyire pénteken, egy palack Frascati mellett. Stickler kiváló sakkpartner volt, és nem csak mert megfontoltan és rendkívül elegánsan játszott: minden variációnak pontosan ismerte a nevét, s mindegyikhez volt egy sztorija is. Amikor mesélt, a világ arra a barátságos kis fénykörre szűkült, amit Jellinek szalonjában a régimódi állólámpa vetett a hatvannégy mezőre; néha csak a barokk állóóra fémes ütése zökkentette vissza őket a jelenbe.

A *Sala di Merce*-ben, a levéltár egyik kincseskamrájában, melyben azokat az értékes ajándékokat őrizték, amiket a pápák kaptak, volt egy óriás sakktábla, aranyból és lila zománcból, a hozzá tartozó tenyérnyi bábuk aranyból meg ezüstből készültek, Orsini herceg ajándéka Őszentségének. E mesés készlet valósággal játékosok után kiáltott, ott, az órák, serlegek és különleges tárgyak között, de persze sohasem használták. Ám amióta Stickler egyszer említette azt a pompás készletet – úgy két éve lehetett –, egy végtelennek tűnő, izgalmas és titkos partiba kezdtek. Arról soha nem beszéltek, szó sem esett róla, kinek hogyan sikerül megtolni a figurákat a csoda-sakktáblán. Olykor egy, akár két hétbe is beletelt, míg a játék állása a kincseskamrában változott, s a másik került sorra, ám az is titkos, fejben kötött szerződésük része volt, hogy az ellenfél dolgavégezetlen visszavonul, ha a másik még nem lépett. A lépéseken látszott, hogy a felek jelentékeny gondolkodási idővel gazdálkodhatnak: a legmagasabb nívón folyt a játék. Minél hosszabb idő telt el két lépés között, annál zseniálisabb volt a húzás. Amikor egy ízben Jellinek három hetet hagyott arra, hogy a bástyáját az a4-ről e4-re vigye (ami elsőre szánalmasan gyenge, később viszont annál briliánsabb húzásnak bizonyult), Stickler a legközelebbi találkozásuknál, mintegy mellékesen, arra a megjegyzésre ragadtatta magát, hogy a sakk az ő korukban igazából már nem is játék, egyenesen a túlélés eszköze – és csak annyit fűzött hozzá, hogy a leghosszabb sakk-világbajnokság huszonhét évig tartott.

Ezen az estén a bíboros szalonjában, a Chigi-palotában Jellinek megtöltötte a poharakat, mint minden pénteken, s a fehér parasztot – talán korábbi partnere emlékére – e2-ről e4-re tolta. Stickler természetesen e7-ről e5-re lépett a magáéval, s közben jelentőségteljesen megjegyezte: – A gyalog a sakk lelke.

Joseph Jellinek szórakozottan rábólintott erre a nagy bölcsességre, s a jobb oldali futót c4-re tolta.

– Nem én találtam ki! – kommentálta a Monsignore az aforizmát. – Philidor mondta, kétszáz évvel ezelőtt, egy valódi sakkzseni, korának legnagyobb játékosa, mellette még zeneszerző is. Egyébként, bár francia volt, Londonban halt meg.

A bíboros szemmel láthatóan mindent elkövetett, hogy meg se hallja Stickler fecsegését – a játéknak e kezdeti szakaszában csupán amolyan figyelemelterelő trükknek gondolta; nyilvánvalónak látszott, hogy Stickler ki akarja hozni a béke-tűrésből, úgy még lehet valami esélye. Naná, hogy

ismeri Philidort: mintha volna sakkozó – már aki annak mondhatja magát –, aki ne ismerné!

Stickler időközben bal futóját – amit következetesen csak Püspöknek nevezett – c5-re vitte, mire a bíboros gondolkodás nélkül h5-re tolta a fehér királynőt, amely így a fekete királyt fenyegette. – Sakk! – mondta jelentőségteljesen, mire a Monsignore idegesen ismételgetni kezdte: – A hölgyek sokba kerülnek, ajaj, a hölgyek sokba kerülnek!

Most jött el az ideje, hogy Jellinek utolsó, agresszív lépése meghozza gyümölcsét. Pontosan tudta, hogy ezzel szarvashibára késztetheti partnerét, de azt is, hogy ha Stickler meglépi a megfelelő ellencsapást, komoly időzavarba kerülhet, és akkor sürgősen visszakoznia kell. De azért philidori magabiztossággal helyezte királynőjét e7-re.

Stickler jó játékos volt: meglépte az egyetlen lépést, ami kisegíthette a bajból. Ó, nem – gondolta Jellinek –, ez nem az ő játszmája… azzal megérintette a jobb oldali futót. A Monsignore megérezte ellenfele elbizonytalanodását, és elmosolyodott. Soha erősebb fegyvert, mint ha az ellenfél mosolyog! De nem akarta felidegesíteni a bíborost, ezért hát bocsánatkérően azt mondta:

– Fura egy történet ez, a Sixtus freskójával, elég különös egy eset!

No, ezzel a nyugtatónak szánt mondattal azonnal sikerült kivernie a biztosítékot Jellineknél.

A bíboros csak hallgatott, tanácstalanul nézte a futóját, mire Stickler, csak hogy megtörje a kínos hallgatást, folytatta:

– Őszintén szólva, bíboros úr, eleinte nem is nagyon figyeltem az egészre. Már bocsánat, de én bizony úgy gondolkoztam: nyolc összefüggéstelen betű egy freskón – ugyan mondja már meg valaki, miféle gondot jelenthet ez az egyház számára? De aztán…

– Igen… aztán? – kérdezte Jellinek hirtelen feltámadó kíváncsisággal. – Mi volt aztán? – közben f3-ra lépett a huszárral.

– Nos, uram, hallottam Augustinus atya értelmezését János titkos kinyilatkoztatásáról, meg azt a magyarázatot a 666-os számról, ami állítólag Domitianus császár uralkodói nevét rejti… Nem tagadom, azon az éjszakán egy szemhunyásnyit nem aludtam, csak a betűk jártak az eszemben.

– Fekete lép! – jegyezte meg félhangosan a bíboros, aki mindent elkövetett, hogy nyugodtnak tűnjön, pedig egy cseppet sem volt az. Tartott partnere következő húzásától, mert már régen kiszúrta, hogy amaz

támadásba ment át, és félt a Monsignore következő kérdésétől is, amelyre valószínűleg éppoly kevéssé fog tudni válaszolni, mint a csalafinta lépésekre. A fenébe is, hibázott: figyelnie kellett volna, amikor Stickler a királynő melletti huszárt c6-ra tolta, s ezzel megalapozta az ellentámadást.

– Olykor… – kezdte kicsit tétovázva Jellinek – tudja, olykor kételkedem, vajon igaza volt-e Szókratésznek, amikor azt mondta, egyetlen jó létezik csak, a tudás, és egyetlen rossz, a tudatlanság. Azt hiszem, a tudás már épp elég bajt okozott ezen a világon.

– Úgy érti, talán jobb lenne, ha soha meg se fejtenénk a Sixtus-kápolna boltozatán lévő betűk értelmét?

Jellinek hallgatott, szórakozott mozdulattal megérintette a lovát, aztán azonnal elnézést kért a szokott formulával: *Jadoube* – helyesbítek.

– Tudja, azt nem értem – kezdett bele kicsit nehézkesen –, hogy egy Michelangelo szintű rangos művésznek mi szüksége lehetett rá, hogy valami titkot rejtsen el a falon. Minden titok ördögtől való. És azt is megmondom, én valahol a próféták és a jósnők közt sejdítem az ördögöt. Az ördög ugyanis soha nem mutatja az igazi arcát, a legszokatlanabb maszkok mögé bújik. És azt is tudjuk, az ördög leggyakoribb és legveszélyesebb álarca a betű. Mert a betűk holtak, csakis a szellem keltheti életre őket. Egyetlenegy betű jelölhet egy szót, egy szó viszont meghatározhat egy egész világnézetet; vagyis akár egyetlen betű képes lehet rá, hogy egy komplett világnézetet a feje tetejére állítson.

Stickler ránézett. A bíboros szavai teljesen elbizonytalanították, s a játék, ami oly ígéretesen alakult számára, egy pillanat alatt lényegtelen lett.

– Ön úgy beszél – válaszolta óvatosan –, mintha sokkal többet tudna, mint amennyit elárul.

– Semmit sem tudok – válaszolta Jellinek hevesen. – Tényleg semmit. Talán csak azt: Michelangelo közismert ember volt, korának legnagyobb hatású, legjelentősebb személyiségeivel volt kapcsolatban. Bátran feltételezhetjük, hogy a tudása is nagyságrendekkel átfogóbb volt, mint a legtöbb emberé az idő tájt, s így a tudás olyan új dimenzióiba juthatott el, ami a krisztusi tanítás értelmében tiltva volt, számára is. Csak ezzel, és semmi mással nem magyarázható a firenzei eretnek festészete.

Stickler valósággal sóbálvánnyá meredt, egy pillanat alatt lesápadt, s a bíboros azon tűnődött, vajon mi okozhatta ezt a hirtelen változást: a Michelangelóra tett megjegyzései, vagy csupán az, hogy a királynőjével e5-re lépett; netán Stickler valami újabb megsemmisítő kombinációt fedezett

fel? A komornyik pillantása elsiklott Jellinek mellett, ám amikor a bíboros megfordult, hogy megnézze, mit bámul a partnere, semmit sem látott, ami ennyire felizgathatta volna. Csak az a közönséges csomagolópapír hevert ott, rajta a két vörös papucs és a szemüveg. A Monsignore azonban úgy meredt erre a csendéletre, mint akit hasba vágtak, mint akinek valami borzalmas felismeréstől egy pillanat alatt megfagy a vér az ereiben.

A bíboros látta, mégsem tudta elhinni, hogy a titokzatos csomag látványa hatott ilyen sokkolóan. Egy pillanatig azon gondolkozott, miféle magyarázatot adjon a különös tárgyakról, a valóság azonban olyannyira hihetetlennek tűnt, hogy jobbnak tűnt, ha egy szót se szól.

A Monsignore hirtelen bizonytalanul felállt. Imbolygott, kezét maga elé tartotta, mintha émelygés fogta volna el. Nem is nézett Jellinekre, csak bocsánatkérőn motyogott valamit, és gépiesen, mint egy robot, elhagyta a szobát.

Jellinek még hallotta, ahogy bezáródott mögötte a lakás ajtaja, aztán csak tanácstalanul hallgatózott a néma csendben.

7. (A vízkereszt utáni negyedik vasárnapon)

A vasárnapi misét Giuliano Cascone bíboros államtitkár celebrálta a Szent Péter bazilikában. A kórus Palestrina *Missa papae Marcelli*-jét, a kedvenc miséjét énekelte. Cascone teljes díszben misézett, vörös főpapi ruhája teleaggatva rojtokkal. Phil Canisius segédkezett, mint szerpap, Monsignore Raneri segéd-szerpapként vett részt a misén, s két dominikánus szerzetes szolgált ministránsként. Cascone olvasta az evangéliumot, Máté írásából a 8. rész 23-27. szakaszát, amelyben Jézus lecsendesíti a háborgó tengert.

„…És ímé, nagy háborgás lőn a tengeren, annyira, hogy a hajót elborítják vala a hullámok; ő pedig aluszik vala. És az ő tanítványai hozzá menvén, felkölték őt, mondván: 'Uram, ments meg minket, mert elveszünk!' És monda nékik: 'Mit féltek, ó, kicsinyhitűek?' Ekkor felkelvén, megdorgálá a szeleket, és a tengert, és lőn nagy csendesség…”

Cascone gondolatai a mise alatt végig az evangélium körül jártak. Jó néhány vihart megélt már az egyház hajója. Vajon a betűk, amik a Sixtus-kápolna boltozatán oly titokzatos módon előbukkantak, egy újabb vihar előjelei lehetnek? A bíboros államtitkár felelősségteljes kormányos volt, nem szerette a nyugtalanító meglepetéseket.

Nem könnyen szabadult a sixtusi titok hatása alól: amikor az utolsó korái éneklése után már a Szent Péter-bazilika melletti sekrestyébe, az Orsini-kápolnába igyekeztek, Canisius menet közben meg is jegyezte:

– Ma nem volt épp a legjobb formában, testvérem a Krisztusban!

Cascone és Canisius nem voltak a szó klasszikus értelmében vett barátok, a stílusuk viszont nagyon is egyezett. Különböző származásuk ellenére – egyikük ősi római nemes család sarja, a másik egy amerikai farmer fia – igen jól megértették egymást, nem mellékesen pedig azonos módon gondolkodtak, s tökéletesen egy húron pendültek; csak két jezsuita tanítvány kerülhet ennyire egy hullámhosszra. Szoros barátságuk szálka volt a Kúria egyes tagjainak szemében; a szimpla emberi irigység mellett ezt csak fokozta, hogy Cascone államtitkár és Canisius, a gazdasági ügyek első számú embere eleven jelképei voltak a Vatikán világi hatalmának.

A Capella Orsini a vasárnap délelőtti ünnepi jövés-menésben olyan volt, mint valami égi pályaudvar. Két kanonok segített a frissen érkezőknek átöltözni. Cascone karinget, mozettát viselt, fölötte vörös selyemköpennyel,

vörös kalapzsinórral és arany rój tokkal, mindehhez vörös cipőt, aranyozott csattal. Canisius viszont egyszerű fekete ruhába öltözött át. Amikor készen voltak, a bíboros államtitkár félrevonta Canisiust. Az ólomkeretes, szenteket ábrázoló ablaktáblákon átszűrődő kékeszöld, szűrt fény egész sápadttá tette az arcukat. Halk beszélgetésbe kezdtek az egyik ablakmélyedésben.

– Ti megbolondultatok! – sziszegte Canisius. – Mind megbolondultatok! Ilyen palávert nyolc nevetséges betű miatt! Mintha valaki bottal piszkálná a darázsfészket. Soha el nem hittem volna, hogy a Kúriát ilyen egyszerűen ki lehet hozni a sodrából – nyolc röhejes betűvel!

Cascone megadóan feltette a kezét.

– Ezt épp nekem mondod? Istenemre, én aztán nem tehetek róla. Hidd el, nekem ezerszer jobban megfelelt volna, ha a restaurátorok levakarják azokat a betűket, még aznap, amikor megtalálták őket; de most már ott vannak, és nem lehet simán eltussolni a dolgot, Phil!

Canisius most már robbant:

– Akkor találjatok végre valami elfogadható magyarázatot erre az istenverte dologra!

A bíboros államtitkár határozottan a fal felé fordította Canisiust, hogy még véletlenül se hallja meg senki, amit mond.

– Phil! – fogott bele gyorsan. – Hidd el, mindent megteszek, ami csak hatalmamban és módomban áll, hogy a kutatásaink mihamarabb eredményre vezessenek. Jellineket *ex officio* megbíztam, hogy oldja meg a problémát. Tanácskozást szervezett, kitűnő szakembereket hívott össze, akik minden elképzelhető szempontból megvitatják az esetet.

– Megvitatják! Komolyan, megőrülök, ha ezt hallom: megvitatják! Mit vitatnak rajta? Az ember felvethet egy problémát; elbeszélgethet titkokról, és jól eldiskurálhat a gondjairól! Hát én azt mondom, ha vitatod, ha nem: nem hiszek a sixtusi titokban! Egy olyan titokban meg pláne nem, amely veszélyes lehet az anyaszentegyházra!

– Hallgassa meg Isten a szavaidat, testvér! Sajnos azonban a világ szenvedélyesen érdeklődik a titkok iránt. Az emberek nem elégszenek meg azzal, hogy van mit enniük, hogy van elég ruhájuk, autójuk meg négy hét szabadságuk; ezek titkokra éheznek. Az, hogy a vallás tökéletes, a kutyát nem érdekli: de megőrülnek mindenért, ami félremagyarázható, misztikus, titokzatos. Nyolc rejtélyes betű egy évszázados freskón: na, ez az, amitől a tíz ujjukat megnyalják. A legrosszabb pedig, ami ebben a helyzetben

megtörténhet, az épp a felfedezés nyilvánosságra kerülése, még mielőtt meg-, vagy épp kitaláljuk a megfelelő magyarázatot.

– Jézus Mária! Hát akkor találjatok egyet, de villámgyorsan, mielőtt késő lesz! Tudod jól, hogy én kezdettől fogva a kutatás ellen voltam, és azt is éppoly jól tudod, miért. De most, hogy az ördög bűzölögve már a folyosón lopakodik, és ide is, oda is pakol egy kis rakást, abból a kezdeti szelíd visszautasításból harag és gyűlölet lesz; már-már azon töprengek, hogyan találkozhatnék vele.

„Non in verbis, séd in rebus est!” Nem a szavak, a tettek beszélnek! Cascone zavartan mosolygott.

– Nem tudom, helyes lépés volt-e elküldeni Augustinust. Okos ember; ha valaki alkalmas lehet rá, hogy titkokat fejtsen meg, hát ő az. Hallanod kellett volna, hogy érvelt azon a megbeszélésen; nem csupán a tudása, a kombinatív készsége is elképesztő. János Jelenéseiből idézett, hogy bizonyítsa, minden betűkből vagy számokból álló rejtvény megfejthető, ha megtalálod hozzá a megfelelő kulcsot. Ez a kulcs viszont rendszerint ott lapul, ahol az ember legutoljára keresné. Augustinus tanulmányozta Basilidest, a gnosztikust, és rájött, hogy a János által emlegetett 666-os számú állat nem lehet más, mint a római császár, Domitianus. Ugyan ki fogja megoldani a sixtusi rejtélyt, ha nem Augustinus?

Canisius szemmel láthatóan nyugtalan lett.

– Nem azért kértelek rá, hogy nyugdíjazd, mert alkalmatlan; ellenkezőleg, a kitűnő szimatától tartok, mert a nyomozgatásai során olyan dolgok kerülhetnek napvilágra, amik jobb, ha rejtve maradnak – tudod, miről beszélek.

Cascone tanácstalan arcot vágott, s mialatt tovább beszélt, egy fejbólintással viszonozta valakinek a köszönését.

– Nehéz elkapni a borzot, ha agyonütötted a kutyád.

– És az a montecassinói bencés?

A bíboros államtitkár a szemét forgatta.

– Pio atya tudós, tanult ember, az nem kérdés, de több mint negyven éven át jószerivel nem is járt Rómában, nincs rálátása a dolgokra. Hiányzik belőle a tudós szintetizáló képessége, ami Augustinusban megvan – nyilván érted, mire gondolok.

– Pio kedvemre való ember, tőle legalább nem kell tartani. Augustinus pimasz: nincs visszataszítóbb, mint ha valaki tudatában van a saját nagyságának. Az ilyen tudás szégyentelenebb, mint Babilon összes rimája,

s szemérmetlenségében a világ összes hatalmát testesíti meg; mert a tudás hatalom -és ezt, nem mellékesen, egy ördög mondta – azzal Canisius úgy csücsörített, mintha köpni készülne.

– Psszt! – Cascone megpróbálta csitítani. – Én mégis azt mondom, nem lesz könnyű Augustinus segítsége nélkül előrébb jutni. És mindannyian aggódhatunk, amíg a titok nincs megfejtve. Amíg ez a „mene tekel”, ez az intő szózat a fejünk felett lóg, addig a félelem lesz az úr a sorainkban.

– Félelem? Ugyan mitől? Michelangelo eretnek gondolataitól? Testvérem a Krisztusban, az Egyház az idők során ennél komolyabb viharokat is átvészelt. Ezt a mene tekelt is túl fogja élni, abban biztos vagyok!

A bíboros államtitkár sokáig hallgatott, azután azt mondta:

– Ha már ezt említed, gondolj csak a mene tekelre, amiről Dániel próféta adott hírt. Amikor Baltazár babilóniai király részegen megbántotta Istent, egy emberi kéz jelent meg, és palotájának falára felírta az arameus szöveget: *mene tekel ufarsin.* Te is jól tudod, hogy egy csak mássalhangzókból álló szövegnek többfajta jelentése is van. Egyesek így értelmezték: megszámláltatott egy mine, egy sékel, és egy fél-sékel. Dániel viszont egészen más magyarázatot talált: Isten megszámlálta királyi uralmadat, megmérettél és könnyűnek találtattál, szétosztják a birodalmad.
– És mi történt? Baltazár királyt másnap éjszaka megölték, birodalmát szétosztották.

– Ennek két és fél ezer éve!

– És? Mit számít, mikor történt?

Canisius elgondolkodott.

– Michelangelo festő volt, nem pedig próféta!

– Szobrász! – vágott a szavába Cascone. – Szobrász, nem festő. Michelangelót Gyula pápa kényszerítette a festésre. Őszentsége kétségkívül nem túl sokat értett a művészethez, s úgy gondolta, aki elnyerte San Dionigi bíboros megbízását a márvány Pietára, az a Sixtus-kápolna mennyezetét is képes lesz megszépíteni.

– Uram Jézus! – mormolta önkéntelenül Canisius, mire Cascone folytatta.

– Ezért nem szabadna azt feltételeznünk, hogy Michelangelo betűi valami jámbor zsoltárra utalnak. Ha a tanításnak mondjuk csak egy kérdésével hadakozik, például perbe száll a Szent Inkvizícióval – azt ugyebár mindnyájan tudjuk, hogy ennek az intézménynek nem volt túl nagy közönségsikere –, akkor nem kellene tartanunk ettől a betűrejtvénytől. Ám ez a férfi, aki elképesztő mélységben ismerte az emberi természetet, Jézus

Krisztust mint bosszúálló angyalt ábrázolta… Hidd el nekem, testvérem a Krisztusban, egy ilyen ember nem holmi ócska kis sarlatán: úgy emelkedik felül a testeken, amiket alkotott, mint győztes hadúr csata után.

– Giuliano, semmi kétség, ezeket a filozofikus téziseket kétségkívül jól kitaláltad, ám a fantáziád meghaladja az enyémet. Amit viszont el tudnék képzelni, az az, hogy a rejtély megoldásának keresése közben olyan dolgok kerülhetnek napvilágra, amik esetleg mindnyájunknak több fejtörést okoznak majd, mint maga a probléma. Röviden ennyi, nem akarom most bővebben kifejteni.

A bíboros felemelt mutatóujjal hadonászott:

– A *causa* specialissimo modo kezelendő, *specialissimo modo,* érted?

– Éppen ez a gondom: ez a specialissimo titkolózás a legjobb táptalaja a találgatásoknak és az okoskodásnak. Mondj egy olyan titkot, amely e falak közt az is maradt. Minél szövevényesebb egy rejtély, annál többet fecsegnek róla. Én csak azt akarom mondani, hogy a legértelmetlenebb húzás lenne a Sixtus-kápolnát bezárni.

– Senki nem akarja bezárni – válaszolta Cascone –, de mi történik, ha a felfedezés kiderül, még mielőtt az egészet rendesen meg tudjuk magyarázni?

– Gondolkodtam a megoldáson. Mi lenne, ha egyszerűen lejjebb vennénk a világítást: ezt megokolhatnánk a restaurálás érdekeivel – a frissen megtisztított festésnek fokozatosan szoknia kell az éles fényt… vagy valami hasonlót mondhatnánk, nem?

A bíboros államtitkár egyetértően bólintott, aztán megindultak a Szent Péter-bazilikába vezető hosszú folyosón át.

Cascone még nem fejezte be:

– Nem tudom miért, de néha olyan érzésem van, hogy ez az egész, ami most történik, része egy isteni tervnek: mintha valakik a mi kevélységünket tesztelnék vele. A világ romlott, szégyentelen, tele van hazugsággal; ugyan miért lenne más itt, nálunk?

A négyszög András-oszlopa mögött beléptek a bazilikába. Egy jegyzék itt az egyháztörténet valamennyi pápáját felsorolja. Metsző tavaszi szél hatolt át az ablakokon. A Capella della Colonnából egy korái hallatszott, áhítat és szelídség áradt belőle.

8. (Ugyanazon a vasárnapon)

Monsignore William Stickler, a pápa komornyikja csak ritkán lépett be a Szent Péter bazilika bal oldali hajójában a Clementina-kápolnába, melynek oltára alá Nagy Gergely pápát temették. Az oldalhajó egyik átjáróján érkezett, s kis időre megállt XI. Leó, a Medici-pápa sírjánál. Tekintete a talapzaton lévő rózsacsokor feliratára tévedt: SIC FLÓRUL Elvirágzott – ez arra a mindössze huszonhét napra vonatkozott, ameddig Leó 1605-ben uralkodott. Stickler egy gyóntatószékre, egy túldíszített barokk szörnyre meredt, mintha valami jelre várna. Abból a távolságból, ahol állt, nem lehetett látni, ott van-e a gyóntató atya, de hirtelen résnyire nyílt a kétszárnyú, üvegezett középső ablak, s egy fehér kendő villant. Stickler gyors léptekkel a gyóntatószékhez ment, s belépett a jobb oldali ajtón.

A rács túloldalán Giuseppe Bellinit, az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció felelős prefektusát ismerte fel. A Monsignore izgatottnak tűnt – dadogva suttogta:

– Eminenciás úr, Jellineknél van Őszentsége papucsa és szemüvege. A két szememmel láttam.

Erre a bejelentésre a rács másik oldalán is nyugtalanság támadt.

– Jellineknél? – kérdezte ugyancsak suttogva Bellini. – Biztos ebben?

– Hogy biztos vagyok-e! – kiáltott fel Stickler, mire a bíboros pisszegve csitítani próbálta. A pápa komornyikja suttogva folytatta:

– Eminenciás uram! Ezer közül felismerem Őszentsége papucsát, akár a szemüvegét, de még ha nem így lenne is: komolyan gondolja, hogy lehetnek valahol hasonló tárgyak, mint amik Őszentsége hirtelen halálakor megmagyarázhatatlan módon eltűntek? Nem, tűzbe tenném a kezem: valóban őszentsége papucsa és szemüvege hever csomagolópapírban Jellinek bíboros szalonjában, a Chigi-palotában.

Bellini keresztet vetett, s valamit mormogott, amiből Stickler csak annyit értett:

– Isten legyen velünk! – aztán, néhány hangosabb szó után suttogásra váltott. – Testvérem a Krisztusban! Tudja, hogy ezzel mit állít? Nem kevesebbet, mint hogy Joseph Jellinek, ha nem is titkos mozgatója, de legalábbis cinkosa az Őszentsége I. János Pál elleni összeesküvésnek.

– Más magyarázat nem létezhet – suttogta Stickler. – És természetesen tökéletesen tisztában vagyok az állítás jelentőségével.

– Istenem, Stickler, de hogyan jött rá erre? – Bellini továbbra is igyekezett suttogóra fogni.

– Egyszerűen, eminenciás uram. Jellinek bíboros és én hetente egyszer sakkozni szoktunk. Nagyszerű játékos, valaha Ottannival is játszott, egészen különleges megnyitásokat ismer… de ez most nem lényeges Múlt pénteken találkoztunk újra, és Jellinek olyan furcsán szórakozottnak tűnt. A szalonban ültünk, ahogy máskor is, és bár jobban kezdett, mint én, alig pár lépés után már védekezni kényszerült. A játszma közben véletlenül a komódra pillantottam, s ott hevert egy barna csomagolópapíron a papucs és a szemüveg.

– Azt akarja mondani, hogy csak úgy ott volt az a csomag, tárva-nyitva, és Jellinek meg se próbálta elrejteni?

– Pontosan, eminenciás uram: ez volt a másik dolog, ami sokkolt. Már a felfedezés is szörnyű hatással volt rám… az viszont egyenesen megrémített, hogy nyugodtan hagyta azt a *corpus delictit* ott heverni, holott egyáltalán nem meglepetésszerűen mentem fel hozzá.

– Akkor hát szándékosan hagyta elöl – suttogta Bellini.

Mire Stickler ugyanúgy válaszolt:

– Mással aligha tudnám magyarázni, amit láttam.

Giuseppe Bellini másodszor is keresztet vetett, de ezúttal széles mozdulatokkal, lassabban. Miközben kinyújtott mutatóujjával megérintette a homlokát, mellét és a vállát, halkan mormolta: *Ave Maria, gratia plena…*

Amikor befejezte az imát, William Stickler halkan bocsánatot kért, hogy a bíborost ilyen szokatlan helyre hívta, de, tette hozzá, ezt biztonságosabbnak gondolta. A Vatikánban ugyanis a falnak is füle van, bizonygatta a komornyik – ráadásul most már fogalma sincs, kiben bízhat meg, kiben nem. Mire Bellini csak annyit felelt, benne mindenesetre bízhat, s jól tette, amit tett. Az Úr jőni fog, és ítéletet tart az Utolsó ítélet napján, fűzte még hozzá. Aztán összekulcsolt kézzel János titkos kinyilatkoztatásaiból elsuttogta még:

– *”Boldogok, kik ruhájukat a Bárány vérében mossák, mert nekik joguk van az Életfájához, s a kapun át a városba mennek. De kívül maradnak a kutyák és a varázslók, a paráznák és gyilkosok, a bálványimádók, s mindenki, akinek a hazugság kedves, és arra vágyik.”*

Stickler úgy itta a szavait, mint az imádságot, s amikor Bellini befejezte, azt suttogta:

– Eminenciás úr! Én ezt nem akarom elhinni, az eszem nem hajlandó tudomásul venni, hogy János Pál pápa összeesküvés áldozata lett, nem, nem és nem… – azzal tenyerével háromszor a homlokára ütött. – Hát nem őt tartotta mindenki a mosolygó pápának, nem az ő jóságáról beszélt az egész világ, meg az ő egészséges, humánus gondolkodásáról? Szerette az embereket, és azt vallotta, az a hivatásunk, hogy emberek legyünk és azok is maradjunk…

– Épp ez volt a hibája. Pál halálát követően – hadd fogalmazzak egyenesen: egy gyorsan megöregedett, rezignált, döntésképtelen pápa halálát követően – a Kúria határozott egyházfejedelmet akart. Legalábbis a Kúria bizonyos körei - hadd ne mondjak neveket – valódi egyházfejedelmet óhajtottak Szent Péter székébe ültetni, olyasvalakit, mint mondjuk XII. Pius: aki a marxizmust ostorozza, nem veszi védelmébe a dél-amerikai terroristákat, és csökkenti az egyház szimpátiáját a harmadik világ iránt. Ehelyett viszont jött egy pápa, aki mosolygós volt, Róma kommunista polgármesterével parolázott, és nem átallott nyíltan beszélni arról, hogy az anyaszentegyház nem áll épp a helyzet magaslatán manapság.

– De hát János Pál pápát nem a szél fújta ide! A bíborosok választották meg!

– Psszt! – Bellini figyelmeztette Sticklert, hogy halkabban beszéljen. – Éppen azért volt nagy a csalódásuk, mert ők választották, épp azért lett olyan engesztelhetetlen a gyűlöletük, mert minden más *papabiles,* a pápai tisztségre méltó közül őt választották.

– Nagy Isten! De hát ezért még nem kellett volna szegényt megölni!

A bíboros hallgatott, és a fehér gyónókendővel törölgette a homlokát.

– Mert megölték – folytatta suttogva Stickler. – Kezdettől fogva nem hittem benne, hogy természetes halált halt. Sose hittem benne. Jól emlékszem még arra a légkörre: az embernek az volt a benyomása, hogy van egy Kúria a Kúrián belül.

– A Kúriában, testvérem a Krisztusban, mindig is megvoltak a különböző frakciók: konzervatívok és progresszívek, előkelőek és plebejusok.

– Igen, bizonyára így van, eminenciás úr. I. János Pál nem az első pápa volt, akit szolgáltam, éppen azért is tudom bizton állítani, hogy sosem volt annyi susmus és titkos szövetkezés, mint az ő uralkodásának harmincnégy napja alatt. Olyan volt akkor, mintha mindenki mindenkinek ellensége

lenne; a legtöbben csak levélben érintkeztek Oszentségével, ez is iszonyú plusz erőfeszítést jelentett neki.

– A Szentatya egyszerűen agyondolgozta magát…

– Ez a hivatalos verzió, eminenciás úr, hogy a boncolást megtagadhassák.

– Stickler – suttogta immár ingerülten a bíboros –, ugye nem nekem kell felvilágosítanom, hogy még egyetlen pápát sem boncoltak fel soha!

– Nem, nem kell – válaszolta Stickler. – De én akkor is, mind a mai napig azt kérdezem magamtól, ugyan miért nem engedélyezték a boncolást, amikor Őszentsége földi maradványainak egyéb kezelése egy fikarcnyit sem tért el a szokásostól!? Nem volt épp felemelő látvány, amikor a hullaszállítók a bokáira meg a mellkasára kötelet tekertek, s azt a görcsbe rándult testet teljes erejükkel meghúzták, hogy az ember hallotta a csontok recsegését. Ezt a saját két szememmel láttam, eminenciás úr. Isten engem úgy segéljen!

– Montana professzor kétséget kizáróan megállapította, a halál oka: szívkoszorúér-elzáródás.

– Eminenciás úr! Mi mást tudott volna diagnosztizálni, mint szívbénulást, miután odalép egy ágyhoz, amelyben egy halott ül, behajlított lábakkal, bal kezében iratrendezőt tartva, miközben a jobb élettelenül csüng le? Valósággal újra lejátszódott az a szívszorító jelenet, Castel Gandolfóban, Pál pápa halála után, amire még én is emlékeztem: Montana itt is elővett egy ezüstkalapácsot, levette János Pál félrecsúszott szemüvegét, becsukta, letette az éjjeliszekrényre, aztán a halott pápának háromszor a homlokára ütött, s háromszor megkérdezte, meghalt-e, s amikor harmadszorra sem kapott választ, a professzor kijelentette: Őszentsége I. János Pál pápa halott.

– *”Requiescat in pace! Ámen!”*

– De a különös dolgok sorozata csak az után kezdődött, hogy a bíboros államtitkár úr megérkezett, pontban öt óra harminckor. Nekem feltűnt, hogy frissen van borotválva, nagyon nyugodtnak látszott, s amikor megpillantotta Őszentsége leejtett aktáit, tüstént értésemre adta, hogy a hivatalos verzió szerint én fogom megtalálni a Szentatyát kora reggel, holtan, az ágyában. S hogy felejtsem el azokat az aktákat: azt kell mondani, egy könyvet olvasott. Krisztus követéséről. Természetes, hogy felmerült bennem, ugyan miért kell így kiforgatni a tényeket: vajon miért ne halhatott volna meg János Pál az akták tanulmányozása közben, s miért ne fedezhette volna fel az apáca a halálát? Vincenza testvér minden reggel János Pál ajtaja elé tette le a kávét – mivégre kell hazudni hát?

– És Őszentsége papucsa és szemüvege?

– Azt nem tudom, eminenciás uram, a kavarodásban és a nagy izgalomban egyszerűen eltűntek, éppúgy, mint azok a bizonyos feljegyzések, amik szétszóródtak a padlón. Először semmi jelentőséget nem tulajdonítottam ennek, mert azt hittem, a bíboros államtitkár vette magához őket. Csak sokkal később, amikor János Pált már elvitték, déltájban kezdtem kérdezősködni, hol vannak a holmijai, és akkor derült fény erre a gyalázatos tettre. Hogy valaki meglopta a halott pápát.

– És Jellinek? Mikor lépett be Jellinek a halottas szobába?

– Jellinek? Ő nem is volt ott. Amennyire én tudom.

Őszentsége halála napján nem is volt Rómában.

– Ezt én is pontosan így tudom, Stickler. Úgy rémlik, hogy Jellinek az első Bíboros Kollégium idején épp Bolognában volt, márpedig a pápa abban az időiben halt meg. Tettesként tehát semmiképpen nem jöhet számításba – még akkor sem, ha ön egyébként nem téved a felfedezést illetően. Amúgy pedig, Stickler, szerintem inkább hallgasson, mert ha netán a Rota, az Apostoli Szék elé kerül az ügy, akkor, Monsignore, kétségtelenül ön lesz az első számú gyanúsított.

A komornyik erre felugrott, ki akart rohanni a gyóntatószékből, de Bellini suttogva könyörgött neki, hogy maradjon: Stickler félreérti, amit mondott; nem hinne Jézusban és a Szűz Máriában, ha őt gyanúsítaná, de értse meg, egy bírósági eljárásnál nyilvánvalóan koronatanú lenne, végül is ő látta utoljára a Szentatyát, és o fedezte fel a holttestet.

– De hát nem *én* fedeztem fel a holttestet, eminenciás uram! A bíboros államtitkár kezdte terjeszteni ezt a hazugságot! – a Monsignore nem tudta tovább fékezni magát.

Bellini megpróbálta csitítani, elmagyarázta, nem az a mérvadó, amit ő hisz, hanem a Rota vizsgálata, és abban biztos lehet, nem fognak fukarkodni a kínos kérdésekkel. Be kell végre látnia, hogy épp neki, a pápa komornyikjának lehetett lehetősége valami bénító mérget orvosságos üvegbe tölteni. Ez pedig senkinek nem szúrt volna szemet: gyógyszerekből – mindenki tudta a környezetében – a pápa igencsak sokat szedett.

Hosszú hallgatás következett. Bellini még egyszer alaposan átgondolta, miket is mondott a komornyiknak. Stickler is ugyanezért hallgatott: visszaidézte az elhangzottakat, s most először támadt fel benne a gyanú, hogy Bellini talán nem is ahhoz a csoportosuláshoz tartozik, amelyikhez ő gondolta.

Ahogy mondta is, a bíboros lehetett akár Cascone párthíve, mi több, Jellinek bizalmasa is.
– Eminenciás úr! – suttogta végül Stickler. – Akkor mostantól hogyan viselkedjek?
– Mit mondott Jellineknek? Megemlítette neki, mit látott?
– Nem. Hirtelen rosszullétet színleltem, és elmentem.
– Jellinek tehát nem tudja, hogy ön mire jött rá?
– Feltéve, hogy nem szándékosan rakta ki elém a holmikat – nem.
– *In nomine domini,* akkor egyelőre hagyhatjuk nyugodni a dolgot.
Monsignore William Stickler, a pápa komornyikja, még aznap bocsánatkérő levelet írt Joseph Jellinek őeminenciájának: elnézését kéri, nem érezte jól magát, de már alig várja a legközelebbi partit.

9. (Gyertyaszentelő Boldogasszony napján)

Ezen az estén Jellinek bíboros a lépcsőn ment föl a Palazzo Chigiben. Annibale portásfülkéje, mint rendesen, üres volt, s a bíboros érezte, ahogy a kellemes, ám bűnös várakozás elhatalmasodik rajta. Parázna gondolatok kínozták az agyát, de dobogó léptekJcel igyekezett jöttét jól hallhatóvá tenni a méretes lépcsőházban felfelé menet. A harmadik lépcsőfordulónál fentről végre szembejött vele a nő, ruganyos léptekkel, tekintélyes súlyát egyik lábáról a másikra helyezve, csípőjét ringatva.

– Buona sera, eminenza! – kiáltotta már messziről barátságosan. A bíboros kigúvadó szemmel bámult az olcsó, vékony anyagból készült fekete munkaköpeny alá, közben úgy érezte magát, mint Mózes a Nebo hegyén, amikor az Úr megmutatta neki az ígéret földjét, de csak megmutatta, s így szólt hozzá: *„…megengedem néked, hogy szemeiddel lásd, de oda nem mégy át.”*

– Buona sera, Signora Giovanna! – köszönt vissza Jellinek udvariasan, s azon igyekezett, hogy a hangja simán csak barátságosan csengjen, s mivel ez nem igazán sikerült, zavartan köszörülte a torkát.

– Megfázott talán? – érdeklődött negédesen a házmester-né. – Az idén úgy látszik, elmarad a tavasz, eminenciás úr - közben megállt egy lépcsőfokkal Jellinek fölött. A helyzet nem sok jót ígért – vagy épp túl sokat is. Jellinek tudta, ha nem tesz egy kerülőt az édes akadály mellett, amely fenyegetően tornyosult előtte, az üdvözülés tekintetében nagy bajba kerülhet. Villámgyorsan és szerencsésen túljutott hát a találkozáson, s köhécselve válaszolt: – Nem csoda, Signora Giovanna, de tényleg olyan fura ez az időjárás, egyszer meleg, másszor hideg – azzal anélkül, hogy Giovannára akár egy kóbor pillantást is vetett volna –, bár, ha őszinte akart magához lenni, ebben a pillanatban semmi nem volt, amit szívesebben tett volna –, Jellinek továbbcsoszogott. Megkönnyebbülve, bár kissé megtörten a nő okozta gyötrelmek miatt, becsapta maga mögött a lakás ajtaját. Azonnal észrevette, hogy valaki van a lakásban. A szalonban világos volt.

– Nővér? – kiáltotta Jellinek, de nem jött válasz. Szokatlan is lett volna, ha ezen a kései órán még ott találja a ferences rendi apácát. A szalon ajtaja meglepetésére nyitva állt, s amikor belépett, visszahőkölt. A karosszékében egy tiszta feketébe öltözött pap ült.

„Kicsoda maga? Mit akar? Egyáltalán hogy jött be ide?” – ezt akarta kérdezni, de csak állt ott, mint akinek földbe gyökerezett a lába, s egy árva hang sem jött ki a torkán.

A fekete ruhás férfi – az összezavarodott Jellinek abban sem volt egészen biztos, hogy tényleg pap: úgy lehet, maga az ördög – ránézett s minden bevezető nélkül annyit kérdezett:

– Megkapta a küldeményem, eminenciás úr?

– Tehát ön küldte azt a titokzatos ajándékot?

– Nem ajándék az – figyelmeztetés.

A bíboros elsőre nem értette.

– Miféle figyelmeztetés? – egy kis késéssel végre elhadarta, amit pár perce akart. – Kicsoda maga? Mit akar? Egyáltalán hogy jött be ide?

Az idegen idegesen legyintett.

– A csomag tartalma eszerint nem is volt ismerős önnek? János Pál…

– Jézus Mária! – Jellinek nem tudta palástolni döbbenetét. Most, hogy az idegen János Pál pápát említette, egyszeriben rádöbbent, miért is tartotta olyan különösnek a csomag tartalmát. Érezte, ahogy halántékán lüktetni kezd egy kis ér. A harminchét napig uralkodó pápa szemüvege és házipapucsa! Igen, most már emlékezett… akkortájt nem is tulajdonított jelentőséget az ügynek, pedig az év szeptemberében azt suttogták, hogy a halott pápát meglopták. Mindenféle jelentéktelen semmiségek tűntek el. Mi több, az idő tájt azt is beszélték, hogy a pápát meggyilkolták. Ebben a pillanatban mindez egyszerre jutott eszébe, miközben az idegen rezzenéstelen arccal folytatta:

– Érti már végre?

– Mit kéne értenem? – hirtelen félelem, megmagyarázhatatlan, nevetséges, szánalmas félelem tört rá: félt a fekete ruhás idegen bosszújától, mint Éliás Jezábel haragjától. - Nem – mondta tompa hangon –, nem értek semmit. Mondja végre el, mit akar tőlem, és ki küldte!

Az idegen elfintorodott: felvette a tudatlannal szemben álló mindentudó csúf álarcát.

– Ön túl sokat kérdez, bíboros úr. A kérdés maga volt az első bűn.

– Árulja el végre, mit akar tőlem! – ismételte a bíboros nyomatékosan, de érezte, hogy bármennyire igyekszik magabiztosnak látszani, reszket a keze.

– Én? Öntói? – kérdezte a fekete ruhás gúnyosan. – Semmit. Magasabb körök megbízásából jövök: azt a kívánságukat kell tolmácsolnom, hogy fejezze be a Sixtus-kápolnában talált felirattal kapcsolatos kutakodásait!

Jellinek hallgatott. Számos válaszra készült, erre spéciéi nem: egy szót se volt képes kinyögni, s beletelt egy időbe, mire magára talált.

– Uram! – kiáltotta izgatottan. – A Sixtus-kápolnában napvilágra került nyolc rejtélyes betű: itt nincs helye a mellébeszélésnek, ezt már nem lehet elhallgatni, meg nem történtté tenni. A betűknek alighanem valami sorsdöntő jelentésük van, és engem *ex ojficio* bíztak meg, hogy találjak valami megoldást, amely az egyház intézményét megvédheti a nagyobb bajtól. Éppen ezért én, mint a Szent Hivatal elöljárója, tanácskozást hívtam össze, amely addig fog ülésezni, amíg megoldást nem talál. Bármi oka legyen is az ön kívánságának, higgye el, hogy a legnagyobb ostobaság lenne a betűket lemosni vagy átfesteni, mert ezzel csak szabad folyást engednénk a pletykának.

– Önnek tökéletesen igaza lehet – válaszolta kimérten az idegen. – Csupán egy aprócska dologban téved: amikor én az imént azt mondtam, hogy fejezze be a kutakodást, az nem kívánság volt, hanem parancs!

– Talán elkerülte a figyelmét, hogy engem *ex ojficio* megbíztak. ..

– Nézze: ha maga az Úr Jézus személyesen adta volna a megbízást, eminenciás úr, akkor is be kell fejeznie a szimatolást. Villámgyorsan találjon valami magyarázatot, fizesse ki a szakértőket, és hozza nyilvánosságra az eredményt, de egyebekben felejtse el az egészet.

– És ha netán nem így tennék?

– Nem vagyok biztos benne, hogy egy élő vagy egy holt bíboros van-e nagyobb hasznára a Kúriának. Azért küldtük a csomagot, hogy finoman jelezzük a helyzete komolyságát. Úgy gondolom – és mindannyian láthattuk –, ha nem okozott komolyabb nehézséget egy pápát nyom nélkül félreállítani, biztos lehet benne, Jellinek, hogy egy bíboros még ennél is könnyebben eltűnhet. Az ön halála, megbocsásson, nem jelentene különösebb szenzációt még az újságoknak sem; na jó, az Osservatore Romano esetleg lehozna egy gyászhírt, némi nekrológgal: *„Jellinek bíboros balesetben életét vesztette”, vagy,* rosszabb esetben: *„Jellinek bíboros öngyilkos lett”* – ennyi van benne, és nem több.

– Fejezze már be! Hallgasson!

– Hallgassak? A Kúria, amelynek gépezetében egyébként ön is egy fogaskerék, eminenciás úr, több bajt zúdított magára hallgatással, mint beszéddel. Higgye el, igazán roppantul sajnálnám, ha nem tudnánk megegyezni; ám mélyen meg vagyok róla győződve, hogy ön nem lesz ostoba, bíboros úr - de nem szeretném magam ismételni.

Jellinek az idegenhez lépett. Abba az idegállapotba került, amikor a dühből bátorság lesz.

– Na, ide figyeljen, maga különleges arkangyal! – s vállon ragadta az idegent. – Maga most, ebben a szent pillanatban szépen elhagyja a lakásom, különben…

– Különben? – kérdezte kíváncsian a másik.

A bíboros hirtelen ráébredt, milyen nevetséges ez a tét nélküli fenyegetőzés, és feldúltan otthagyta az idegent – a lelkész arcára újra kiült a cinikus mosoly.

– Nos, nekem így is jól van – mondta, és gondosan leporolgatta a ruháját, ahol a bíboros megfogta. – Ez nem az én ügyem. Engem úgy küldtek önhöz, s amit kellett, azt bevégeztem. *Laudetur Jesus Christus.*

Ez a köszöntés elég furán csengett. Maró gúny sütött a lelkész minden szavából.

– Ne is fáradjon – mondta. – Ha betaláltam egyedül, kifelé is menni fog.

Hát ennyi történt gyertyaszentelő napján. Jellinek képtelen volt rájönni, ki lehetett a titokzatos idegen, s hogyan jutott a volt pápa holmijához. Amit követelt, a bíboros legalábbis erre a végeredményre jutott, teljességgel teljesíthetetlen: igen, az ügy egyre zavarosabbnak, rejtélyesebbnek, szerteágazóbbnak tűnt, ezért hát Jellinek szilárdan elhatározta, hogy a rejtélyt minden rendelkezésére álló eszközzel meg fogja oldani. A fenyegetés furcsamód csak megerősítette ezt az elhatározását; mint a bíbor viselője, kötelességének tartotta akár életével is az egyház tanítását szolgálni – *ad maiorem Dei glóriám.*

Úgy döntött, egyelőre hallgat a titokzatos találkozásról: egyrészt mert aligha hinnének neki, másfelől Jellinek már másnap azon kezdett el töprengeni, vajon nem magával az ördöggel találkozott-e…

10. (A Gyertyaszentelő utáni hétfőn)

A tanácskozás korábban már említett résztvevői, akikhez csatlakozott még a neves szemiotika-professzor, Gábriel Manning is, nagyhét hétfőjén gyűltek össze ismét. Joseph Jellinek bíboros, az összejövetel levezető elnöke a Szentlélek segítségül hívása után megkérdezte, van-e a jelenlévők között, aki netán már tudja, mit jelenthetnek a titokzatos betűk, amelyek miatt összegyűltek. Természetesen senki nem jelentkezett, mire Jellinek közölte, hogy Manning professzort vonják be tanácsadóként a munkába, aki mindenféle jelek és titkosírások legavatottabb szakembere. Manning már tanulmányozta is az ügyet, s elól)b némi bevezetést tart a betűfejtés rejtelmeibe, általánosságban, majd pedig a betűk lehetséges kombinációira igyekszik rávilágítani.

Manning elöljáróban figyelmeztetett: senki ne higgye, hogy ezt a rejtélyt órák alatt megoldhatja bárki; a titokzatos betűk bármilyen variációja olyan megoldások felé mutat, amelyek alighanem a Vatikán falain túlra vezetnek. Erre mutat mindjárt a nyolc betűből álló betűsor, az AIFA-LUBA; a keresztény szimbolika inkább a hetes számot részesíti előnyben. A mennyezet mezőinek tematikus kialakításában Michelangelónál a keresztény tizenkettes felosztás látható: a jósnők és próféták két csoportja javára. A világ teremtésének festői megfogalmazása az univerzizmus bizonyítéka: a racionalitáson túli hit abban, hogy az egész világ jelképekből épül fel. Minden, amit csak az ember lát vagy csak érez, sejt: rejtjel, szimbólum, tükröződés, allegória – s minden mindennel titkos összefüggésben áll. Az embernek pedig csak a megfelelő kulcsra van szüksége, hogy kinyíljon előtte e különös világ. Csillagjósok, pitagoreánusok, gnosztikusok és kabbalisták: ezek a furcsa szerzetek épp a Sixtus-kápolna freskójának készítése idején élték fénykorukat, és tudjuk, micsoda tömege-
két, főképp a művelt embereket vonzották mágnesként az akkori idők mágikus-misztikus elképzelései. Nem kell hát meglepődnünk, hogy az idő tájt alakult ki az a – mondhatni
– beszéd-alkímia, mely az ábécé misztikus értelmezésével, szavak és betűk hangzásával-csengésével és szimbolikus jelentésével foglalkozik.

A régi görögök a zenei hangokat betűkkel jelölték. Az aulos, vagyis a furulya 24 hangja az ábécé egy-egy betűjét kapta. Pitagorasz és kortársai valósággal megmámorosodtak a felfedezéstől, hogy a hang magassága törvényszerűen a húr hosszától függ, azaz, egyszersmind amit a fülünkkel hallunk, az a szemnek is látható. Más szóval: a hangok maguk a megtestesült számok. Miért – tette fel Manning a kérdést –, miért ne lenne lehetséges, hogy a kápolnában, ahol annyi szent dallam zengett az évszázadok alatt, a betűk egy zenei idézetet adjanak ki, melynek talán a szövegében rejlik a titok nyitja. Ez lenne az elméleti felvezetése *egy lehetséges megfejtésnek,* méghozzá egy meglehetősen egyszerűnek.

Bonyolultabb lehet a megoldás, ha úgy értelmezik a feliratot, hogy azt feltételezik: betűkhöz kapcsolódó megnevezéseket, valamilyen különleges megfeleltetést rejt; ez a rendszer ugyanis régebbi keletű még a görög kultúránál is. Már a caesariai Eusebios, a neves egyháztörténész bebizonyította *Praeparatio evangelica* című munkájában, hogy a görögök a zsidóktól vették át betűik megnevezését. E tétele bizonyítékaként említi, hogy minden zsidó iskolás gyerek ismerte a betűk elnevezéseinek jelentését, miközben még a nagy Platón sem tudta azokat. Az egyházatyák, tért ki rá Manning, késóljb tökélyre fejlesztették a betű-művészetet: bizonyos zsoltárokban és Jeremiás siralmaiban a sorok kezdőbetűi például egész mondatokat adnak ki.

Giuliano Cascone bíboros államtitkár megkérte a tudóst, hogy egy életszerű példával világítsa meg, amit elmondott, hogy a jelen lévők tisztább képet alkothassanak maguknak a rendszerről. Manning készségesen belekezdett a magyarázatba:

– *Az A* például – emelte ki – az a betű, amivel az ábécé kezdődik, egyben az a magánhangzó, mely – az összes nyelvben – a száj legnagyobbra nyitását igényli. Ily módon e magánhangzónak jutott az a megtiszteltetés, hogy Isten segítségére legyen, s az ember száját szóra nyissa. /, vagyis a második a rejtélyes betűk közül, az egyformaságot jelképezi: a valót és igazságot, mert az egyszerű vonalat gyerekek, ifjak és idősek egyaránt azonnal, gyorsan és biztosan le tudják írni. Ezzel szemben az *F* épp ennek ellenkezőjét szimbolizálja: az F olyan, mint egy mérleg fele, amit pedig Pitagorasz az igazság abszolút jelképének tartott, midőn tanítványait figyelmeztette, ne becsüljék le a mérleget. Mindezeket figyelembe véve tehát a felirat első felét akár értelmezni is lehetne, még ha kissé bizonytalanul is. És persze nem szabad elfelejteni – mutatott rá Manning –,

hogy minden szó egyformán jelölhet főnevet, melléknevet vagy igét. – Mindezek után egy jegyzetfüzet lapjára felírta egymás alá az első négy betűt, s melléjük írta a lehetséges értelmezést:

A – Az Isten mondja ki az
I – Igazat;
F – Folyton hamisságot szól viszont
A – Az ember szája…

Erre aztán kitört a pánik: elsősorban a jelen lévő szerzetesek rohamozták meg a professzort, magyarázza meg a többi betű szimbolikáját és jelentését is, de Manning azt felelte, amilyen egyszerűen sikerült az első rész magyarázata, épp annyira alkalmatlan ez a dekódoló rendszer a maradék betűkhöz. Az *L* esetleg jelenthet Lagos-t, vagyis értelmet. Az *U* és a B viszont nagyon is sok mindenre utalhat, elég homályos, mi lehetne: az U ráadásul a latin írásban V-nek felel meg, továbbá az ötös számot jelenti a rómaiaknál, és, ha ez nem lenne elég, csúcsán álló háromszöget is szimbolizál, a női szemérem háromszögét (ennél a résznél Desiderio Scaglia atya, a San Carlo cím viselője keresztet vetett), ellentétben a férfit jelölő rombusszal. A *B* betű jelentése is változó az egyes nyelvekben: a latinban például – márpedig aligha-
nem e nyelven írhatták a feliratot – fenyegetést jelöl. Az ismert adatok alapján – mondta ki a végkövetkeztetést Manning – a sixtusi feliratnak értelmes megfejtése nincs, s ez egyúttal bizonyítja, hogy az alkalmazott kulcsok nem visznek közelebb a megoldáshoz.

Arra a felszólítással felérő kérdésre, milyen más megoldási lehetőséget tudna ez esetben javasolni, a professzor a betűk osztályozásának fontosságát kezdte fejtegetni, a magánhangzók és a mássalhangzók közti különbséget: e betűsornál például azonnal feltűnik, hogy a magánhangzók vannak túlsúlyban. Pitagorasz követői és az antik grammatika tudósai a magánhangzók és mássalhangzók különbségébe a psyche és a hyle, vagyis a lélek és a test szétválását látták bele. A hét magánhangzó a görög betűk – melyek kétségkívül távoli rokonságban állnak a latin ábécével – misztériumában a hét, hanggal megáldott lénynek felel meg, s ezek a következők: 1 – *angyal,* 2 – *belső hang,* 3 – *az ember valóságos hangja,* 4 – *madár,* 5 – *emlősök,* 6 – *hüllők,* 7 – *vadállatok.* A tizenöt mássalhangzó – ennyit ismer a görög ábécé – ezzel szemben a néma dolgokat jelöli; 1 – a

mennyország, 2 – *a mennybolt,* 3 –*az alvilág,* 4 – *a felső világ,* 5 – *a víz,* 6 – *a levegő,* 7 – *a sötétség,* 8 – *a világosság,* 9 – *a növények,* 10 – *a gyümölcstermő fák,* 11 – *a csillagok,* 12 – *a Nap,* 13 – *a Hold,* 14 – *a halak a vízben* és 15 – *a tenger mélye.* E jelentések persze természettudományos szempontból mulatságosnak tűnhetnek, mégis jól mutatják – mondta Manning –, hogy a titkos-okkult tudományok, melyek a betűmisztériummal foglalkoztak, már igen korán kialakultak.

Manning mégis úgy vélte, e módszerrel sem lehet megfejteni a betűsort; ezt a véleményét az Y hiányára alapozta. Már Pitagorasz úgy vélekedett, hogy az Y lehet minden titkos betűrendszer kulcsa és fő szimbóluma. Ő úgy vélte, hogy e betű három karja a következőket jelenti: a törzs szimbolizálja a magánhangzókat, míg a két ág a hangzó és a néma mássalhangzókat jelenti – az Y tehát a megismerés, a tudás betűje. Ha ez a módszer hozhatna megoldást, akkor kétségkívül lenne a feliratban Y, vagyis a kulcs-betű.

Giuliano Cascone egyre nyugtalanabbnak látszott, ahogyan a számtalan megoldási lehetőség szóba került, s felkérte Manningot, nevezze meg a legvalószínűbb módszert. Mondja csak el, ő melyik megoldás mellett voksolna.

– Az idő rövidsége miatt – válaszolta némi gondolkodás után a professzor – nem volt módunk az anyag alapos, elmélyült tudományos vizsgálatára: tapasztalataim szerint azonban két úton indulhatnánk el. A szöveg bizonyos jelei arra utalnak, hogy esetleg a gemátria módszerét alkalmazhatták: ez a betűmisztika egy elterjedt válfaja, amelyet számtalan görög, keleti, zsidó és arab írásos emlékben megtalálhatunk, egyebek mellett János titkos kinyilatkoztatásaiban is.

– Erről az elméletről – szakította félbe a professzort Jellinek bíboros – Augustinus Feldmann atya már tájékoztatta a konzíliumot. Mi lehetne a másik megoldás?

– Nos – folytatta Gabriel Manning professzor –, a betűsor sajátos elhelyezése egy notarikonra utal: ennek alkalmazásakor egy szó első és utolsó, vagy épp középső betűit felhasználva adhattak más, titkos értelmet egy tetszőleges szövegnek. Az ős-egyházban gyakran használták ezt a megoldást, továbbá egy titkos tanításban is nagy szerepe volt, de ez utóbbiról itt nem szeretnék többet mondani. Hadd mondjak egy példát: vegyük a görög ICHTHYS szót, ami halat jelent. Mint tudjuk, az őskeresztények a halat – hitükhöz való ragaszkodásuk ismertetőjelét –

homokba rajzolták. A jelkép eredeti értelme aztán gyorsan feledésbe merült, csak a hal rajza maradt, s később meg kellett fejteni, mit is jelent. Az ICHTHYS betűk mögött mindenesetre a következő szóképlet rejlik: lesus Christos Theou Yios Soter, vagyis Jézus Krisztus, Isten fia, a világ Megváltója. A skolasztikus Albertus Magnus, a *Compendium theologicae veritatis* című művében egyébként Jézus nevéből is készített notarikont. A szót mint egyszerű betűkombinációt kezelte, s a következőlcéppen bontotta ki: /ucunditas maerentium, Eternitas viventium, Sanitas languentium, libertás egentium, Satietas esurientum. Egyértelmű tehát, hogy épp a tudósok és a filozófusok foglalkoztak leginkább betűmisztikával, s hogy Michelangelo betűsora a Sixtus-kápolnában nagy elődökre tekinthet vissza.

– Valamilyen titkos tanítást említett: nem fejthetné ki bővebben, mire célzott? – érdeklődött Jellinek.

A professzor némi vonakodás után azt válaszolta, hogy elsősorban a zsidó kabbalisztika használ betűket szimbolikus és misztikus célokra, s a sixtusi freskók elrendezését és felosztását, továbbá a szokatlan betűrendet is figyelembe véve nem lehet kizárni, hogy Michelangelo ezekre a zsidó titkos tanításokra utalhatott.

Nagy nyugtalanság támadt a Szent Hivatal termében: bíborosok, főpapok és professzorok próbálták túlkiabálni egymást: eminentissimus Lopez bíboros, a Hittani Kongregáció főtitkára, és Caesarea címzetes érseke egyre azt ordította, hogy az ördög tetűt pottyantott az anyaszentegyház bundájába – egy tetű az anyaszentegyház bundájában, *horribile dictu!*

Eminentissimus Bellini bíboros közbevetésére, miszerint az egész okfejtés csak hókuszpókusz és humbug, Manning azzal vágott vissza, hogy neki a sixtusi feliratnak nem a valóságtartalmát, csupán a tartalmát kell vizsgálnia: az ő szerződése legalábbis erre szól. A nagytiszteletű Konzílium aztán, a tartalom megismerése után kedvére rendezheti a tényeket. Ezzel Jellinek is egyetértett, Bellini azonban nem enyhült meg: kijelentette, hogy mindenki, aki ezekkel az átkozott jelrendszerekkel foglalkozik, a hit ellensége. Egyre jobban belelendült, a végén már azt igyekezett bebizonyítani, hogy Shakespeare és Bacon egy és ugyanaz a személy volt, Goethe pedig megszállott kabbalista.

Gabriel Manning készséggel fejet hajtott a bíboros véleménye előtt, mindazonáltal megismételte, hogy jelen helyzetben nem az írás esetleges tartalmáról van szó, csupán a megfejtéséről: amíg pedig a megfejtés nem bizonyítható, addig a tartalomról nem szabad tárgyalni.

Ekkor Joseph Jellinek bíboros látványos mozdulattal előhúzott egy papírdarabot reverendája zsebéből. Egyszerre minden szem a Konzílium levezető elnökére tekintett.

– Nos, bevallom, magam is kísérletezgettem a felirat jelentésének megfejtésével –, eddig azonban nem volt hozzá bátorságom, hogy közöljem önökkel próbálkozásaimat. Ám most, amikor látom, hányféle megoldás létezhet, s hogy köztük nem is egy inkább tűnik tréfának, mint komoly módszernek, úgy érzem, előállhatok a magam szerény próbálkozásával, ha megengedik.

Azzal Jellinek egy ceruzával fölírta egymás alá a nyolc szóban forgó betűt, aztán kapkodó betűkkel melléfirkantott nyolc szót:

A – atramento
I – ibi
F – feci
A – argumentum
L – locum
U – ultionis
B – bibliothecam
A – aptavi

Feltartotta a papírt, hogy mindenki láthassa, és lassan, hangsúlyosan olvasni kezdte: *Atramento ibi feci argumentum, locum ultionis bibliothecam aptavi* – Festékkel írtam fel ott a bizonyítékot, s a könyvtárt szemeltem ki bosszúm helyszínének.

Néma csend támadt. A bíborosok, főpapok, az összes jelen lévő a bíboros kezében remegő papírra meredtek.

A könyvtár, mint a bosszú helyszíne? Hát ezt meg hogy kell érteni? Mit rejthet a Vatikáni Könyvtár? Hirtelen mindenki Augustinus atyát, a levéltárost kereste a tekintetével; az ő helyén azonban utódja, Pio atya ült, aki – miután kis híján meggyulladt a pillantások kereszttüzében – tehetetlenül vonta meg a vállát, széttárta a kezét, s tanácstalanul nézett, mint Kleofás, a tanítvány, a feltámadt Krisztus megjelenésekor. Itt azonban nem jött jel, ami a jelenlévőik szemét felismerésre nyitotta volna.

Giuliano Cascone bíboros államtitkár igyekezett nyugalmat erőltetni magára: csendesen megkérdezte Manningot, mit gondol erről az értelmezésről.

– Semmit – válaszolta a jelrendszerek szakértője. – Nézzék, uraim: ezt a megoldást nem lehet bizonyítani, s bár kétségkívül megnyerően egyszerűnek tűnhet, valójában mindenfajta logikát nélkülöz. Valaki meg tudná mondani, miért jelenti az ábécé első betűje egyszer azt, hogy *atramentum,* másszor azt, *argumentum,* mi több, harmadszor meg azt, *aptare?* De ha úgy is lenne, mi a bizonyíték, hogy e szavakat jelölik a betűk? A magam részéről egészen biztos vagyok benne, hogy Michelangelo nem választott volna ilyen egyszerű megoldást! Michelangelo nem.

Ismét csak Cascone bíboros államtitkár szedte össze magát elsőként. Bosszúsan és meglehetősen csalódottan érdeklődött, ugyan miért olyan biztos Manning a dolgában, s miért nem képes elfogadni Jellinek bíboros megoldását, pláne hogy ő még ilyen megoldásra sem volt képes. A professzor hallgatott, Cascone pedig Jellinekhez fordult, s megkérdezte, akar-e még valamit hozzáfűzni a megoldáshoz.

– Nos, igazából sem a tartalmat, sem a formát illetően nem tudnám helytállóan indokolni a végeredményt – vallotta be Jellinek. – Csak szabadjára engedtem a fantáziám: annak idején alighanem Michelangelo is így kezdett munkához. Michelangelo nem foglalkozott jelrendszerekkel, nem volt tudós: lelke legmélyéből, ösztönösen cselekedett, amikor az érzéseit konkrét, anyagi formába öntötte. Nem hinném, hogy hosszú ideig gondolkodott volna, milyen betűt miért és hová írjon. Ami pedig a tartalmat illeti – tette hozzá a bíboros –, arról nem szeretnék a nagy nyilvánosság előtt nyilatkozni. Kérem a bíboros államtitkár urat, fogadjon négyszemközti beszélgetésen, *specialissimo modo,* ha a konzílium befejezte munkáját.

A szerzetesek erre mind felpattantak: Pio atya a prédikáló szerzetesektől, Desiderio barát, San Carlo címzetes érseke, Pier Luigi Zalba a Mária-szervitáktól. A Jézus Társaság tagja, Adam Melcer beszéd közben fenyegetően villogtatta kerek szemüvege lapos lencséit, öklével az asztalra vágott, és izgatottan azt kiáltotta – akár Nabukodonozor a tüzes kemence előtt -: a tanácskozás nem egyéb, mint egy olcsó bohózat, ha egyesek többet tudhatnak, mint mások, és lényeges tényeket elhallgatnak a többség elől. Ő tehát a maga részéről követeli visszahívását – a többi szerzetes pedig azonnal csatlakozott a követeléshez.

Alig hogy ezt kijelentette, mások is szabad folyást engedtek felháborodásuknak, s lemondtak a konzíliumon való részvételről. Köztük volt eminentissimus Giuseppe Bellini bíboros is, az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció prefektusa. Perceken belül teljes káosz lett úrrá a

Szent Hivatal termében; még Jellinek is alig tudta lecsillapítani a kedélyeket.

– A Szent Gyűlés tagjai, önök, uraim – Jellineknek jóformán ordítania kellett, hogy rá figyeljenek – a legtöbb titkos részletről tudni fognak; mégis, értsék meg, a Vatikáni Titkos Archívumban akadnak olyan különleges esetek, amik még a Kúria legfelső körei előtt is titokban kell maradjanak.

Specialissimo modo. Jellinek megnyugtatónak szánt szavai felébresztették Adam Melcerben a harcost. Hevesen nekitámadt, s felvetette, vajon a konzílium nem csak látszatharcot folytat-e egy nem létező ellenféllel – még az is lehet, hogy a freskó titkát rég megfejtették, csak épp a gyűlés előtt, ki tudja, miért, eltitkolják.

– Mondják meg, lehet-e máshogy értelmezni eminentissimus Jellinek magyarázatát, aki mint minden titkok tudója elővezeti, hogy talált egy megoldást, amihez a Titkos Levéltárban végzett kutatásai segítették – oda viszont hétköznapi halandó be nem teheti a lábát. Szerény meglátásom szerint a felirat valódi tartalmát régen ismerik már, csak az olyan végzetes kimenetelű lehet az egyházra nézve, hogy a konzíliumot épp azért hívták össze, hogy valami kevésbé veszélyes pótmegoldásra találjanak. Márpedig ez épp olyan farizeus viselkedés, mint a pap és a lévita esete Jánosnál, a Jordán túloldalán.

Jellinek nem bírta tovább: felpattant, és szája elé tett mutatóujjával Melcerbe fojtotta a szót.

– Valódi kereszténynek méltatlan az ilyen beszéd, testvérem. Ön ráadásul meggondolatlan is, mert ha az ön feltevése helyes, az egyedüli megoldás a hallgatás lenne. Bár mindazzal, amit elmondott, többek becsületébe gázolt, akár becsületbíróság elé is citálhatnák, én nem kívánok visszavágni. Mindannyian felfokozott idegállapotban vagyunk; egészen biztos, hogy már másnap megbánjuk, amit ma forró fejjel egymás szemére hányunk. Higgye el, ahogy önöknek, éppúgy nekem sincs sejtelmem se, mi lehet a megoldás: csupán egyszerű gondolatkísérlet volt, amit önök elé tártam – és készséggel elfogadom a professzor szakvéleményét.

Manningot azonban ez sem nyugtatta meg:

– Megbocsássanak, de minden keresztény erkölccsel ellentétesnek gondolom, hogy olyan ügy kutatásával bízzanak meg, amit már rég kiderítettek, és engem csak valami utólagos kozmetikázás érdekében óhajtanak bevetni, nehogy a nagynevű Kúria bajba kerüljön. Nonszensz.

Éppen ezért kértem a szabad bejárást a Titkos Levéltárba; ha ezt nem tudják bizosítani, tisztelettel visszaadom a megbízatást.

Jellineket ezzel alaposan sarokba szorították: mindenesetre ő is haladéktalanul bejelentette, hogy kéri a visszahívását, ám a bíboros államtitkár közbekiáltott: *„Non est possibile ex ojficio!”*. A felek lassan lecsendesedtek, igyekeztek visszaállítani a helyhez méltó békét.

Így végződött – idő előtt és váratlanul – a konzílium, anélkül, hogy akár egy lépéssel is közelebb jutottak volna a megoldáshoz. Ami még rosszabb, az általános káoszt csak tetézte az egymás iránti teljes bizalmatlanság. Senki nem bízott már senkiben: a szerzetesek a bíborosokkal, a bíborosok a professzorokkal, a professzorok a bíborosokkal, Bellini bíboros Jellinek bíborossal, Jellinek bíboros a bíboros államtitkárral, amaz Jellinek bíborossal, Jellinek bíboros Monsignore Sticklerrel, Stickler Jellinek bíborossal, Melcer Jellinek bíborossal vívott ádáz küzdelmeket. Úgy tűnt, Jellineknek csak ellenségei vannak a Kúriában, mintha csak a Mindenható haragja a Vatikán fölött lebegne, mint egykor Szodoma és Gomorra fölött.

Ugyanezen a napon váratlan találkozásra került sor az Aventinén lévő Oratóriumban, Pio Segoni atya és a kolostor apátja között. Utóbbi nem emlékezett rá, hogy a bencést Montecassinóból ismerné, de Pio atya rendíthetetlenül kitartott amellett, hogy ugyanabba a papi szemináriumba jártak, ráadásul egyre inkább megemelte a hangját, annyira hogy az apát, kezét csuhája ujjába rejtve, mérsékletre intette.

Pio tehát halkabban, de villogó szemekkel beszélt tovább valamiféle bizonyítékokról:

– A kolostorban kell lenniük, tudom; ha elvitték volna valahová, azt nem lehetett volna titokban tartani. Mondja már meg, hol vannak elrejtve!

Az apát megpróbálta nyugtatni a felbőszült szerzetest:

– Testvérem a Krisztusban, az a bizonyíték, amiről ön beszél, csak az ön fantáziájában létezik. Ha lenne ilyen, én bizonyára tudnék róla, hiszen a fél életemet itt töltöttem.

– Ezt senki nem vitatja, apát úr – válaszolta Pio Segoni cinikus mosollyal a szája sarkában. – Ön az egészet bármiféle veszteség nélkül vészelte át, s ezt leginkább annak köszönheti, hogy ügyesen tud hallgatni.

– Könnyebb hallgatni, mint a beszédben mértéket tartani, testvérem!

– Igen, jól tudom: én mindig csak bajba sodortam magam, amikor kimondtam, amit tudtam. Egész életemben folyton csak bűnhődtem

valamiért, úgy, hogy nem én voltam a hibás. Ez bizony fáj, nem tagadom. Egyik apátságból a másikba tologattak, egyik priorátusból a másikba. Úristen, olyannak érzem magam, mint a bélpoklos a Bibliában.

– Ön a Szent Benedek rend törvényei szerint él, testvér, s a rendi szabályzat előírása, hogy munkáját bárhol el kell végeznie. Most menjen.

így végződött a beszélgetésük, s mindketten haraggal a szívükben váltak el, nem hallgatva Pál apostolra, aki azt mondta: *„Ne múljék el nap a te haragoddal.”*

11. (A hamvazószerda előtti vasárnapon)

Néhány nappal később – talán ötvenedvasárnap lehetett; teljes pontossággal nem lehet már utánanézni, de történetünk folytatása szempontjából nem is igazán lényeges –, tehát pár nappal később Jellinek belépett az Archívumba. Nem volt ez épp szokatlan a folyton roppant elfoglalt bíboros számára, s az is megszokottnak volt mondható, hogy Monsignore Raneris fagottjának buhogása a pápai palota összes folyosóját bejárta. Jellinek végül arra a meggyőződésre jutott, hogy egyedül ő oldhatja meg a betűk ügyét, mégpedig úgy, hogy a Titkos Levéltárban kutat tovább. Bellini és Lopez nem léphetett be a titkos termekbe, Cascone pedig olyan benyomást tett rá, mintha jobb szeretné leplezni, semmint felderíteni az ügyet. így hát – szokás szerint – a hátsó ajtón át ment be, melyet az egyik írnok az előírásos kopogásra kinyitott. Fiatal ember volt, a megfelelő alázattal a könyvek iránt. Jellineket inkább izgatták a könyvek, akár Giovanna teste, szerette megsimogatni őket, kihajtogatni, a borítójukat nézegetni – szenvedélyesen szerette a könyveket.

A könyvfalak labirintusában, a fekete, lezárt szekrényeknél az ember sohasem tudta, vajon van-e ott épp másvalaki is, vagy egymaga uralkodhat évezredes tanok, tévhitek, mi több, az Ige fölött, mely, mint az írás mondja, kezdetben mindenek előtt volt. Aki pedig – mint épp Jellinek – a szavak hatását úgy ismerte, mint a Miatyánkot, az megérezhetett valamit a szavak mindenhatóságából, a betűk rettentő, végtelen hatalmából, mely erősebb, mint a háború vagy a harcosok. A szó ereje egész világokat épített, de rombolt is porig; megváltásról és örök kárhozatról, életről és halálról, mennyről és pokolról döntött akár egyetlen szó – sosem voltak ellentétek közelebb egymáshoz, mint épp itt, e helyen. Jellinek pontosan tudta ezt, sokkal inkább tudatában volt ennek az izgalmas szituációnak, mint bárki más: *ő* ugyanis szabadon hozzáférhetett bármelyik titokhoz, s éppen ezért rettegett jobban Michelangelo jeleitől, mint bárki más a Kúriában. Félt ezektől a betűktől, mert több írást látott, mint bárki más, mégis, vagy épp ezért, tudta, hogy így is csak az egész egy töredékéről van némi fogalma, s ezer élet is kevés lenne az *Archivio Segreto,* a Titkos Irattár minden rejtelmét felfedni.

Kivette a lámpát az írnok kezéből, s elindult a *Riserva* felé. Augustinus atya soha nem engedte, hogy egyedül menjen fel a szűk csigalépcsőn a torony felső emeletére, az ajtóig, ahová már neki sem volt szabad belépni. Pio atya azonban Jellinekkel szemben feloldotta ezt a tilalmat; egy ideje már a bíboros őrizte reverendájában a kéttollú kulcsot. Egyre erőteljesebb szag ütötte meg az orrát, ahogy felfelé haladt a lépcsőn. Ó, mennyire gyűlölte a fertőtlenítő vegyszerek szagát, amely elnyomta az izgalmas könyvszagot! A fekete ajtóhoz érve bedugta a kulcsot a zárba.

Ahogy kinyitotta az ajtót, mintha kialudt volna valahol odabent egy sápadt fénysugár. Igen, mintha látta volna – de azonnal elhessegette magától a gondolatot. Ugyan, lehetetlen. így aztán becsukta maga mögött az ajtót, és zseblámpáját maga elé tartva a páncélszekrényhez ment, amely Michelangelo titkos iratait rejtette.

Miért – kérdezte magától Jellinek, miközben szétválogatta a dokumentumokat: az egyik rakásra kerültek azok, amiket már megnézett, a másikra amiket még át kell olvasnia –, vajon miért van az, hogy csak a szerencsétlen sorsú művészek osztályrésze lehet a nagyság? Harag, gond, aggodalom, bosszúság, szorongás árad minden leveléből, az ember csak azt érzi, Michelangelo egyszerűen boldogtalanságra született… A *taedium vitae,* az élet csömöre mindenfelé: csalók, intrikusok és ellenségek amerre csak néz. Michelangelo attól is tartott, orgyilkosok lesnek rá, apokaliptikus félelmei voltak; és ha mások épp nem kínozták, hát gyötörte ő magát, tépelődött a lét magányosságán, beteljesületlen álmokat kergetett, s az Örök szomorúság foglya maradt. Ez lehetett művészetének ingatag alapja? Vajon rabszolgává kell lenni, hogy a szabadság édes ízét élvezhesd? Vaknak, hogy a látást értékeld? Süketnek, hogy örülj neki, ha hallasz?

Egy dossziéba lapozott bele – a szerző ismeretlen –, melyben a 81 éves Michelangelóról írtak, aki időközben a Szent Péter-bazilika építőmestere lett: az Öreg már nyáladzik, az infantilizmus jelei mutatkoznak rajta, legfőbb ideje lenne, hogy végre megszabaduljanak tőle, különben is igen kérdéses, hogy vajon amit papíron megálmodott, képes lesz-e megvalósítani. Michelangelo gyakran panaszkodik, hogy rossz mésszel kell dolgoznia, s ennek – hacsak nem túláradó fantáziája mondatja vele – Nanni Bigio az oka, egy építőmester, aki fiatal ugyan, de már rég szeretné a Mester állását megkapni. Az nem is lehet kétséges, hogy a vita csak árt a munkának, s ezért az lehet a jó megoldás, ha Michelangelót elbocsátják, s Bigio lép a helyére.

Saját kezűleg írt szonettek, melyek sohasem jutottak el a címzetthez. Egyszerűek és kevésbé érthetők: mégis mindet át kellett futni – bármelyik pergamen közelebb vihetett a rejtély megoldásához. Jellinek akadozva olvasta hát:

Itt, a lét-tenger legtávolabbi partján
Próbálom – túl későn tán – megismerni, ó, világ,
Örömidet. Békét nem adtál, csak ígérted.
Sem nyugalmát a létnek,
Mely már születése előtt elhalt.

Aggódva nézek vissza most, mert az Ég
Napjaim elé célt tűzött; szakadatlan ég
Szemem előtt az a régi, édes tévedés amott.
Ki vétkezett, annak lelke már rég halott.

Most magam leszek a bizonyíték:
Ott fenn a legboldogabb sors azt várja.
Ki születésétől a legrövidebb úton tart a halálba.

Nos, ezeket a gondolatokat aligha lehetne kereszténynek nevezni: inkább a szophoklészi gondolkodásmódhoz vannak közel, mely szerint nem megszületni minden bölcsesség csúcsa. És vajon milyen édes tévedés pusztíthatta el Michelangelo lelkét?

Aztán… egy levél, bizonyos Carlótól, aki a Szent Inkvizíció besúgója volt: azt írja, Michelangelo gyanús, mert éjszaka, s nemegyszer fényes nappal is, bűnét takargatva, külvárosi házakat keres fel titokban, melyekben eretnekek és kabbalisták laknak, s amelyeket minden jámbor keresztény ember elkerül: *Confutatis maledictis, flammis acribus addictis.*

Lehet, hogy Michelangelo kabbalista volt, híve a titkos zsidó tanoknak? Bármilyen valószínűtlenül hangzik is ez elsőre, van, ami mellette szól. Vajon miért égette el a firenzei mester – nem sokkal halála előtt – minden feljegyzését és vázlatát? Miért? Orvosa egy feljegyzése tanúsítja ezt – de mi lehetett abban a lepecsételt faládában, amit halála után barátai, Daniele da Volterra és Tomaso Cavalieri nyitottak fel? Valóban csupán 8000 scudót tartalmazott a láda, mint azt Volterra és Cavalieri állították? Vagy esetleg

találtak benne valami fontos dokumentumot, és egy titkos helyre vitték? És miért nem akarta Michelangelo, hogy Rómában temessék el, ahol utolsó harminc évét töltötte, s ahol művészpályája legnagyobb sikereit aratta?

Levélmásolat: orvosa Gherardo Fidelissime levele Pistoiá-ból Firenze hercegéhez: *„Ma este jobblétre szenderült a kiváló, a természet valóságos csodájának számító Michelaiigelo Buonarroti mester, s mivel utolsó betegsége során – más orvosokkal együtt – én kezeltem, megtudhattam kívánságát, hogy teste Firenzébe szállíttassék. Ezen felül, mivel senki rokona nem volt jelen, s végrendelet nélkül halt meg, magam bátorkodom erről hírt adni Excellenciádnak, ki az ő erényeit oly nagyra becsülte, hogy ezzel az elhunyt kívánsága teljesüljön, és szép szülővárosa, legdicsőbb fiának*

– kit valaha a föld hordozott – földi maradványait magába fogadva, nagyobb dicsőségre jusson. – Róma, 1564. február 13. Gherardo, Excellenciás Uram nagylelkűségéből és kegyelméből az orvostudomány doktora.”

Miért, *Domine Deus,* miért, hogy e leveleket, másolatokat, dossziékat a Vatikán Titkos Archívumában őrzik? Miért fogtak el leveleket, miért állítottak össze belőlük egész dossziékat? Erre csak egyetlenegy magyarázat lehet, ha ugyan létezik bármiféle magyarázat: Michelangelót, ezt a földöntúli művészt, aki az anyaszentegyház tekintélyét művészetével az egekig emelte, magasabbra, mint bárki más, eretnekséggel vádolták, és – minden jel erre vall – halála után ez valamilyen úton-módon be is igazolódott, mert a gyanú önmagában kevés lett volna, hogy az anyagot a Titkos Levéltárba süllyesszék.

Egyre sötétebb gondolatok kavarogtak a fejében, miközben az iratokat vizslatta egymás után a lámpa fényében. Egy pergamen hirtelen kicsúszott a kezéből, s a földre esett. A bíboros lehajolt, hogy fölevegye, s eközben a bal kezében lévő lámpa fénye bevilágított egy polc alá, úgy, hogy át lehetett látni a túlsó oldalra. *Deus Sabbaoth,* ez… nem lehet igaz, ez lehetetlen! Ott, a polc másik oldalán Jellinek két cipőt látott. Egy röpke pillanatra azt hitte, téved, abban reménykedett, hogy csak a Titkos Levéltár áporodott levegője zavarta meg, mindhiába, mert egyszerre a cipők gazdája lábujjhegyen hátrébb óvakodott. Jellinek sóbálvánnyá meredve állt, mint Lót felesége, amikor az Úr kénköves esőt és tüzet hullatott Szodomára és Gomorrára. „Állj!” – kiáltotta izgatottan. „Ki van itt?” – és zseblámpájával a vaksötétbe világított. Megkerülte az állványzatot, odasietett, ahol a cipőket látta,

közben igyekezett minden lehetséges menekülési utat megvilágítani, de a lámpa fénye túl gyenge volt, hogy az eldugottabb zugokba is bevilágítson. Óvatosan, nesztelenül lopózott előre. „Ki van itt?” – kiáltotta, inkább csak azért, hogy bátorságot merítsen a saját hangjából – maga se hitte, hogy valaki majd válaszol: „Ki van itt? Van itt valaki?”

Félt. Korábban nem is ismerte ezt az érzést, de abban a pillanatban a titokzatos idegen jelenléte, a szinte kézzelfogható veszély felkorbácsolta benne a rettegést. Ide-oda kalimpált a lámpával, folyton vissza-visszavilágítva oda, ahonnan jött. A fénypászma nyugtalanul táncolt, a dossziék félelmes, hosszú árnyékokat rajzoltak a falakra és a mennyezetre: s az árnyak, tisztán látta, megelevenedtek. Hatalmas mancsok kavarogtak körülötte, szörnyek próbálták elragadni. Talán ez az őrült látvány, vagy az ablaktalan terem fojtogató levegője okozhatta, hogy egyszerre hangokat kezdett hallani, először csak valami összevissza halandzsát, aztán tisztán csengőn ezt: *„Mit látsz, Jeremiás?”*

Jellinek magától értetődő természetességgel vágta rá: *„Mandulavesszőt látok.” A* hang pedig folytatta: *„Jól látod, mert gondom van az én Igémre, hogy beteljesítsem azt.”* Aztán még egyszer felzengett az idegen hang: *„Mit látsz?” A* bíboros kis híján összecsuklott, miközben válaszolt: *„Forró fazekat látok, a szája pedig észak felé áll.”* És újra a hang: *„Észak felől támad a veszedelem a Föld minden lakosára. Mert ímé, előhívom én az északi országok minden nemzetségét, mondja az Úr, és eljőnek, és ki-ki felállítja az ő királyi székét Jeruzsálem kapui előtt. És kimondom ítéletemet felettük, az ő mindenféle gonoszságukért, minthogy elszakadtak tőlem, és idegen isteneknek áldoztak, és tulajdon kezeik munkáját imádták... Mert íme én erősített várossá, vasoszloppá és ércbástyává teszlek ma téged, mind az egész földön, Júda királyai, fejedelmei és papjai ellen, és a föld népe ellen.”*

Míg a sötétben a zengő mondatokat hallgatta, szinte hipnózisban, egy pillanatra mintha fényt látott volna a legtávolabbi sarokban, egy bátortalan fényecskét, a mennyezetre irányítva. Újra odakiáltott, még a korábbiaknál is erőtlenebbül, félénkebben: „Ki van itt? Van itt valaki?” De a következő pillanatban már rémülten ordított fel, mintha az ismeretlen, akivel a sötét terem magányát megosztotta, a karjába csípett volna.

Oldalt világított, s meglátta, mi rémítette halálra: egy kiálló fóliánsnak ment neki. S ahogy a lámpa fénye a könyvek gerincét súrolta végig, akár

egy mene tekel, aranyozott betűk izzottak fel, s remegő szájszéllel ezt olvashatta ki belőlük:

LIBER HIEREMIAS – Jeremiás könyve.

Keresztet vetett. Hátrébb a gyönge kis fénysugár mozdulatlan volt. Egy pillanatig arra gondolt, nem kéne-e egyszerűen elfutnia, s békén hagyni a titkot mindörökre, talán minden jóra fordulna, ha ezt tenné; aztán viszont az ötlött fel benne, hogy a titok felfejtése talán minden bajt megoldhatna, s hogy valaki ezt talán épp így is tervezte el. Tovább lopakodott tehát, s közeledett a fényhez, ami egy aktaoszlop mögül jött. S miközben még mindig óvatosan, lámpáját hátrafelé tartva, az irathalom mögé kémlelt, ahol semmi mást nem látott, mint egy, a földön heverő, s a mennyezetre irányított zseblámpát, a terem másik végéből hirtelen zajt hallott; a Titkos Irattár ajtaja hangosan becsapódott, s rögtön utána valaki elfordította a zárban a kéttollú kulcsot. A bíboros felvette a lámpát, az ajtóhoz ment: zárva. Immár tudta, hogy a Titkos Irattár távolról sem olyan titkos, mint hitte.

Jellinek saját kulcsával kinyitotta az ajtót, köhintett, hogy felhívja magára a figyelmet, mire jött is futva az írnok, ugyanaz, aki beengedte.

– Látott itt valakit? – kérdezte a bíboros, aki igyekezett palástolni izgalmát.

– Mikor? – kérdezett vissza az írnok.

– Mondjuk most.

Az írnok a fejét ingatta.

– Az utolsó látogató úgy két órája ment el. Egy szerzetes volt, a Collegium Teutonicumból. A beérkezési naplóba beírta a nevét.

– És a Titkos Irattárban?

– Eminenza! – kiáltotta elborzadva az írnok, mintha már a gondolattól is elkárhozna.

– Nem hallotta becsapódni a Titkos Irattár ajtaját?

– Hallottam, eminenciás úr, de tudtam, hogy ön van ott!

– Jó, jó – válaszolta Jellinek bíboros, és mindkét lámpást a helyére tette. – Ja, egyébként hány lámpása van a Titkos Irattárnak?

– Kettő – válaszolta az írnok. – Egy-egy mindenkinek, akinek bejárása van, tehát egy Őszentségének, és egy önnek, eminenciás úr.

– Jó, jó, rendben, csak kérdeztem – mormogta szórakozottan Jellinek. – És mikor látta itt utoljára Őszentségét vagy a bíboros államtitkárt?

– O, az nagyon-nagyon régen volt, eminenciás úr! Idejét se tudom.

Mondat közben fürgén lehajolt, s egy pergamentekercset vett fel a földről. – Valamit elvesztett, eminenciás úr! – figyelmeztette az írnok.

– Én? – Jellinek a pergamenre meredt. Pontosan tudta, hogy nem ő veszítette el, de azonnal kapcsolt. – Adja csak ide, köszönöm.

Az írnok udvariasan meghajolt, és visszavonult. Jellinek leült az egyik asztalhoz, s miután megbizonyosodott, hogy most aztán tényleg senki sem figyeli, kiterítette maga elé a tekercset, melyen VI. Adorján pápa aláírását látta. Az ismeretlen menekülés közben veszíthette el.

Lázas gyorsasággal olvasta a latin szöveget: *„Aggodalommal és szomorúan látjuk mi, Isten kegyelméből Krisztus Helytartója a Földön, VI. Adorján pápa az egyre terjedő kórt, mely Egyházunknak úgy a fejét, mint a testét támadja. A legszentebb dolgokat számosán a maguk érdekükben meggyalázzák, az Anyaszentegyház parancsai, úgy látjuk, nekik csak arra valók, hogy ne tartassanak be. Mi több, a Kúria bíborosai és prelátusai is leszédültek a helyes útról: igen, az alacsonyabb rangú papság számára ők a bűn, nem pedig a jámborság példaképei immár. Ezek s egyéb más okok miatt, amiket az érintettek számára személyre szóló üzenetben juttattunk el, hogy nyoma legyen, elrendeljük a Kúria reform…* – itt hirtelen abbamaradt az írás.

A fogalmazvány egy bulla vázlatának tűnt, amit VI. Adorján sohasem adott ki, egy piszkozatnak, amit véletlenül vagy erőszakos ráhatásra szakítottak félbe. Adorján, az utolsó nem olasz pápa négy és fél évszázadon át, 1523 szeptemberében, alig pár hónapnyi uralkodás után meghalt, azt beszélték, az orvosa mérgezte meg. Jellinek igyekezett rájönni, miféle összefüggés lehet a pergamen és a Titkos Levéltár még titokzatosabb látogatója között. Egyáltalán van-e bármiféle összefüggés, vagy olyan események játszódnak itt, amikről fogalma sem lehet? A pergament mindenesetre reverendájába csúsztatta, és felállt.

Kerülő úton ment vissza, a Sala di Merce-n át, hogy lássa, a Monsignore meghúzta-e már a következő sakklépést. Úgy tűnt, jó utat választott a töprengéshez, legalábbis végig csikarta agyát a fő kérdés: mi zajlik itt valójában? Ki szeretne, és mit eltitkolni? Ki próbál, és vajon mit megfejteni?

Az értékes készlettel zajló maratoni játszma a Salla di Merce-ben a bíboros távollétében spanyol partivá fejlődött. Jellinek a nyitásnál a gyaloggal e2-ról e4-re lépett, Monsignore Stricker az f7-e7-tel üldözte. Jellinek lova meglépte a gl-f3-at, mire Stricker is a huszárt küldte harcba

egy b8-c6-tal. Erre a bíboros a futóját f1-ről b5-re szalajtotta, mire Stricker sokáig habozott. Nem véletlenül: nem lett volna szerencsés a szimmetrikus válaszcsapás, azaz a futóját b4-re tolni; az e3-on még nem volt ott a huszár. Jellinek c3-as gyalogjával támadta ellenfele futóját. Ezt jól kifundálta. Pontban két hét múlva Stricker végre lépett: egy gyalogot helyezett az a6-ra. Aztán mind a ketten igyekeztek felgyorsítani a játszmát, most a 12. lépésnél tartottak, amelyben Jellinek fehér lovát f3-ról g5-re küldte. Az újabb támadás nagyon meglephette Strickert, mert napok óta nem lépett.

Az éjszaka Jellinek nem aludt jól. Szokása ellenére későn feküdt le, de a Titkos Levéltár rejtélyes látogatója még az ágyban sem hagyta nyugodni. Kit érdekel még rajta kívül, mi van odabent? Milyen fontos részlet lapulhat Adorján pápa pergamenjében? Félálmában százféle teóriát futtatott át az agyán, a Kúria összes tagjának nevét végigmormolta – de képtelen volt bármi összefüggést vagy magyarázatot találni. Éjféltájban felkelt, felvette vörös házikabátját, és zsebre dugott kézzel járkált fel-alá a hálószobában. Az ablakkal szemközt egy benzinkút volt, ami éjfélkor zárt. A benzinkutas fütyörészve pattant fel a biciklijére, és már el is tűnt. A sarkon álló fülkében egy férfi telefonált, szigorú arccal, végül kurtán felnevetett, kilépett a fülkéből, és átment az utcán, egyenest a Palazzo Chigi bejáratához. Jellinek gyorsan kinyitotta az ablakot, kihajolt, s az utcalámpa fényében még épp látta, ahogy a férfi eltűnt a kapualjban. Nem először fordult elő, hogy idegen férfiak a sarki fülkéből telefonáltak, aztán eltűntek a házban. Az ajtóhoz ment és hallgatózott. Lépteket hallott – s kétségkívül most is a házmester előszobájában halt el a kopogás.

Egy pillanatra lehunyta a szemét, s megpróbálta elképzelni, hogy Aquinói Szent Tamás, Spinoza, Augustinus, Ambrosius, Hyeronimus, Athanasias vagy Basilius, akik mind kiemelkedőek voltak az igaz hit terén, s magasztosak az élet szentségében, hátrahagytak volna valami titkos írást, amit utolsó napjaik szellemi elsötétülése íratott velük, s amelyben különös teológiai jelentőségű, végzetes vallási tanokat szerkesztettek egybe, s ezek az egyházra nézve végzetesek. .. De már a következő pillanatban a mellét ütötte a kárhozatra méltó gondolatokért, s hevesen suttogta: *„Libera me, Domine, de morte aeterna in die illa termenda, quando coeli movendi sunt et terra.”*

Még be sem fejezhette bocsánatért esdő imáját, már hallotta is a fojtott kacarászást a lépcsőház felől. Giovanna!

12. (Hamvazószerdán)

Hamvazószerdán megtörtént, ami már rég érett; a L'Unita, a kommunista napilap címoldalon tudósított a Sixtus-kápolna freskójában talált titokzatos felfedezésről.
Az Instituto per le Opere Religiose-beli, mértéktartó választékossággal berendezett irodájában Canisius kezébe vette az újságot, az asztalra vágott vele, és magából kikelve ordított;
– Hogyan fordulhatott ez elő?! Ennek nem lett volna szabad megtörténnie, ez csakis a Rotára tartozik!
A Vatikánban – számolt be róla az újság – nagy a nyugtalanság, amióta a restaurátorok a Sixtus-kápolna mennyezetén felfedezték Michelangelo egy titokzatos feliratát. Rejtélyes rövidítésről van szó, amit már szakértők vizsgálnak, s próbálnak megfejteni. A felirat az egyházat nagyon nehéz helyzetbe hozhatja, mivel Michelangelo közismerten nem volt nagy barátja a pápáknak.
– Ezt valaki szándékosan szivárogtatta ki!
Giuliano Cascone bíboros államtitkár, aki, mint mindig, most is első titkára, Monsignore Raneri kíséretében jelent meg, próbálta lecsillapítani;
– Erre nincs bizonyíték! Még nem tudhatjuk, ki a fekete bárány a nyájban!
– Megesküszöm Istenre és idős édesanyámra – kiáltotta szenvedélyesen Gabriel Manning professzor –, nekem semmi közöm a dologhoz.
A Vatikán épületeinek és múzeumainak főigazgatója, Antonio Pavanetto professzor is hasonló szent esküvel állította, hogy nem tudott a cikk megjelenéséről. A sebtében odahívatott Riccardo Parenti professzor pedig egyenesen azt bizonygatta, előbb vágatná ki a nyelvét, mintsem egy árva szót is eláruljon – azt se tudja egyébként, mit írt az újság.
– Nyíltan fogok beszélni önök előtt – bizonygatta Canisius.
– Nekem mindegy, miféle gyalázkodásokat hordott össze Michelangelo az egyházról és a Kúriáról – ezt megfejteni az önök dolga lesz; de nekem és az IOR-nak kétségkívül nem használ a bizonytalanság, sem a szaglászás a titkos akták körül. A mi bankunk igazi tőkéje a teljes diszkréció.

Az Instituto per le Opere Religione, röviden IOR épülete a pápa magánlakosztályának lábánál áll. Alaprajza nagy D-be-tűt formáz, de – a Vatikánban szentül állítják – az alaprajz a véletlen műve, és semmiképpen

sem a *Diabolo* – az ördög - rövidítése. Az lOR tulajdonképpen a Vatikán bankja, s a XIII. Leó uralkodása idején történt megalapítása óta folytonos változásban van. Azokat a pénzeket helyezik itt el, melyeket egyházi célokra gyűjtenek. XII. Pius pápa Befektetési Igazgatósággá alakította át, így az lOR profitorientált vállalkozás lett. A világ többi bankjával ellentétben azt a nem csekély előnyt élvezi, hogy mentes az adózás terheitől, sőt, a Lateráni Szerződések értelmében egyházi testületnek számít. A II. törvénycikk a vatikáni hatóságokat kifejezetten védi az olasz állam minden beavatkozásától, ennek köszönhetően az IOR a pénzemberek szemében igen jó hírnévnek örvend. Phil Canisius, a kánonjog doktora, az intézmény vezetője, ezt gyakran így világította meg: „Az ember belép a Vatikánba egy kofferrel, ami tele van pénzzel, s az olasz devizatörvények egy csapásra hatályukat vesztik.”

Canisius – magánkívül a tehetetlen dühtől – újra meg újra az asztalhoz vágta az újságot, hogy csak úgy csattant: mintha ki akarta volna verni az újságból a tudósítást. Egyre csak ezt ismételgette:

– Az ügyet a Rota elé kell vinni! Ragaszkodom hozzá!

Nem volt egyedül: Giuliano Cascone éppoly dühödt meggyőződéssel mondta utána, hogy a vétkeseket szigorúan felelősségre kell vonni, a Codex luris Canonici legkeményebb büntetését szabni ki rájuk, hiszen a Kúriának és az anya-szentegyháznak beláthatatlan károkat okoztak. Monsignore Ranelli a háttérben hevesen bólogatott. Mindenesetre – szögezte le Pavanetto professzor – nincs vesztegetni való idő, meg kell oldani a rejtélyt, bármilyen eszközzel.

– Hogy érti ezt? – érdeklődött bizalmatlanul Manning professzor. – Ha meg szabad kérdeznem, mit akar azzal mondani, hogy bármilyen eszközzel?

– Úgy gondolom, ebben a helyzetben nem engedhetjük meg magunknak, hogy sötétben tapogatózzunk, és tétlenül várjuk, míg a tudomány valami megoldásra jut. Mindannyian tudjuk, micsoda károkat okozott a torinói lepel eredetisége fölötti vita, míg végre az egyház hatalmi szóval egyértelműen állást foglalt.

– A tudomány anyja – válaszolta Marming szenvtelenül - az igazság, nem pedig a gyorsaság. Ez az újságcikk – bár, aláírom, rosszkor jött – kutatási munkámat csak annyiban érinti, hogy, tekintettel a fokozott érdeklődésre, még alaposabbnak, körültekintól)bnek kell lennem.

– Mister – mondta Canisius, aki, amerikai származású lévén, néha mistert mondott –, a Kúria az ön kutatásait tekintélyes összegek átutalásával honorálta. El tudom képzelni, hogy ez a csinos summa akár meg is duplázódhatna, ha meggyorsítaná a munkát, vagy az elkövetkező napokban valami világos magyarázatot adna, s ily módon az élet a leontini falakon belül újra a megszokott medrében folyhatna tovább.

Parenti felkuncogott – a többiek meredten néztek rá.

– Bocsánat… szeretnék tudni, min nevetek? Elég vicces kis helyzet, nem gondolják? Úgy értem, az a vicces, hogy Michelangelónak már ezzel sikerült a Kúriát zavarba hozni, mielőtt akár egyetlen betűt megfejtettek volna. Arra már gondolni se merek, mi lesz, ha a betűk egyszer megszólalnak.

– Pontosítanám a dolgot – tért vissza eredeti mondandójához Phil Canisius. – Abban az esetben, Manning professzor, ha ön valamiért nincs abban a szerencsés helyzetben, hogy a betűk titkát egy héten belül megoldja, a Kúria kényszerítve érzi magát, hogy más szakértőket vonjon be a munkába.

– Nocsak! Ez valami zsarolás akar lenni? – Manning felugrott és idegesen hadonászott Canisius arca előtt. – Jegyezze meg jól, ön soha nem fog megfélemlíteni, eminenza; engem, ha tudományról van szó, sem megvesztegetni, sem zsarolni nem lehet!

A bíboros államtitkár megpróbálta csitítani;

– Nem erről van szó: mi sem áll távolabb tőlünk, mint hogy önre bármi módon nyomást gyakoroljunk, professore, de meg kell értenie, a rendkívüli helyzet gyors cselekvésre kényszerít minket, ha el akarjuk kerülni, hogy az egyház további károkat szenvedjen.

Parenti újra nevetett, s nevetésében határozottan volt valami gunyoros:

– Épp 480 éve, hogy Michelangelo valamit – egyelőre nem tudjuk, hogy jámbor vagy eretnek szándékkal – felírt a mennyezetre; 480 évig állt ott, s okkal hihetjük, hogy legalább fele idő alatt felismerhető volt azok számára, akiknek van szemük a látásra – most meg egy héten belül kell a feliratot megfejteni. Ne haragudjanak, de ez nevetséges. Ilyen példátlan időkorlátokkal el sem fogadtam volna el a felkérést.

– De hát könyörgöm, értse már meg! – Pavanetto professzor már majdnem sírt. – Az egyház kényes helyzetbe került! – E szavakra Monsignore Raneri ismét heves fejbólo-gatással helyeselt.

– Ha megkérdezhetem, tulajdonképpen miért hiszik azt egyöntetűen – érdeklődött Manning –, hogy az AIFA-LUBA betűkombináció mögött csak valami dühös átok vagy szörnyű felfedezés rejtőzhet? Nem rejthetett el Michelangelo mondjuk egy idézetet, netán valamelyik fejezetet a Bibliából?

Cascone egészen közel lépett Manninghoz. Halkan, szinte suttogva válaszolta:

– Professzor úr, ön alábecsüli az emberi gonoszságot. A világ gonosz.

Manning, Parenti és Pavanetto megdöbbenve hallgatták. A telefon csengése szakította meg a kínos csendet.

– Igen? – jelentkezett Canisius. – Téged keresnek, eminenciás úr! – s átadta a kagylót Casconénak. – Igen?! – szólt bele az kelletlenül, ám a következő pillanatban rémület ült ki az arcára. Elfehéredő ujjakkal szorította a kagylót, a hangja remegett: – Máris jövök! – mondta halkan, s letette a telefont.

Canisius és a többiek mind Casconéra néztek. Csak a fejét csóválta, az arca sápadt volt.

– Rossz hír? – kérdezte szinte könyörgően Canisius.

Cascone mindkét kezét a szája elé szorította. Végül akadozva beszélni kezdett:

– Pio atya a levéltárban felakasztotta magát – és gyorsan hozzáfűzte: – *Domine Jesu Christe, Rex glóriáé, libera animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni et de profundo lacu.* Aztán háromszor keresztet vetett.

A többiek követték példáját, s válaszoltak is rá, mint a koráiban: *„Libera eas de óra leonis, ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum; séd sigtíifer sanctus Michael, repraesentet eas in lucem sanctam, quam ohm Abrahae promisisti, et semini eius.”*

Pio Segonia atya az ablakkereszten lógott, az irattár egy félreeső helyén. Széles bencés övét hurkolta a nyaka köré, s a félig nyitott ablakhoz rögzítette. így végezte be földi pályáját
– s ez az őt körülállók számára érthetetlennek tűnt.

Jellinek és Bellini bíboros már ott volt, amikor Cascone megérkezett. Jellinek fölállt egy székre, és épp arra készült, hogy a kötelet egy zsebkéssel elvágja, de Cascone visszatartotta. A bencés kidülledt szemeire, nyitott szájából kilógó nyelvére mutatott, és halkan azt mondta:

– Láthatja, eminenza, itt már nincs mit tenni. Hagyja ezt másokra! Orvost! Montana professzor! Hol van Montana professzor?

Az írnok, aki felfedezte a halottat, azt válaszolta, már értesítették a professzort, minden pillanatban beeshet. Jellinek összekulcsolta a kezét, s egyfolytában mormolta: *„Lux aeterna luceat ei, lux aeterna luceat eil…”*

Végre megjött Montana, két talpig fehérbe öltözött barát kíséretében. Megtapogatta a halott pulzusát, aztán a fejét ingatta, s jelt adott a két fehér ruhásnak, hogy vegyék le a holttestet. Pio atyát a földre fektették. Borzasztó látványt nyújtott kimeredt szemeivel. A jelenlévők némán összekulcsolták kezüket. Montana lezárta a halott szemeit és száját, alaposan megvizsgálta a bíborszínű foltokat, amik az akasztástól keletkeztek. Aztán szenvtelenül annyit mondott: *„Exitus, mortuus est.”*

– Hogyan történhetett? – kérdezte Bellini bíboros. – Nagyra hivatott ember volt. – Az alapigazságra Jellinek rábólintott, Cascone pedig az írnokhoz fordult:

– Tud valami magyarázatot, testvérem a Krisztusban? Úgy értem, látta esetleg a depresszió jeleit Pio atyán?

Az írnok nemleges választ adott, de hozzátette, hogy senkibe nem lehet belelátni. Pio atya úgyszólván éjt-nappalt az Archívum polcai között töltött – az Úr legyen szegény lelkének irgalmas! Egyik levéltáros vagy írnok sem fogott gyanút, amikor Pio atya reggel nem jelent meg. Rendszerint már a hajnali szürkületkor bement a levéltárba, s csak dél körül tűnt fel a könyvtár valamelyik részlegében. Olykor persze valóban szórakozottnak tűnt, mindig jegyzetek tömegét hordta magával, amik aztán különféle fiókokban meg zsebekben végezték. Kutatásai tartalmáról viszont Pio atya sohasem beszélt, amúgy is roppant hallgatag volt. Mint kiderült, minden levéltáros és írnok úgy hitte, Pio atya valamilyen titkos megbízatáson dolgozik…

– Titkos megbízatáson?

Nyilvánvaló volt, hogy Michelangelóról és a sixtusi freskó feliratáról lehet szó.

– És vajon ki adhatott neki titkos feladatot?

– *En* voltam – válaszolta Jellinek bíboros, mire a bíboros államtitkár azonnal tudni akarta, jártak-e valamiféle eredménnyel a szegény atya kutatásai.

– Nem – válaszolta az írnok. – Különös, hogy a Vatikáni Levéltárban Michelangelóról, és épp róla alig van valami: az ember már-már azt

hihetné, egyházi átokkal sújtották – de szabály szerint azt is jobban kellett volna dokumentálni.

– Ezt talán meg tudnám magyarázni – vágott közbe Jellinek, mire Cascone ránézett, a választ várva. – Meg tudnám, de a *Codex luris Canonici* megtiltja, ha érti, mire célzok.

– Semmit sem értek – mérgelődött a bíboros államtitkár. -
Semmit sem vagyok hajlandó érteni, és ragaszkodom a magyarázatához. *Ex ojficio!*

– Ön pontosan tudja, hol az ön *ex officio*-jának a határa, eminenciás úr! – Cascone válaszolni akart, de úgy látszott, megértette és beletörődött. Az írnokhoz fordulva végül így szólt:

– Mintha azt mondta volna, hogy a Pio atya által felfedezett jelölések bizonyos fiókokban meg zsebekben tűntek el. Mire célzott ezzel?

– Semmi különösre – válaszolta készségesen az írnok. – Pio atya a fontos dolgokat, amiket talált, az íróasztalában őrizte, de mindig hordott magával különféle jegyzetcédulákat a reverendája zsebében.

Cascone intett az egyik fehér ruhásnak, hogy ürítse ki a halott zsebeit, a másiknak azt az utasítást adta, kutassa át az íróasztalfiókot. A jobb zsebből egy fehér zsebkendő került elő. A balban egy cédula volt, kapkodó írással ráírva: „Nicc. III. anno 3 Lib. p aff. 471.”

– Mond ez a rövidítés magának valamit? – kérdezte Cascone.

Az írnok elgondolkozott.

– Ha jól sejtem, ez a Schedario Garampi, a Garampi-féle nyilvántartási rendszer egy jegyzetére vonatkozhat, alighanem egy III. Miklós pápa korabeli aktáról van szó.

– Akkor kerítse elő nekem ezt az iratot, amilyen gyorsan csak lehet! – a bíboros államtitkár láthatóan izgalomba jött.

– Az idődbe fog kerülni, eminenza – válaszolta az írnok.

– Hogyhogy?

– A Schedario Garampi az elmúlt századok során meglehetősen zavaros rendszer lett: úgy értem, a nyilvántartásban szereplő dokumentumok újabb és újabb, akár több ellentétes jelölést is kaptak, és most nem könnyű a keresett iratot megtalálni, főképp, ha nem ismerjük a történelmi vonatkozásait vagy a tartalmát. De…

– De?

– Úgy gondolom, uram, a hivatkozott dokumentum a keresett vonatkozásban közvetlenül aligha lehet hasznunkra:

III. Miklós pápa 1280 körül halt meg, tehát nem állhatott kapcsolatban Michelangelóval. Az egyetlen, aki ebben a helyzetben érdemben segíteni tudna, az Augustinus atya.

– Augustinus atya nyugalomba vonult, és ott is marad.

– Eminenza – kezdte csendesen Jellinek, a bíboros államtitkárhoz fordulva –, ön folyton sürgeti az ügy mielőbbi megoldását, az egyetlen embert viszont, aki közelebb vihetne a megoldáshoz, nyugdíjba küldi. Nem nagyon értem önt. Lássa már be, szükségünk van Augustinus atyára!

– Mindenki pótolható – válaszolta kimérten Cascone. - Augustinus is.

– Nincs vita köztünk, bíboros államtitkár úr. A kérdés viszont mégis az, megengedheti-e magának a Kúria ebben a helyzetben, hogy olyan megkérdőjelezhetetlen tudású szakemberről, mint Augustinus atya, lemondjon. Mert a Vatikáni Levéltárba nem csupán olyan ember kell, aki az archiválás technikai oldalát tökéletesen ismeri; oda csakis olyasvalaki való, aki, ha szabad így mondanom, szellemileg is képes megbirkózni az ott őrzött anyaggal – s közben a halott Pio atkára nézett. – Montecassino azért nem a Vatikán.

így keveredtek a bíborosok szegény bencés élettelen teste fölött egyre hevesebb vitába, amelynek során Jellinek még azzal is fenyegetőzött, hogy minden lehetséges eszközzel meggátolja majd a Konzílium munkáját, ha netán *ex ojficio* nem engednék, hogy visszaadja a megbízatást. A perpatvar csúcsán Cascone inkább megígérte, visszahozzák Augustinus atyát.

13. (A rákövetkező csütörtökön)

A L'Unita cikke nem volt épp hatástalan. A Vatikán sajtóirodájában hemzsegtek az újságírók, és pergőtűz alá vettek mindenkit, akit csak megláttak.

– Mit jelent ez a bizonyos AIFALUBA?

– Ki fedezte fel a betűket? Mikor bukkantak rájuk?

– Lehetséges, hogy az egész csak hamisítvány, amit inkább el kéne tüntetni?

– Miért csak most reagál a Vatikán?

– Mit titkol az ügyben a Kúria?

– Kik, milyen szakemberek dolgoznak a megfejtésen?

– Tényleg eretneknek tartják Michelangelót?

– Ha igen, milyen következményekkel jár ez a Kúria álláspontja szerint?

– Ismeretes-e hasonló eset a művészettörténetben?

Giuliano Cascone bíboros államtitkár ezen a reggelen kizárólag azzal foglalatoskodott, hogy a konzílium minden résztvevőjét hallgatásra bírja. A tanács prefektusaként az egyház nyilvános ügyeinek kezelése rá tartozott: vagyis kizárólag ő volt jogosult bármilyen információt adni a sajtónak. Ezt pedig – ezzel csillapította a hírekre éhes sajtóhiénákat – a közeli napokban meg is teszi majd. Ám végül a professzorok nyomására, akik azt kérték, hogy mindent, amit csak tudnak, hozzanak inkább nyilvánosságra, másképp félő, tucatszám kapnak szárnyra a legkülönbözőbb pletykák. Aztán Jellinek is latba vetette minden meggyőző erejét, s így a bíboros államtitkár végül beadta a derekát, s megszövegezte a Kúria hivatalos állásfoglalását.

A sajtótájékoztatón Cascone tehát felolvasott egy szűkszavú nyilatkozatot, az újságírói kérdésekre viszont nem reagált, csupán annyit ígért, hogy amint valami eredményre jutnak, azonnal nyilvánosságra hozzák.

Jellinek – egy magával ragadó hamvazószerdai liturgia után – az egész csütörtököt gondolatai rendezésének szentelte. Hét hete tapogatózott már vaksötétben, s a megoldás sokkal távolabbinak tűnt, mint addig bármikor. Egyértelmű lett, hogy a titok mögött újabb titkok feslenek föl: immár biztos volt benne, hogy a sixtusi betűk mögött nem csak egy elgyötört ember átka rejtőzik, hanem egy komplett, ördögi terv, azzal az egyértelmű céllal, hogy valami módon ártson az egyháznak és a Kúriának. Jellinek sokszor bámulta

töprengve a Sixtus-kápolnában Jónás prófétát, aki mély kétségbeesésében a földre mered, ahol minden nyom elveszett, s újra és újra elolvasta a Joákim és Zidkias idejéből való próféciákat és fenyegetéseket az egyiptomiak, a filiszteusok, a moabiták, ammoniták, valamint Elám és Bábel ellen. Határozottan aláhúzta a 26. fejezet 1-3-at, ahol ez van írva: *„Joákim uralkodásának kezdetén, aki fia vala Jóslásnak, Júda királyának, e szót szólá az Úr Jeremiásnak, imigyen: Mondd az Úr: Állj az Úr házának pitvarába, s mondd el azoknak, akik Júdának minden városából imádkozni jőnek az Úr házába, mindazokat az igéket, amelyeket megparancsoltam néked, hogy elmondd nékik. Egyetlen szót se hagyj el! Hátha szót fogadnak, s mindenki megtér az ő gonosz útjáról – akkor visszavonom a veszedelmet, amelyet nékik okozni gondoltam az ő cselekedeteik gonoszsága miatt.”*

De nem jutott előbbre, akárhányszor ismételgette is el az idézetet: úgy érezte, alaposan meghaladja a felfogóképességét már az a kevés is, amit tud. Végül minden feltevése szörnyű, vétkes gondolatokra vezetett. A legrosszabb mégis az volt, hogy fogalma se volt többé, kinek hihet a Kúriában, s kivel legyen inkább bizalmatlan. E bizonytalan napok során kezdett először kételkedni olyan krisztusi ideálokban, mint a felebaráti szeretet, a hit és az irgalmasság; közben pontosan tudta, hogy egy valódi keresztény életében már maga a kételkedés is bűn. Nem volt ereje semmiféle teológiai spekulációhoz, most más szemmel nézett mindent: kételkedett magában és a tisztességében, s ugyanúgy a Kúria többi tagjában is, akik a sixtusi rejtélyben érintettek voltak. Túlságosan megrázta a bencés barát öngyilkossága. Mint amikor a vízbe dobott kő köröket vet, úgy futottak szét szeme előtt a breviárium betűi, s a magára kiszabott bűnbánó imádság is egy csapásra elpárolgott, alighanem amikor eszébe ötlött, hogy Pio atya talán megfejthette a rejtélyt, s nem tudta elviselni az így elé tárult igazságot. A liturgia meghittsége sem tudta felderíteni a lelkét, gondolatai nem találtak vissza rendes medrükbe.

Újra megkísérelt mindent egy rendszerbe illeszteni, ami a betűk felfedezése óta történt. Próbálta sakkpartiként felfogni a történteket, ahol a bábuk mozgatása csak meghatározott szabály szerint engedélyezett, és vannak persze szabálytalan lépések is, kivéve az egyetlen figurát, amelynek viszont mindent szabad… Hirtelen rádöbbent, micsoda bölcsesség rejlik az ősrégi játék szabályaiban, s hogy a Kúria működése sem más, mint gigászi sakkjátszma, a megfelelő szabályokkal – a kinti élet leképzése. És az is egy csapásra világos lett előtte, hogy itt nem a leghatalmasabb figura kezében

összpontosul a valódi hatalom, nem ő jelenti a legnagyobb kockázatot: hogy egyedül a többi bábu összehangolt játékának köszönhető minden.

Bár Jellinek a hitoktatási – az újabb tanokkal és eltévelyedésekkel foglalkozó – kongregáció prefektusaként pontosan tudta, hogy a katolikus egyház igen sok támadási felületet nyújt, mégis sokkal jobban tartott a láthatatlan ellenségtől, a kiszámíthatatlan lépésektől, az ismeretlentől.

Rosszul volt, fájt a gyomra. A szalonban lévő vörös heverőre dőlt, lehunyta a szemét. Hogy lehetséges, hogy egy 480 éves felirat az egész Kúriát így felbolygatja? Hogy a legnagyobb szaktekintélyek kivétel nélkül csődöt jelentenek? Hogy mindenfelé a bizalmatlanság az úr? Ez lenne a tudatlanok félelme a tudást birtoklóktól?

Egyszeriben újra élte a napot, amikor először találkozott a tudással. Ezt a fogalmat egész életében a könyvek, a könyvgyűjtemények, könyvtárak és levéltárak testesítették meg előtte. Igen: annak a napnak minden percét kristálytisztán fel tudta idézni. Még kilencéves sem volt, amikor először lépett be egy könyvtárba. A szülők legidősebb fiukat vidékről a nagyvárosba küldték, idegenekhez: na jó, persze, a nagybátyjához és nagynénjéhez – de azért *ők* csak idegenek maradtak számára, akárhány évet töltöttek is együtt.

Joseph vidékről, egy kis faluból érkezett, ahol egy tucatnyi gazdaság működött. A legkisebb és legjelentéktelenebb volt a Jellinek családé, akik keményen megdolgoztak a napi betevőért. A munkából nem maradhattak ki a gyerekek sem. Négyen voltak, s a szülők nemigen kímélték őket, elsősorban is a legidősebb Josephet. Mégsem mondhatnánk, hogy boldogtalan gyermekkora lett volna: igaz, pont annyira volt boldog, amennyire egy olyan gyereké lehet, akinek nemhogy kívánsága nincs, de még annak a vágya is hiányzik belőle, hogy valamit kívánjon. Az évszakok váltakozása szabta meg egyszerű életük ritmusát. A hét kitüntetett napja persze a vasárnap volt. Olyankor Jellinekék felvették a legszebb ruhájukat, és templomba mentek a szomszéd faluba, aztán meg a vendéglőbe, ahol apa sört, anya pedig, a gyerekeket is beleértve, két limonádét rendelt. Ez minden vasárnapot különlegessé varázsolt. A pap, az orgona hangja, és a vendéglő a kis Josephben oly magasztos érzést ébresztett, ami semmihez nem volt fogható. Az anyja, soha nem felejti, később, már a felszentelése után egyszer felidézte, amikor kisiskolás korában komoly arccal megkérdezte, miért is nem lehet minden nap vasárnap…

A távoli város, amit alig ismert, mert csak nagy ritkán utaztak be az anyjával, mindig idegennek, bizonytalannak, rosszra csábítónak tűnt. Ha be akartak bumlizni, félórát kellett gyalogolni az egyetlen vágányig, ami nekik, falusi gyerekeknek normál esetben csak arra szolgált, hogy a sínre tett pénzérméket a vonatkerekekkel kilapítsák. Egyszer egy ötpfennigest tett a sínre, így aztán, a nagyobb átmérő miatt lényegesen nagyobb lapospénz-darabhoz jutott, mint a pajtásai; amikor viszont az apja megtudta, tisztességesen elnadrágolta, mert – mint a veréshez járó hegyi beszédben kifejtette – az embernek tisztelnie kell a pénzt, amiért keményen meg kell dolgozni, és ami egyáltalán nem arra való, hogy szétlapítsák.

Joseph bizalmatlan volt a városi élettel szemben; valahogy természetellenesnek érezte, ahogy a házak, üzletek, autók és emberek összezsúfolódtak ott. Mégis minden vonatkozásban sokkal inkább volt városi, mint vidéki ember. Nem volt olyan életerős, pirospozsgás és vad, mint ahogy az ember egy falusi gyereket elképzel; nem, inkább törékeny, már-már vézna volt, sápadt, világos bőrű, és inkább az anyjára hasonlított. Ez is lehetett az oka, hogy különösen szoros vonzalom alakult ki közöttük. Az anyja egyébként városi lány volt.

Iskoláskora kezdetéig Joseph semmiben se különbözött a többi falusi gyerektől, akkor azonban alaposan megváltozott. Az iskola a szomszéd faluban volt, és akkoriban persze nem járt még iskolabusz, ami a falusi gyerekeket vitte volna – de ha lett volna se ér sokat: az alig kétsávos földes úton ilyen jármű nem jutott volna messzire. Nem is ez volt a lényeg: sokkal érdekesebb az, hogy a kisfiú szokatlanul tehetségesnek bizonyult. Az iskola csupán két osztályteremből állt, az egyikben az 1-4., a másikban az 5-8. osztályosok tanultak. Az elsős Joseph nagy érdeklődéssel szívta magába a felsőbb osztályoknak szóló tananyagot is, rövid időn belül lehagyta az osztálytársait, és átkerült a második osztályba. Hamarosan a harmadikat is befejezte, s akkor a tanítónő behívatta a szülőket, és hosszú beszélgetést folytatott velük. Joseph másnap este hallotta, ahogy a szülei hosszasan beszélgettek. Az anyja mondta el neki, elhatározták, hogy gimnáziumba adják, hogy legyen belőle valami; az ő nagynénjénél fog lakni, aki egy professzorhoz ment férjhez. A professzor klasszika-filológia szakos volt, hegyes, ősz szakállal. Nikkelkeretes szemüveget viselt, és polgári miliőben élt, amit leginkább a termetes házvezetőnő és a kotnyeles szobalány volt hivatva képviselni. A ház asszonya, mama nagynénje, sápadt-elegáns, hűvös asszony volt, mindenekelőtt a házirendet részletezte a gyereknek,

amely – ki hallott már ilyet – a pontos étkezési időket is tartalmazta. Josephnek egy barátságos, külön kis szobája volt a manzárdban, mégis hiányzott neki a család, a meleg, szeretetteljes légkör. Igaz, a katonás rendben tartott nagy ház, az ismeretlen, előkelő emberek, az új benyomások mind izgalmasan hatottak rá; egy szoba pedig egyenesen elbűvölte, abban nemsokára otthon is érezte magát, és szerencsére senki sem tiltotta meg a bejárást. Ez a hely a könyvtárszoba volt, ahol a padlótól a magas mennyezetig csak könyv volt – könyvek barna, vörös és arany gerinccel, százával, ezrével is tán. Itt kedvére böngészhette a vaskos köteteket, álmodozhatott, képzeletbeli felfedezőutakat tehetett. Különösen este, vacsora után – a professzor nem kis örömére – szerette bevenni magát az ifjú Jellinek a könyvtárba. Itt érezte és szerette meg először azt a különleges illatot, a cserzett bőr, s a régi papír dohos szagát, nem is: a kimeríthetetlen tudás illatát, mely ezekből a régi könyvekből áradt, amiket csak olvasni kellett, és már az övé is volt mindahány.

Itt, ebben a könyvtárban érte – valamikor a háború vége felé keresett menedéket egy nap – anyja halálának híre is. Akkor csak a Könyvek könyvében keresett és talált vigaszt, a hatalmas, bőrkötésű, aranyveretes fóliánsban, amit mindig oly szívesen vett a kezébe. Pál apostol egyszerű vallomását olvasta elhomályosodó szemekkel, a Korinthusbeliekhez írt 1. levelét:

„Ez által az Evangélium által üdvözültök is, ha megtartjátok, a minémű beszéddel hirdettem néktek… Mert azt adtam élőtökbe főképpen, amit én is úgy vettem, hogy a Krisztus meghalt a mi bűneinkért az írások szerint; és hogy eltemettetett; és hogy feltámadt a harmadik napon az írások szerint.”

Talán ekkor határozta el, hogy pap lesz.

Sok ezer könyvet tanulmányozott át attól a naptól fogva a bíboros, többségét kedvtelésből, néhányat muszájból vagy hivatalból. Mégsem volt most elég a tudása, hogy megoldjon egy rejtélyt, amit olyan ügyesen szőttek bele egy történetbe, hogy rajta kívül a Vatikán többi nagy koponyája is térdre kényszerült.

14. (Nagyböjt első vasárnapja előtt)

Hogy az események menetét jobban megértsük, el kell hagynunk Rómát, és egy olyan kolostorba látogatnunk, melyben a hallgatás a legelső parancsolat. E kolostor szerzetesei között élt egy nagy műveltségű, igen jámbor férfiú, akit Benno testvérnek hívtak; vastag keretes szemüvege olyan ábrázatot kölcsönzött neki, amit elnézve még elképzelni se volt könnyű, hogy fiatal is volt valaha. Valódi és teljes neve egyébként doktor Hausmann volt, e nevet viszont még senki sem mondta ki az eldugott, vidéki kolostorban; társainak fogalmuk se volt róla. Benno testvér ahhoz a fura csoporthoz tartozott, akiket a kolostorban csak későn megtértekként emlegetnek, mert Istennek szentelt létüket megelőzően világi életet éltek; normál iskolákat végeztek, polgári foglalkozásuk volt. Benno testvér például művészettörténettel foglalkozott, az olasz reneszánsz jelentette élete értelmét, még mielőtt – a legutóbbi háborút követően – hirtelen és mindenki számára váratlanul visszavonult egy kolostorba, történetesen abba, amiről most beszélünk. Attól fogva a korábban kifejezetten életvidám tudós visszahúzódó és zárkózott lett, amolyan magának való figura. Ha csak tehette, kerülte a többi szerzetes társaságát is, még az egyébként sem túl szószátyár csoporton belül is szinte remetének számított. Ha mondott valamit – és az bizony elég ritkán fordult elő arra mindig odafigyelt a többi kolostorlakó, mert legtöbbször érdemes volt meggondolni szűken mért szavait.

Amikor a szerzetesek sétálni mentek a kolostorkertbe – ez vasárnaponként egy órát jelentett –, általában a kinti időkről, ifjúságukról és gyermekkorukról, mindenekelőtt pedig a szüléikről beszéltek, akikhez zömük a legerőteljesebben kötődött. Ilyenkor Benno testvér még inkább visszahúzódott. A többiek csak annyit tudtak róla, hogy apja, egy jómódú szénkereskedő és fuvarozó, lényegében halálra itta magát, amikor Benno tízéves volt. A család számára ez sokkal inkább volt megváltás, mint büntetés – elsősorban is Benno anyjának, egy büszke szépasszonynak. Benno úgy imádta, mint egy istennőt: parancsolón felvont íves, fekete szemöldökét, a vékony szája két oldalán lefelé mutató vékony vonalat; ez az alázatos, mindent felülíró szeretet gyönyörű anyja iránt egyszerre volt számára kötelesség és gyönyör. Az anyja terelgette a világ és az emberi lélek szépsége felé: már csak azért is, mert érzékeny nő volt, mindez sokkal

közelebb állt a szívéhez, s lényegesebbnek is tartotta, mint az egész szénkereskedést, fűtőértékestől meg tonnánkénti árastól – és ezt az ajándékot Benno egész életén át tartó alázatos rajongásával köszönte meg.

Az ifjú Hausmann Firenzében és Rómában tanult, folyékonyan beszélt olaszul: szinte automatikusan tanulta meg a nyelvet az egyetemen. Doktori disszertációját Michelangelóról írta. A családjának köszönhető viszonylagos anyagi függetlenség, hozzá a csekély ösztöndíj a római Hertziana könyvtárból gondtalan egyetemi éveket biztosítottak számára; nem kétséges, hogy jelentős művészettörténész lehetett volna, ám gyakran az élet gyűri maga alá az álmokat.

Hogy hogyan lett szerzetes, erről később majd szó esik, most legyen elég annyi, hogy nem az istenes élet utáni fékezhetetlen vágya hozta ide – pedig aki elhatározza, hogy csuhát ölt, az általában bizony ezért vonul be.

A szóban forgó napon történt, hogy egy szerzetes a vacsoránál, az asztali ima után felolvasott egy újságból. E program rendesen csak a hét egy napján nyitott ablakot a világra. Aznap a szokásos politikai és sporthírek mellett egy másik cikket is felolvastak, mely a Michelangelo freskóján felfedezett betűsorról is beszámolt. E mondatoknál Benno testvér hirtelen megmerevedett, a kanál, amivel a levesét ette, nagy csörrenéssel a rideg refektórium kőpadlójára esett, mire a többiek rosszallóan meredtek rá. Benno testvér pár érthetetlen, bocsánatkérő szót mormogott, igyekezett fölvenni a kanalát, aztán mégsem folytatta a vacsorát, inkább a felolvasó barát szavaira koncentrált. Szomszédjának, egy magasra nőtt, izmos, tűzvörös, kopasz fejű szerzetesnek feltűnt, hogy Benno aznap este már egy falatot sem evett, de el nem tudta volna képzelni, hogy bármi összefüggés lenne az újsághír és a testvér étvágytalansága közt.

Ám amikor Benno testvér másnap sem evett, csak maga elé bámult az asztalnál, kezét fekete reverendája zsebébe rejtve, csak akkor merte megszólítani:

– Mi baj, testvér? Egy falatot se ettél két napja, és úgy nézel ki, mint aki vadkörtébe harapott. Nincs kedved megosztani velem a gondod?

Benno testvér nem is nézett rá, csak a fejét ingatta: – Nem érzem jól magam – hazudta. – Elronthattam a gyomrom, vagy az epém rakoncátlankodik. Pár nap, és jobban leszek, ne aggódj miattam – aztán újra végighallgatta az egész ebédet, aztán a vacsorát, és hozzá se nyúlt az ételhez.

Többnyire vagy a rájuk törő kísértés, vagy a bűn az, ami miatt a szerzetesek egész napos hallgatásba burkolóznak és böjtölnek – Benno testvér szomszédja is ebben látta a nagy némaság okát, s ezért hagyta a következő napok során is magára: mert mi is bénítaná jobban a nyelvet, mint a bűn?

Benno testvér ebéd után némán felállt, s amikor már senki nem láthatta, eszeveszett tempóban kaptatott fel a cellájához vezető lépcsőn. A sötét folyosóvégi odú volt az éjszakai menedéke, s az imádság csendes óráit is itt töltötte. Háromszor négy méter: ennyi volt az egész, legfeljebb az ablak volt többé-kevésbé normális méretű. Odabent egy rettentő módon összeeszkábált ágy, egy hasonlóan otromba láda – amit végtelen jóindulattal se lehetett volna szekrénynek nevezni –, s egy komód, melynek hideg kőlapján egy porcelánlavór szolgált a test karbantartására: ez volt az összes berendezés, ha nem vesszük az ablak előtt álló imazsámolyt. A földön elszórtan heverő, itt egymásra tornyozott, amott ingatag gúlákba hordott könyvek tudós gazdáról árulkodtak.

Mint egy ideje minden nap, Benno testvér kihúzta komódja legfelső fiókját, s elővette a cikket, azt az izgalmas hírt a sixtusi felfedezésről. Elkönyörögte az újságot, kivágta a cikket, s most újra elolvasta, figyelmesen, minden egyes szavát. Aztán visszatette az újságkivágást a ládába, s kétségbeesetten vetette magát az imazsámolyra: látszott rajta, hogy a teljes reménytelenség kulcsolja egymásba a két kezét…

15. (A nagyböjt első vasárnapja utáni hétfőn)

Volt valaki, aki többet tudott, mint bárki más, de számára e tudás némaságot parancsolt. Többet tudott, mint amit egy hozzá hasonlóan magas beosztású keresztény ember tudhatott, s ezen nincs is mit csodálkozni: a fél életét a tudás forrásánál töltötte. De mindennél jobban tudott hallgatni. Hallgatni mindenről. Olyasmikről is, amiket egy átlagember az élete értelmévé tett volna – nemes vagy aljas szándékkal. Ez az ember Augustinus atya volt.

Augustinus különc figura volt, nem is igazán akart megfelelni a fekete rend előírásainak. Rövidre nyírt, őszes haja rakoncátlanul meredezett az égnek, mély ráncokkal barázdált arca akár egy rusztikus fatuskó. A vak is láthatta, ha egyszer ráharap valamire, azt többé nem ereszti. Feltűnés nélkül, de lankadatlan szenvedéllyel dolgozott: egy bika erejével vetette magát a munkába, ha valamilyen feladattal bízták meg. Nemegyszer bukkantak rá az írnokok reggel, ahogy a csupasz padlón aludt, feje alatt néhány penészes akta szolgált párnaként. Felesleges fáradságnak tartotta, hogy hazamenjen a kolostorba – hajnalban amúgy sem lett volna már sok értelme, pár óra múlva mehetett volna vissza dolgozni. Augustinus Feldmann soha nem érezte valódi munkának, amit csinált – inkább úgy fogta fel, csak a kötelességét teljesíti, Isten nagyobb dicsőségére, azt teszi, amit az Úr kegyelme ráosztott. Abban, hogy munkáját tökéletesen végezze, nagy segítségére volt elképesztő emlékezőtehetsége: ez egyébként nem veleszületett képessége volt, hanem harminc év gyakorlatával szerezte meg – ennek köszönhetően minden, valaha általa elhelyezett dokumentumot tévedhetetlenül megtaláljon. Az idősödő karmesterektől eltérően, akiknek gyengülő hallásuk már nem képes pontosan követni az összes szólamot, Augustinus idős korára is megőrizte sasszemét: még olvasáshoz sem volt szüksége szemüvegre.

Komoly elégtételt jelentett neki, hogy – különösen most, utóda tragikus halálát követően – még nagyobb szükség lett rá, mint korábban bármikor, s Augustinus azonnal, már másnap engedelmeskedett a bíboros államtitkár hívó szavának. Az a valaki azonban, aki aznap megjelent régi munkahelyén, már teljesen más ember volt, mint annak előtte. Kényszerű nyugdíjaztatását nem tudta kiheverni, és pontosan tudta, hogy ha már nem lesz rá szükség, éppúgy ejtik majd, mint akkor. Élénken élt benne, ahogy a

hűvös és kegyetlen Cascone rá se bagózott, amikor könyörögve kérte, hadd maradjon, hisz képtelen akta nélkül létezni. És azt sem feledte, mennyire megrémült, amikor komolyan felvetődött benne a kérdés, a bíboros államtitkár vajon nem maga az ördög-e. Na jó, ez talán túlzás volt, de tény, hogy a krisztusi erényeket nyomokban sem találta benne – sem akkor, sem azóta.

Természetesen sejtette – sőt, úgy gondolta, pontosan tudja is – miért túrta ki Cascone olyan gyorsan a hivatalából. Aki harminc évig a tudás forrásánál ül, végül is mindent tud. Vannak írások a polcokon, amik ott vannak, de még sincsenek ott: tehát léteznek, mégsem vesz róluk senki tudomást. Hosszú évtizedekre, akár századokra titkosított dokumentumok lapulnak az irattárban; az érintettek biztosak lehetnek benne, hogy amíg élnek, senki nem sejtheti a tartalmukat. Egyetlen keresztény volt, aki úgyszólván az összes *Buste* tartalmát ismerte: Augustinus atya. Cascone, akinek csupán az akták egy töredékére volt rálátása, attól tartott, a titokzatos betűk után folytatott nyomozás során sokkal több tény kerülhet napvilágra, mint amennyit az egyház és a Kúria kívánatosnak tartana.

A bosszúállás semmiképp sem lehet egy nagy lélek alappillére; de hát nem mondja-e az Úr Mózesnél: *„A bosszúállás joga engem illet, meg akarom bosszulni!”?*

Jellinek bíboros még aznap a Szent Hivatalba rendelte a szerzetest. Augustinus belépett: a bíboros hatalmas, üres íróasztala mögött trónolt. A szerzetes nem igazán rajongott Jellinekért, igaz, nem is gyűlölte, mint Casconét.

– Azért hívattam, testvérem a Krisztusban – kezdte a bíboros cirkalmasan –, mert szeretném kifejezni örömömet nem remélt visszatérése fölött. Kétségtelen, hogy ön a legalkalmasabb az irattár vezetésére, s abban is biztos vagyok, hogy a rejtély megoldásában ön segíthet a leghatékonyabban nekünk. Hogy egészen őszinte legyek, egy tapodtat sem jutottunk előbbre maga nélkül.

Augustinusnak imponált a bíboros őszintesége. Szíve szerint azt mondta volna: hát akkor miért mentettek fel olyan lóhalálában, miért vették el tőlem az aktáimat, amik nélkül – mindenki tudja – a magamfajta nem élhet? De inkább nem szólt egy szót sem.

– Tudom, hogy ön roppant okos ember – folytatta a bíboros. – Beszélgessünk ez egyszer kötetlenül, mint férfi a férfival. Mit gondol,

atyám, mégis hol rejtőzhet a megoldás? Úgy értem, van bármiféle elképzelése?

Augustinus megfontoltan válaszolt:

– Minden feltevésemet elmondtam már a Konzílium előtt. Semmifajta konkrét gyanúm nincs. Lehetséges, hogy a megoldás a Titkos Irattárban rejlik, de oda én nem vagyok jogosult belépni – kissé sértettre váltott. – Másfelől…

– Igen? Folytassa…

– Az igazi titkok nem a Titkos Irattárban rejtőznek. A megfelelő információk bárki számára hozzáférhetők, csak épp erre nem gondol senki… Ez lehet a fő oka – én legalábbis így hiszem – annak a nyugtalanságnak és zavarnak, ami a sixtusi felirat felfedezése óta a Vatikánon eluralkodott. Hadd beszéljek nyíltan: a Kúriában túlontúl sok az egymás ellen küzdő érdekcsoport, összefonódás, és – ezzel aligha mondok önnek újat, bíboros úr – azt hiszem, mindegyik tart tőle, hogy a másik felfedez valamit.

Jellinek szó nélkül húzott elő egy pergament a fiókjából, s Augustinus elé tette az íróasztalra. – Egyik este találtam ezt az irattárban, a padlón, valaki nyilván elvesztette. Van valami ötlete, kinek lehetett érdekes ez a dokumentum?

Augustinus épp csak belepillantott a pergamenbe:

– Ismerem ezt a dokumentumot.

– Lehetségesnek tartja, hogy van valami köze Pio atya halálához?

– Ezt nem hinném. De azért van benne valami különleges. Vándorirat. Vagyis azon dokumentumok közé tartozik, amelyek az irattáron belül folyton vándorolnak.

– Vándorirat? Testvérem a Krisztusban, ezt meg hogy érti?

– Egyszerű. Egy csomó olyan dokumentum van, amiket én a megfelelő regiszterbe sorolok be, aztán egyszer csak eltűnnek, és valahol máshol bukkannak elő. Már az összes írnok szent esküt tett, hogy semmi közük a dologhoz. Bárhogyan van, ez is azok közé tartozik, amelyek titokzatos módon változtatják a helyüket. Ön pontosan tudja, milyen káosz uralkodik az irattárban: az a rengeteg különféle rendszer és jelzés – nem kell magyaráznom. Garampi ezt annak idején III. Miklós pápának tulajdonította, de nem sokra megyünk a besorolásával, mivel Miklós pápa csak néhány hónapig uralkodott, s ezen a dokumentumon kívül semmi nem maradt utána. Ezért ezt az iratot külön regiszterbe raktam, azt reméltem, így kisebb

rá az esély, hogy elvész. Tudnia kell, bíboros úr, hogy én külön rovatot nyitottam azoknak a dokumentumoknak, amik a váratlanul elhunyt, csupán néhány hónapig, hétig, sőt, néha csak néhány napig uralkodó pápák hagytak ránk. IV. Celestinnek az I. konklávé során történt megválasztása óta – 1241-ben, mint tudjuk – több mint egy tucat olyan eset volt, amikor ilyen szomorú és hirtelen vég lett a pápák osztályrésze.

– Elég különös alapokon rendszerez, testvérem a Krisztusban.

– Az ön számára talán az, eminenza: én viszont János Pál váratlan halála után elhatároztam, hogy összegyűjtöm az ilyen eseteket, mert minden pápa esetében, aki csak rövid ideig uralkodott, felmerül a gyanú, hogy megölték.

– Erre csak a legritkább esetben volt konkrét bizonyíték, Augustinus atya.

– Épp ezért igyekeztem egybegyűjteni a tényeket. Celestin megválasztása után tizenhat nappal halt meg, János Pál harminchárom napig uralkodott. Egyszerűen képtelen vagyok elhinni, hogy ez Isten akarata lehetett.

– A bizonyítékkal jöjjön már elő, atya, a konkrétumokkal!

– Nem vagyok én nyomozó, eminenciás úr, csak dokumentumokat gyűjtök egybe és rendszerezem őket.

Jellinek bíboros bosszúsan rálegyintett, de Augustinus nem zavartatta magát.

– A mai napig nem tudja senki, hol lehet az akta, amelyet Monsignore Stricker Őszentsége elé terjesztett a titokzatos halálát megelőző estén. S éppúgy mindmáig tisztázatlan, hová tűnt Őszentsége vörös papucsa és a szemüvege.

Jellinek a szerzetesre meredt. Érezte, ahogy a hátán csordogálni kezd a hideg veríték. Mintha az öldöklő angyal a nyakára szorította volna a kezét, a bíboros levegő után kapkodott.

– Akkor tehát – hebegte –, tehát nem csak iratok tűntek el…

– Nem… a papucs, meg a szemüveg is – de hát miféle összefüggés lehet ezek között?

– Hát épp ez az, ugye… hogy milyen összefüggés… – ismételte a bíboros szórakozottan.

– Nem hiszem, hogy bármi újat mondtam önnek, eminenciás úr – motyogta csüggedten Augustinus. – Ez mind köztudott tény.

– Pontosan – helyeselt buzgón Jellinek. – Köztudott, ha fura is.

Olyan rosszul volt, azt hitte, elájul. A gyomra háborgott. Próbált mélyeket lélegezni, de nem nagyon ment. Láthatatlan súly préselte össze a mellkasát. Valaki papucsot és szemüveget küldött neki: jelentheti ez a tény

önmagában is azt, hogy János Pál pápát tényleg megölték? És ha így van, ki küldte, és miért? És vajon miért fenyegetik őt, hogy ugyanúgy járhat, mint a papucs meg a szemüveg néhai tulajdonosa?

– Akkoriban még nem voltam a Kúria tagja – mondta Jellinek sután, mintha igazolnia kéne magát. – De mi oka lehet rá valakinek, hogy eltüntesse Őszentsége papucsát?

Hirtelen elbizonytalanodott. Augustinus talán többet is tud, mint amennyit mutat? Ki akarja ugrasztani a nyulat a bokorból? Miféle kártyákat rejteget ez a mindentudó?

Augustinus zavartalanul folytatta;

– Az akták eltűnése talán még megmagyarázható lenne, eminenciás úr. Amikor Monsignore Stícker átadta őket a pápának, nyilván a tartalmukat is ismerte. Nem voltak valami hízelgőek a Kúriára nézve, bíboros úr. I. János Pál a becsületesség netovábbja volt, utólag már sokan azt is mondták rá, maga volt a megtestesült naivitás. Szelíd volt, akár egy szent. Számára csak a Jó és a Gonosz létezett – köztük semmi. Ennyiben mindesetre igaz, hogy naiv volt: ami a két szélsőség között van, hogy úgy mondjam, a való életet, nem is vette figyelembe. Elfelejtette, hogy a történelem legborzalmasabb tetteit nem a gonosz, hanem úgynevezett jó emberek követték el, valamelyik világnézet nevében. A pápa a Kúria nagy reformját tervezte. Ha megvalósítja a terveit, ma a Kúria jó pár tagja mással foglalkozik. Az ön barátja, eminenza, William Stickler, akár a neveket is megmondhatja. De továbbra is makacs rejtély Őszentsége papucsának és szemüvegének eltűnése; semmifajta logikus magyarázat nincs rá.

– És ha azok a holmik előkerülnének valahonnan?

– Nos, az kétségtelenül mutatna valamit; tudniillik csak olyanoktól kerülhetnének elő – hadd fogalmazzak finoman –, akiknek Őszentsége halála nem jött épp rosszul.

Jellinek hirtelen rádöbbent, miért viselkedett olyan különösen sakkpartnere, Monsignore Stickler. Mekkora őstulok volt, nagy Isten; szem előtt hagyta a rejtélyes csomag tartalmát, ott hevert minden szanaszét a lakásban… Stickler persze meglátta, és elborzadt, amikor – teljes joggal – azt gondolta, ő az egyik összeesküvő. Ezt hogyan fogja helyretenni…

– Teljesen biztos ebben?

Augustinus atya a fejét csóválta;

– Ön mit gondolna, ha egyszer csak előbukkannának azok a holmik? Mit mondana az, akinél megtalálják? Úgy küldték neki, csomagban? Van jobb ötlete?

– Nem… nincs – válaszolta a bíboros, és megtörölte a homlokát –, önnek bizonyára igaza van. Amúgy pillanatnyilag az egész csak gondolatkísérlet…

A nyugtalanság, amit Benno testvér a kolostorban okozott, amikor tudomást szerzett a sixtusi felfedezésről, nem csitult. Ellenkezőleg: Benno testvér csodálatos változásokon ment át, s ez minden rendtársának feltűnt. Különösebb indoklás nélkül megkérte például az apátot, hogy nyissa ki neki a páncélrekeszét, amelyben az iratait – bizony, ilyesmikre egy szerzetesnek is szüksége van néha – és más személyes apróságait tárolta. Az értékek elhelyezésére hatalmas páncélszekrény állt az apát szobájában, számos zárható rekesszel. Az apát nem tudta felidézni, hogy Benno testvér valaha is keresgélt volna a papírjai között, de nem kérdezett tőle semmit, csak kinyitotta a szekrényt. Aztán szemmel láthatóan tökéletesen elmerült az asztalán fekvő akták tanulmányozásában, miközben a látogató idegesen turkált a papírok között.

Természetesen időközben már az apátnak is feltűnt Benno különös viselkedése, de nem tulajdonított túlzott jelentőséget neki, mivel ismerte a testvér múltját, s tudta, hogy fiatal éveiben Michelangelóval foglalkozott, nem csodálkozott hát, hogy a felfedezés ennyire lázba hozta. Először meg is akarta tőle kérdezni, ezt a nagy kíváncsiságot is Michelangelo betűi váltották-e ki, de attól félt, még zavarba hozná szerzetestársát, így hát inkább nem szólt semmit. Úgyis nála a páncélrekesz kulcsa…

16. (A rákövetkező éjszakán és a következő napon)

A következő éjszaka élete leghosszabb éjszakája volt: Jellinek szemére nem jött álom, bár ólmos fáradtság bénította minden porcikáját. Félt. Félt az ismeretlentől, amely fenyegetően tornyosult előtte, mintha el akarná nyelni. Felkelt, kinézett az ablakon, a szemben lévő telefonfülkére: persze most is észrevett egy férfit, aki rövid telefonálás után eltűnt a házban. Most ezzel sem törődött, gondolatban Jeremiásnál járt, a prófétánál, és a jósnőknél, akik a föld rejtett üregeiből, repedéseiből bújtak elő. Különös érzés járta át, ahogy félálomban vadul áradó özönvíz mennydörgését hallotta; az áradat a legmagasabb hegycsúcsokat ostromolta, ő pedig, akár egy kisgyerek, átkarolta anyja combját, halálfélelmet és gyönyört élve át egyszerre. Kíváncsian, sóvárogva figyelte a nő teremtését Ádám bordájából: Éva kívánatos és formás volt, s alázatos tartásban állt a Teremtő előtt, aki maga volt a Jóság. Jellinek biztos fedezékből leste a meztelen Évát, aki az alma után nyúlt, amit az ember alakban megjelent Kígyó nyújtott neki a Tudás fájáról, s a bíboros nem bírta ki, odakiáltott: „Giovanna! Giovanna!” – mert csak ez a női név jutott eszébe, azt a másikat mintha törölték volna az agyából.

Belefülelt az éjszakába: a próféták bűnös szavait és erkölcstelen tetteik zaját hallotta. Felismerte Joél csengő A-ját: obszcén dolgokat olvasott az írásból, hogy csak vedeljen szakadatlan a nép, a szőlőtöveket meg tépjék ki, a veteményt tapossák le a féktelen dorbézolás közben; ahol a gabona megromlik, az olaj kiszárad, ott másoktól kell rabolni azoknak, akik rászorulnak. A vén Ezékiel, aki még mindig olyan hiú volt, akár egy páva, kényes mozdulattal a szél kénye-kedvére bízta szent írását, s az arra járó férfiaknak mezítelenül kínálta fel magát, szeretőit ajándékokkal halmozta el, majd az Egyiptomból való erkölcstelen fivérek után rohant és vadul tapogatta őket. Ézsaiás, a próféták közt legelőkelőbb, a királyi vérből való, most egyáltalán nem viselkedett rangjához méltón; fel-alá táncolt Sión leányaival, gyönyörködött kihívó pillantásukban, megcsodálta homlokpántjukat és lábékszereiket, aztán egyszerre héttel kezdett vad, elbűvölő táncba. „Elő a bálványfaragókkal!” – kiabálta egyfolytában. „Ide, jöjjetek hát ide, faragjatok csak isteneket a saját képetekre, isteneket, ahányat akartok, áldozzatok nekik tömjénnel, vessétek el a régi parancsolatokat, s tapossátok össze a cserepeket!” Azzal tetőtől talpig

megkente magát olajjal, s a delphoi jósnőt hívta táncba, nagyot dobbantva a földön – az pedig elragadtatva forgatta mandulavágású szemeit, hátravetette a fejét, hogy homlokpántja a földre esett, s tüstént kígyóvá változott.

Aztán egy ősöreg alak, aki mintha Jeremiás lett volna, egy magas oszlopra állt, mely egész az égig nyúlt, kitárta karjait, mintha repülni készülne, s amikor egyik lábát felemelte, a szél pedig feldagasztotta köntösét, Jellinek kétségbeesetten felkiáltott hozzá, ne tegye, mert lezuhan, mint a kő! De már késő volt. Jeremiás, fejjel lefelé a végtelen mélységbe zuhant, a szél csattogva fújta öltözékét. A próféta zuhanása – mintha csak megállt volna az idő – végtelen sokáig tartott, s valahol középtájt a repülő próféta és az álmot látó bíboros arca egész közel került egymáshoz, s Jellinek azt kiáltotta; „Hová repülsz, öreg Jeremiás?” Mire Jeremiás azt válaszolta; „A múltba!”. Jellinek megkérdezte; „Mit keresel a múltban, Jeremiás?” – és Jeremiás így felelt; „A tudást, testvér, a tudást!”, s akkor Jellinek kérdezte; „Mitől félsz, Jeremiás?” Ám erre már nem válaszolt a próféta. Valahonnan a mélyből azonban, ahol már nem is látta tovább az alakját, még egyszer meghallotta zengő hangját; „Egy a Kezdet és a Vég. Csak ezt kell megértened!” Erre a mondatra riadt fel.

Az álom több tekintetben is felizgatta a bíborost. Újra meg újra elvonultak lelki szemei előtt az önkívületben vonagló táncosok, és meglehetősen nehezére esett, hogy a prófétáék és jósnők kihívó mozgásáról levegye a tekintetét. Reggel kilépett a lépcsőházba, jó hangosan csoszogott lefelé, hogy biztosan hallják – de nem találkozott Giovannával. Aznap egyszerűen képtelen volt a munkájára koncentrálni, sem az eretnek dél-amerikai lelkész prédikációjára, akit, mindenki beszélte, megszállt a kommunista ördög, mi több, maga a Gonosz állt mögötte. Megpróbálta – a rideg iroda egyik sarkába húzódva – rendbe rakni a lelkét, néhány szigorú imádságtól megtisztulni, de ez sem ment, úgy döntött hát, ellátogat a Sixtus-kápolnába, hogy az álmaiban kavargó, szenvedélyt ébresztő képeket megnézze.

Épp középen, az asszony teremtésénél állt meg, fejét hátraszegte, mint már annyiszor, és engedélyezte magának a céltalan bámészkodás gyönyörét. Csak néhány pillanatig legeltette lazán a szemét, a színgazdag világ máris megmozdult, majd forogni kezdett, hogy beleszédült. S a távolból már hallotta is Jeremiás álombéli hangját: „Egy a Kezdet és a Vég. Csak ezt kell megértened!” Jeremiás, aki a legtöbbet tudta valamennyi próféta közt, Jeremiás, a próféta, Michelangelo fejével… Jeremiásnál kell

legyen a felirat kulcsa, nem kérdés. Vajon az álma kapcsolatban állhat azokkal a betűkkel? És ha igen, mit jelenthet?

Félig hunyt szemmel kereste a betűket. Mi lenne, ha az írás vége lenne a kezdete: ha hátulról olvasná össze a betűket? Jeremiástól indulva a perzsa jósnő, aztán Ezékiel próféta, az eritreai jósnő és Joél próféta figurái alá lépett, s akadozva olvasta össze: A – B – UL – AFI – A. Ennek a betűsornak éppoly kevés értelme látszott, mint ha az ellenkező irányból olvasta össze az ember – de ki tudhatja, gondolta Jellinek, hátha egy új, másfajta értelmezés kihoz belőle valamit.

Hamarosan Augustinus atya elé tárta felfedezését, aki tüstént a saját fejét kezdte ütni, hogyan is lehetett olyan ostoba: hát hiszen Jeremiás, az anatoti lelkész fia, csak héberül, vagyis jobbról balra írt, nem pedig balról jobbra, mint mi. Ez viszont az egész dolgot más megvilágításba helyezi. Az irattáros reszkető kézzel írta fel a betűket egy cédulára:

– Nézze csak, eminenza. Egy értelmes szó!

ABULAFIA – olvasta össze Jellinek. Tény: Abulafia volt a neve annak az egyházi átokkal sújtott kabbalistának, aki a zsidó titkos tanok híve volt. Nevezetesen annak a tanításnak, amely a XII. század közepén, a nyugati tartományokban jött létre, s onnan Spanyolországba, majd később Olaszországba is beszivárgott, és súlyos károkat okozott az egyháznak.

– Maga az ördög ez a firenzei – mondta Jellinek bíboros zaklatottan. – Most tehát végre van egy nevünk: azért ez nem csekélység. Mert azt egyszerűen nem hiszem el, hogy Michelangelo csak úgy véletlenül írta volna a mennyezetre.

– Én sem – helyeselt Augustinus. – Azt hiszem, e név mögött több, sőt, lényegesen több rejtezik. Már a név ismerete is árulkodó – Michelangelo hatalmas tudását mutatja ugyanis. Mutasson nekem egyetlen világi enciklopédiát, amely akár csak megemlíti ezt a nevet! Sehol sem fogja megtalálni. Tehát ha Michelangelo ismerte ezt a nevet, az mást is jelent: azt, hogy nem csak a nevet ismerte, hanem Abulafia tanítását is, sőt, talán a titkos tanait is.

Erre a bíboros összekulcsolt kézzel imádkozni kezdett: *„Pater noster qui es in coelis…”*

– Ámen! – mondta a végén Augustinus atya. Joseph Jellinek bíboros pedig másnapra összehívta a Konzíliumot az ügy felderítésére.

A Némaság Kolostorában Benno atya egy levél megírásával bajlódott, de már a megszólításnál elakadt. így kezdte: *„Szentatyám, bocsásson meg szánalmas próbálkozásomért, hogy nyomorult és teljességgel haszontalan életemben, melyet az Isten, az Úr mért rám, valami jelentősebbet tegyek – e céllal bátorkodom ugyanis Önnek írni, abban a reményben, hogy e sorok az Ön szeme elé kerülnek.”* Benno atya újra és újra elolvasta, amit írt, aztán miszlikre tépte a papírt, s újra nekilátott: *„Kedves Szentatya! Napok óta kínok között vergődöm a Sixtus-kápolnában tett felfedezés miatt. A bátorság mellett önmagam megtagadása is kell ahhoz, hogy ezt a levelet megírjam – a tartalmáról nem is beszélve.”* Megállt, újra elolvasta a bevezetőt, de nem volt vele elégedett; összetépte és elgondolkodott. Végül felállt, végigment a sötét cellafolyosón a lépcsőházig, mely az apát szobájához vezetett. Az ajtóhoz lépett és félénken bekopogott.

– *Laudetur Jesus Christus!*

Az apát barátságosan jött elé.

– Már napok óta vártalak, testvér! Érzem, hogy valami bánt – egy széket tolt elé. – Beszéld ki magad, bennem megbízhatsz.

Benno leült és halkan belekezdett:

– Atyám, a Sixtus-kápolnában történt felfedezés sokkal inkább gyötör, mint azt bárki hinné. Annak idején alaposan tanulmányoztam Michelangelót és a műveit, s ez az eset mélységesen megrendített.

– Van talán valami gyanúd a felirattal kapcsolatban, testvér?

– Gyanúm? – Benno testvér elhallgatott.

– Gyanúd. Nyilván nem véletlen, hogy ilyen furcsán viselkedsz.

– Nos hát… az ok… – Benno testvér hosszú szünetet tartott – az ok nem más, mint hogy én elég sokat tudok Michelangelóról, valószínűleg többet, mint azok, akiket azzal bíztak meg, hogy megoldják a titkot. Azt hiszem, talán tudnék segíteni a felirat megfejtésében.

– No de testvérem, mégis hogyan gondolod?

– Atyám, nekem Rómába kell utaznom. Kérem, ne mondjon rá nemet!

17. (Mátyás apostol ünnepén)

A rendkívüli Konzílium a Szent Hivatalban szigorú ünnepélyességgel kezdődött, a Szentlélek segítségül hívásával, mint mindig. Jellinek bíboros ezúttal is felsorolta a jelenlévőket, majd figyelmeztette őket, *ex officio,* hogy mindenki nagyon ügyeljen a legszigorúbb titoktartásra, mivel úgy tűnik, legrosszabb félelmeik válhatnak valóra: Michelangelo betűi, ha héber módra jobbról balra olvassák össze őket, az Abulafia nevet adják ki.

A név nem volt hatástalan a jelenlévőkre. A szaktekintélyek, mint Gabriel Manning, a szemiotika professzora, Mario Lopez, a Hitoktatási Kongregáció főtitkára, Frantisek Kolletzki, a Katolikus Művelődésügyi Kongregáció titkára, a Német Kollégium rektora, Adam Melcer a Jézus Társaságtól, és Riccardo Parenti professzor, Michelangelo-specialista Firenzéből mintegy vezényszóra kiáltott fel. Ez mutatta, hogy ők tisztában vannak e felfedezés teljes jelentőségével – a többiek viszont Jellinek bíborosra bámultak, és további magyarázatot vártak.

Manning professzor érezhetően szégyellte, hogy nem ő jött rá a pofonegyszerű megoldásra, vagyis hogy a nevet fordítva írták. A szó jelentése, vagyis a név, fűzte hozzá, kétségkívül helyes, és azt bizonyítja, amiről ő maga is szót ejtett a legutóbbi Konzíliumon: nevezetesen hogy Jeremiás jobbról balra olvasott és írt, s ha az ember így követi az írásmódot, értelmes szót kap. Ez pedig valódi iskolapéldája a szemiotikai megfejtésnek.

– Iskolapélda… Azt mondja meg inkább, mit jelent, ha az a név van a falon? – kérdezte kihívóan a bíboros államtitkár, Giuliano Cascone.

– Nyugalom, nyugalom, eminenza! – csitította Jellinek. – Egyelőre csak annyit tudunk, hogy Michelangelo utalni akart a Kabbalára – nem többet.

– És ezen izgatjuk így fel magunkat? Ön ezért hív össze Konzíliumot? Ezzel nyugtalanítják az egész Kúriát? – Cascone egyre jobban belelovalta magát. – A Kabbala egyike annak a számos tévhitnek, amely sikertelenül igyekezett az egyházat tönkretenni. Ha Michelangelo e titkos tan követője volt, hát rendben; nem mondom, hogy az egyház örül neki, de ezzel a tudattal még együtt fogunk tudni élni, azt hiszem.

– Ezek nagyon elhamarkodott következtetések, bíboros államtitkár úr! – Gabriel Manning tanári mozdulattal emelte fel a mutatóujját. – Az a

Michelangelo, aki e nevet a mennyezetre írta, alighanem többet akart annál, mint hogy pajkosságból megörökítsen egy nevet.

– Ó, hagyjuk már ezt a nyavalygást, professzor! Azt javaslom, adjunk ki egy hivatalos közleményt, amelyben utalunk rá, hogy Michelangelo valószínűleg kabbalista volt, s egy kevéssé ismert kabbalista nevét írta fel a mennyezetre, hogy ezzel álljon bosszút a pápákon. Lehet, hogy egy kis vihart gerjesztünk vele a biliben, de minden csoda három napig tart; biztos vagyok benne, hogy a felzúdulás hamar lecsillapodik, és mi iktathatjuk az egész ügyet.

– Egy pillanat! – kiáltott Jellinek bíboros. – Ez a legbiztosabb módja, hogy szabad utat adjunk mindenfajta botrányos spekulációnak. Biztos, hogy az ellenlábasaink nem fogják beérni a névvel: ha a kezükbe adjuk a kulcsot, majd tovább kutakodnak, hamarosan minden szálat felfejtenek, és egy újabb véget nem érő vita alakul ki.

Ekkor Parenti professzor ragadta magához a szót, és elmondta, hogy egyrészt nincs rá egyértelmű bizonyíték, hogy Buonarroti valóban kabbalista volt – noha igaz, a Michelangelo-kutatás már többször hangot adott ilyesfajta gyanúnak, másrészt e felfedezés a kutatók számára igazi szenzáció lehet, így a tudományt évekig – ha nem évtizedekig – foglalkoztatja majd. Aztán, Bruno Fedrizzi főrestaurátorhoz fordulva, Parenti megkérdezte, lehet-e a freskó más részein további írásjelek felbukkanására számítani, amelyek esetleg szintén Abulafia nevére utalnának valamilyen módon.

Fedrizzi ezt egyértelműen kizártnak tartotta. A szóban forgó betűk felfedezése után minden szóba jöhető festett felületet speciális, kvarclámpás vizsgálatnak vetettek alá, s ez negatív eredményt hozott. Így tehát teljes biztonsággal kizárható, hogy további írásjegyek kerüljenek elő.

– Mindezek fényében – vélekedett Mario Lopez érsek – inkább a névvel kellene foglalkoznunk. Augustinus atya, mit tud erről elmondani nekünk?

Augustinus úgy tekergőzött a válasszal, mint a kígyó a Tudás fája körül. Az idő rövidsége miatt nem volt rá mód, hogy az Abulafia névhez tartozó dokumentációt előkeressék, egyébként pedig – meg is lepődött rajta – Abulafiának nincs is külön dossziéja, ám aztán a Vatikán egyik annalesében mégis rábukkant erre-arra.

Cascone bíboros államtitkár barátságtalanul vakkantott rá:

– Lehetne kicsit pontosabban, kérem, Augustinus atya?

– Nos hát – kezdett hozzá Augustinus –, Abraham Abulafia kétséget kizáróan bölcs ember volt, ha fanatikus is. 1240 körül született Saragossában, és az apja ismertette meg a Bibliával. Később alaposabban tanulmányozta a Misnát – ez egy ősi zsidó törvénygyűjtemény – és a Talmudot, majd keletre utazott, hogy filozófiával és misztikus dolgokkal foglalkozzon. Főként kabbalisztikus és teozófiai tanulmányokat folytatott, s ezekben olyasmiket kívánt felfedezni, amelyek leírásától inkább eltekintenék. Emellett 26 elméleti írásban foglalta össze a Kabbalát, valamint 22, próféciákkal teli könyvet is írt. Egy helyen aztán utal rá, hogy szeretne még több mindent leírni, csak nem szabad… de kifejti, hogy ez a tiltás nem tetszik neki, úgyhogy végül csak leírja, aztán félbeszakítja, egy másik helyen meg finoman visszakanyarodik rá – szóval ez az írói módszere a figyelem ébrentartására.

Cascone ismét nem bírta tovább:

– Abulafiát filozófusnak vagy prófétának nevezné, atya?

– Alkalmasint mindkettőnek. Amikor 31 éves lett, megszállta a prófétai szellem, ahogyan leírja, látomásai támadtak, démonokkal, akik összezavarták, hogy tizenöt évig csak tapogatózott körbe, vakon, a Sátánnal a jobbján – így mondja. Csak aztán kezdett próféciákat írni, különféle álneveken, de mindig ugyanazzal a betű-számértékkel, mint a neve, az Abraham. Ezért hívja magát Zakariásnak vagy Rásielnek is. Ám ezek a próféciákat tartalmazó könyvei lényegében mind eltűntek az idők folyamán.

Jellinek bíboros jelentőségteljesen köhécselt;

– *Ad rem!* Augustinus atya! Azt is mondja, hogy Abulafia kapcsolatban állt a Vatikánnal. Mikor volt ez, és mit tudunk a körülményekről?

– Ez – ha jól tudom – 1280-ban volt.

Jellinek csodálkozva kérdezett vissza:

– III. Miklós pápa idejében?

– Így van. Ez egy több szempontból is figyelemreméltó találkozás volt – pontosabban kettejük találkozására ténylegesen nem is került sor, és itt kezdődnek a furcsaságok. Előre kell bocsátanom, hogy a kabbalisták ez idő tájt kezdték terjeszteni azt a tanítást, hogy ha elérkezik a Végóra, a Messiás Isten parancsára eljön a pápához, hogy népei szabadságát követelje, s csak azután fognak a Messiásra úgy tekinteni, mint aki valóban visszatért. Abulafia akkoriban Capuában élt, s jelentős híre volt. Amikor Miklós pápa értesült róla, hogy Abulafia Rómába készül, s egy üzenetet akar átadni neki,

parancsba adta, hogy az eretneket fogják el a városkapunál, öljék meg, s testét a városon kívül égessék el. Abulafia tudott a pápai parancsról, de nem törődött vele, belépett a városba a kapun keresztül, ahol közölték vele, hogy Miklós pápa előző éjszaka meghalt. Abulafiát huszonnyolc napig tartották fogva a ferencesek kolostorában, aztán elengedték, és nyoma veszett. Hogy milyen üzenetet akart átadni, az a mai napig talány.

– Ha jól sejtem – válaszolta a bíboros államtitkár –, erről a bizonyos Miklós pápáról van szó azon a papíron is, amit a halott Pio atya zsebében találtak.

– Igen, az a jelölés, a Nicc. III., Miklós pápát jelenti, az az akta viszont, amelyen ugyanez a jelzés volt, eltűnt.

Adam Melcer a Jézus Társaságtól, aki eddig csendben figyelt, felemelte a hangját:

– Ez a titokzatos történet tökéletesen csurran bele abba a kulimászba, amit ebben az ügyben jó ideje kavargatunk. Szóra se érdemes, hogy III. Miklós halálának körülményei a mai napig nem tisztázottak.

Cascone indulatosan kérdezett vissza:

– Azt akarja mondani, van valami konkrét bizonyítéka III. Miklós erőszakos halálára?

Melcer vállat vont és hallgatott.

A bíboros államtitkár viszont nem fogta vissza magát:

– Testvérem a Krisztusban, azért gyűltünk itt össze, hogy a szikár tényeket vizsgáljuk, nem pedig azért, hogy kétes értékű feltételezéseket boncolgassunk. Ha van valami bizonyítéka Őszentsége III. Miklós erőszakos haláláról, akkor elő vele, ha viszont csak találgatni tud, akkor inkább hallgasson!

Ezt már a jezsuita sem tűrhette tovább, s kifakadt:

– Hát újra csak ott tartunk, hogy minden gondolatot elfojtanak? Ha ez itt így megy, eminentissimus, kérem a felmentésem!

Jellinek bíborosnak minden rutinjára szüksége volt, hogy a felzaklatott kedélyeket lecsillapítsa. Amikor egy kis csend lett, határozottan követelte, hogy térjenek vissza a tárgyra.

– Megállapítom – foglalta végül össze –, hogy valamifajta rejtélyes összefüggésnek kell lennie Abraham Abulafia kabbalista. Őszentsége III. Miklós pápa, Michelangelo Buonarroti festő, és Pio bencés atya között. Az első kettő a XIII., Michelangelo a XVI., Pio atya pedig a XX. században

élt. Van-e az itt jelen lévők között valaki, aki bármilyen összefüggést sejt köztük, s közelebb vihetne a megoldáshoz?

Senki nem jelentkezett.

Az új részletek átgondolása miatt a Konzíliumot elnapolták a második böjti hét péntekére.

18. (Emlékezés – Reminiscere – napján)

A gyorsvonat Róma felé robogott. Sok-sok éve, hogy Benno testvér utoljára utazott, és az egész procedúra csak valami fárasztó emlékként élt benne. Most viszont egy fényűző vasúti fülkében ült, és egyszerűen nem tudott betelni az elsuhanó hegyes vidék látványával. Egyedül volt. Néha megpróbált olvasni pár sort a breviáriumából, de néhány mondat után mindig félretette. Gyerekkorában mindig hallgatta a kerekek ritmusát, és szavakat ültetett a kerékzakatolás ütemére. Most alig hallotta alulról a zajt, a régi zakatolásból meg kattogásból nesztelen siklás lett. Önkéntelenül azért most is a megfelelő szavak után kutatott a feszes ritmusra, s egyszerre csak ott zörgött a fejében: „Lukács hazudik. Lukács hazudik. Lukács hazudik" – aztán meg bárhogy is igyekezett e szavakat kitúrni az agyából, s valami mást találni helyettük, mindig visszatértek: vég nélküli kínszenvedéssé vált a játék.

Mialatt a vonat, akár egy gigászi hernyó, előbb meredek emelkedőkön kapaszkodva, aztán zúgó folyók futását követve délnek fordult, Michelangelo jutott eszébe, a magányos, visszahúzódó művész, az emberiség történetének legnagyobb alkotója, aki soha egy árva szót sem vesztegetett a saját nagyságára – ellenkezőleg, mindent megtett érte, hogy a háttérben maradhasson. Ezért is olyan rejtélyes előttünk az egész élete, mind a mai napig. Michelangelo előszeretettel és fanyar kedélyességgel mesélte magáról, hogy a kövek szeretetét szó szerint az anyatejjel szívta magába: Francesca, az anyja ugyanis, aki tizenkilenc éves volt, amikor világra hozta, egy terebélyes dajkára bízta a nevelését, aki történetesen egy kőfaragó felesége volt. Michelangelo a reneszánsz gyermeke volt, mégsem hagyta, hogy a reneszánsz bekebelezze, inkább megalkotta saját világát. Eksztatikus világot gyúrt az antik világ örök értékeivel, egy csipet újplatonizmussal és Dante kimeríthetetlen képzelőerejével.

Gyerekkora nem volt épp szeretetteljes. Anyja korai halála után gyakran megverték, és apja, Lodoviso, egy nyughatatlan, elszegényedett nemes, csak kénytelen-kelletlen adta iskolába. Később, tizenhárom évesen Domenico és David Ghirlandaio festőműhelyébe jelentkezett inasnak. A testvérpár a legtöbbre tartott mestereknek számított egész Firenzében. Michelangelo zárkózott és tartózkodó ifjú volt, de egész életén át elkísérte az anyja távolléte miatti szeretethiány; a nők mindig istennők, szentek nála.

Egész életét úgy élte le, mint egy szerzetes, mint mondjuk Benno. Nyilván nem az erkölcsi kényszer tette aszkétává; inkább az ima áhítata, az önzetlen szeretet érzése vonzotta, amelyben Dante Beatricéje volt a példaképe. Közben fiatal anyákat, Pieta-kompozíciókat. Madonnákat és jósnőket formázott, hihetetlen finomsággal. A múlt, a saját múltja s az őseié, egész életében nagyon fontos számára; nemesi büszkesége végig elkíséri, legtöbb férfialakjában az apja alakja dereng fel.

Tizennégy éves, amikor a ceruzát és ecsetet vésőre cseréli, Lorenzo di Medici nagy örömére, aki ereje teljében a firenzei tanács élén áll, s a fiút magához fogadja. Még ifjú éveiben történt vele az a baleset, amely egész életére rányomta bélyegét; veszekedés közben egy diáktársa, Torrigiani öklével az arcába ütött, s széttörte az orrcsontját, aminek nyomát egy életen át kellett viselnie – arca e naptól fogva eltorzult. Micsoda kínokat okozhatott a testi fájdalmakon túl ez a szerencsétlenség Michelangelo Buonarrotinak, a szépség szerelmesének!

Így kalandoztak Benno testvér gondolatai, míg a gyorsvonat dél felé száguldott – aztán a már tizenkilenc éves művészre gondolt, aki a firenzei dómban a dominikánus szerzetes, Savonarola vezeklést hirdető prédikációját hallgatta, melyben a nagyurak pazarló életmódját, az egyházi méltóságok gőgösségét ostorozta – s ezzel már önmagában is vétett az egyház ellen. Ez a nyers modorú fráter a szószéken, Savonarola, mégsem félt leleplezni az állami és egyházi korrupciót, s bírálni a korabeli teológia művelőit, mindazokat, akik jelentéktelenné silányították az egyház tudományát. Aprócska, szikár jelenség volt, az arca egy aszkétáé. Még a híveit is folyton ostorozta, mégis ezrek követték, bármerre ment; tekintetében apokapoliptikus víziók égtek, amik rémülettel töltötték el a népet, ám látomásai nagyon is hihetőek voltak abban az országban, amelyet háborúk dúltak szét, s a hatalmon lévők elleni összeesküvések véreztettek ki. Az Isten haragjáról prédikált, s Firenze pusztulásáról: *„Ecce ego abducam aquas super terram”.* Nyilván az ifjú Michelangelót is félelemmel töltötte el, amit hallott, s megmaradtak benne az élénk színekkel ecsetelt történetek Isten haragjáról, az özönvízről, ami elborítja a földet. Évekkel később ezek az élményei köszönnek vissza a Sixtus-kápolna mennyezetén: bennük ugyanaz a kérlelhetetlen elszántság, amivel annak idején a dominikánus prédikált.

Michelangelo igazából autodidakta maradt, de mindenből tanult, ami csak rendelkezésére állt. Csodálta az antik szobrokat a Medici-kertben,

Donatello műveit és Ghibertiét, akiről azt mondta, hogy az ő művészete nyitotta fel a Paradicsom kapuját. Ghirlandaiót, tanítómesterét mind jobban meghaladta. Első szobrai eltűntek, de híres lett Pietája: a görög istennők szépségével megformált ifjú Madonna, ölében a halott Jézussal carrarai márványból készült, s egy aranyműves aprólékos gondosságával cizellálta tökéletesre. A szobrot San Dionigi bíboros megbízásából készítette el. Amikor megkérdezték, hogyan formázhatta olyan virágzóan szépre, lányosra a Madonnát – ilyen korú lehetett egyébként Michelangelo anyja is, amikor meghalt –, csak annyit válaszolt, hogy amint egy szűzies nő csak lassan öregszik, sokkal fiatalosabb, élettel telibb, mint egy szemérmetlen, parázna teremtés – hát akkor mennyivel fiatalosabb kell legyen a Szűz, kinek lelke sosem tévedt még a bűn útjára. Ezért nem szabad hát csodálkozni, amikor a legszentebb Szüzet e bensőséges pillanatban sokkal fiatalabbnak ábrázolja, mint ahogy az ember valóságos öregedését figyelembe véve kellett volna. A huszonkét éves művész joggal volt büszke remekére, s – ez első és egyetlen alkalommal életében – nevét is megörökítette alkotásán.

Egy művész korának és környezetének tükre is. Michelangelo nagy változásokra tért vissza Firenzébe. Savonarola követőinek tábora napról napra nőtt, bűnbánó körmenetek vonultak keresztbe-kasul a városon, s mind többen csatlakoztak ezekhez. A pestis és az éhínség számtalan áldozatot követelt, Savonarola fejhangja pedig egyre csak sivított, szakadatlanul bűnbánatot, erkölcsös magatartást követelt. A prédikátor Isten ostorának mondta magát, de követői többsége prófétaként tisztelte.

Háromszor is figyelmeztette a pápa Rómából, hagyjon fel az egyház és a pápa elleni keménykedéssel; végül VI. Sándor pápa kimondta a kiközösítését, de ez csak még elszántabb szavakra ösztönözte a vezeklést hirdető prédikátort. Egyebek mellett az egyházi hivatalok kiárusításával vádolta a pápát, míg végül ellenségei sürgetésére elfogták, megkínozták és vallomásra kényszerítették, amelyet azonban azonnal visszavont, ahogy kiszabadult a kínzókamrából. Az inkvizíció hálójából azonban már nem szabadulhatott. A pápa Rómába idézte, közben követet küldött Firenzébe, aki kihirdette a halálos ítéletét. 1498-ban, Nagyboldogasszony napján az uralkodó székhelye előtti téren felállított máglyán elégették.

Michelangelo nem volt a bámészkodók között a máglyánál. Rómában volt az idő tájt. Ám ha nem is látta a borzongató eseményeket a saját szemével, az emberi gonoszság nyilván megérintette az érzékeny művészt –

a gonoszság, amely még a szelídek legszelídebbjét is áthatotta. De épp ezek a szelídek és még szelídebbek adtak neki munkát és kenyeret. Nem csoda, ha belső ellentmondások gyötörték.

Többet dolgozott szobrászként, mint festőként. Mindössze három Madonna-körkép volt ez években a szerény festői termés. Hogy Leonardo, Peruggio és Raffaello szakmai fölényétől tartott-e, nem tudhatjuk – az viszont tény, hogy II. Gyula pápa többször is hívta Rómába, hogy szobrászként mutassa meg művészetét. Gyula pápa inkább harcos volt, mint pásztor; inkább politikus, mint lelkész; inkább vad, mint szelíd – és ami egy ilyen emberhez igazán nem illik: szerette a művészetet, csodálta a nagy művészek munkáit, és egyszerre csak felkeltette figyelmét az ifjú firenzei. Anélkül, hogy igazán tudta volna, mibe fektet, útiköltségként átutaltatott száz scudót, hogy megismerhesse a művészt – a síremlék ötlete később jött: nevezetesen hogy elkészítteti a saját emlékművét a Szent Péter-bazilikában. Ám hamarosan megromlott a viszonyuk, a főpásztor közönye és a művész önfejűsége egy idő után lehetetlenné tette a közös munkát – Michelangelo kijelentette, ha továbbra is Rómában marad, kénytelen lesz a saját síremlékét elkészíteni, nem pedig az idős pápáét. Végül, haraggal a lelkében, elhagyta Rómát.

Kényszerű adósságokba verte magát, hogy legalább a követ és a munkásait kifizethesse, és Condivi, egyik tanítványa, később a „síremlék tragédiájá”-ról beszélt, míg ő így kommentálta a történteket: „Inkább tanultam volna ki ifjúkoromban a kénes gyufa gyártását, akkor nem kerültem volna ilyen kétségbeejtő helyzetbe”. A pápa már nem fogalmazott ilyen ironikusan: a művészemberek viselkedése – közölte – nem ismeretlen számára, de ha Michelangelo visszatér, megúszhatja büntetés nélkül, ő hajlandó megbocsátani. Ezt hallva a firenzeiek komolyan tartottak tőle, hogy a pápa a szobrász miatt háborút indít a város ellen. Michelangelo pedig ugyanekkor komolyan fontolgatta, hogy Konstantinápolyba menekül, és ott, a szultán kegyeit élvezve él tovább. Munka lett volna elég, a szultán egy hidat kívánt építeni az Aranyszarv fölött, Konstantinápolyból Perába. Végül aztán csak kibékültek valahogy: a művész és a pápa Bolognában találkoztak, amit II. Gyula ötszáz lovaggal épp behódolásra késztetett. Őszentsége egy négy méter magas bronzszobor elkészítésével bízta meg, ami azonban csak második öntésre sikerült. A szoborról annyit tudunk még, hogy alig három évvel később a várost visszafoglaló uralkodó család, a

Bentivogli família darabokra törette. Ami megmaradt belőle, azt ágyúk öntésére használták fel.

Michelangelo visszatért Rómába, és tovább dolgozott a síremléken, de Gyula pápa már máshogy gondolta: igyekezett mindent megtenni, hogy megakadályozza a befejezést. A negyven, tervbe vett alakból Michelangelo épp Mózesen dolgozott, amikor a márványt, amit a Szent Péter-bazilika mögött – ott is lakott – tartott, ellopták. És aztán a pápa rövidesen meglepte a kétségbeesett szobrászt a legújabb ötlettel: fesse ki a Sixtus-kápolnát, azt az építményt, amit nagybátyja, a gyalázatos IV. Sixtus huszonöt évvel korábban szentelt fel. Michelangelo a teremtés- és őstörténet mellett döntött – de micsoda öntörvényű, szokatlan megoldást választott a kivitelezésre!

Hát ilyesmiken törte a fejét Benno testvér út közben, míg a kerekek egyre csak ugyanazt a rigmust ismételgették: „Lukács hazudik. Lukács hazudik…”

19. (Az emlékezés napja utáni hétfőn)

A fenti napon Jellinek hosszú, alapos megfontolás után felkereste Monsignore William Sticklert, a pápa komornyikját, s mindent elmondott neki a kényes tartalmú csomagról, amit az ismeretlen hagyott nála, feltehetően ugyanaz, aki később behatolt a lakásába, hogy óva intse a további kutatásoktól a sixtusi felirat ügyében.

A Monsignore némán hallgatta végig Jellinek beszámolóját, aztán a telefonhoz lépett, tárcsázott, és csak annyit mondott: „Eminenza, érdekes fordulat állt be a Jellinek-ügyben. Személyesen kellene meghallgatnia a történetet."

Nemsokára Giuseppe Bellini bíboros jelent meg, s Jellinek neki is elismételte, hogyan került hozzá a papucs és a szemüveg.

– És miért csak most érzi fontosnak ezt a vallomást? – érdeklődött Bellini.

– Vallomásról csak bűn esetében beszélünk. Hogy ezek a holmik hozzám kerültek – még ha valóban rejtélyes is az eset –, az nem okozott bennem bűntudatot, bíboros úr. Bizonyíthatja ezt az is, hogy el se tettem a csomagot, amikor Monsignore Stickler sakkozni jött hozzám. Ha bármi közöm lenne a csomaghoz, nyilván jól elrejtem, nem hagyom ott, szem előtt heverni. És egyet ne felejtsen el: én még nem voltam a Kúria tagja, amikor János Pál meghalt.

Bellini bólintott, majd minden átmenet nélkül azt kérdezte:

– Ön melyik oldalon áll, eminenciás úr?

– Melyik oldalon? Hogy érti ezt?

– Bizonyára ön is észrevette már, hogy a Kúria nem egységes, és tagjainkban nem igazán csordul túl a jóindulat egymás iránt. Ez ilyen sok, más nemzetiségű, különböző származású embernél egyébként teljesen természetes is. De nem is kell most válaszolnia a kérdésemre. Csak annyit szeretnék tudni: tekinthetem önt barátnak?

Jellinek bólintott, mire Bellini bíboros folytatta:

– János Pál pápa összeesküvés áldozata lett, kétségem sincs e felől: személyes tárgyainak eltűnése csak *egy* bizonyíték rá a sok közül, higgye el.

– Ismerem a pletykákat – válaszolta Jellinek –, de őszintén szólva, eddig elég komoly kétségeim voltak mindazzal kapcsolatban, amit hallottam. Egy pápa váratlan halála számos feltételezésre ad alkalmat.

– És a csomag? Arról mit gondol?

– Nos, az tényleg elgondolkodtató. Kétségtelen, hogy valamilyen céllal jutatták el hozzám. Tegyük fel, hogy János Pált valóban megölték: ez esetben a csomagot fenyegetésnek kellett volna értelmeznem. Ám mivel semmi hatást nem értek el vele, elküldtek hozzám egy követet, hogy szóban is közölje, mire számíthatok.

Aztán Stricklerhez fordult:

– Milyen akták tűntek el, Monsignore?

Bellini Jellinek szavába vágott:

– A pápa komornyikjának titoktartási kötelezettsége van, ez viszont nem titok – az akta a Kúria tagjainak nevét tartalmazza.

– Értem – válaszolta Jellinek.

Bellini elgondolkodott, majd annyit mondott:

– Ön bátor ember, Jellinek eminenciás úr! Nem tudom, az ön helyében én mit tettem volna. Úgy gondolom, én inkább lennék Péter, mint Pál – de Isten színe előtt nem szégyen Péternek lenni.

Ezzel váltak el. Jellinek a beszélgetés után sem tudta, megbízhat-e Belliniben, és az sem volt világos, vajon a Kúria mely pártjához vagy frakciójához tartozhat Bellini, kik lehetnek a barátai, kik az ellenségei. Jellinek mindenesetre úgy döntött, inkább továbbra is fenntartja bizalmatlanságát mindennel és mindenkivel szemben.

Benno atya megérkezett Rómába, s az éjszakát egy olcsó panzióban töltötte a Via Aurelián. Másnap felkereste az Adventinén lévő Oratóriumot. Odilo apát a kolostorra évszázadok óta jellemző szívélyességgel fogadta az idegen rendtagot, és felajánlotta Benno testvérnek, hogy amíg Rómában tartózkodik, aludjon náluk – amit a szerzetes illő köszönettel elfogadott. „Csupán néhány napról van szó” – mondta.

Elmesélte vendéglátójának, hogy az Oratóriumot már ismeri – korábban járt párszor Rómában, de az rég volt: még a háború alatt végzett tanulmányokat az Oratórium könyvtárában.

– Mikor volt az pontosan, testvérem a Krisztusban?

– A háború vége felé, amikor a németek már Rómában voltak.

Az apát elszörnyedt.

– Nehéz idők voltak – folytatta Benno testvér. – Nem is szeretek emlékezni rá… az utolsó hetekben még behívtak, úgyhogy a művészet és a kutatásaim…

– Tehát most azért jött, hogy folytassa a kutatást?

– Igen – válaszolta Benno testvér –, öregségére az ember néha visszatér ahhoz, amit fiatalon nem volt módja befejezni.

– Milyen igaz! – válaszolta az apát, és hozzáfűzte: – Gondolom, akkor az Oratórium könyvtárát is szeretné meglátogatni.

– Így van, apát atya!

– Tartok tőle, a könyvtár eléggé megváltozott, amióta utoljára látta.

– Nem tesz semmit. Azért biztosan el fogok benne igazodni.

A szerzetes magabiztos szavai kissé elbizonytalanították Odilo apátot. Egy könyvtár néhány évtized alatt alaposan megváltozik. Honnan tudhatná ez az ismeretlen, hogy néz ki ma? S hogy állíthatja olyan biztosan, hogy eltalál majd benne? Miközben egy szó nélkül lépdeltek felfelé a könyvtárhoz vezető lépcsőn, az apátnak kételyei támadtak, vajon jól tette-e, hogy annyira barátságosan fogadta az idegent.

Ahogy felértek, utasította a könyvtárosokat, hogy mindenben legyenek a vendég segítségére. Benno testvér mindenkivel kezet fogott, aztán az apát magára hagyta, hogy nyugodtan dolgozhasson.

Az esti imádság után Odilo apát az Oratórium egy eldugott helyére ment: a pince egyik saroktornyában nagy csomó ősrégi aktát tartottak. De nem ezek miatt jött: egy rakás összetákolt faláda is lapult itt. Miután átszámolta őket, és ellenőrizte, hogy jól be vannak-e zárva, felment a pincéből, gondosan ügyelve rá, nehogy bármihez is hozzáérjen.

20. (Az emlékezés napja utáni kedden)

A találkozóra késő délelőtt került sor az Excelsior Hotelben, Róma egyik legelőkelőbb épületében, melynek bejáratát még ma is azok a régimódi uniformisba öltözött inasok őrzik. Hét, feltűnésmentes szürkébe öltözött úr futott össze a megbeszélt időben. A kényelmes plüssgarnitúrák és a hatalmas tükrök labirintusán át jutottak el a konferenciateremként használatos szalonhoz. Az ajtóra nem írták ki, milyen jellegű az összejövetel, de épp ez a titokzatosság mutatta, hogy valami különlegesen fontos találkozó lehet.

A szürke eminenciásnak öltözött urak mind elnökök és alelnökök voltak: az Olasz Nemzeti Bank, a Continental Illinois National Bank & Trust Company of Chicago, a Chase Manhattan New York, a Crédit Suisse Genf, a Hambros Bank London, és a Banca Unione Róma első emberei. Phil Canisius az Instituto pur le Opere Religiose, a Vatikán bankja képviseletében érkezett; ez alkalommal otthon hagyta a fehér főpapi gallért, s a társasághoz öltözött. Canisius meglehetősen idegesnek tűnt. Az urak ugyanis magyarázatot követeltek a történtekre, és igencsak türelmetlennek látszottak.

– Az egyetlen magyarázat, ami hivatalos, és amit jelen pillanatban adhatok – mondta épp Canisius –, a következő: az Abulafia név lényegében megfejthetetlen.

– Ó, maradjon már, Phil! – Jim Blackfoot, a Chase Manhattan alelnöke megvetően fújt egyet. – Érdekel is minket az ön rejtélyes felirata! Minket kizárólag az érdekel, mit szándékoznak tenni, hogy véget vessen a további pletykáknak és titokzatoskodásnak a Vatikánban.

Urs Brodmann szólt közbe, a Credit Suisse elnöke:

– Nos, biztosíthatom, Phil, az én cégem egyáltalán nem rajong érte, hogy bármilyen okból is a címlapokra kerüljön.

– De uraim! – Canisius próbálta megnyugtatni a felzaklatott bankárokat. – Erről szó sincs. Egyelőre csak a tudósok dolgoznak. Kutatják az Abulafia név jelentésének magyarázatát – ezt a nevet írta ugyanis Michelangelo a Sixtus-kápolna mennyezetére. Ennyiről van csak szó, semmi többről.

– Szerintem már ez is bőven sok – válaszolta Antonio Adelman, a Banca Unione elnöke, Róma egyik legtekintélyesebb bankárja; az ő szavának jelentékeny súlya volt a szakmában. – Nincs érzékenyebb, mint a pénz- és

értékpapírpiac. Máris érzékeljük a befektetői nyugtalanságot. Canisius, nyomatékosan kérjük, tegyen valamit, olyan gyorsan és olyan diszkréten, ahogy csak lehet.

Phil Canisius a porondon volt. Bár tulajdonképpen tökéletesen egyetértett a bankárral, próbálta megnyugtatni. Közben azért az is eszébe jutott, hogy ha a tőzsdét egy vacak felirat felfedezése képes megingatni, rövidesen a tudósok irányíthatják majd az egész világot.

– Még egyszer mondom – fűzte tovább a szót Blackfoot –, itt nem a feliratról van szó, tőlem aztán írhatta Michelangelo, Raffaelo, da Vinci vagy bárki más… Értse meg, kizárólag az a lényeg, megmarad-e közöttünk, pontosabban bankjaink kapcsolatában a bizalom. Felesleges bővebben kifejtenem, mindannyian tudjuk, hogy üzleteink bizonyos értelemben kissé pikánsak, ha mondhatom így, eminencia Canisius. Az önök intézete, az IOR mindeddig a némaság példaképe volt. Attól félünk, ez a kellemes tulajdonságuk változhat meg, ha a fél világ e felirat titkát kutatja.

Douglas Tenner, a Hambros Bank embere helyeselt:

– Emlékezzenek csak az utolsó pápa hirtelen halálára, és a meggyilkolásáról lábra kapott pletykákra. Három évbe telt, mire a piac úgy-ahogy összeszedte magát. Nem, Canisius, a mi kapcsolatunk a Vatikán megrendíthetetlenségébe vetett bizalomra épül, s ez a különös közjáték nem igazán acélosítja ezt a hitet. Nyilván érti, mire gondolok.

– Mit finomkodnak már itt – vágott közbe indulatosan Neil Proudman, az Illionis Continental alelnöke, aki már hosszú évek óta ismerte Canisiust. – Az IOR az első számú pénzmosoda, és mi, akik itt ma összegyűltünk, szívesen megforgatjuk, amit ők tisztára mosnak. Persze mindnyájan tudjuk, hogy ez illegális, s ha netán kitudódna, az – hogy egészen finoman fejezzem ki magam – nem kedvezne a hírnevünknek. Engem bíztak meg, hogy közöljem önökkel; ha a Vatikánban rövid időn belül nem csitul a helyzet, csoportunk kénytelen megszüntetni önökkel az üzleti kapcsolatot. – A többiek egyelőre nem akartak ilyen messzire elmenni, de azért hasonló stílusban fogalmaztak.

Mialatt a bankelnökök az Excelsior Hotelban üléseztek, Jellinek bíboros a Vatikán titkos levéltárában töltötte az időt, s igyekezett minden Abraham Abulafiára vonatkozó adatot összegyűjteni. Bizonyos volt benne, hogy több rejtőzik a név mögött, mint szimplán egy kabbalista és eretnek, de tűt keresett a szénakazalban. Mohón rágta át magát számtalan aktán, égő

szemmel silabizálta a kéziratokat, s a régi idők illata újra elkábította, akár a drog. És – bár évszázadok választották el a dokumentumoktól és aktáktól – azok az emberek, akikről a régi írások szóltak, ismét megelevenedtek.

Mindenekelőtt Michelangelo jött egyre közelebb és közelebb; Jellinek olykor fennhangon beszélt vele, s megválaszolta a művész leveleiben feltett költői kérdéseket. Lassan hozzászokott a durva stílushoz, a káromkodásokhoz, és Michelangelo pápa- és egyházellenes kirohanásaihoz – kezdetben még gyakorta összerázkódott tőlük. Az Abulafia-rejtély kutatása valóságos kaland lett számára, olyan volt, mint egy utazás valami távoli helyre, ahol minden ismeretlen. Néha örömmel vetette bele magát az új színterek felfedezésébe, de aztán minden összezavarodott, és fellélegzett, amikor új nyomok után eredhetett. Előfordult, hogy jelentős kitérőt tett egy-egy aprócska részlet kedvéért, s hosszasan töprengett, mire kiderült, hogy zsákutcában toporog. A bíboros valósággal megmámorosodott a feladattól, és nem volt hatalom, ami rávehette volna, hogy lassítson. Egy még oly kellemetlen felfedezés esélye sem fékezhette volna a tenni akarását: pontosan tudta, hogy csak ő – akinek szabad bejárása van a *Riservába* – képes megoldani Abulafia rejtélyét.

Késő́re járt, lehetett már éjfél is, amikor belépett a Sala di Merce-be, s meghúzta a táblán a tizenötödik lépést: dámáját c5-ről d4-re tette. Feszülten várta, mi fog történni.

21. (A második böjthét utáni szerdán)

Másnapra Jellinek bíboros helyszíni szemlére kérette Parenti professzort, Bruno Fedrizzi főrestaurátort és a vatikáni építkezések főigazgatóját, Pavanotti professzort, azzal a szándékkal, hogy értelmezzék a kápolnában található képeket, hátha így kerülhetnek közelebb a megoldáshoz.

Parenti szkeptikus volt:

– Művészettörténészek nemzedékeinek sora próbálkozott már, és mindegyik más eredményre jutott, csak egy közös volt bennük: egyik sem tudta bizonyítani a feltételezéseit.

Mind a négyen a mennyezetet nézték, s Jellinek, anélkül, hogy a tekintetét levette volna a képekről, azt mondta:

– Nyilván önöknek is megvan a saját értelmezésük az egész képre.

– Természetesen – válaszolta Parenti –, de mint mindenki másé, az én magyarázatom is erőteljesen szubjektív.

A bíboros hirtelen azt kérdezte:

– Michelangelo hívő lehetett, professore? – és gyorsan hozzáfűzte: – Bizonyára meglepi a kérdés ebben a helyzetben.

Parenti Jellinekre nézett:

– Bíboros úr, a kérdés alighanem kevésbé lep meg, mint önt a válaszom fogja, amikor azt állítom: nem, Michelangelo, legalábbis az anyaszentegyház értelmezése szerint, rossz keresztény volt. Nem azért, mert gyűlölte a pápákat. Sokkal inkább azért, mert más volt: valami átváltoztatta az életét és a gondolkodását.

– Állítólag – vetette közbe Pavanetto professzor – az újplatonizmus híve lett, s ifjú éveiben kapcsolatban állt Ficinóval.

– Ficino? – kérdezett vissza Fedrizzi. – Ki volt az a Ficino?

– Marsilia Ficino – mondta fel Parenti a leckét – humanista és filozófus, aki az egyik, Mediciek alapította platóni akadémián tanított. Minden filozófiai alapvetést Platónra vezetett vissza, ezért is lett az irányzat neve újplatonizmus.

– Vagyis eretnek volt?

Parenti vállat vont.

– Lelkész, akit megvádoltak ugyan eretnekséggel, de felmentették. Azt állította, az ember lelke Istentől való, így a lélek igyekszik újra egyesülni

vele. Annak idején ez az egyház számos elöljárójának szemében eretnekségnek számított.

– De hát aki a Biblia szavait oly tűpontosan ismeri, az nem is lehet eretnek – vélekedett Pavanetto.

– Téves következtetés! – válaszolta megfellebbezhetetlenül Parenti. – A történelem ugyanis bebizonyította, hogy épp az egyház legnagyobb ellenségei egyben a Biblia legkiválóbb ismerői voltak. Gondolom, mellőzhetem a neveket.

– Felejtsük el most a feliratot – kezdte újra Jellinek, Parenti professzorhoz fordulva. – Hogyan magyarázná el Michelangelo mennyezetképeinek jelentését egy laikusnak?

Parenti átgondolta a választ:

– Nos jó, megpróbálom a saját személyes véleményemet félretenni, s elmondom az általánosan elfogadott értelmezést. A művész és a pápa levélváltásából tudjuk, hogy Michelangelo nem igazán vette figyelembe II. Gyula kívánságait, s hogy végül a pápa szabad kezet adott neki az ábrázolás terén. Komoly szakértők még komolyabban kételkednek benne, hogy ezért az ikonográfiáért Michelangelo egy személyben lenne felelős: feltételezik, hogy egy ismeretlen teológus vázlata segíthette az ihletét.

Jellinek még komolyabb lett:

– És ki lett volna az?

– Erre a kérdésre a mai napig senki sem tudott válaszolni, bíboros úr.

– És hogyan kéne konkrétan elképzelnem egy ilyen teológiai tervet, professore?

– Nos, vegyünk akkor egy valóságos példát. Egy brit kutató úgy vélte, a próféták és a jósnők elhelyezkedésében az apostoli hitvallás tizenkét tételmondata rejlik, merthogy bizonyos kijelentések az ő tanításukkal, látomásukkal vagy életűkkel állhatnak összhangban. Zakariásnál ez áll: *Credo in Deum Patrem omnipotentem creatorem coeli et terras* – Joélnél: *et in Jesum Christum, Filium eius unicum. Dominum nostrum* – Ézsaiásnál: *qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine* – Ezékielnél: *passusu sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus descendit ad injernos* – Dánielnél: *tertia die resurrexit a mortuis* – Jeremiásnál: *ascendit ad coelos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis* – Jónásnál: *inde venturus est iduicare vivos et mortuos* – a delphoi jósnőnél: *credo in Spiritum Sanctum* – az eritreainál: *sántám Ecclesiam catholicam,*

santctorum communionem – a kumeainál: *remissionem peccatorum* – a perzsánál: *carnis resurrectionem* – a líbiainál: *et vitám aeternam.*

– Elég merész értelmezés! – vélte Jellinek, mialatt a többiek elgondolkozva hallgattak. – Az a fajta, amivel mindent lehet bizonyítani – éppúgy, mint semmit sem.

Parenti helyeselt:

– Ez bizony így van. Ha az ember elemzi és összeveti a szöveget és az ábrázolást, megdöbbentő összefüggésekre bukkan.

– Úgymint? – kérdezte Fedrizzi.

– Dánielnél, aki a képen a feltámadási jelenetnél látható, szó szerint ez áll a tizenkettedik fejezetben: *„Te pedig menj el a vég felé; és majd megnyugszol, és felkelsz a te sorsodra a napoknak végén.”* Ézsaiásnál pedig, aki Krisztus születését szimbolizálja, a kilencedik fejezetben ezt olvashatjuk: *„Mert egy gyermek születik nékünk, fiú adatik nékünk, és az uralom az ő vállán lészen.”* És Jónás, aki az Utolsó ítélet jelképe, a harmadik fejezetben leírja az istenítéletet Ninive fölött. A többi prófétánál is hasonló összefüggéseket figyelhetünk meg; ami az egész magyarázatot mégis kérdésessé teszi, az a jósnők ábrázolása. Ha ugyanebben a rendszerben vizsgáljuk őket, legtöbbjük esetében olyan gondolkodási bravúrokra lett volna szükség, amit én Michelangelo esetében megkérdőjeleznék.

Pavanetto megdöbbent:

– Ön nem tételez fel ennyi intelligenciát Michelangelóról?

– Nem a képességeit illetően vannak kétségeim – válaszolta Parenti inkább azt nem hinném, hogy szándékosan ilyen bonyolult kódrendszert épített volna a képbe.

– Mert? Ha jól tudom, több ízben is előszeretettel alkalmazott ilyesmit – kapcsolódott bele a tudósok párbeszédébe Jellinek.

Parenti nem késett a válasszal:

– Igaz. Michelangelót sok mindennek mondhatjuk, talán csak megfontoltnak nem; ösztönösen élte a maga, sokszor nehezen érthető, öntörvényű életét, s az sem kétséges, hogy a Bibliát – még pontosabban az Ótestamentumot – igencsak önhatalmúlag és látszólag önkényesen kezelte. Egyes történéseket gondosan tanulmányozott, másokról egyszerűen tudomást sem vett – egyszerűen figyelmen kívül hagyta sok más mellett például a Bábel-torony építését, ezt a színpadias motívumot, amely pedig egész sor művészt megihletett.

– Vagy ott van Káin gyilkossága! – vetette közbe Pavanetto.

– Úgy van, az is hiányzik, holott Káin és nemzetsége számára igencsak sorsdöntő fordulat.

– Azt hiszem – vélekedett Jellinek –, Michelangelo Biblia-szemlélete homlokegyenest más, mint egy teológusé. El kéne tudnunk különíteni a kettőt, csak így tudnánk igazán közel kerülni a freskó valódi tartalmához. Az az igazság, minél többet foglalkozom ezzel a képpel, annál világosabbnak tűnik számomra, hogy Michelangelo egyfajta szándékos naivitással alkotta meg. Mit gondolnak erről, professore?

– Nos, talán inkább úgy fogalmaznék: Michelangelo feldolgozása az ótestamentumi teremtés- és üdvtörténeteket illetően inkább csak a szellemükben, nem pedig betű szerint követi. Nézzük csak meg a Teremtést – azzal Parenti a boltozat első részére mutatott. – Mielőtt Isten megpihent a hetedik napon, a Teremtés nyolc művét már megalkotta. Michelangelónál ez kilenc: Ádám és Éva teremtése – amiről a Biblia csak annyit mond: férfiúvá és asszonnyá teremtette őket – nála két külön esemény, holott ezt művészileg sem indokolja semmi. A hét nap történéseit amúgy is csak öt freskón jeleníti meg. Ha csak az elsőt szemléljük, amikor Isten elválasztja a világosságot a sötétségtől, máris kezdődhet a rejtvényfejtés.

– Remélem – szakította félbe Jellinek bíboros a fejtegetést – azt is meg tudja majd magyarázni, miért festett az Atyaistennek női kebleket…

– Bocsánat, bíboros úr, ezt sajnos én sem tudom, s mind a mai napig nincs is rá értelmes magyarázat. Valamivel világosabb viszont a második rész, a Nap, a Hold és a Föld teremtése, jóllehet ez is erősen vitatható. Isten mintha valami viharban száguldana, a karjai széttárva, amivel Michelangelo, úgy tűnik, Ézsaiásra hivatkozhat, a *bracchium domini*-re, azaz az Úr karjára, amivel az ő mindenható akaratát hangsúlyozhatta. Míg jobbja a napkorongot érinti, a művész mintha csak tréfát űzne a Föld és a növények teremtéséből, hisz Istent – aki csak hátulról felismerhető – a Nap körül repteti. Az is lehet persze, hogy Michelangelo e merész ábrázolásnál az írásnak arra a részére akar emlékeztetni, amelyben Mózes kéri Istent, mutassa meg neki az Ő dicsőségét, de az Úr csak a hátsóját mutatja neki.

– *Videbis posteriora mea!* – mormolta Jellinek, és automatikusan hozzáfűzte az idézet helyét is: – Exodus 33.23.

Parenti rábólintott, és folytatta:

– Eltérő a tudósok véleménye a gyermekek tekintetében is, akik Isten ruhájának redőiből kukucskálnak elő. Egyesek szerint Jézusra és Jánosra

utal velük, mások úgy vélik, a gyermekek angyalok, akik az Ő műveit dicsérik, ahogy a zsoltárokban is áll. A harmadik freskón Isten a vizek felett lebeg, angyalfiúk kíséretében. Ez valóban elég egyértelmű, talán a legérthetőbb kép. A negyedik Ádám teremtését mutatja, alighanem ez a leghíresebb jelenet: az a pillanat, amikor Isten életet adón megérinti a földön fekvő ember ernyedt mutatóujját. Isten karja alól már az asszony kukucskál elő. Van egyébként egy másik, némileg valószínűbb elmélet, hogy a fiatal nő Zsófia, Salamon menyasszonya.

Jellinek fejből idézte a szövegrészt:

– *”Az ő nemes származása tiszteletet ad neki, mivel Istennel együtt lakik, s a világmindenség ura megkedvelé őt. Miután az isteni tudásba is beavatta, kiválasztja művei közül. Ám ha a gazdagság kívánatos tulajdonság az életben, mi lehet gazdagabb, mint a bölcsesség, mely a mindenséget művészien berendezte?”*

– Bravó, bravissimo! – tapsolta meg Pavanetto. – Úgy látom, ön betéve tudja az Ótestamentumot, bíboros úr!

Jellinek zavartan legyintett.

– Látják, uraim – folytatta Parenti a kiselőadást –, Michelangelo ábrázolásai egyszerűek, érthetőek, mindazonáltal van egy mélyebb rétege, rejtett jelentése is a műveinek, s ez nehezítheti meg az ABU-LAFIA név megfejtését. Az ötödik freskón Éva teremtése látható: s ez a kép tovább erősíti azt az elképzelést, hogy Éva helyett Zsófia bújik elő Isten köpenyéből, mert itt Éva oly más: gömbölyded, asszonyos, hosszú hajjal – míg az előző képen ábrázolt nő törékeny, s rövid a haja. Ami még különösképpen feltűnő ezen a képen: az írással ellentétben az Isten nem érinti meg ezt az asszonyt, s a Paradicsom, amit minden művész dús növényvilággal, gyümölcsöktől roskadozó fákkal, állatokkal benépesítve ábrázol, itt kietlen, puszta vidék. Még a fa is, melyhez Ádám támaszkodik, csupán egy derékban kettéfűrészelt csonk: kézenfekvő a kérdés, hogy vajon Michelangelo ezzel a saját örömtelen Paradicsomát akarta-e megjeleníteni. A világ a következő, bűnbeesési jelenetnél mindenesetre még kietlenebb, üresebb. Az ember-kígyó a Tudás fájánál a kép középpontja, s a közkeletű bibliai képpel ellentétben itt Éva *és* Ádám együtt nyúlnak a tiltott gyümölcs után, miközben a magasból megjelenik a vörösbe öltözött arkangyal, s mindkettejüket kiűzi pallosával a Paradicsomból. Ha pedig az ember összehasonlítja a Teremtés és a Kiűzetés Ádám-alakját, abból világlik ki

igazán Michelangelo művészetének nagysága: ott egy sugárzó. Isten-szerű Ádám, itt már csak egy összetört ember.

– Van arra valami magyarázat, miért hagyta le Michelangelo Káint és Ábelt a freskókról? – érdeklődött Jellinek.

– Nincs – válaszolta Parenti –, amint már említettem, bizonyos alakok iránt nyílt ellenszenvet táplált, másokat nagyon is kedvelt. Például Noét háromszor is szerepelteti: az Áldozatnál, az Özönvíznél, és részegségében. Ez esetben furcsa mód még a kronológiai sorrendet is felcserélte, az Áldozat az Özönvíz *előtt* áll. Az Áldozat egyébként az egyik leginkább részletgazdag kép az összes között. Ez a bibliai rész ihlette: *„És oltárt építe Noé az Úrnak, és vőn minden tiszta állatból és minden tiszta madárból, és áldozék égő áldozattal az oltáron.”* Noét ég felé emelt jobb kézzel látjuk, a felesége beszél hozzá, a kép előterében jobbra egy ifjú, aki a levágott kosnak épp kimetszette a szívét, egy másik fát hord, a harmadik a tüzet szítja. Kétségtelen, hogy mindez *az Özönvíz után* történik, Michelangelo számára azonban csak ez után jön az Özönvíz.

Fedrizzi fölfelé bámult, és szinte ábrándosán szólalt meg:

– Nem tudom, miért, de rám ez a freskórészlet van a legnagyobb hatással.

– Biztos, hogy ez a legmegragadóbb – válaszolta Parenti –, ráadásul egy egész sor emberi sorsot mutat meg egyszerre.

– Mellesleg igen önfejű szerkesztésben – fűzte hozzá azonnal Jellinek.

– Nos, valóban: csak a kép hátterében látjuk Noé megmenekülését az Özönvízből, mintha csak valami mellékes apróság lenne. A freskó fő motívuma az emberiség megsemmisítése, amiről ez áll az írásban: *„Minden testnek vége elérkezett előttem, mivel hogy a Föld erőszakoskodással telt meg általatok: és ímé, elveszítem őket a földdel egybe.”*

– És a kilencedik freskó, professore? Mit akarhatott Noé ittasságának ábrázolásával?

– Itt ismét csak Michelangelo egyik titka tárul elénk. A művész a Genezis kilencedik fejezetének egy rövid részére hivatkozik, amelyben az áll, hogy Noé, aki elsőként ültetett szőlőt, ivott a borból, megrészegedett, és meztelenre vetkőzött. Michelangelo e jelenetet ragadta ki: balra Noét mutatja, amint a szőlőjében dolgozik; az előtérben is őt látjuk, részegen, itt már korsó és pohár mellette, s aztán egészen jobbra látszik Hám, Kánaán atyja, amint meglátja Noé meztelenségét, míg testvérei, Sém és Jáfet felöltöztetik az apjukat, miközben tekintetüket elfordítják. Michelangelo

valószínűleg ebben a jelenetben látta az ember tévedésének, bűnének és bonyodalmainak ős-okát, gyökerét.

Megdöbbenve hajtották le a fejüket.

– Lehetségesnek tartja – érdeklődött Jellinek bíboros Parentihez fordulva hogy Michelangelo ótestamentumi ábrázolásaiban lapul a titokzatos felirat megoldása?

A professzor hosszan hallgatott, végül újra felnézett a mennyezetre, és azt mondta:

– Mit ért azon, hogy lehetséges-e? Uram, Michelangelónál minden lehetséges. A magam részéről – és ez nem több, csak puszta megérzés meg talán egy kis statisztika – talán a prófétáknál és a jósnőknél keresném a megoldást, és nem csak azért, mert közülük öt mellett is található a különös betűkből… de az, hogy tizenketten vannak, egyszerűen annyira domináns a mennyezeten, hogy…

– Tudom, mit szeretne mondani – szakította félbe Pavanetto –, a prófétákat és a jósnőket a szemlélő jelentősebbnek érzi, mint a látszólag szinte csak úgy mellékesen feltűnő ótestamentumi ábrázolásokat.

A többiek helyeseltek.

– Nézzék csak meg a próféták kiválasztását. Michelangelo Ézsaiást, Jeremiást, Ezékielt, Zakariást, Jónást, Jóélt és Dánielt ábrázolja, vannak pedig jelentősebbek is, mint Mózes, Józsué, Sámuel, Nátán és Éliás – de rájuk ügyet sem vet. Az ember joggal lepődik meg, és tudni szeretné, mi alapján válogatott. Találomra? Vagy van benne valami rendszer?

– A Messiás-jóslatok! – kiáltott fel Jellinek. – Ezek a próféták mind megjövendölték a Messiást, a többi nem.

Parenti felnevetett:

– És Jónás? Jónás is abba a csoportba tartozna, bíboros úr?

– Valóban… nem.

– Ez esetben az ön elmélete hibás. Azt hiszem, e speciális válogatás egyetlen magyarázata az lehet, hogy Michelangelo a próféták írásait részesítette előnyben, nem pedig a próféták szavait, magyarán olyan prófétákat válogatott össze, akik próféciáikat könyv formában is hátrahagyták, de legalábbis ilyen könyvek szereplői.

– És a jósnők?

– Azok kétségkívül nem bibliai alakok, és jelenlétük a sixtusi mennyezet nagy rejtélye. Michelangelo erről sohasem nyilatkozott. Az ember azt mondhatná, a jósnők voltaképpen női próféták, de míg bennük csupán földi

szellem lakozik, a prófétákat kozmikus szellem hatja át. Ebben kétségkívül Michelangelo újplatonista műveltségét fedezhetjük fel. A próféták és a jósnők mögött pedig gyermekként ábrázolt próféta-szellemek látszanak. Bizonyára tud idézni valami idevágót Pál apostoltól, nemde, bíboros úr?

Jellinek rábólintott, és Pál apostol Korinthusbeliekhez írott Római I. leveléből kezdett idézni;

– *”A próféták pedig ketten vagy hárman beszéljenek; a többiek ítéljék meg. De ha egy másik ott ülő tesz kinyilatkoztatást, aki addig szólt, hallgasson. Így mind beszélhettek, egyik a másik után, hogy mindenki tanuljon, és mindenki vigasztalást vegyen; s az egyik lelke alávettessék a másikénak.”*

– Így ír Pál apostol. Vizsgáljuk most csak a tizenkét apostolt és a jósnőket; csupán Jónás, Jeremiás, Dániel és Ezékiel figurája igazán jellemző. Ha Michelangelo nem látta volna el őket felirattal, róluk akkor is tudnánk, melyik kicsoda. Jónás felismerhető a cethalról és a ricinusbokorról, Jeremiás bánatáról és kétségbeeséséről, mintha a saját szavait hallgatná; *„Nem a vidámak közt vagyok: egyedül ülök erőszakod igájában, mert eltöltesz engem haraggal. Miért kell örökké tartani fájdalmamnak, miért nem hegednek be sebeim, miért nincs esélyem se gyógyulásra?”* Dániel is felismerhető a két könyvről. Ó egyébként – maga mondja – részeket írt Jeremiás könyvéből. Ezékiel pedig turbánt visel, amiről azt mondja az írás; *„Ne tartsd vissza könnyeidet, ne rendezz halottsiratást, kösd fel turbánod, és sarut vegyél a lábaidra…” A* többieket viszont nagyon szabadon ábrázolta.

Aztán a professzor a meztelen férfialakokról kezdett beszélni, melyek a próféták és jósnők feje fölött láthatók; ezek az úgynevezett ignudók, az öt kisebb fő kép négy sarkában – összesen húszan. A századok során igen sok nézőben megütközést keltettek.

– Az ignudo szerintem angyal – jelentette ki Parenti. – Olyan, amilyennek az Ótestamentum leírja; férfi, szárnyak nélkül, erős és szép. Eszményi meztelenségét Michelangelo nyilvánvalóan a Genezisnek abból a részletéből meríthette, amelyben két angyal Lót házában tölti az éjszakát, s a Szodomai férfiak megkívánják a szép ifjakat. Hogy párban vannak, azt viszont alighanem a frigyláda leírásából (Mózes 2. könyve) vehette. Az ignudók selyemszalagon tartják a pajzs méretű bronzplaketteket – magyarázta Parenti –, az egyiket megrongálták. Ezek a Tízparancsolat megszegéséért járó büntetéseket ábrázolják.

Végül Parenti utalt az ablakok fölötti háromszögekre, az úgynevezett lünettákra. Ezeken, vélte a professzor, kétséget kizáróan a kiválasztott nép családfája látható. Ábrahámtól Izsákon és Jákobon át egészen Józsefig: összesen negyven személy. Nagy vonalakban tehát ez a Sixtus-kápolna mennyezetfreskójának tartalma.

A résztvevők hallgattak. Mindenki a gondolataiba mélyedt.

– Mi jár a fejében, eminenciás uram? – kérdezte végül Pavanetto.

– Azon gondolkozom, hogy vajon Michelangelo igazából meghamisította az Ótestamentumot, vagy csak a saját szája íze szerint értelmezte… vagy milyen másfajta célja lehetett ezzel a képpel?

– Bennem – válaszolta Pavanetto –, miután itt ezt a szép kiselőadást meghallgattuk, felmerült egy másik kérdés is: önök szerint Michelangelo magától, hogy úgy mondjam, autodidakta módon lehetett ilyen képzett Biblia-ismerő, vagy netán részt vett valamilyen teológiai továbbképzésen?

Parenti azonnal rávágta:

– Ilyesmiről nem tudunk.

– A látszat azért csal ám – fűzte tovább a szót Jellinek –, mert a Genezisen kívül, amit minden kisdiák ismer, Michelangelo csak a prófétákkal, Ézsaiással, Jeremiással és Ezékiellel foglalkozott – nyilván ismerte a zsoltárokat is, viszont a történelmi könyvekből csak néhány apróbb részletet ismerhetett, Makkabeus írásaiból. Összességét tekintve ez csak aprócska töredéke az Ótestamentumnak.

– A freskók stíluskülönbségeit elnézve én úgy gondolom – vélekedett Parenti hogy Michelangelo csak a mennyezetkazetták készítésének idején foglalkozhatott mélyebben a Bibliával. Tudni kell, hogy fordított kronológia szerint haladt; a Noé részegségét bemutató képpel készült el először, és időrendileg innen visszafelé lépkedve dolgozott. Ha az Atyaisten ábrázolási módját vizsgáljuk, könnyen rájöhetünk erre. Nézzük csak meg a Michelangelo által először megfestett Isten-alakot Éva teremtésének jelenetében, s hasonlítsuk össze Ádám teremtésének Istenével, vagy az azt követő jelenetekkel: azonnal felismerhetik, milyen más mindegyik. Ugyanez igaz a prófétákra és a jósnőkre: amiket előbb festett, azok csak nagyon szépek, a későbbiek viszont több bibliai részletet viselnek magukon: nyilvánvalóan azért, mert Michelangelo épp e részleteket derítette ki a Biblia tanulmányozása során.

– És mi a helyzet a titokzatos felirattal? – kérdezte leplezetlen izgalommal Jellinek.

Most Fedrizzi, a restaurátor válaszolt:

– A felirat helyét már a kezdetek kezdetén ki kellett gondolnia, már egyszerű formai okokból is: a hosszanti oldalon végigfutó betűk elosztása miatt. Ebből kiindulva – mint azt korábban már bővebben kifejtettem – biztosak lehetünk abban, hogy a felirat nem későbbi munka: az ahhoz használt színek összetétele pontosan ugyanaz, mint a freskók festékének.

Jellinek döbbenten a földet bámulta.

– Tehát akkor… Michelangelo a munka legelejétől eltervezte, hogy a Sixtus-kápolna mennyezetére rábízza a titkát. Gondolom, kizárhatjuk, hogy a feliratot hirtelen haragjában vagy pillanatnyi hangulat hatása alatt készítette el.

– Ki bizony – válaszolta habozás nélkül Fedrizzi –, a lelet épp az ellenkezőjét bizonyítja.

22. (Ugyanazon a szerdán)

Az emberiség számos felfedezését nem az emberi elmének, hanem egyszerűen a véletlennek köszönhetjük. Nem volt ez másként ebben az esetben sem: az ügy iránt egyébként időközben a legkülönbözőbb emberek a legváltozatosabb okokból kezdtek érdeklődni. Augustinus például izgatottan tudósította az Aventinén lévő kolostorának apátját, micsoda zűrzavart okozott a Kúria berkeiben a sixtusi felirat.

– Elképzelni sem tudom – fejezte be az összefoglalót –, vajon milyen további varázslatokat várhatunk Michelangelótól, de annyit már bizonyosan elért, hogy amióta felfedezték a feliratot, a múlt szellemei feléledtek.

Odilo apát, egy alacsony, kopasz emberke, meghallgatta a szerzetes szavait, és azt mondta:

– A fogadalmam, testvér, becsületességre kötelez, ám közben ennek a kolostornak a vezetése is az én vállamat nyomja, úgyhogy erőteljes kétségeim vannak, melyik ujjam harapjam. Ha elmondom az igazat, beszámolok neked mindenről, amit tudok, félek, szörnyű igazságokat hozok napvilágra – ha hallgatok, legjobb meggyőződésem ellenére, azzal használok a kolostornak, sőt, talán az egyháznak is. Nehéz a teher rajtam. Mit tegyek, Augustinus testvér?

Augustinus nem értette az apát szavait, és csak annyit mondott, szerinte mindenkinek magának kell elszámolni a lelkiismeretével, azt kinek-kinek tudnia kell, miről akar beszélni, s miről nem.

– Figyelj rám jól, testvér! – kezdett bele az apát. – E kolostor pincéjében olyan dokumentumok lapulnak, melyek rendünk tiszta lelkeit, sőt, magát az egyházat is beszennyezik. Attól tartok, a kutatás forgószele előbb-utóbb ezeket is felkapja, ezért akarom neked, testvér, elmondani a teljes igazságot. Gyere velem!

Augustinus lement az apáttal a saroktorony szűk kőlépcsőjén. A kellemes hűvös valósággal megcsapta őket: kezdetben jólesett a hirtelen beköszöntött tavasz melege után, de minél lejjebb értek, annál nedvesebb és fullasztóbb lett a levegő. Egy keskeny, boltíves vasajtó előtt Odilo apát kulcsot húzott elő, és kinyitotta az ajtót. Nem használhatták gyakran: fájdalmas nyikorgással tárult fel. Az apát bal kezével a villanykapcsoló után kutatott, s pár pillanattal később sikerrel is járt. A csupasz villanykörték csillogó fénnyel árasztották el a végeláthatatlannak látszó helyiséget. A falak

mentén végigfutó faállványokon dobozok és ládák ezrei sorakoztak, bennük könyvek és aktaborítók – elképesztő rendetlenség uralkodott.

– Sohasem jártál még itt, testvér? – érdeklődött az apát, és kikerült egy összeroskadt könyvespolcot.

– Nem – válaszolta Augustinus –, mi több, nem is tudtam róla, hogy ez a helyiség létezik. Mit tárolnak itt?

Az apát megállt, megfogott egy fóliánst, lefújta róla a vastag porréteget, s felnyitotta a fedőlapját.

– Nos, hát lásd – kezdte olvasni. – *Gyertyaszentelő napján, az Úrnak ezerhatszázhetvenhetedik évében, a Néri Szent Fülöp Oratóriánus Szövetség tagjai – 89 lelkész és 240 laikus, fogadalom nélkül –, akik az evangélium útmutatásait követik, s a tudománynak, valamint a lelki gondozás kegyes munkájának áldozzák magukat. Egy évre 329 lélek van ellátva a következő eszközökkel, melyek részben saját gazdálkodásból, részben adományokból és nyolc rendbeli örökségből…*

– Ez hát a kolostor könyvelése! – kiáltott fel Augustinus atya.

– Úgy bizony – válaszolta az apát –, az Oratórium 1575-ös alapítása óta, amit Néri Szent Fülöpnek köszönhetünk, egészen a legutóbbi háború végéig. Azóta már új helyiségbe költözött a könyvelés.

Odalépett egy halom durván ácsolt ládához: a tetejüket alaposan rájuk szögezték. Odilo előhúzott egy zsebkést, és pillanatok alatt felfeszegette az első fedelét.

– Amit itt most látni fogsz – mondta, miközben zavarában a második fedelet piszkálta nem válik igazán rendünk dicsőségére… és a katolikus egyházéra sem.

Azzal lendületes mozdulattal lekapta az első láda fedelét.

– Jézus Mária! – tört fel önkéntelenül Augustinus atyából a döbbenet. Aranyrudak, ékszerek és drágakövek hevertek ott teljes összevisszaságban. A rakás oly valószerűtlenül csillogó, olyan színpompás volt, mint egy halom bizsu. Augustinus óvatosan rá is kérdezett: – Ez itt mind valódi?

– Nincs okunk kételkedni benne – válaszolta az apát, és nekiállt a második ládának. – És a ládák mind tele vannak.

– De hiszen ez milliókat érhet!

– Méghozzá nagyon sok milliót, testvér, olyan sokat, hogy el se lehetne adni ennyi kincset, pláne feltűnés nélkül.

Odilo közben felnyitotta a második ládát is, s Augustinus, aki további kincseket várt, kissé csalódott lett:

– Hát ebben meg mi van? Mi ez a nagy csomó irat, útlevél, papír?

Odilo egy szürke útlevelet tartott a barát orra elé. Egy szót sem szólt. Augustinus atya jól láthatta a horogkeresztet a borítón. Az összes dokumentumon horogkeresztes bélyegző volt.

– Hát ezt meg hogyan kell érteni? – Augustinus az iratok közt kotorászott. Több száz útlevél lapult a ládában.

– Talán még sohasem hallottál a Kolostortúráról, testvér?

– Nem. Mi az?

– És egy titkos társaság, az ODESSA neve sem ismerős?

– ODESSA? Nem, sohasem hallottam róla – tudom, hogy van egy város, talán Orosz…

– Várj… A második világháború befejezése után nagy népvándorlás zajlott Európában. Sokan, akik a nácik elől menekültek el, visszatértek a hazájukba – de volt egy másik irányú mozgás is: sok nemzetiszocialista igyekezett külföldre menekülni. A határokat viszont lezárták, és hajtóvadászat folyt a nácik után. Nos hát: akkortájt alakult meg az ODESSA – a betűszó az „Organisation Der Ehemaligen SS-Angehörigen”-t, vagyis az Egykori SS-Tagok Szervezetét jelenti. A nácik, amikor egyértelmű lett, hogy a Harmadik Birodalomnak vége, összeszedtek egy csomó pénzt meg műkincset, és egy részét külföldre menekítették, úgy remélték, ott majd megélnek belőle. Sok pénz folyt be az idő tájt a Vatikán kasszájába is. Nem merném állítani, hogy a kezdetektől tudták, kitől származnak a pénzek, és milyen célra szánják, de az tény, hogy amikor a Kúriában ráébredtek, honnan fúj a szél, már túl késő volt, így hát a Vatikán és az ODESSA számára egyformán fontos lett a titoktartás. A trükk, amit a nácik kiötlöttek, zseniális volt, de a Kúria együttműködése nélkül nem működhetett volna. Először is: az érintettek bárhol, ahol épp voltak, Németországban, Ausztriában, Franciaországban vagy Olaszországban, bementek egy kolostorba. Csak pár napot töltöttek ott, azután továbbálltak – többnyire az apát ajánlólevelével – egy másik kolostorba, onnan, kis idő múlva ismét egy másikba. így lassanként eltüntették a nyomokat. Végül mind…

– Hadd próbáljam meg befejezni a mondatot – szakította félbe Augustinus atya. – Végül mind itt landoltak az Oratóriumban, szerzetesjelmezben.

– Szóról szóra.

– Istenem… és mi lett aztán ezekkel az emberekkel?

– A Vatikán hamis papírokat állított ki nekik, szentesítette a rendi viseletűket, új nevet és új lakcímet adott nekik, ami, így utólag nézve, majdhogynem vicces: ezek ugyanis püspöki hivatalok címei voltak Bécsben, Münchenben vagy Milánóban. Mi mást tehetett volna a Vatikán? Örültek, mert az álszerzetesek külföldre igyekeztek, többnyire Dél-Amerikába, így végre megszabadultak tőlük. Az egész akciót egy bizonyos Monsignore Tondini és ifjú helyettese, Pio Segoni irányította. Tondini volt a vatikáni Kivándorlási Hivatal vezetője, ez lett később a Nemzetközi Katolikus Kivándorlási Bizottság. Segoni pedig a „szerzetesek" és a vatikáni hatóságok között közvetített, s ezért pénzt és értékes tárgyakat kasszírozott.

– Pio Segoni, azt mondta? Jól hallottam? Pio Segonit említette?

Az apát bólintott.

– Ezért hoztalak le ide. Nincs élő ember, aki elhinné, hogy ez az Oratórium volt a végpontja az úgynevezett Kolostortúrának, s hogy volt itt valaki, aki a náciktól pénzt és aranyat fogadott el, a krisztusi felebaráti szeretet nevében és álcája alatt. Az is biztos, hogy Pio atya ebből nem gazdagodott meg, legalábbis nem tudok róla, de kétségtelen, hogy e tevékenysége nem szolgált épp Isten nagyobb dicsőségére.

A por és az áporodott levegő rátelepedett a tüdejükre. Augustinus próbált csak aprókat lélegezni.

– Csak az a kérdés jár a fejemben – mondta végül, igyekezve, hogy a száját minél kevésbé nyissa ki –, hogy vajon miért mutatta meg mindezt épp nekem?

– Bizonyos – válaszolta az apát –, hogy én vagyok az egyetlen, aki a pincében lévő iratokról és kincsekről tud. Az elődöm hagyta rám ezt a titkot, a hallgatás pecsétjével zárva le. Nagyon öreg vagyok már, Augustinus, s ahogy nekem magamra kellett venni ezt a terhet, úgy immár a tied. Tudom, hogy te tudsz hallgatni, testvérem a Krisztusban, s te vagy a legközelebb ezeknek az áldatlan időknek a dokumentumaihoz, hiszen ott tárolják őket a Vatikáni Levéltárban. Attól féltem, hogy a sixtusi feliratot kutatva véletlenül rábukkansz a titkunkra, vagy máshonnan lesz róla tudomásod. Most, hogy első kézből tudod, együtt kell élned vele.

23. (A második böjthét péntekén)

A második böjti hét péntekjén a Konzílium főként a kabbalisták fő művének pszeudo-epigrafikus vonatkozásaival, s e műnek a katolikus egyházhoz kapcsolódó érintkezési pontjaival foglalkozott, abban a reményben, hogy valami eredményre jutnak, amely megmagyarázhatná a Sixtus-kápolna mennyezetén lévő Abulafia nevet. Augustinus atya később III. Miklós pápa egy dokumentumát is bemutatta a testületnek, melyben arról esik szó, hogy amikor Ábrahám Abulafia a ferences rendi kolostorban tartózkodott, egy titkos írást koboztak el tőle, egy bűnös, hitellenes gúnyiratot. A pamfletet mindhiába keresték, feltehetően elégették.

A közlés nagy izgalmat keltett a Konzílium résztvevői körében. Órákon át vitatkoztak azon, vajon mit is tartalmazhatott a zsidó rejtélyes papírja. Mario Lopez, a Kongregáció hitoktatási főtitkára megfontolásra ajánlotta, hogy ha Michelangelo erre az okiratra hivatkozik, akkor a 16. században még meg kellett legyen – azóta viszont senkinek nem volt rá oka, hogy megsemmisítse. Mindenesetre tény, hogy Abulafia nevével nem találkozhatunk többé a Vatikán annaleseiben. Ezzel a Konzíliumot bizonytalan időre elnapolták – esetleges újabb eredmények felbukkanásáig.

Este, hosszú szünet után találkozott újra Jellinek és Monsignore Stickler a bíboros lakásában, hogy sakkozzanak, ám képtelenek voltak rendesen koncentrálni a játékra. Gépies parti folyt, lépésre lépés – a hagyományos ravaszkodás, ékek és elegancia nélkül. Érthető; mindkettejük gondolatai máshol jártak.

– Gardez! – mondta Stickler, miközben bástyáját a fehér királynő útjába állította a kilencedik lépésben – a bíboros pedig inkább a menekülést választotta.

– Azt hiszem – mondta végül mindkettőnknek ugyanaz jár a fejében.

– Igen – válaszolta Stickler –, nekem is úgy tűnik.

– Ön… – Jellinek habozott kissé – ön Bellini oldalán áll, Monsignore?

– Nos, igen, az ő oldalán állok, ha ugyanarra gondolunk, és megvan rá a jó okom.

A bíboros hosszan ránézett.

– Tudja – folytatta Stickler –, a Vatikán kicsiben olyan, mint egy államapparátus, kormánnyal és pártokkal, akik küzdenek és szövetkeznek;

vannak nagyhatalmúak és kevésbé hatalmasak, alkalmazkodók és kellemetlenkedők, szimpatikusak és ellenszenvesek, mindenekelőtt pedig veszélyesek és veszélytelenek. Hiba lenne azt hinni, hogy a Vatikánban a szelídség az uralkodó érzelem. Három pápát szolgáltam, higgye el, tudom, miről beszélek. A szelídség és a bűnös megszállottság között csupán egy aprócska lépés a távolság: és könnyedén feledjük azt is, hogy a Kúria emberekből áll, nem pedig szentekből.

Hallgatott egy darabig, azután azt mondta:

– Én megbízom önben, bíboros úr, s ez már csak azért is szükségszerű, mert nekünk minden jel szerint ugyanazok az ellenségeink. Bellini egy olyan csoport élén áll, amely meggyőződéssel állítja, hogy János Pál nem természetes halált halt, s a bíboros államtitkár – titkársága legerélyesebb tiltakozása ellenére – máig folytatja kutatásait az ügyben. Azt a csomagot, a pápa személyes tárgyaival, biztosan komoly figyelmeztetésnek szánták. Valakik azt akarják, hogy fejezze be a nyomozást. De tekinthetjük a csomagot bizonyítékként is – mégpedig pontosan arra vonatkozóan, hogy az utolsó pápa halálával kapcsolatban nem volt minden rendben.

– Tudja, kik vettek részt ebben az összeesküvésben? És milyen érdekük fűződhetett a pápa halálához?

Monsignore William Stickler leemelte vezérét a játékból, jelezve, hogy befejezettnek tekinti a partit, aztán a bíboros szemébe nézett, és ünnepélyes komolysággal azt mondta:

– Nyomatékosan megkérem, hogy mindez maradjon köztünk, eminenza. Mivel azonban egy csónakban evezünk, el szeretném mondani önnek, amit tudok.

– Cascone benne van? – kérdezte türelmetlenül Jellinek.

A Monsignore bólintott.

– A dokumentum, ami János Pál halálakor oly titokzatos körülmények között eltűnt, pontos utasításokat tartalmazott a Kúria átalakítására. Egyes fontos posztokat másokkal kívántak betölteni, másokat le akartak váltani. A lista élén három név állt: Giuliano Cascone bíboros államtitkáré, Phil Canisiusé, aki az Istituto per le Opere Religiose irányítója, valamint Frantisek Kolletzkié, a Katolikus Művelődésügyi Kongregáció titkáráé. Kijelenthetjük: ha János Pál a következő éjszaka nem hal meg, ez a három úr ma nincs hivatalban.

– Ennyire egyszerű lenne egy bíboros államtitkárt eltávolítani?

– Sem törvény, sem más előírás nem tiltja, bár emberemlékezet óta nem fordult elő ilyesmi.

– Elárulom önnek: Casconét és Canisiust mindig is egymás riválisának tartottam.

– Azok is. Bizonyos értelemben mindketten – ráadásul ők tűz és víz. Cascone nagy műveltségű ember, aki megszokta, hogy magas hivatalának megfelelően viselkedjék; Canisius viszont soha nem tagadta meg paraszti származását, a mai napig az is maradt. Chicago közeléből származik, és mindig törekvő volt. Arra vágyott, hogy valaki legyen – de csak a püspökségig vitte a Kúriában, többre nem futotta a tehetségéből. Igaz, ahhoz mérten már így is túl magas polcra került. Az IOR szinte elhanyagolható kis bank volt, amikor átvette; vannak viszont bizonyos képességei, s ezeket bevetve több mint figyelemreméltó pénzintézetet csinált belőle. Mindvégig az a szándék vezérelte, hogy befolyásos szereplője lehessen a pénzarisztokráciának. Kétségtelen érzéke van a pénzhez, nyugodt szívvel eladná a pápa tiaráját Amerikában, ha megengednék neki. Pénzügyletei erős embert csináltak belőle a Kúriában – természetesen a bíboros államtitkár őszinte bosszúságára, aki a Vatikán világi akaratának megtestesítője. Szerintem ezek ketten zsigerből gyűlölik egymást, de mindkettejük közös érdeke, hogy őrizzék a titkot. Ugye érti?

– Értem. Ezek szerint Bellini rosszban van Casconéval, Kolletzkivel és Canisiusszal is?

– Nem vesztek ők nyíltan össze, eminenza. Bellini csupán az első a Kúriában, aki kételkedett János Pál természetes halálában, s ezt nyíltan ki is merte mondani. Ezért kerüli Cascone, Kolletzki és Canisius. Még nála is jobban kerülnek viszont engem – sejtik ugyanis, hogy ismerem az elkeveredett dokumentum tartalmát, s tudom, hogy az állásuk annak idején veszélyben forgott. Nekik hármuknak az lehetett a legnagyobb csapás, hogy Őszentsége ismét engem választott komornyiknak.

– Őszentsége tud erről a történetről?

– Én hallgatásra vagyok kötelezve, eminenciás uram – önnel szemben is.

– Akkor nem is kell mondania semmit, Monsignore – megértettem.

24. (A nagyböjt harmadik vasárnapja – Oculi – utáni napon)

Oculi másnapján Jellinek bíboros hihetetlen felfedezést tett a Vatikáni Titkos Levéltárban.

Maga se tudta miért, de azóta, három hete, nem mert a levéltárnak arra a területére menni, ahol a titokzatos idegennel találkozott. S ugyancsak azóta egyfolytában azt súgta neki valami, hogy vissza kéne mennie; érezte, hogy valami elkerülte a figyelmét akkor, egy apró részlet, ami látszólag nem illett a képbe, de a nagy puzzle egyik sarokköve lehet. A Monsignore Sticklerrel folytatott legutóbbi beszélgetése valahogy felbátorította: megbeszélte magával, hogy a lábak, amiket a könyvtárban látott, csak valami hívatlan látogató, nem pedig egy szellem lábai voltak. Ez pedig annál is logikusabb, hiszen a szemüveget és piros papucsot hozó titokzatos futár se természetfölötti lény, csupán egy felbérelt ember volt… Egyre inkább sikerült meggyőznie magát, hogy a könyvtári hallucinációt csak a pattanásig feszült idegei okozhatták.

Így aztán, a logikus, megnyugtató magyarázat és a továbbra is benne bujkáló irracionális félelem közt vergődve, nesztelen, de határozott léptekkel indult a könyvtár barlangjába.

Első pillantásra csak az ősrégi bőrkötés tűnt fel neki: félig kilógott a többi könyv közül, mintha valaki kapkodva tette volna vissza. Amikor kézbe vette, újra látta a fedélre nyomott, kissé megkopott aranyozású betűket, ugyanazt az írást, ami pár hete, a vízióban megjelent előtte: LIBER HIEREMIAS.

Az égvilágon semmi ok nem volt rá, hogy a próféta könyvét a Titkos Irattárban őrizzék. Jellinek ismerte a kezdetét, majdnem kívülről: *„Jeremiásnak, Hiklas fiának beszédei, aki az Anatolban, Benjámin földjén lakó papok közül vala; akihez szóla az Úr Jósiásnak, az Ammon fiának, Júda királyának napjaiban, az ő uralkodásának tizenharmadik esztendejében…”* Nagy csodálkozására azonban ebben a könyvben mást talált. A Jeremiás könyve címet viselő fedőlap alatt volt még egy borító, ezzel a felirattal: A Jelek könyve – a szerző neve hiányzott. A könyv első oldalai eléggé tönkrementek, a lapok felső része hiányzott is, a szöveg emlékeztetett némileg Jeremiás szavaira, de mégis egészen más volt. *„Azt mondtam: itt vagyok”* – állt a szövegben –, *„aztán Ő megmutatta nekem a helyes utat, felébresztett szendergésemből, s arra késztetett, írjak valami*

újat. Soha hasonlót nem éltem át: megacéloztam hát akaratomat, s igyekeztem túllépni elmém korlátain. Eretneknek kiáltottak ki, hitetlennek mondtak, mert elhatároztam, hogy Istent a maga valójában szolgálom, nem úgy, mint azok, akik csak a sötétben tapogatóznak. Túl mélyre süllyedtek: ők, s a hozzájuk hasonlók önteltségükben odáig jutottak, hogy sötét ügyleteikkel engem is megpróbáltak behálózni. De Isten megakadályozta, hogy az igaz útról a hamisra térjek."

Különös, prófétikus szavak, de azért nem Jeremiás próféta szavai, aki ugyanebben a témában így beszél: *„Szóla pedig az Úr nékem, mondván: 'Mielőtt az anyaméhben megalkottalak, már ismertelek, és mielőtt az anyaméhből kijövél, megszenteltelek; prófétának rendeltelek a népek közé'."*

Már ez is elég kuszának tűnt: a következő felfedezés azonban végképp összezavarta a bíborost: a sok használattól megkopott, nyűtt lapok között egy levél lapult, az aláírása azonnal a szemébe tűnt: Pio Segoni OSB. Jó időbe telt, mire Jellinek felfogta a jelentőségét annak, mire bukkant – nagyjából függetlenül a levél tartalmától. Pio atya! Most már szinte biztosra vette, hogy ő volt az ismeretlen, akit a Titkos Irattárban húsvét előtt kis híján rajtakapott.

Gyorsan elolvasta a levelet: *„Ha valaki ezt a levelet ezen a helyen megtalálta, az biztos lehet benne, hogy a titok nyomára bukkant. Azt is tudnia kell azonban, hogy ha a Szentegyház odaadó híve, itt még időben van, hogy visszaforduljon, s minden további kutatást abbahagyjon, mielőtt túl késő lenne. Rám, Pio Segonira az Úr, az Isten, azt az elviselhetetlen nagy terhet rótta, hogy ezzel a tudással éljek. De nem tudok tovább. A Mindenható bocsásson meg nekem! Pio Segoni OSB."*

Jellinek gyorsan visszacsúsztatta a levelet a kötetbe, bezárta a könyvet, és – két kézzel szorítva magához felfedezését – az ajtóhoz futott.

– Augustinus! – kiáltotta – Jöjjön ide gyorsan!

Augustinus valahonnan a levéltár mélyéről sietett elő. A bíboros szó nélkül tette elé a könyvet a pultra, s kinyitotta. A szerzetes olvasni kezdett, közben csak az ajka mozgott, ahogy hangtalanul kimondta: „Istennek Szent Anyja!"

– A levelet ebbe a könyvbe rejtve találtam – mondta Jellinek. – Mi köze lehetett Piónak a sixtusi felirathoz?

– Mit keres Jeremiás könyve a Titkos Irattárban? – válaszolta Augustinus, egy pillantást sem vetve a szignatúrára.

– A Jeremiás könyve nem Jeremiás könyve, ez a különös könyv csak a címlapját viseli amannak, lapozzon csak bele!

Augustinus eleget tett a felszólításnak.

– A Jelek könyve? – az atya Jellinekre nézett.

– Mond ez önnek valamit?

– Ó, igen, eminenciás úr! A Jelek könyve Abulafiától származik. Héberül az a címe, hogy ***Sefer ha-'oth,*** és 1288-ban jegyezték le. Egészen biztos, hogy a III. Miklós pápával való különös találkozás után keletkezett.

– A halott Pio atya zsebében egy cédula volt, Miklós pápa jelölésével. Saját szememmel láttam.

– Hát ez nem teszi sokkal tisztábbá a dolgot – Augustinus kezével végigsimította a könyvet, azután a lapokat pörgette át bal keze hüvelyk- és mutatóujja között.

– Ha valóban erről a könyvről van szó, akkor a dolog kétszer olyan rejtélyesnek tűnik előttem. Feltehetően több másolat is van ebből a Jelek könyvéből, és én ezt is csak egy másolatnak tartom. Mindez nyilván csak az egyes példányok részletes összehasonlításából lenne megállapítható. Így viszont nem tudom, hogy ez előrébb vitt-e minket.

– De valami csak lehet abban, hogy Pio atya épp ezt a könyvet vélte a sixtusi felirat kulcsának!

– De melyik könyvet? Melyikben lehet a megoldás?

A bíboros kezébe temette arcát.

– Ez a Michelangelo egy ördög volt – sziszegte. – Egy ördög.

– Eminenciás úr – kezdte Augustinus csüggedten –, úgy tűnik, olyan pontra jutottunk a kutatásban, ahonnan tovább is léphetünk, de be is fejezhetjük a munkát. Talán meg kellene fogadnunk a halott Atya tanácsát, és feladni, talán most kellene abbahagyni az egészet, és hírül adni, hogy Michelangelo egy kabbalistára, Abraham Abulafiára való hivatkozással meg akarta gyalázni az egyházat, mert bosszút akart állni a pápák ellene elkövetett igazságtalanságaiért.

Jellinek az atya szavába vágott:

– Ez, testvérem az Úrban, a rossz megoldás lenne: biztos lehet benne, ha befejeznénk a kutatásokat, mások vennék át ezt a feladatot, és újra elkezdenék az egész kutatást, s akkor egyszer, ki tudja, mikor, napfényre kerülne a teljes igazság.

Augustinus bólintott. Azon tűnődött, be kell-e számolnia a bíborosnak az apát leleplezéséről az Oratórium pincéjében? De a következő pillanatban

már el is vetette a gondolatot: az összefüggés Michelangelo és a nácik között túl abszurdnak tűnt.

– Kételkedik a szavaimban, atya? – érdeklődött Jellinek.

– Ó, nem, persze hogy nem – válaszolta Augustinus –, csak rettegek, ha a jövőre gondolok.

25. (Valamikor Oculi és Laetare – a negyedik vasárnap – között)

Minden jel arra vallott, az idő valósággal megállt az Oratórium könyvtárában; a hosszú évek során alig változott valami, s Benno testvér biztos volt benne, hogy itt a jövőben sem fog. Szorgosan kutatott a regiszterkártyák közt, igyekezett eligazodni a különféle jelzések útvesztőjében, könyveket lapozgatott, jegyzeteket készített, végül biztos léptekkel odament egy polchoz, és megállt.

– Testvérem az Úrban – hívta az egyik könyvtárost –, itt mintha máshogy lenne valami, nekem legalábbis úgy tűnik, egy új csoport került ide.

– Az lehetetlen, tudnék róla – válaszolta a könyvtáros. – Semmiféle változásra nem emlékszem, márpedig én már több mint tíz éve itt dolgozom.

– Testvér – mondta Benno mosolyogva –, én meg itt dolgoztam negyven évvel ezelőtt, és akkortájt ezen a helyen a Michelangelóról szóló anyag aktái voltak. Igencsak érdekes iratokat gyűjtöttek egybe.

– Michelangelo aktája? – a barát odahívott egy másikat, az egy harmadikat, úgyhogy végül három szerzetes állt fejcsóválva a könyvespolc előtt, amelyen most valami XVIII. századi prédikációs könyvek sorakoztak. Egy barát kihúzott egyet a könyvek közül, felnyitotta, és kényelmesen kisilabizálta a végtelennek tűnő címet: *Theologia-Moralis Universa ad mentem praecipuorum Theologorum et Canonistarum per Casus Practicos exposita a Reverendissimo ac Amplssimo D. Leonardo Jansen, Ordinis Praemonstratensis.*

– Nem – mondta szenvtelenül –, Michelangelóval foglalkozó aktákat itt sohasem láttunk.

A vacsoránál a vendég – ez volt a szokás a kolostorokban – az apát mellett ült, s Odilo megkérdezte, hogyan halad a munkával, megtalálta-e, amit keres.

A vendég válasza, úgy tűnt, felkeltette az apát érdeklődését. Megtiszteltetésnek érezné – mondta készségesen, alig észrevehető, udvarias meghajlás közepette – ha bármiben szolgálatára lehetne, de ehhez tudnia kéne, tulajdonképpen mit is keres Benno testvér.

Benno testvér azt válaszolta, hogy anno, első római tartózkodása alkalmával, a sixtusi mennyezetfreskó részleteit vizsgálta, s a kolostorban fontos dokumentumokat őriztek – a festmények készítésének idejéből.

Az apát hitetlenül csóválta a fejét, és csodálkozásának adott hangot: ugyan miért is őriznének ilyesmit épp itt, az Oratóriumban?

– A magyarázat egyszerű és világos – válaszolta habozás nélkül Benno testvér. – Ascanio Condivi, Michelangelo tanítványa és bizalmasa, igyekezett elkerülni, hogy mestere számos levele és dokumentuma avatatlan kezekbe jusson; s mert akkoriban az Oratórium apátja jó barátja volt, ezt gondolta a legbiztosabb helynek.

Az apát hallgatott, gondolataiba merült; aztán annyit mondott, mintha már rémlene neki, hogy évekkel korábban egy pap már érdeklődött a Michelangelo-akta iránt.

Benno testvér eltolta a tányérját, s az apátra nézett. Izgatottnak tűnt, s noszogatta vendéglátóját, próbáljon pontosabban visszaemlékezni rá, ki volt az a lelkész, s honnan jött.

– Ez már nagyon rég volt – bizonygatta Odilo apát –, még az utolsó előtti… nem is: az utolsó pápa idejében; őszintén szólva nem tulajdonítottam különösebb jelentőséget a dolognak. A pap mintha valami olyasmit mondott volna, hogy az aktára a Vatikánnak van szüksége – de értse meg, a részletekre már tényleg nem emlékszem.

Mialatt két barát leszedte az asztalt, Odilo óvatosan rákérdezett, hogy Benno – most, hogy nem találta meg, amit keresett – haza szándékozik-e térni. Benno testvér kérte, hogy pár napra még igénybe vehesse az Oratórium vendégszeretetét.

Az apát beleegyezett, a szeme se rebbent. Benno azonban érezte, hogy nem igazán örül a jelenlétének, s hogy szívesen látná már az ajtón kívül. Inkább még ma, mint holnap…

26. (A Laetare utáni napon és a következő reggelen)

Jellinek bíboros újra elolvasta a levelet: *„Eminenciás Úr, a sixtusi felfedezéssel kapcsolatos bonyodalmak miatt kötelességemnek érzem közölni önnel, hogy talán néhány érdekes részlettel szolgálhatok. Kérem, hívjon fel. Antonio Adelman, elnök.”*

De vajon mit akarhat tőle a bankár? Mivel tudna hozzájárulni a probléma megoldásához? Ám ebben a helyzetben meg kellett ragadni minden szalmaszálat. Azt érezte, azonnal lépnie kell. Néha úgy érezte, közel van a befutóhoz, de ködfüggöny takarja a célvonalat. Gondolatai helyben topogtak, tudta, hogy jó nyomon van, de egy lépéssel sem jutott közelebb. És a könyv, amit itt talált: kétségkívül magával ragadó az egybeesés, de vajon tényleg köze lehet Michelangelóhoz?

Jellinek szólt a titkárának, álljon elő a kocsi: a Róma melletti Alban-hegyekhez megy. Lehet, hogy az ördögnek tartozik az úttal, gondolta, de a türelem oly sokszor termett már rózsát, hogy meg kellett próbálnia. A titkár visszatért, és megjegyezte, talán jobb lenne, ha a bíboros nem a főbejáraton át távozna: egy egész falka újságíró ólálkodik a kapuban. Jellinek tehát a hátsó kapuhoz kérte a kék Fiatot – mint kiderült, hiába. Amint az utcára lépett, máris két tucat riporter zsongta körül. Elszántan érdeklődtek, az orra elé dugva a mikrofonokat:

– Miért nem kommentálja a Vatikán a felfedezést?
– Mikor lehet végre lefotózni a feliratot?
– Mit akarhatott üzenni Michelangelo?
– Michelangelo az egyház ellenségének számít? Vagy annak számított?
– Mi lesz a freskó további sorsa?
– Folytatják a restaurálást?

A bíboros megpróbált tempóvesztés nélkül átvágni köztük, azt mondta, nem nyilatkozik, nem adhat semmiféle magyarázatot, a Vatikán sajtóirodája fog megválaszolni minden kérdést. A titkára végre, nagy nehezen rácsukta a kocsi ajtaját, és a sofőr elindulhatott. Még hallotta, ahogy dühösen kiabálnak utána: „Akkor majd mi kitaláljuk a válaszokat!” „Nem tud semmit eltitkolni, eminenza! Még specialissimo modo-ban sem.”

Nemi városkába beszélték meg a találkozót. A festői hely jó magasan fekszik, az azonos nevű tóra néz, az Alban-hegyek között. A Specchio di Diana vendéglő egyik emeleti, csendes kis különtermében egy

üvegszekrényben őrizték az étterem vendégkönyvét, amelybe még Johann Wolfgang Goethe is írt pár századdal korábban. E nevezetes helyszínen találkozott első ízben a bíboros és a bankár. Korábban csak névről ismerték egymást.

Antonio Adelman, a római Banca Unione elnöke, hatvanas éveiben járhatott. Korán megőszült, finoman metszett arca, éber tekintete intelligenciát sugárzott.

– Bizonyára meglepődött – vágott a közepébe –, eminenciás úr, hogy idekérettem erre a megbeszélésre, de amióta csak értesültem az önt foglalkoztató problémáról, folyton az jár a fejemben, nem tudnék-e legalább egy mozaikdarabkát hozzátenni ehhez a puzzle-hoz.

A hosszú, fehér köténytyt viselő főpincér Nemi-bort szolgált fel, karcsú, csiszolt üvegpalackban.

– Érdeklődve hallgatom, uram – válaszolta Jellinek – annak ellenére, vagy inkább épp azért, mert kíváncsi vagyok, mit is tudhat ön erről az ügyről. Az öné vagyok: beszéljen!

– Eminenciás úr – kezdte a bankár kissé körülményesen –, ön nyilván nem kell tudja: én zsidó vagyok. A történetnek, amit el szeretnék mesélni, lényegében ez a tény az alapja.

– Értem. De mi köze ennek Michelangelóhoz, Signore?

– Nos, majd megérti: de higgye el, ez elég hosszú és kacifántos történet. Messzebbről kell nekifutnom.

A két férfi koccintott.

– Mint bizonyára jól tudja, eminenza, Mussolini bukása, és a szövetségesekkel kötött fegyverszünet aláírása után, a németek 1943 szeptemberében megszállták Rómát. Ugyanekkor szálltak partra az amerikaiak az ország déli részén, Salermónál. A rómaiak rettegtek tőle, mi lesz, ha összecsapnak – s mondhatom, különösképp aggódott a város nyolcezres zsidó közössége. Fiatal voltam, segéd apám bankjában.

A szüleim attól féltek, hogy a római zsidók úgy járnak majd, mint a prágaiak; apám úgy gondolta, ha sikerül az első három napot átvészelnünk, már lehet esélyünk, hogy túléljük. Szeptember 10-én este – soha nem fogom elfelejteni azt a napot – apám, anyám és én kilopóztunk a lakásból, apám egyik nem zsidó barátjának a garázsába osontunk, és elrejtőztünk, egy ócska teherautóban. Aznap éjszaka minden lépésre, minden apró neszre figyeltünk, minden percben rettegtünk, hogy felfedeznek. Három nap után merészkedtem ki először a rejtekhelyünkről: az éhség űzött ki. Hamarosan

megtudtam, hogy a nácik a zsidókat sértetlenül elengednék – egy tonna aranyért.

– Ismerem ezt a történetet – mondta Jellinek. – Csak a felét sikerült összeszedni, a másik felét megpróbálták a pápától kölcsönkérni.

– Nem volt ám egyszerű ennyi aranyat összeszedni: a gazdag zsidók többsége már elmenekült. Egy hittestvérünk az Oratórium apátjához fordult, és a közbenjárását kérte, hogy a hiányzó aranyat megkapjuk a Vatikántól. A pápa pedig beleegyezett, hogy az arany – természetesen kölcsönadományként – rendelkezésünkre álljon. Szeptember 28-án több autóval a Via Tassón berendezett Gestapo-központ elé mentünk, és átadtuk az aranyat. A leszállítás után a római zsidók úgy gondolták, révbe értek. Súlyos tévedés volt. Tovább folytak a házkutatások, a nácik tonnaszám vitték magukkal a zsinagógák műkincseit, valahol a kezükbe került a zsidó hitközség teljes címjegyzéke is. Pár nappal később, éjjel két óra körül kopogtak. A szomszédunk volt, csak két szót súgott: „Németek, teherautóval!” Újra a garázsba menekültünk. Két napig húztuk, harmadnap apám kióvakodott, pár fontos dolgot akart áthozni a lakásból. Többé nem láttuk. Később hallottam, hogy másnap indult el a Tiburtina pályaudvarról a vonat ezer zsidóval, Németországba.

Jellinek döbbenten hallgatta.

– Rómában – folytatta Adelman – a káosz volt az úr: sok hittestvérünk el tudott rejtőzni itt-ott, templomokban és kolostorokban húzták meg magukat, néhányan a Vatikánban is menedékre leltek. Én anyámmal az Aventinén lévő Oratóriumban éltem át ezeket a szörnyű napokat. Eminenciás úr, ön természetesen jogosan kérdi, mi köze ennek az egész nyomorúságos históriának a sixtusi mennyezet titokzatos feliratához. Már közeledünk… A szomorú történetben volt azért némi keserűen komikus szál: ugyanabban az Oratóriumban, ami a náci uralom alatt nekünk, zsidóknak nyújtott menedéket, a kísértetjárás elmúltával egykori SS-tagok találtak búvóhelyet. Ezt persze csak jóval később tudtam meg. Az ODESSA, a korábbi SS-tisztek titkos szervezete, az Oratóriumot használta hídfőállásnak tagjai külföldre menekítéséhez.

– Ez nem lehet igaz – kiáltotta Jellinek bíboros. – Egyszerűen képtelen vagyok elhinni.

– Tudom, hogy hihetetlenül hangzik, bíboros úr, de akkor is így van. Az egész akciót a legmagasabb szinten hagyták jóvá, sőt, a Vatikánban is tudtak róla.

– Tudja egyáltalán, hogy miket hord itt össze? – Jellinek felemelte a hangját. – Felelősséggel meri állítani, hogy a katolikus egyház a pápa tudtával náci háborús bűnösök külföldre menekítésében segédkezett?

– Nem jószántukból tették, eminenza, nem maguktól – hiszen épp itt lapul a lényeg. Akkoriban azt beszélték, hogy a náciknak valami fontos adu volt a kezükben az egyház ellen. Olyan ütőkártya, hogy az egyháznak egyszerűen nem maradt más lehetősége, mint engedni az ODESSA zsarolásának, így került szóba Michelangelo neve. Úgy mondták, valami olyasmiről van szó, aminek köze van Michelangelóhoz.

A bíboros az asztalon lévő borospoharára meredt: mintha megbénult volna. Pár pillanatig hallgattak, azután Jellinek már-már dadogva megszólalt:

– Ha pontosan értem, ez azt jelentené – de nem, azt egyszerűen el sem tudom képzelni. Istenem, ha mégis úgy lenne, ez azt jelentené, hogy a nácik Michelangelót is felhasználták. De hát… Úristen, Michelangelo négyszáz éve halott! Hogy zsarolhattak volna Michelangelóval? Hogyan árthatott volna az egyháznak!?

– Pedig pontosan erről lehet szó – válaszolta Adelman, és folytatta. – Hogy pontosan értse, eminenza: már húsz évvel túl voltunk az egészen, amikor hallottam erről, így aztán, bármilyen szörnyűnek is tűnt, nem foglalkoztam vele többet. Próbáltam lezárni a múltat. Nem akartam többé ezekre a rettenetes időkre gondolni; ám most, hogy hallottam arról a feliratról, újra eszembe jutott a történet, amit az Oratórium idős apátja mesélt… Úgy gondoltam, talán segíthetek önöknek a továbblépésben. Azt is őszintén megmondom, nem vagyok teljesen önzetlen: mint tudja, bankár vagyok, s a vatikáni bankkal üzleti kapcsolataim vannak – semmit nem óhajtok jobban, mint az ügy mihamarabbi megoldását, mert a bankügyletek csak nyugalmas környezetben virágoznak. A zavaros idők sohasem kedveztek az üzletnek – nyilván érti, mire gondolok.

– Értem – ismételte Jellinek szórakozottan. – Zavaros időkben nem megy a bolt.

E beszélgetés után Jellinek egyszerűen leblokkolt: képtelen volt értelmesen gondolkodni. Elbúcsúztak, s a bíboros helyet foglalt sötétkék Fiatja hátsó ülésén.

– Haza – mondta a sofőrnek, és egy szót se szólt hozzá egész úton.

Alkonyodott. Az Örök Város az előttük elterülő széles síkságon ezer fényben kezdett tündökölni. Jellinek messze elnézett. Pio figyelmeztetése

járt a fejében: hogy be kell fejezni a nyomozást, amíg nem késő… De már a következő pillanatban elkapta a méreg a gyávasága miatt, a kezét ökölbe szorította, míg szinte fájt: meg kell oldani a rejtélyt – minden áron!

Mind e közben Augustinus atya a Vatikáni Levéltárban ült, Jeremiás különös könyve fölött, amely Abulafia Jelek könyvét rejtette magában. A jelölését nézegette, s a fejét csóválta.

A jel jóval későbbi volt, mint a könyv, mi több, úgy tűnt, csak a második világháború után kategorizálták az archívumba. De mit keres ez a könyv a Titkos Levéltárban? Augustinus nehézkesen silabizálta az apró betűs latin fordítást.

„A parányok legkisebbike, én, az ismeretlen, átvizsgáltam szívemet a szellem kiterjesztésének szempontjai szerint, s a megismerés három fajtáját találtam: az általánost, a filozófiait és a kabbalisztikust. Az általánosan ismert utat az aszkéták járták, akik minden lehetséges eszközt felhasználtak, hogy lelkükből a világ összes képét kizárják. Ha a szellemi világ akár egyetlen morzsája is bejut a lelkükbe, képzelőerejük úgy felizzik, hogy jövendölni tudnak, s ennek során transzba esnek.

A filozófiai megismerés az ismeretek tudományos megszerzésén alapszik. Az ismeretanyagot a természettudományéhoz hasonló módszerekkel dolgozza fel, végül a teológiát is bevonva. E módon jut el a befogadó a tudáshoz: miközben a bizonytalan, vagy a koncepcióba nem illő részeket jövendöléssel hidalja át. A próféciákról úgy hiszik, hogy azokat az emberi elme kiterjedése és elmélyülése hozza létre. Valójában azonban a gondolatainkban és fantáziánkban megragadó betűk hordozzák mindenek lényegét. Ha most azt kérdik tőlem, miért mondunk ki bizonyos betűket, miért tartjuk fontosnak őket, miért gondoljuk, hogy bármi is kiolvasható belőlük, úgy a harmadik útnál, a kabbalánál kapjuk meg a választ: mi spiritualizálunk – hiszünk a betűk lelkében, s meg is látjuk azt. Ezért írom le itt, amit e területről tudok.”

Augustinus mohón olvasott tovább. Szeme oldalról oldalra, rohanvást követte az apró betűs sorokat, amiket nagyon nehéz volt betűzni – elragadta a szenvedély, s már rég el is felejtette, mi után kutat.

„Isten lenne a tanúm – írta Abulafia –, *ha már előbb meg nem merítkezem a zsidó hit erejében, a Tóra és a Talmud tanításaiban. Mindaz, amit tanítóimtól a filozófia útján megtanulhattam, kevés volt, mígnem találkoztam egy istenes emberrel, egy beavatottal. Ez a kabbalista*

rendelkezett a múlt ősi tudásával, mely felemelő és félelmetes egyszerre. Megtanította nekem a betűk felcserélésének és kombinációjának módszereit, a számmisztikát, s megparancsolta, hogy tanuljam ki alaposan. Egy ízben könyveket mutatott nekem, amelyek teljes egészükben érthetetlen betűkombinációkat és misztikus számokat tartalmaztak, amiket csak a beavatottak érthetnek: a közönséges halandó számára csak káosz az egész, mert nem nekik szánták. Nem sokkal később megbánta, amit tett, hogy beetetett, aztán egyre beljebb csalt ebbe a különleges világba, amelyben bódultan bolyongtam – szidta, bolondnak, ostobának nevezte magát. Ezer módon próbált megszabadulni tőlem, de a titokzatossága mindennél jobban csábított, így követtem éjjel-nappal. Ráébredtem, milyen különleges dolgokon megyek át. Az ajtaja előtt aludtam, akár egy kutya, míg csak meg nem szánt, s komolyan elbeszélgetett velem. Ebből tudtam meg, hogy három próbatételen kell átesnem, hogy a megvilágosító mindent tudást átadhassa. Már e különös vizsgák – valósággal fenyegetőzött, amikor erről beszélt – is örök némaságot parancsolnak, ez amolyan tűzpróba, amiről hallgatnom kell. Korántsem kell viszont hallgatnom azokról a dolgokról, amik a pápát és az egyházat érintik; mire én elhatároztam, hogy akkor keményen belefogok, s kijelentem, hogy Lukács evangélista hazudik – hogy aljas indokból vagy merő véletlenségből, azt nem részleteztem. Mégis, itt, expressis verbis kijelentem, hogy…”

Augustinus továbblapozott, de a folytatás hiányzott; az utolsó lapot kitépték a könyvből. Augustinus gondosan átlapozta az egészet, azt remélte, valahol rábukkan a hiányzó lapra, ám a könyv végére érve kénytelen volt belátni, hogy valaki valamikor gondosan magához vette a könyv legnagyobb titkát.

Az atya végigsimította a homlokát és a szemét, mintha csak le szeretné törölni a fáradtságot az arcáról, aztán felállt, s lassan le s föl járkált az olvasópult előtt. Léptei visszhangoztak az üres levéltárban. Kezét szerzetes módra csuhája ujjába rejtette, s összefoglalta magában az olvasottakat. Sok minden érthetetlen maradt számára; különösen hosszan töprengett azon a részen, amelyben az áll, hogy Lukács hazudik. Vajon mire célzott Abulafia ezzel a kijelentéssel?

Lukács egyike a korai, pogányból lett keresztényeknek, Pál apostol egyik harcostársa, akinek cselekedeteit később az apostolokról írt történeteiben meg is örökítette. Nem ő írta viszont az első evangéliumot; az, mint már korábban is tudták, Márk volt, akinek beszámolója úgy Krisztus után 60

körül íródott. Az összes evangélium elmondja egyébként, ha igen különböző formában is, ugyanazt a történetet Jézus életéről, haláláról s feltámadásáról. Mire vonatkozhat Abulafia megjegyzése, miért mondja hazugnak Lukácsot? Augustinus képtelen volt továbblépni.

Csak egy lehetőséget látott rá, hogy közelebb jusson a megoldáshoz: ha találna egy másik, sértetlen példányt a Jelek könyvéből. De hol bukkanhatna egy másik könyvre? Valaha a könyvek példányszáma oly csekély volt, hogy gyakran csak egyetlen darab készült el. Egy ilyesfajta kabbalista könyv, mint ez, ráadásul nem tartozik az egyházi könyvtárak bestsellerei közé.

Jellinek és Augustinus atya másnap reggel találkoztak. A bíboros semmi újjal nem tudott szolgálni, ő viszont nagyot csodálkozott, hogy épp a legfontosabb lapot tüntette el valaki. Arra pedig egyikük sem tudott rájönni, vajon milyen mélyebb összefüggés lehet mindezek között.

– Olykor – mondta Jellinek – úgy hiszem, közel járunk már Michelangelo titkának feltárásához, de már a következő pillanatban elfog a kétség: vajon nyomára juthatunk-e valaha is ennek az átoknak…

27. (Szent József ünnepén)

Benno testvér kora reggel felkereste a Vatikán oszlopcsarnokában található, rideg zarándokirodát. A pápával akart beszélni. Az irodában ücsörgő lelkész azt mondta neki, szerdánként van a nagy audiencia; igaz, ekkor sem beszélhet személyesen a Szentatyával – e vonatkozásban még a lelkészek és a szerzetesek sem kivételek.

– De nekem *muszáj* Őszentségével beszélnem! – kiáltotta dühösen Benno testvér. – Értse már meg, nagyon fontos dologról van szó.

– Ez esetben fogalmazza meg írásban a mondanivalóját.

– Írásban? Az lehetetlen! – válaszolta Benno – Az ügyről csak a pápa tudhat!

A lelkész tetőtől talpig végigmérte, de még mielőtt megszólalhatott volna, Benno azt mondta:

– A Sixtus-kápolnában tett felfedezésről van szó.

– Akkor Panavetto professzort kell keresnie: ő a Vatikán épületeinek és múzeumainak főigazgatója. Esetleg Jellinek bíborost is megpróbálhatja, aki a vizsgálat vezetője.

– Figyeljen rám – kezdte újra Benno testvér –, nekem Őszentségével, a pápával kell beszélnem, életbevágóan fontos. János Pál pápával jó pár éve minden további nélkül beszélhettem, elég volt hozzá egy telefon. Ma ez ekkora probléma?

– Majd bejelentem önt a Hitoktatási Kongregáció titkárságán. Jellinek bíboros talán hajlandó lesz önt fogadni, és akkor neki elmondhatja a kívánságát.

– A kívánságomat? – nevetett keserűen Benno testvér.

A bíboros titkára azt ígérte, talán a jövő héten alkalmas lesz. Ez volt a legkorábbi lehetőség, hogy személyesen beszélhessen Jellinek bíborossal.

Benno újra megemlítette, hogy nagyon fontos ügyben jár.

– Hát, tudja – válaszolta a titkár –, mostanság falkában járnak hozzánk a művészettörténészek; kivétel nélkül mind azt hiszi, hogy nála a megoldás, aztán a végén semmi újat nem tudnak mondani. A legtöbb egyszerűen csak egy kis feltűnést szeretne, hogy felkapják. Ne haragudjon meg, ha túl őszinte vagyok magához, Benno testvér. Akkor az időpont… nos, a jövő héten – reménykedjünk benne.

Benno testvér udvariasan megköszönte a segítséget, és elhagyta a Szent Hivatalt, ugyanazon az úton, amin jött.

28. (A nagyböjt ötödik vasárnapja ~ Judica – utáni hétfőn)

A Judica utáni hétfőn találkozott ismét a Konzílium, hogy újabb ülést tartson. A nagy, ovális asztalon ott hevert a Jeremiás könyvébe rejtett Jelek könyve.

Az ülés hivatalos megnyitása, és a Szentlélek segítségül hívása után az eminentissimi és reverendissimi bíboros és püspök urak, a mélyen tisztelt főpapok és a szerzetesek valósággal lerohanták Jellinek bíborost. Faggatták, hol bukkant rá a Jelek könyvére, mire Jellinek elmondta, hogy a Titkos Irattárban tűnt fel neki a könyv, ami azonnal kilógott a sorból, mert Jeremiás könyve semmilyen szempontból nem számít titkosnak. Amikor alaposabban megvizsgálta, kiderült, hogy csak a fedőlap és néhány oldal tartozik az eredeti műhöz, s a könyv valójában a kabbalista Abulafia írásait tartalmazza.

Giuseppe Bellini bíboros közbekiabált:

– Ez az az Abulafia, akit a Sixtus-kápolna mennyezetén is megörökítettek?

– Az lesz: akit III. Miklós pápa máglyára küldött.

– Legalább jó helyre került…

A jelenlévők mind egyszerre beszéltek: Pio Luigi Zalba a Mária-szervitáktól többször egymás után, gyorsan keresztet vetett. Jellinek tehetetlenül meredt a társaság tagjaira.

– Hogy is mondjam, hogy közérthető legyek… – kezdte végül körülményesen. – A helyzet az, hogy épp a könyv legfontosabb lapja tűnt el: nincs meg, ugyanis kitépték.

Bellini bíboros tombolni kezdett, azt ordította, az egész kutatás csak megrendezett színjáték, a Konzílium bizonyos tagjai nyilván már rég ismerik az egész rejtély megoldását.

– Engem nem érdekel, akármilyen szörnyű, akármennyire is elviselhetetlen az egyház számára, ami kiderült; azt is megértem, ha a hívek elől el kell titkolni – no de, már bocsánat, a Konzílium tagjainak csak joga van megismerni a részleteket.

Jellinek nem maradt adós a válasszal:

– Ha ön, testvérem az Úrban, ezzel netán arra kívánna célozni, hogy *én* téptem ki azt a lapot, akkor ezt a rosszízű feltételezést a leghatározottabban visszautasítom. Mint e Konzílium elnökének, nincs fontosabb számomra,

mint ennek az ügynek a felderítése. Egyébként meg, vajon milyen érdekem fűződne hozzá, hogy titokban tartsam a megoldást?

Giuliano Cascone bíboros államtitkár visszafogottságra intette Bellinit, egyúttal megfontolásra ajánlotta, vajon a Jelek könyve hiányzó oldala valóban olyan nagy jelentőségű-e, s ha meglenne, az megoldhatná-e a problémát.

– Ha jól emlékszem, Augustinus atya a múltkor bemutatta nekünk azt a pergament, amelyben leírják, hogy a zsidó Abulafia egy titkos iratát elvették – nemde, bíboros úr? Önök szerint nem sokkal inkább lehetséges, hogy a szóban forgó iratot már rég megsemmisítették?

Frantisek Kolletzki bíboros, a Katolikus Művelődésügy kongregációs titkára is közbeszólt:

– Egy olyan munkából, mint ennek a zsidó misztikusnak a könyve, aligha egy példány készült. Olyan szakembernek, mint Augustinus atya, nem jelenthet gondot, hogy a világ valamelyik könyvtárából egy ép példányt szerezzen.

– Eddig – felelte gyorsan Augustinus – minden próbálkozásunk hiábavaló volt. A Jelek könyve sehol nincs meg.

– Mert zsidó könyv! Nyilván zsidó könyvtárakban kellene érdeklődnünk.

Jellinek bíboros ügyet sem vetett az okoskodókra. Felállt, egy levelet húzott elő a reverendájából, magasra tartotta, s így szólt:

– A hiányzó oldal helyett ezt a levelet találtam a könyvben. Olyasvalaki írta, akit mindnyájan ismerünk: Pio Segoni atya. Isten irgalmazzon szegény lelkének!

Egyszeriben csend lett. Mindnyájan a bíboros kezében lévő lapra meredtek. Jellinek lassan olvasott, rövid szüneteket tartva a bencés szavai között. Így lett igazán hangsúlyos a figyelmeztetés: hagyjanak fel a kutatásokkal, amíg nem késő.

– Pio mindent tudott, mindent! – mormolta halkan Bellini bíboros. – Ó, Istenem!

Jellinek körbeadta a levelet, s mindenki átfutotta az írást.

– Elmondaná végre nekünk is, mi áll ebben a Jelek könyvében? – érdeklődött a bíboros államtitkár –, már legalábbis addig az oldalig, amely titokzatos módon eltűnt.

– Elsősorban a kabbalisztikus tudáselméletről szól – válaszolta Jellinek bíboros –, de ennek sem az anyaszentegyház, sem a mi esetünk szempontjából nincs különösebb jelentősége. A könyv vége felé viszont

Abulafia a tanítómesteréről ír, aki – három próba kiállása után – tudását továbbadta neki. Nos, ez a bizonyos tudás tartalmaz a pápára és az egyházra vonatkozó részleteket is; talán érzékelteti, miféléket, ha azt mondom, az egyik alappillér az a tétel, hogy Lukács, az evangélista, hazudik.

– Hogy Lukács hazudik? – Kolletzki bíboros öklével az asztalra sújtott.

– Bocsánat… Ezt Abulafia mondta, bíboros úr, nem én…

– További részletek, bármilyen bizonyíték?

– Az volt a következő oldalon. Ami hiányzik.

Hosszú időre csend borult a teremre. Végül Cascone bíboros államtitkár jelentkezett szólásra:

– Tulajdonképpen ki tudja, hogy a hiányzó oldalon ott a magyarázat, testvéreim a Krisztusban? És még ha úgy lenne is – azzal legfeljebb Michelangelo bizonyítaná Abulafia téziseit. Én azt gondolom, Michelangelo alaposan rászedett minket ezzel a kis tréfával…

– Nos, bárhogy van is – mondta csendesen Augustinus atya –, a kis tréfa, ahogy ön, eminenza, fogalmaz, Pio atya esetében elég nagy volt, hogy elvegye az életét.

Az ülést ismét elnapolták, bizonytalan időre. Úgy vélték, addig nem tudnak továbblépni, míg nem találnak egy sértetlen Jelek könyvét.

Cascone és Canisius késő este találkozott a bíboros államtitkár titkárságán.

– Én tudtam – mondta Cascone te viszont kételkedtél benne, hogy ez az ostoba felirat veszélyt hozhat ránk. A kutakodás mindig rosszat jelentett a Kúriának. Gondolj csak János Pálra!

Canisius elhúzta a száját, mintha a név puszta említése is fájdalmat okozna neki.

– Ha János Pál – folytatta a bíboros államtitkár – nem kezdett volna turkálni a titkos akták között, még ma is élne. Ha valóban összehívta volna azt a kínos zsinatot, csak a Jóisten tudja, mi történik. János Pál teljes morális válságba dönthette volna az egyházat. Fel sem tudjuk fogni a következményeket!

Canisius bólintott. Karját hátrakulcsolva járt fel-alá Cascone előtt, aki egy vörös kárpitozású barokk széken foglalt helyet.

– Már a zsinat témája – mondta Canisius – az egyház végét jelenthette volna. Egy alapvető hittételről vitát nyitni! Egyszerűen hihetetlen! Isteni szerencse, hogy nem tudta hivatalosan közzétenni az elképzeléseit.

– Isteni szerencse, ahogy mondod! – pattant fel Cascone, s keresztet vetett, közben meghajolt.

Canisius hirtelen megtorpant.

– Ezt a sixtusi Konzíliumot is mielőbb be kell szüntetni már. Olyan gyorsan, ahogy csak lehet – mondta izgatottan. – A helyzet nagyon hasonló, mint akkor volt. Mindenütt szaglásznak. Ez a Jellinek egyre kevésbé tetszik nekem, de Augustinus még annyira sem.

– Ha csak sejtettem volna, hogy ennyi bajt hoz ránk az a pár nyamvadt betű, biztos lehetsz benne, hogy levakartattam volna őket.

– Soha nem lett volna szabad ezt az Augustinust visszahoznod!

Cascone hevesen válaszolt:

– Akkor bocsátottam el, amikor megtudtam, hogy minden olyan pápáról adatokat gyűjt, akik feltűnően rövid ideig uralkodtak; többek között a János Pálról szóló anyagokat is kutatta. De jött Pio Segoni öngyilkossága – egyszerűen nem tehettem mást, vissza *kellett* hoznom. Az ellenszenvem csak gyanússá tett volna.

– Jelen helyzetben csak egy lehetőséget látok: a Konzíliumot *ex ojficio* fel kell oszlatnod. A Konzílium beteljesítette hivatását, megállapítja, hogy Michelangelo primitív kis bosszút állt azzal, hogy egy eretnek nevét felírta a kápolna mennyezetére – ennyi a magyarázat, slussz: elég kell hogy legyen, így aztán sem az egyház, sem a Kúria nem szenved további károkat.

Giuliano Cascone bíboros államtitkár mindent készségesen megígért.

29. (Gyümölcsoltó Boldogasszony napján)

Hívatott, apát atya?

– Igen – mondta Odilo apát, miközben magánkönyvtárába invitálta a szerzetest, és gyorsan becsukta az ajtót Augustinus mögött. – Szeretnék beszélni veled.

– A pincében lévő holmikról?

– Úgy van – Odilo apát egy széket tolt Augustinusnak. – Most, hogy már ismered az összefüggéseket, ügyelned kell rá, hogy más ne találjon rájuk. Egyre jobban aggaszt a Pio halála körüli kutakodás, attól tartok, sajnos a mi titkainkra is fény derülhet. Bizonyára észrevetted, hogy már vendégünk is van!

– A német bencés? Tulajdonképpen miért fogadták be?

– Keresztényi kötelesség, testvér… minden testvért befogadunk, amíg helyünk van. Azt persze nem tudtam, hogy ilyen speciális kutatásokat folytat. Azt mondja, minden akta érdekli, amiben Michelangelóra vonatkozó anyag található. A Szűz Máriára mondtam neki, hogy itt, az Oratóriumban egy fikarcnyi Michelangelo-anyag nincs, még ha egyszer valamikor esetleg volt is. Mégis úgy érzem, Benno testvér nem hisz nekem, ahogy egyébként én se neki. Te elég képzett vagy hozzá, hogy kipuhatold, tényleg tudós-e, vagy egész más miatt van itt…

Augustinus szórakozottan bólintott.

Másnap, vacsora után aztán leült az idegen testvér asztalához. Ahogy megbeszélték, Odilo apát magukra hagyta őket.

Augustinus bemelegítésképpen megkérdezte Bennót, nem lehetne-e esetleg a segítségére. Az megköszönte az ajánlatot, s elmagyarázta, amit már az apátnak is: a Michelangelo-anyag aktáját keresi, ami sok évvel korábban már a kezében volt.

– Nem kerülhetett esetleg valamikor a Vatikáni Levéltárba?

– Nem, arról tudnom kellene – Augustinus a fejét csóválta.

– De mondja csak, testvérem, miről van szó abban az anyagban? Milyen irányban kutatott annak idején?

Benno testvér nagy levegőt vett:

– Tudnia kell, testvérem a Krisztusban, hogy akkoriban még nem hordtam csuhát, kezdő művészettörténész voltam. Egy akkortájt még nem operálható szembetegség miatt vastag szemüveget kellett viselnem: ez

mentett meg a katonai szolgálattól. Egy német ösztöndíj jóvoltából lehetőségem nyílt rá, hogy a háború alatt itt dolgozzak, kutatásokat végezzek. Én Michelangelo mellett köteleztem el magam: úgy éreztem, minden zseni közt ő a legrejtélyesebb – e szellemben kutattam a Sixtus-kápolna mennyezetét is. Higgye el nekem, testvérem az Úrban, oly gyakran tartózkodtam ott, s oly hosszan bámultam a plafont, hogy a végén az én nyakam is beállt, mint Michelangelóé, amikor a freskókat festette. Az Oratórium könyvtárában akkoriban még ott voltak Michelangelo levelei, rendszerezve; egy roppant érdekes anyag, amely rávilágított festészetének jelentőségére, s szellemi nagyságára.

– Michelangelo nem sokkal halála előtt elégette leveleit és jegyzeteit. Ez történészkörökben általánosan ismert tény, testvér!

– Hm… igaz is, nem is. Michelangelo elégetett sok mindent – amit nem talált fontosnak. Tanítványának és barátjának, Ascanio Condivinek hátrahagyott azonban egy lezárt vasládikát, melyben, úgy mondták, csak a végrendeletét helyezte el – Benno kényszeredetten mosolygott, s a fejét csóválta, miközben folytatta:

– Márpedig ez utóbbi részlet nem felel meg a tényeknek, Augustinus testvér. Saját szememmel láttam e ládából származó leveleket, és, bár itt, az Oratóriumban tárolták őket, ezek olyan levelek voltak, melyekben Michelangelo elsősorban vallási kérdésekkel foglalkozott. Én tanulmányoztam ezeket a dokumentumokat, s meglepő felfedezéseket tettem, amelyekre a Sixtus-kápolna mennyezetén találtam bizonyítékot. Nagy isten, micsoda izgalmas idők voltak! Akkoriban az a hír járta, hogy a németek el akarják foglalni Vatikánvárost, minden műkincset és okiratot „biztonságba helyezni”, s a pápát és az egész Kúriát a biztonságos északi területekre telepíteni. Hitler – legalábbis így mondták – nem akarta, hogy a pápa a szövetségesek kezére, s ezáltal a befolyásuk alá kerüljön. A pápát Németországba vagy Liechtensteinbe akarták hurcolni. A nácik állítólag már ott tartottak, hogy szakértőket hoznak, akiket a műkincsek csomagolásával és szállításával bíztak volna meg. Olyan szakembereket kerestek, akik az olasz és latin nyelv mellett görögül is tudtak – az egyik ilyen listán történetesen az én nevem is szerepelt. XII. Pius pápa, akinek fülébe jutott az egész terv, kijelentette, önként nem hagyja el a Vatikánt; ha a nácik el akarják vinni, csak erőszakkal tehetik, s egyetlen műkincset sem hajlandó átadni nekik. Akkoriban a Vatikánt már a Gestapo őrizte, és néhány katonát az SS egyik részlegéből ide, az Oratóriumba is

bekvártélyoztak. Hogy jobban teljen az idő, előadásokat tartottam nekik, és, meg kell adni, figyelmes hallgatóságnak bizonyultak – túlságosan is. Egy este Michelangelóról beszéltem – egyebek mellett szóba kerültek a kutatásaim is, meséltem nekik Michelangelo pápagyűlöletéről, s vonzalmáról a kabbalisták iránt. Fiatalos hévvel írtam le a bizonyítékokat, amelyek veszélyt jelenthetnek az egyházra, s megígértem, hogy legközelebbi előadásomon majd eredetiben is bemutatom őket. Már az este feltűnt szokatlanul nagy érdeklődésük a tevékenységem iránt. Másnap reggel aztán – még alig pirkadt – egy egyenruhás ébresztett, és átadta a behívómat. Bevetési helyszín: a hazám. Kapkodva kellett összecsomagolnom, még egyszer vissza kellett volna mennem a könyvtárba, de zárva volt, egy SS-tiszt pedig amúgy is visszafordított. Hiábavaló lett volna tovább kísérletezni: egyszerűen nem volt rá több lehetőségem, hogy egy másolásra magamhoz vett Michelangelo-levelet visszavigyek.

Augustinus atya a fejét csóválta.

– És mikor határozta el, hogy belép a rendbe?

– Alig fél évre rá. Egy bombatámadáskor rám dőlt egy épület. Három nap múlva, amikor már épp fogyni kezdett a levegőm, s a halálra készültem, megfogadtam, ha élve kijutok, belépek egy szerzetesrendbe. Néhány óra múlva kiszabadítottak!

– És most mit keres itt?

– A pápával kell beszélnem. Segítenie kell!

– Nézze, testvérem, a pápa e témával semmilyen formában nem foglalkozik. Higgye el nekem, nem fogja fogadni, csak hogy önnel eldiskuráljon. Beszéljen inkább Jellinek bíborossal.

– Ott is csak hitegettek.

– Ő fogja össze a Konzíliumot, amely ezzel az üggyel foglalkozik. Én megbízom benne, ő is bennem: nem gond, hogy összehozzam a találkozót. Ezt nyugodtan rám bízhatja; kérem, hagyja meg az elérhetőségét.

30. (Nagyhét hétfőjén)

Jellinek bíboros a Szent Hivatalban fogadta Benno testvért. Egyszerű, sötét, bíborszegélyes reverendát viselt; arca komoly volt, két mély ránc ült a homlokán. Ősz haja a vörös sapka alatt szigorúan elválasztva – akár egy kötelességtudó hivatalnok. Száját pengevékonyra szorította össze, egyébként senki le nem olvashatta az arcáról, milyen gondolatok foglalkoztatják. Az viszont kétségtelen, hogy hatalmas, antik íróasztala mögött elhelyezkedve tiszteletet parancsoló jelenség volt.

– Augustinus atya már mesélt önről – a bíboros kezet nyújtott. – Meg kell értenie a Kúria tartózkodását. Egyrészt kényes ügyről van szó – másrészt sok százan élnek abban a hitben, hogy náluk van a megoldás kulcsa. Kezdetben még meghallgattunk minden teóriát, de egy sem vitt közelebb a megoldáshoz. Ezért vagyunk kissé szkeptikusak. Tudom, hogy nem kell magyaráznom.

Benno testvér bólintott. Szemben ült a bíborossal, mint aki karót nyelt.

– Nehéz terhet hordok a szívemen sok éve – majd beleroppanok. Úgy gondoltam, egy isten háta mögötti kolostorban elélhetek vele. Azt hittem, elég erős vagyok, hogy sohase kelljen senkivel megosztanom a titkot – mert ha ez kipattan, az újabb szerencsétlenségek sorozatához vezethet. De hallottam a felfedezésről, a kutatásokról a Sixtus-kápolnában, és úgy gondoltam, talán hozzájárulhatok, hogy megelőzzem a nagyobb bajt, azzal, hogy a megfelelő emberek elé tárom Michelangelo fenyegetését. Megpróbáltam beszélni a pápával – nem magamat akartam előtérbe tolni, de tisztában vagyok vele, mi a jelentősége annak, amit tudok.

– A pápa – szakította félbe Jellinek – nem foglalkozik ilyesmivel. Ezért velem kell beérnie. A Konzíliumot *ex ojficio* én vezetem: a testületet direkt ennek az ügynek a felderítésére hívtuk életre. De mondja csak, testvér: komolyan azt akarja mondani, hogy tisztában van az Abulafia név teljes jelentésével – a névvel, amit Michelangelo a gigantikus freskójára felírt?

Benno testvér nem válaszolt rögtön. Ezernyi gondolat cikázott át a fején, lepergett előtte az egész, most oly végzetesnek tűnő élete, aztán azt mondta:

– Igen.

Jellinek felpattant és kilépett az íróasztal mögül, egész közel hajolt a szerzeteshez, s halkan, már-már fenyegető hangsúllyal mondta:

– Ismételje meg, testvérem a Krisztusban!

– Igen – ismételte Benno testvér –, tudom, ki volt Abulafia, ismerem az egész ügy összefüggéseit –, s ez a legkevésbé sem véletlen!

– Meséljen, testvér, no, kezdjen már bele!

Benno elmondta a bíborosnak az életét, ahogy korábban Augustinus atyának is: gyerekkorát a nagypolgári szülői házban, szembetegségét, ami már fiatalon kínozta, s ami miatt vastag keretes szemüveget kellett hordania. Nyilván emiatt is lett kicsit különc, kicsit magányos; egyetlen igazi örömét a tanulásban lelte meg. Apja korai halála után a mama kedvence lett, s anyja kívánságára fogadta meg, hogy a művészetnek szenteli magát. Azért jött Rómába, hogy Michelangelo életművét kutassa, s hamarosan ráakadt az Aventinén lévő Oratórium könyvtárára, ahol Michelangelo hagyatékából őriztek dokumentumokat. Az anyagok között volt egy Michelangelo-levél, amit Condivihez írt. Ebben a művész Abulafiára és a Jelek Könyvére hivatkozik. Először nem tulajdonított neki különösebb jelentőséget, ám később keresni kezdte a Jelek könyvét, s az Oratórium könyvtárában rá is bukkant egy példányra.

– Ismeri a könyvet?

– Természetesen – válaszolta Jellinek –, csakhogy én nem látok összefüggést a könyv és a Sixtus-kápolnában lévő felirat között.

– Olvasta a Jelek könyvét?

– Igen – válaszolta tétovázva a bíboros.

– Az egészet?

– Az egészet… azaz… az utolsó oldalt nem olvashattam, testvér.

– De hisz épp ott van a lényeg! Miért hagyta ki pont azt?

– Ebből a példányból pont hiányzik. Valaki kitépte.

Benno testvér a bíborosra nézett:

– Eminenza, ezen az oldalon van elrejtve a titok kulcsa, de legalábbis egy igen fontos utalás a problémára. Keserű igazságokat tartalmaz az egyházra nézvést.

– Könyörgöm, mondja már, testvér, mi van azon az oldalon!?

– Abulafia azt írja, mesterétől olyan megrázó igazságot tudott meg, ami a hitet és az egyházat alapjaiban érinti, s hogy ezt ő a Hallgatás Bibliájában írta le. Ezt a bizonyos Hallgatás Bibliáját Abulafia át is akarta adni III. Miklós pápának, de furcsa mód az inkvizíció besúgói még a találkozójuk előtt elmondták a pápának, miről szól az írás. Miklós pápa olyan veszélyesnek tartotta a szöveg mondanivalóját, hogy mindent elkövetett, hogy megszerezhesse a dokumentumot. Ám még mielőtt Abulafiát a város

kapujában elfoghatták volna, hogy elvegyék tőle az írást, a pápa meghalt. Abulafiát azért letartóztatták, az Oratóriumba hurcolták, ott elvették tőle az írást, ami elvileg a mai napig ott is van. Abulafiát megfenyegették, hogy soha még említeni se merje annak az írásnak a tartalmát. Ezt maga a kabbalista írta le, aki arra is panaszkodik a Jelek könyvében, hogy a Kúria csupa olyan emberből áll, akiknek a hatalom mindennél fontosabb. Az ő írása viszont – mondja el újra, a fenyegetés ellenére is – cáfolhatatlan bizonyítékot tartalmaz az egyházat alapjaiban megrendítő tényre, amely egy csapásra megváltoztatná a szent alapelveket, az egyház világképét. A hit teljes reformjára volna szükség: ezért akarják őt elhallgattatni. Az egyház elzárkózik tőle, hogy bebizonyíthassa az állításait, egyszer és mindenkorra el akarják zárni a szörnyű igazságot – persze nem a hittel vagy a hívekkel szemben érzett felelősség, hanem színtiszta hatalomvágy mozgatja őket. Az egyház – fogalmaz Abulafia – jégre építkezik. A bizonyíték ott van a Hallgatás Bibliájában.

– És? Megtalálta ezt a Hallgatás Bibliáját is?

– Igen, megtaláltam, egy Michelangelóról szóló dokumentáció mellett. Szemmel láthatóan senki sem tulajdonított jelentőséget ennek az írásnak.

A bíboros egyre nehezebben türtőztette magát.

– Testvérem az Úrban, azért elképesztő, hogy ön csak kerülgeti itt a lényeget, célozgat, mint buzgó kispap a lövöldében. Kegyeskedne végre elárulni, mi olvasható ebben a Hallgatás Bibliájában?

– Bíboros úr, a Hallgatás Bibliája egy héber kézirat. Nyilván ön is tudja, milyen nehéz az ilyesfajta dokumentumokat kibogarászni. Még csak a feléig jutottam, de amit eddig találtam, már az is elég szörnyű volt ahhoz, hogy szétzúzza a lelki békémet. Abulafia arról tudósít, hogy a Szentírás nem helytálló, hogy Lukács evangéliuma hamis feltevésekre alapul. Abulafia azt állítja: Lukács hazudik…

– Lukács hazudik! – szakította félbe a bíboros. – Na, erről hallottam már. De mit akar mindenki Lukáccsal? Mi olyan őrülten különleges benne?

– Nos, én meglehetősen sokat – kezdte magyarázni óvatosan Benno testvér, mintha ódzkodna tőle, hogy egy bíborosnak, a hitoktatás pásztorának evangéliumi kérdésekben leckét adjon –, hosszú éveken át foglalkoztam e kérdéssel. Ön tudja, eminenciás úr, hogy a korábban keletkezett evangéliumok Jézus tetteit illetően abszolút hitelesek. Ez Márk érdeme, aki a Megváltó földi életét leírta. Az ő tudósítása azonban véget ér a nyitott sírnál; az utolsó rész, mely a feltámadással és Krisztus

mennybemenetelével foglalkozik, később hozzátoldott kiegészítés, amely akkor keletkezhetett, amikor a többi evangéliumot már megírták.

– Tehát akkor ön úgy véli, hogy Lukács…

– Igen: ő az, aki elsőként leírja a Feltámadás jelenségét. Nyilván arra is jól emlékszik, hogy Lukács Pál tanítványa volt, aki pedig a korinthusbeliekhez írt első levelében, még Márk meg az evangéliumok előtt, kissé visszafogottan, mondhatni másodkézből tesz hitet a feltámadott Krisztus mellett.

– Igen, emlékszem arra a részre – Jellinek önkéntelenül is elmosolyodott, a homlokán viszont tovább mélyültek a ráncok. – *„Mert azt adtam előtökbe főképpen, amit én is úgy vettem, hogy a Krisztus meghalt a mi bűneinkért az írások szerint; és hogy eltemettetett; és hogy feltámadott a harmadik napon az írások szerint.”* E szavak mindig igen sokat jelentettek nekem.

– Ez egyébként ugyanaz a levél – folytatta Benno testvér –, amely a továbbiakban azt írja: *„Ha pedig Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a ti hitetek; míg bűneitekben vagytok. Akik a Krisztusban elaludtak, azok is elvesztek tehát… Mert amiképpen Adámban mindnyájan meghalnak, azonképpen a Krisztusban is mindnyájan megeleveníttetnek.”* Sokszor elgondolkodom, vajon a rengeteg tudós, akik Michelangelo freskójának jelentését kutatva az Ótestamentumot bújta, nem jutott volna-e többre, ha inkább az Újat böngészi.

– Az „eredeti” Ádám és az új – vagyis Krisztus – között felállított párhuzamra gondol?

– Nézze, én művészettörténész voltam – és igazából még mindig az vagyok, mivel ezt nem lehet elfelejteni. Eleget tanulmányoztam a sixtusi freskókat, és sokat töprengtem rajta, vajon miért helyezte Michelangelo a mű legelejére Noé részegségét és az Özönvizet – miközben az eredendő bűnt, a világ teremtését öt nap alatt szinte elmismásolja, hogy aztán az egész azzal a haragos, borzasztó ítélettel fejeződjék be, amikor is a dühös, magatehetetlen isten az embert visszadobja a Styx mélységébe. S ez szerintem nem mást üzen, mint azt: hát mi mást tehetünk mi, mint Noé tett; Pál apostol szavaival: *„Ha a halottak nem fognak feléledni, akkor együnk és igyunk; mert holnap mi is halottak leszünk.”*

– Akkor hát ez lenne a titka a Sixtus-kápolnának? Hogy Michelangelo a Teremtést, Krisztus feltámadását, s ezzel egyben az ember feltámadását is tagadja? – Jellinek felállt. Szédült, nem kis részben azért, mert hirtelen világos lett előtte, mennyire illik a képbe ez a jelentés, mennyire

megmagyaráz korábban érthetetlennek tűnt részleteket. Nem csoda, hogy Michelangelo annyira félt a haláltól. Hiszen ha Krisztus nem támadt volna fel, nem lenne reményük az utána jövőknek. Akkor az egyház alapját nem csak egy helyütt fenyegetné a beomlás réme, hanem az egész építmény homokon állna.

– Merő eretnekség! – Jellinek az asztalra vágott. – De hát az egyház más tévtanokat is túlélt már: a manicheizmus, az arianizmus, a katharok vagy albigensek eretneksége sem döntötte meg. Ki emlékszik egyáltalán rájuk?

– Abraham Abulafia – mondta Benno testvér rekedten – nem azt írta, hogy *úgy hiszi*, a mi Urunk, Jézus nem támadt fel a harmadik napon. Neki, mint mondja, bizonyítéka van erre, s ez a bizonyíték a Hallgatás Bibliájában áll.

– És ugyan mi ez a bizonyíték?

– Sajnos nem jutottam el odáig – válaszolta Benno testvér.

– Munka közben ért a behívó, s az SS, amelynek pár nappal korábban még előadást tartottam, bezárta előttem a könyvtár bejáratát.

– Erről a Hallgatás Bibliájáról még sohasem hallottam – mondta Jellinek.

– Michelangelónak azonban mindkettőt ismernie kellett: a Jelek könyvét meg a Hallgatás Bibliáját is. Jól ismerte Abraham Abulafia egész élettörténetét is. Ebben a levélben például – Benno testvér egy papirost vett elő a táskájából – hivatkozik is Abulafiára, s ez egyben a sixtusi felirat kulcsa is.

– Adja csak ide, testvér. Miféle levél ez?

– Még akkor, kutatásaim során vittem ki magammal, s már nem volt rá lehetőség, hogy visszaadjam, mert bevonultam. De gondosan őriztem az évek folyamán.

– Adja már ide!

– Amit most a kezében tart, csak másolat. Az eredetit átadtam János Pál pápának, amikor már végképp nem hagyott nyugodni a lelkiismeretem. Látja, idős vagyok már, s nem akartam ezt a titkot magammal vinni a sírba. János Pál készségesen fogadott engem, s én mindent elmeséltem neki, ahogy most önnek is elmondtam. A pápa megdöbbent, nagyon megdöbbent. Nála hagytam a levelet, és hazautaztam: betöltöttem a küldetésem.

– De hát ezt a levelet nem is ismerik a Kúriában!

– Ezt én nem tudhatom… Ahogy azt se, hogy a levélnek köszönhető-e, de János Pál mindenesetre azt tette, amit kellett – világos, hogy csakis ő küldhette azt az embert az Oratóriumba. Odilo apát elmondta nekem, hogy

évekkel ezelőtt bekopogott hozzájuk valaki a Vatikánból, és Michelangelo-dokumentumok után érdeklődött. Az apát már nem emlékezett pontosan, mikor történhetett ez; amikor kitartóan tovább faggattam, végül azt mondta, azután a Konklávé után lehetett, amelyen János Pált pápává választották: vagyis körülbelül akkortájt, amikor nála jártam. De János Pál hamarosan meghalt, s azt nem tudhatom, a kivizsgálást lezárták-e, vagy tovább folytatódott. A mostani újsághírek vittek rá, hogy még egyszer eljöjjek.

– Értem – mondta Jellinek. – Örülök, hogy így döntött. Azzal belekezdett az apróbetűs, cikornyás kézírás olvasásába:

„Drága Ascanio. Te egy kérdést szegezel nekem, s én azt a következőképp akarom megválaszolni: légy egészen bizonyos benne, hogy nekem születésem napjától mindmáig soha nem jutott eszembe – legyen szó bármely csekélységről, vagy jelentősebb dologról – hogy bármi olyat tegyek, amely az Anyaszentegyház ellenére van. Hitünkért fáradságot és munkát vállaltam magamra, amióta csak Firenzéből Rómába jöttem, s többet nyeltem, mint bármelyik átlagos hívő, csak hogy elűzzem a pápák unalmát. A szobrászok teszik a kötelességüket: rákényszerítik a holt követ, hogy alakot öltsön, olyat, ami a művész lelki szemei előtt megjelent – ez vagy sikerül, vagy nem. Erről nem is kell többet mondanom. A festők azonban, s te jobban tudod ezt, mint bárki más, vitán felül különleges helyzetben vannak, kiváltképp itt, Itáliában, ahol jobban festenek, mint bárhol a világon. A németalföldi festészetet általában vallásosabbnak tartják, mint az itáliait, mert amaz könnyeket csal az ember szemébe, míg a mienk – mondják – hidegen hagy. A németalföldi festők ugyanis a szemre próbálnak hatni: mindenféle kedves és kellemes tárgyakat mutatnak meg – valójában azonban az igazi művészetből nincs bennük szemernyi sem. Mindenekelőtt azt rovom fel ennek a fajta festészetnek, hogy egyetlen képen annyi mindent összehord, amiből sokszor akár egy jelentős műalkotás is kitelne. Én mindig úgy festettem, hogy soha semmiért ne kelljen szégyenkeznem, s ezt elsősorban is a Sixtus-kápolnára értem: azt antik görög stílusban festettem, mert a mi művészetünk az ókori Görögország művészetét élteti tovább – ebben nyilván egyetértesz velem, még ha a művészetet nem is lehet egy országhoz sem kötni: az a mennyből jön. Nekem ugyan nem kell szégyenkeznem a Sixtus miatt, akárhogy áskálódnak is a bíboros urak, bármennyire átkozzák is a zabolátlan szabadságot, amellyel a magam útját járva úgy merészeltem megfesteni művemet, hogy az a hit legmélyebb vonulatait mutathassa meg. Ezek a szememre vetik,

hogy az angyalokat égi pompájuk, míg a szenteket a földi szemérem legcsekélyebb nyoma nélkül festettem meg: igen, azt mondják, hivalkodtam a szemérem megsértésével. A pápák és bíborosok oly szaporán vetették a keresztet, hogy közben csak a legfontosabbat nem vették észre: amit a Sixtus mennyezetébe szőttem. Neked tudnod kell erről, drága Ascanióm, de tartsd magadban ezt a tudást, míg én élek, mert ezek megköveznének, ha elmondanám nekik az igazságot. Alakjaim meztelenségén szörnyen felindultak, de az egynek sem tűnt még fel, mennyire szeretnek olvasni az előírásosan öltözött jósnők és próféták – mindegyik könyveket és tekercseket tart magánál… Már azt hittem, a sírba kell vinnem a titkomat, amikor te, drága Ascanio, felfedezted azt a nyolc betűt, s megkérdezted, mit jelentenek. Nos, itt a válaszom: a nyolc betű az én bosszúm. Te, akárcsak én, vonzódsz a Kabbalához, és ismered az egyik legnagyobb művelőjét, Abraham Abulafiát. Nos hát, valamennyi beavatott számára elrejtettem ott fönn egy nehezen kivehető jelzést. Mert Abulafia olyan tényeket ismert, amelyek alapjaiban rázhatják meg az egyházat. Abulafia becsületes, derék ember volt, akár Savonarola – mindkettejükkel csúnyán elbántak a pápák. Eretnekként üldözték őket, csak mert az egyház nem úgy működik, ahogy méltó lenne hozzá. Minden igazságot, amely veszélyesnek tűnik rájuk, csírájában fojtanak el. Így volt Abulafiánál, s ugyanígy Savonarolánál. Savonarolát megégették, Abulafia írásait elrabolták. A barátaimtól tudom. Hiábavdó volt minden: amit Abulafia minden kétséget kizáróan bebizonyított, arról szót se szóltak többet. A pápák már akkor is úgy viselkedtek, mint a világ urai, s az egyház mit sem változott Abulafia óta. Jól tudod, hogyan bántak velem. De ott fenn bosszút álltam mindenért, én, Michelangelo Buonarroti. Az összes pápa megkapja, ami jár: s ha a Sixtus-kápolnában felnéznek az őszinte Jeremiás prófétára, az őszinték közt is a legőszintébbre, akkor meglátják rajta a szorongást, érteni fogják kétségbeesett hallgatását. Mert Jeremiás ismerte az igazságot. S érteni fogják az utalást, amit én, Michelangelo a világra hagyok: mindenki számára láthatóan, mégis láthatatlanul. Mert a Jeremiás lábánál heverő tekercs azt mondja: Lukács hazudik. És egy napon rájön majd a világ, mire is gondoltam. Michelangelo Buonarroti, Rómában."

Jellinek nem szólt. Benno testvér nézte. Sokáig csak ültek ott, némán.

– Ördögi bosszú – szólt Jellinek bíboros. – Ez tényleg az; Michelangelo ördögi bosszúja. De miket hordott össze az az Abulafia? És miféle bizonyítékai vannak? Az egyház valami összeesküvést szőtt a világ ellen?

– Ezek a kérdések kínoznak a mai napig, bíboros úr.

– Ugyan már! Eretnek fecsegés! Hol vannak az akták, amikből akkoriban dolgozott? Hova lett Michelangelo hagyatéka, a Hallgatás Bibliája?

– Ezt a levelet leszámítva mindent otthagytam az Oratórium könyvtárában. Már utánanéztem, de egy fia dokumentum sincs meg, s a könyvtáros nem emlékezett, hogy valaha látott volna akár egyetlenegy Michelangelo-aktát, vagy bármit tőle. Odilo apát annyit tudott felidézni, hogy valami vatikáni követ, aki jó pár éve náluk járt, szintén semmit nem talált, s dolgavégezetlenül ment vissza.

– Hm… különös. De vajon miért tűntek el ezek a dolgok? És mindenekelőtt hová? – a bíboros eltöprengett. De hiszen… épp ő talált Michelangelo-dokumentumokat a Titkos Irattárban. És ugyancsak épp ő kérdezett rá, vajon miért is őrzik azokat a leveleket a Riservában. Talán arról a hagyatékról lehet szó, amiből annak idején Benno testvér dolgozott, habár – s emiatt újra kétely töltötte el – ezt a Michelangelo-levelet, aminek másolatát épp a kezében tartotta, korábban sosem látta. Nem is szólva a Hallgatás Bibliájáról.

Megkérte Bennót, próbáljon meg visszaemlékezni rá, legalább nagyjából, milyen dokumentumok és levelek lehettek Michelangelo hagyatékában.

– Hát… jó régen volt – szabadkozott Benno testvér. – Úgy rémlik, az egész hagyaték csak pár tucat levélből állt: voltak közte neki szóló levelek, meg olyanok is, amiket ő írt – az utóbbi különösen furának tűnt. Ki teszi el a saját leveleit, ahelyett, hogy feladná? Amennyire emlékszem, voltak ott további levelek Condivihez, levelek a pápához, az apjának szólók, amiket Firenzébe küldött, s – természetesen – egy csomó levél Vittoria Colonnához, plátói szerelméhez.

Amikor Jellinek aznap este hazaért a Palazzo Chigibe, úgy érezte magát, mint akit agyonvertek. Még Giovanna – akivel pedig a felső lépcsőfordulónál szembetalálkozott – sem tudta az érdeklődését felkelteni. „Buona sera, Signora!” – mondta szórakozottan, és bezárta az ajtót maga mögött.

A könyvtárszobában, egyedül olvasta el ismét Michelangelo levelét. Nyomasztóan hatott rá. Jézus, a mi Urunk, nem támadt fel. Nem értette, de újra megpróbálta összefoglalni: a kezében tart egy írást, Michelangelo saját

kezűleg írt sorait, s ott a különös kód, a Sixtus-kápolna mennyezetén. Van egy másolat Michelangelo egyik leveléről, eredetijét János Pál pápának adták át, mostanra azonban nyoma veszett. Ott van Abulafia írása, a Jelek könyve, egy másik könyv kötésében – a legfontosabb oldal hiányzik belőle; és van a Michelangelo-hagyaték, amit ismeretlen okból a Titkos Irattárban őriznek És valahol ott van még a Hallgatás Bibliája, amelynek teljes tartalmát senki sem ismeri, s ami a Titkos Irattárban sincs meg.

A bíboros nem tudta összerakni a mozaik darabkáit – rendszerint oly pengeéles elméje most képtelennek tűnt a megfelelő következtetés levonására. Előállhat-e a bíborosok, püspökök és főpapok Konzíliumán azzal, amit eddig megtudott? Nem, nem szabad. Túl nagy kockázatot vállalna vele. Elhatározta, hogy először Augustinus atyát avatja be a dologba, s vele fogja az egészet megtárgyalni.

31. (Nagyhét keddjén)

A Vatikáni Könyvtár legtávolabbi sarkában, ahol a régi könyvek dohos szaga a legcsípősebb, s ahol a portól valósággal elakad a lélegzet, találkozott Jellinek és Augustinus atya. Jellinek beszámolt a Benno testvérrel folytatott beszélgetésükről, s elmondta, hogy a Michelangelóról szóló aktát, amit Benno testvér feldolgozott, megtalálta a Titkos Levéltárban. Csupán Michelangelo *egyetlen* levele, s az ismeretlen Hallgatás Bibliája hiányzik. Augustinus láthatóan megrendült: elsősorban bizonyára a Jelek könyve utolsó oldalának tartalmától, ahol is azt írják, az evangélium hazudik.

– Hallott valaha a Hallgatás Bibliájáról? – kérdezte a bíboros, mire Augustinus azt válaszolta:

– Nem emlékszem ilyesmire, eminenciás úr, de… egy pillanat!

Azzal eltűnt a polcok között, különféle könyvekben és katalógusokban lapozgatott, s azzal a hírrel tért vissza, hogy ilyen című írásról a Vatikáni Levéltárban nem is tudnak, s ennélfogva természetesen nincs leltárban sem.

Jellinek előhúzott egy cetlit, s átnyújtotta a levéltárosnak.

– Ez a Michelangelo-hagyaték jelzete. Meg tudná mondani ez alapján, mikor kerültek a dokumentumok ide?

Augustinus hunyorítva nézte a papírdarabot.

– Annyi bizonyos, hogy a második világháború után.

– Akkor már értem, hogyan történhetett!

– De micsoda? Kérem, mondja el, eminenciás úr!

– Hallott valaha az ODESSÁ-ról?

Augustinus felnézett.

– Az a titkos szervezet, amelyben a háborút követően a nácik tömörültek?

– Pontosan az. A napokban beszélgettem Antonio Adelmannal, a Banca Unione elnökével. Ó hozott tudomásomra a felirattal összefüggésben egy, az egyház számára kevésbé dicsőséges epizódot.

– Tehát akkor ön is tud róla…

– Igen. Tudom, hogy az Oratóriumban a háború után nácikat bújtattak, s hogy hamis papírokkal látták el őket. S mindez a Vatikán jóváhagyásával történhetett.

Augustinus Jellinekre meredt. Nem tudta eldönteni, csendben maradjon-e vagy beszéljen.

– De mi köze ennek Adelmannhoz, s mindenekelőtt mi köze Michelangelóhoz? – mondta végül.

– Adelmann zsidó. A nácik csúnyán kibabráltak vele, de sikerült egy római rejtekhelyen túlélnie a nehéz időket, mert szerencséjére nem dőlt be ezeknek a gonosztevőknek. A római zsidóktól egy tonna aranyat és ékszereket csaltak ki, s megígérték nekik, hogy cserébe megússzák. Adelmann nem mert előjönni a búvóhelyéről; az óvatosságának köszönheti az életét. A háború után aztán hallotta, hogy a nácik valamivel megzsarolták az egyházat, s így az Oratóriumot megkapták búvóhelynek. És itt jön a képbe Michelangelo neve…

– Nem kell tovább mondania, eminenciás úr… ismerem a történetet.

– Szóval ismeri…

– Odilo apát mesélte el nekem, de szigorú titoktartásra kötelezett. Sőt, az aranyat is megmutatta!

– Hogyan? Hát az arany még itt van?

– Egy része biztosan. Pontosan nem tudom, mennyi.

A bíboros bólintott, és felemelte a mutatóujját.

– Lassan összeáll a kép, kezdem érteni, hogyan történhetett. Amikor Benno testvér azt az előadást tartotta, a nácik észnél voltak, s felfigyeltek pár fontos részletre. Benno ugyanis elmondta, hogy Michelangelo hagyatékában egy titokzatos írásra bukkant. Ez volt a Hallgatás Bibliája, amelynek tartalma az egyházra nézve súlyos következményekkel járhat. Azok a dicső vezérek már pontosan tudták, hogy nekik leáldozott, úgyhogy a lehetőség, hogy valamivel megzsarolják az egyházat, épp kapóra jött. Az ifjú német tudósnak már másnap kiküldték a behívót, s ők szépen begyűjtötték az írásokat, amiken épp dolgozott. Úgy számoltak, Benno ott hagyja a fogát a fronton – s szépen magával visz a sírba mindent, amit tud.

– De túlélte.

– Túl, de nem merte nyilvánosságra hozni a titkát. A nácik viszont a maguk hasznára fordították a Hallgatás Bibliáját, s megzsarolták az egyházat. A Kolostortúra zseniális ötletnek bizonyult, az Oratórium pedig biztonságos menedéket nyújtott a németek külföldre zsilipeléséhez. Az egyház kénytelen volt cinkosságot vállalni, nyilvánvalóan nem akarták, hogy Abulafia írása, a Hallgatás Bibliája nyilvánosságot kaphasson.

Jellinek elgondolkodott. Ha mindez valóban így történt, a Vatikánnak az akció lezárulta után vissza kellett kapnia a teljes anyagot – a Hallgatás Bibliájával egyetemben – máskülönben mi okuk lett volna rá, hogy a

Michelangelo-hagyatékot a *Riservá-ban* őrizzék? Hol lehet akkor a Hallgatás Bibliája, amelynek teljes tartalmát továbbra sem ismeri senki?

– Van valami, ami nem világos nekem – folytatta Jellinek –, és ez a Pio atya-féle szál. Megtalálta a Jelek könyvét, s valamit tudott, de legalábbis sejtett. Kitépte az utolsó lapot, a helyére tette a levelét a figyelmeztetéssel. Nyilván tisztában volt vele, hogy annak az írásnak életveszélyes tartalma van, máskülönben miért csinálta volna az egészet? De honnan tudhatta mindezt Pio atya? És mindenekelőtt: miért ölte meg magát? Ha mindent tudott, az sem elég ok, hogy eldobja magától az életet.

Augustinus atya csak a fejét csóválta. Ő tudta a valódi okot, legalábbis úgy hitte, tudja, mindazok után, amit az apát az Oratórium pincéjében mesélt neki. Hallgasson továbbra is, vagy inkább mondja el a bíborosnak, amit tud? Előbb-utóbb úgyis mindent megtud; Jellinek nem az az ember, aki félúton feladja.

Így hát inkább elmondta a teljes történetet: beszélt a vatikáni Kivándorlási Hivatalról, amely nácikat ál-szerzetesként főként Dél-Amerikába juttatott; Monsignore Tondiniről, aki a vállalkozást vezette, s helyetteséről, Pio Segoniról, aki nem átallott pénzt és ékszereket elfogadni, különös tekintettel azokra a kincsekre, amiket a nácik a római zsidókból sajtoltak ki.

Amikor kinevezték a Vatikáni Levéltárba, attól rettegett, hogy elődje sok mindent felfedhet: olyan tényeket is, amik korábban – bizonyos hatalmak akaratából – homályban maradhattak. Pióra valójában a saját múltja sújtott le. Az idő számos sebre gyógyír, de gyakran elég egy aprócska emlék, hogy a seb ismét felszakadjon. Pio tudott a Michelangelo-hagyatékban található időzített bombáról: hirtelen nyomasztani kezdte a múltja, s hogy mekkora szégyent hozhat mindez az egyházra.

Egy kérdés azért továbbra is nyitva maradt: vajon ismerte-e Pio atya a Hallgatás Bibliáját? Megtalálta-e, s ha igen, meg is semmisítette?

32. (Nagyhét szerdáján)

Délelőtt rendkívüli ülésre gyűltek össze a Konzílium tagjai. Cascone bíboros államtitkár kérte sürgősen a találkozót: ő nyitotta meg a konferenciát, majd megkérdezte, tud-e bárki bármi újat az üggyel kapcsolatban. Mindenki nemmel válaszolt, kivéve Jellineket, aki annyit mondott, ha meg tudnák szerezni a Jelek könyve hiányzó oldalát, megoldhatnák a rejtélyt. Csak ha sikerül megtudniuk, mit írt Abulafia a szóban forgó oldalon, akkor léphetnének tovább.

– Államtitkár úr! Megtudhatnánk, miért éppen most, nagyhéten hívta össze a Konzíliumot?

– A húsvét – felelte Cascone – az egyház számára békeünnep; magam is gondolkodtam, nem kéne-e ezt a kínos ügyet is békén hagyni – pláne hogy jó ideje egy helyben topogunk. A megoldásunk végül is megvan: Michelangelo egy kabbalista nevét festette a Sixctus-kápolna mennyezetére. Abulafia bűnös hajlamait kitárgyaltuk, csak ismételhetnénk magunkat. Az ok pedig, amiért összegyűltünk, továbbra is a kérdés: tudunk-e bármi újat?

– Sajnos semmit nem találtunk, államtitkár úr. Az archívumot és a *Riservát* az utolsó szögig átkutattam, de az írás, amit Abulafiától az inkvizíció elkobzott, nincs sehol. Pedig még további utalásokat is kéne találnunk Abulafiára vonatkozóan. A zsidó könyvtárakat is alaposan átkutattuk – de ott sem jártunk eredménnyel, mind ez idáig nem tudtunk újabb példányt szerezni a Jelek könyvéből. Őszintén szólva, már feladtam a reményt, hogy bárhol a Vatikán falain belül rábukkanhatnánk valamire, ami közelebb vinne az ügyhöz. A dokumentumok vagy elvesztek az idők során, vagy Pio – a halála előtt – megsemmisítette őket. Ez utóbbit sem zárnám ki, főleg ha az elhunyt búcsúlevelére gondolok. Nemrégiben egy szerzetestől kaptam egy Michelangelótól származó írást, amelyben a művész a Sixtus-kápolna mennyezetén elhelyezett bosszúját említi. És ugyanebben a dokumentumban hivatkozik arra az írásra, amit akkortájt a Szent Inkvizíció elkobzott.

Cascone közbeszólt:

– Bíboros úr, egy lépéssel sem juthatunk közelebb a megoldáshoz: már csak azért sem, mert, mint bátorkodtam említeni, megtaláltuk. A kényszerből végzett munka okozta kedvetlenség és a pápák sértései miatt

Michelangelo szabad folyást engedett a rosszkedvének. Mit kell ezen tovább rágódni? A rejtély megoldódott. Mi újat kéne most megtudnunk egy olyan emberről, akivel az egyház évszázadokon át nem törődött? Minden további kutatás Abulafia ügyében csak további károkat okozhat. Épp eleget tudunk. Michelangelo a Kabbala híve volt. Csak az időnket pazaroljuk – mindnyájunknak van ennél fontosabb dolga is.

– No de bíboros államtitkár úr, kérem! – kiáltotta Parenti. – Számomra ez a megoldás édeskevés! És édeskevés a tudománynak is! Nézze…

Cascone a szavába vágott:

– Sajnálom, de egyházi, nem pedig tudományos ügyről beszélünk! Értse meg, elegünk van! A magam részéről indítványozom a Konzílium feloszlatását. Nyomatékosan kérem az urakat, csatlakozzanak hozzám. Egyúttal kérem önöket, kezeljük az egész ügyet *specialissimo modo.*

– Ebbe soha, de soha nem egyezhetünk bele, uram! – kiáltotta Parenti.

– Nyugalom, megtaláljuk a megfelelő megoldást önöknek is, professzor urak! Az egyház nem felejt, s messzire ér a karja! Ezt ne felejtsék el!

Jellinek is hevesen ellenezte a Konzílium feloszlatását:

– Lehet, hogy e pillanatban kissé elakadtam, de biztos, hogy jó nyomon vagyok, uram.

– A bíboros államtitkár úrnak igaza van – avatkozott közbe Canisius is, s sokan egyetértően bólintottak. – Egyetértek a Konzílium feloszlatásával. Minden perc további nyomozás többet árt, mint használ.

Így ért véget a Konzílium: egyszerű többséggel döntöttek a feloszlatásáról. Jellineket *ex officio* felmentették a tisztségéből; végezetül megegyeztek, hogy mindent, amit a Konzílium keretében tárgyaltak, a továbbiakban is *specialissimo modo* kezelik. Parentit felkérték, tegyen javaslatot a következő héten a nyilvánosság tájékoztatására, aztán pedig majd ráérnek eldönteni, mi történjék a betűkkel.

Jellinek Bellini társaságában hagyta el a termet.

– Ne legyen már ennyire letört, bíboros úr!

– Nem tehetek róla, csalódott vagyok! Cascone végig ellenezte a kutatásaimat. Kezdettől fogva inkább csak valami gyors magyarázatot, semmint tudományos alapokon nyugvó kutatást akart. Azt hittem, legalább ön az én pártomra áll! Számítottam volna a segítségére; nagyot csalódtam önben. Ahogy Sticklerben is!

– Casconénak igaza van: valóban akadnak fontosabb dolgok is, mint amikkel itt foglalkoztunk. Mi szükség az évszázadokkal korábbi ügyekben

vájkálásra, ha még a közelmúltunk is oly sok feltáratlan ügyet rejt? Épp elég bűnös cselekedet van ma is, ami még nem évült el!

– Úgy lehet. Egy idő után már én se nagyon hittem benne, hogy előbbre jutok a kutatásokban. Tudja, túl sok nyom tűnt el a homokban. Én viszont olyan ember vagyok, aki mindig a végére jár a feladatnak; egykönnyen nem adom fel. Máskülönben nem is lehetnék itt, a helyemen. És őszintén megmondom: még mindig ódzkodom tőle, hogy most abbahagyjam – elképzelhető, hogy egy aprócska lépésre vagyok a megoldástól.

– Gyakran meg kell hajolnunk, testvérem a Krisztusban – puhította Bellini. – Az élet folyton kompromisszumokat követel. Azt hiszi, nekem olyan könnyű a helyzetem? Higgye el, nekem is gyakran át kell ugranom a saját árnyékomat. Emlékszik még a néhány héttel korábbi beszélgetésünkre, amin Stickler is jelen volt? Én tartom magam ahhoz, amit önnek akkor mondtam.

– Annál nagyobb szükségem van a támogatására a másik oldal erőivel szemben.

– Mint már mondtam, engedményeket kell tenni, hogy túlélhessünk. Jut eszembe – volt azóta bármilyen titokzatos látogatója?

– Nem. De még mindig nem tudok mit kezdeni azzal a különös fenyegetéssel. Miért épp én kaptam azt a csomagot?

– Sokat gondolkoztam rajta. Az a gyanúm, hogy ön, bíboros úr, akaratlanul is egy titkos szervezet fogaskerekei közé dugta a csizmáját: a sixtusi felirat kutatása során kissé mélyebbre ásott, mint amennyire kezdetben várható volt. Vannak, akiknek okuk van tartani a további vizsgálatoktól.

– Ezért érkezett hát a különös csomag a pápa papucsával és szemüvegével…

– Pontosan. Egy kívülállónak ez a csomag érthetetlen.

Annak viszont, aki a kutatásokban már annyira előrehaladt, hogy felismeri a rejtett indítékokat is, a csomag félreérthetetlen figyelmeztetés. Testvér, ön veszélyesen él, mi több, roppant veszélyesen!

Jellinek tétován babrálta reverendája bíbor gombjait. Nem az a fajta ember volt, akire könnyen rá lehetett ijeszteni, de most hirtelen érezte, hogy lüktet a szíve, s levegő után kapott.

– Azok valószínűleg – kezdte újra Bellini – a P2-es jelzésű titkos páholyhoz tartoznak. Nos, az a szervezet távolról sincs ám szétzavarva. Az a céljuk, hogy hatalmat, befolyást és vagyont halmozzanak föl

Olaszországon kívül. A karjuk egész Dél-Amerikáig elér, s tagjaik ott ülnek a legmagasabb kormányzati körökben, az államügyészségeken, az iparban meg a bankokban. Már rég suttogják, hogy a Kúria tagjai, a lelkészek, püspökök és bíborosok is e titkos páholyhoz tartoznak. Egyes bíborosok és püspökök esetén – Bellini jelentőségteljes szünetet tartott – ebben egészen biztos is vagyok. Mellesleg persze jó összeköttetésük van a pénzarisztokrácia legmagasabb köreihez is. A mi püspöki pénzügyi ügyintézőink üzletei a Vatikánban – ne felejtsük el, óriási pénzmozgásokról és gigászi pénzügyi konstrukciókról van szó – nem mindig… nos… problémamentesek, ily módon teljes diszkréciót követelnek. Biztosan hallotta már azt a szólást, hogy ha az ember belép a Vatikánba egy bőrönd pénzzel, a világi pénzügyi törvények érvényüket vesztik. A legapróbb nyugtalanság a Kúriában vagy a Kúria környékén, a zavartalan üzletmenetet veszélyezteti. Márpedig az önök vizsgálatai túlzott reflektorfényt irányítottak a Kúriára.

– Az egyház már egy vacak kis ortodox páholyban való részvételért is kiátkoz bárkit!

Bellini vállat vont:

– Ezzel kevesen foglalkoznak, nem érv. Az erkölcstelenség, a helytelen viselkedés az utóbbi években sajnos nagyon eluralkodott a Vatikánban. A P2 folyamatos kémszolgálatot üzemeltet. Adatokat gyűjt a fontos emberekről, megpróbálja kipuhatolni a gyenge pontjaikat, s a maga hasznára fordítani őket. Praktikusan minden új tagnak, amolyan belépőként, el kell árulnia magára nézve valami terhelő titkot. Ön nem régen van Rómában, bíboros úr. Nem gondolja, hogy talán már önt is figyelik?

– A telefonfülke a ház előtt! – Jellinek már nem suttogott. – Meg Giovanna, az a némber! Ezt szépen kifundálták!

– Nem értem, miről beszél, testvér!

– Nem is kell, Bellini bíboros, egyáltalán semmit nem kell értenie.

Ezzel váltak el, s Jellinek hosszan elgondolkozott az elhangzottakon. Végre megértette a különös éjszakai telefonálókat és látogatókat. Immár tudta Giovanna vonzódásának valódi okát is; ám ha az nem is neki, a férfinak szólt, hanem egészen más célok érdekében történt, titokban azért remélte, hogy a nő továbbra is figyeli majd. S így, egészen mélyre merülve az erkölcstelen gondolatokba, Jellinek nyugovóra tért.

33. (Nagycsütörtökön)

Este Jellinek kis kitérőt tett a Sala de Merce felé, csak hogy megnézze a sakkjátszma állását. Belépésekor váratlanul Casconéval találkozott, aki csak kurtán, kissé szórakozottan üdvözölte, s úgy látszott, hirtelen valami sürgős dolga akadt. Egy pillanat alatt el is tűnt.

Jellinek a huszárt még a 18. lépésben e4-ről c5-re helyezte, mire ellenfele a bástyáját e6-ról g6-ra tolta. A fehér huszár a fehér királynővel együtt a vezérszárnyon így most blokkolta a fekete gyalogok többségét. Jellinek elcsodálkozott ellenfelének e gyors húzásán. Egészen nyilvánvalóan csapdába csalta, s szemtelenül megpróbált neki mattot adni. Adja fel a játszmát? Nem volt valami szerencsés periódusban. A Konzíliumot – akarata ellenére – feloszlatták, és a sakkban sem volt képes szert tenni egy kis előnyre. Eltűnődve nézegette a művészi figurákat: a kézműves munka tökéletessége mindig elbűvölte. Ó, nem, nem is állt olyan rosszul: hirtelen észrevett egy egérutat.

A királyszárnyon rövidesen be is vethetné erői többségét. Ez hozhatna, mi több: ez *kell* hogy döntő fordulatot hozzon a játékban, s ez az, amivel előnyhöz juthatna; sőt, ellenfele egy óvatlan manővere végül is az ő javára fordíthatná a játékot. A bíboros határozott mozdulattal e1-ről e3-ra húzta a bástyáját. Egyáltalán Stickler az, aki ellen játszik? Ez a rámenős játék nem igazán az ő stílusa volt: az óvatos taktikus, akivel játszani szokott, nem lép ilyeneket.

De Jellinek nem töprengett tovább: akadt épp elég gondja. A Hallgatás Bibliája utáni kutatása megtorpant. Bár akták százait nyitotta meg, száz és száz könyvet lapozott át abban a reményben, hogy talán egy más fedőlappal ellátott kötetben rábukkan arra, amit keres, minden vizsgálódása eredménytelen maradt.

Amikor elhagyta a Sala di Merce-t, Sticklerrecl találkozott. Jellinek nem állta meg, hogy ki ne ugrassa a nyulat a bokorból;

– Nem áll valami fényesen, testvérem a Krisztusban!

– Hogy érti? – értetlenkedett Stickler.

– Ön lép, Monsignore!

– Nem értem, bíboros úr! Hová kéne lépnem? Miről beszél?

– Hát a játszmánkról. Na, ne adja itt az ártatlant.

– Sajnálom, tényleg nem tudom, miről beszél, eminenza.

– Csak nem akarja nekem bemesélni, hogy nem ön a titokzatos ellenfél, aki ellen hosszú hetek óta játszom?

Jellinek magával húzta Sticklert a Sala di Merce magas ajtaján át, s megmutatta neki a sakk-készletet.

– Szóval ön azt hiszi, hogy én volnék… – mondta Stickler. – Akkor sajnos csalódást fogok önnek okozni, eminenza. Ez itt egy nagyon szép készlet, de én ezzel még sohasem játszottam.

Jellinek döbbenten hallgatott.

– Elég kiváló sakkjátékos van rajtunk kívül is a vatikáni falakon belül. Gondoljon csak Canisiusra.

Jellinek a fejét csóválta.

– Ez a stratégia nem rá vall, ismerem a játékát.

– Ott van Frantisek Kolletzki, vagy Cascone: kiváló, de vakmerő stratéga, szívesen vet gáncsot az ellenfelének, akár az életben – ha szabad megjegyeznem. A sakkban nem tudjuk levetkőzni valódi jellemünket. Az összes említett mestere a királyi játéknak, s gyakran járnak erre – van hát alkalmuk ide bejönni.

Jellinek nagyot sóhajtott.

– Vagyis akkor jó ideje játszom valaki ellen, akit nem is ismerek.

Stickler közönyösen vállat vont, Jellinek meg elgondolkozott.

– Egyébként min is csodálkozom? – fűzte tovább. – Hát ki ismeri itt a valódi ellenfelét?

– Bízhat bennem, eminenciás úr – válaszolta Stickler. – Ami azt illeti, úgy hiszem, ön bízik bennem, mégsem igazán bizalmas hozzám – ez nagy különbség. De mi oka van rá?

– Teljes mértékben megbízom önben, Monsignore – mondta Jellinek. – Csakhogy ez nem épp a legalkalmasabb hely bizalmas beszélgetésre. Hol tudnánk zavartalanul beszélni?

– Jöjjön – mondta Stickler, s együtt tették meg az utat a komornyik lakásáig.

Stickler a pápai palotában lakott, egy aprócska apartmanban. A bíboros pompás szobáihoz képest bizony meglehetősen szerénynek tűnt a lakása. A sötét bútorzat régi volt, de nem antik. Egy kopottas bőr sarokgarnitúrán foglaltak helyet, és a bíboros elmondta, hogy felkereste őt egy bizonyos Benno nevű szerzetes, a néma barátok kolostorából. Elképesztő dolgokat közölt vele a sixtusi felirattal kapcsolatban, olyasmiket, amik miatt már alig alszik.

Stickler kérte, mondja el kicsit részletesebben, miről is esett szó.

– Benno testvér – magyarázta Jellinek – egy Michelangelo-levél másolatát adta át, amelyben célzások olvashatók olyan bizonyítékokra, amiket képtelenség megszerezni. Márpedig ezek nélkül, attól tartok, a felirat rejtélyét nem tudjuk megfejteni.

– Hogyan jutott a testvér a levélmásolathoz?

– Benno – válaszolta Jellinek – évtizedekkel ezelőtt Rómában Michelangelo-kutatásokat folytatott. Különös körülmények közt jutott az eredetihez, de azt később állítólag János Pál pápának adta át. Emlékszik ön esetleg valami ilyesmire?

Stickler többször egymás után elismételte Benno nevét, végül azt mondta, hallotta már.

– Igen, emlékszem egy ősrégi levélre, amit Őszentsége íróasztalán láttam. János Pál akkoriban elég sokat tartózkodott a Titkos Levéltárban, s valószínű, hogy az a levél is onnan származhatott. Őszintén szólva, nem sokat törődtem vele. Amennyire a pápa elejtett megjegyzéseiből kivehető volt – Stickler ünnepélyesen kérte az információt *specialissimo modo* kezelni – új Konzíliumot készített elő.

– Konzíliumot? – Jellinek megdöbbent. – Sose hallottam, hogy I. János Pálnak ilyen tervei lettek volna.

– Nem is hallhatott – vélekedett Stickler –, János Pál nem jutott el odáig, hogy nyilvánosságra is hozza a terveit. Cascone és Canisius kivételével senki más nem tudott róluk – természetesen engem leszámítva – fűzte hozzá Stickler, s szavaiból némi büszkeség csendült ki.

– Cascone és Canisius viszont esküdt ellenségei voltak e tervnek. Gyakran hallottam, micsoda hévvel fáradoztak, hogy a pápát meggyőzzék: a terv káros az egyházra nézve; sőt, ellentmondani sem féltek János Pálnak, s nem is egyszer heves szóváltásokra is sor került. A zárt ajtók mögül többször is izgatott beszéd, kölcsönös vádaskodás szűrődött ki, de János Pál hajthatatlan maradt, s ragaszkodott a Konzílium összehívásához. Ám, még mielőtt a pápa hivatalosan is nyilvánosságra hozta volna terveit, meghalt, különös körülmények között – de ezt már ön is tudja.

– Csodálom, hogy az utóda nem foglalkozott a zsinat terveivel.

– Esélye se volt rá: minden ezzel kapcsolatos dokumentum és feljegyzés eltűnt. Pedig nyugodt szívvel mondhatom, hogy János Pál a halála előtti estén még ezzel az üggyel foglalkozott. Át akarta alakítani a Kúriát, mégpedig úgy, hogy szabad kezet kapjon hozzá.

– Úgy véli, hogy a bizonyítékokat ellopták?

– Kétségkívül igen – válaszolta Stickler. – Az apáca, aki reggel holtan találta az ágyban a pápát, azt mondta, hogy több papír is volt a kezében. A pápa haláláról szóló hivatalos közleményben viszont az áll, hogy János Pál egy könyv olvasása közben halt meg. Az apácát szigorú hallgatásra kötelezték, s egy távoli kolostorba száműzték. Hivatalosan természetesen én sem tudok semmit, de mint komornyik, a pápa minden lépéséről tudtam.

– Nekem – kezdte Jellinek, némi habozás után – van egy szörnyű gyanúm. Önön kívül még két ember tudott a pápa terveiről, két elkeseredett ellenzője e terveknek, akiket a pápa fel akart menteni… nos, a halála… épp abban az időpontban… a hiányzó dokumentumok… itt csak egy következtetés lehetséges… hogy Cascone és Canisius… nekik *kellett*... nem, ezt nem is merem kimondani…

– Nekem is – mondta halkan Stickler – ez a gyanúm, de sajnos nincsenek bizonyítékok, így jobb, ha hallgatunk.

Jellinek megköszörülte a torkát.

– Bellini nemrégiben valami titkos páholyt emlegetett. Tud róla?

– Természetesen.

– Azt mondja, hogy a Kúria egyes tagjai is tagjai ennek az illegális egyesületnek. Gondolja, hogy akikről beszéltünk, benne lehetnek?

– Nem *gondolom,* inkább biztos vagyok benne. Volt egy lista, a páholy tagjainak névsora, és bizonyos csatornákon át a fülembe jutott, hogy ők is szerepeltek rajta. Alighanem épp az ön vizsgálódásai miatt lett forró a talaj a lábuk alatt, s ezért egy közvetítővel elküldték önnek a fenyegető csomagot. Ki más zsarolhatott volna a papuccsal meg a szemüveggel, mint azok, akik a tárgyak eltűnésében ludasak?

– Én ezt az egészet alig tudom elhinni. Túlságosan is félelmetes, amit elmondott. De Monsignore, visszatérve a Konzíliumra: mi volt a témája a tervezett konferenciának?

– A mi Urunk Jézus feltámadásáról lett volna szó.

– Krisztus feltámadásáról? És a bizonyítékok, amiket János Pál akkortájt tanulmányozott, szintén eltűntek a halála napján?

– Nem azonnal – válaszolta Stickler. – Erre azért emlékezem, mert a pápa komornyikjaként rám hárult a feladat, hogy János Pál íróasztalát rendbe tegyem. Közben találtam néhány régi aktát meg leveleket, s valami héber írást, amit alig lehetett kibetűzni. A pápa egész éjszakákat ült ezek fölött a

papírok fölött, és ahányszor csak beléptem, mindig akkurátusán eltakarta őket.

– Akkor nem is tudja megmondani, miféle írások lehettek?

– Sajnálom, eminenza, annak idején nem tulajdonítottam különösebb jelentőséget a dolognak. Nekem nem tűnt fontosnak, mitől is tűnt volna. Nos, a lényeg, hogy Cascone siettetett: az íróasztal estére legyen rendben. Mindennek villámgyorsan kellett történnie. Így hát az aktákat, amikkel János Pál utoljára foglalkozott, egyszerűen a hagyatékhoz csatoltam.

– És hol van ez a pápai hagyaték?

– Az Archívumban, ahol egyébként is minden pápa hagyatékát őrzik.

Jellinek felugrott:

– Strickler, itt a megoldás! Hát ezért nem találtam a dokumentumokat a Titkos Levéltárban, ahol lenniük kellett volna… s ahol lesznek is majd.

34. (Nagyszombatról húsvét vasárnapra)

Nagypéntek a mi Urunk szenvedésének és halálának szent misztériumjátékával sem tudta Jellinek bíboros lelki békéjét meghozni, a legkevésbé sem. Meg fogja-e találni a Hallgatás Bibliáját? Ez a kínzó kérdés még éjjel, álmából is lépten-nyomon felriasztotta. Bárcsak igaza lenne Sticklernek! De igaza kellett hogy legyen, mert az volt az egyetlen logikus magyarázat: az ODESSA a Kolostortúra-akció sikeres lebonyolításáért cserébe az iratokat visszaadta a Vatikánnak, ahol azokat a *Riservában* avatatlan kezek kutakodásától megőrizték. És ott is maradtak volna érintetlenül és elfeledve, mert a Titkos Irattár igazából temetője mindennek, ami nem tartozik a nyilvánosságra. És mivel Abulafia nevét az általános levéltárból száműzték, a titok alighanem örök időkre titok marad, ha Benno testvér nem tájékoztatja János Pál pápát a tanulmányairól. János Pál megszerezte a Titkos Levéltárból Abulafia írásait, s megfogalmazódott benne a zsinat terve.

Domine nostrum, mit tartalmazhat a Hallgatás Bibliája, hogy a pápa ilyen nagy hatású lépésre szánta el magát? Az biztos: emiatt kellett meghalnia. Mintha csak ez a titokzatos írás újra meg újra a világosságra türemkedett volna. Először még észrevétlenül hevert az Oratóriumban, aztán a Titkos Irattárban, most a pápák hagyatékában – és normális körülmények között soha többé ember nem vetett volna rá egy pillantást sem. Ugyan kit érdekelne egy pápa hagyatéka – és különben is: ki léphetett volna be ebbe a részlegbe?

Jellinek nem akart várni, míg a levéltár a húsvét utáni kedden kinyit, neki most kellett megbizonyosodnia mindenről, még aznap, nagyszombaton. Ezért hívatta a kapust, röviden elmondta neki, hogy nagyon fontos kutatásokkal foglalkozik, s kérte, adja át neki a kulcsot, aztán hagyja magára. A bíboros megállt a Vatikáni Levéltár ajtaja előtt. Még sohasem járt odabent, s minden lépéssel egyre idegesebb lett. Egy pillanatig habozott, mielőtt a zárba dugta a kulcsot. Vajon mi vár rá? Micsoda szörnyű valóságra fog rálátni? Aztán határozottan kinyitotta a nehéz ajtót.

Nem ismerte a helyet, s először meg kellett szoknia a homályt, amit a mennyezet tejüveg lámpái csak igen csekély mértékben oszlattak el. A terem olyan volt, akár egy kripta. Mindenhol fémkazetták és tartók voltak a falakon. Meghatározhatatlan szagot érzett: nem papír- és bőrszag volt, mint

a *Riservában,* csak dohos és állott. Ez az egész terem a pápák hagyatékának tárolására szolgált. Minden egyes ilyen fémdobozban egy-egy pápa legszemélyesebb holmijai hevertek, s mindegyiken az illető neve állt: X. Leó, XII. Pius, XXIII. János, sorban, egymás után. És ott volt I. János Pál neve is, egyszerű rézlemezen, semmi dísz vagy cikornya, mint némely másikon; ez egyszerű volt, mint maga János Pál, míg élt.

Jellinek óvatosan kihúzta a kazettát – fél méter széles lehetett, s kétszer olyan hosszú s egy oldalt álló asztalra helyezte. Egy darabig nézte a barnás, fémszínű tartót. Most, hogy oly közel állt a rejtély megoldásához, úgy tűnt, kevés lesz hozzá a bátorsága, hogy kinyissa. Soha nem félt még ennyire az ismeretlentől. Mi vár rá? Miféle valóság nyílik meg előtte? Van-e egyáltalában joga, hogy egy pápa hagyatékában turkáljon? Ha Isten, ha az Úr azt akarta, hogy ezt az írást újra meg újra elrejtsék és elfelejtsék, helyes-e vajon, hogy ő napvilágra hozza? Vállalhatja-e ezt a felelősséget? Szabad-e itt – anélkül, hogy bárkit is beavatna – egyedül kutakodnia? Nem kellene-e szólnia legalább a Konzílium tagjainak?

Ilyen kérdések foglalkoztatták a bíboros abban a pillanatban; aztán erőt vett magán, és feltörte az egyszerű zár pecsétjét. A doboz belsejében kis kötegekbe rendezett levelek, dokumentumok, kézzel írott okmányok hevertek, s valóban ott volt Michelangelo eredeti levele is, Ascanio Candivihez. Keze reszketni kezdett, amikor megtapintotta a kopott, porózus pergament. Ahogy előhúzta, azonnal felismerte a megfakult, sárgás héber írásjeleket. Már olvasta is; *A Hallgatás Bibliája.*

Az írás megfejtése fáradságos munka volt. Jellinek lassan haladt. *„Én, a névtelen, a legkisebbek egyike, tanítómesteremtől kaptam, amit ő is a mesterétől tanult meg, mindig azzal a meghagyással, hogy tudását adja tovább annak, akit méltónak és képesnek tart arra, hogy egy méltónak és rátermettnek ismét továbbadja, hogy el ne vesszen örök időkre.”* A bíboros ráismert a kabbalista, Abulafia jellemző stílusára, s keserves kínlódással, sorról sorra olvasta tovább. Ő – így Abulafia – azért írta le mindezt, mert az inkvizíció a nyomában van, és kétli, hogy módja lesz rá, hogy szóban adja tovább a titkot. Mivel azonban nem szabad, hogy elfelejtődjék, úgy döntött, mindent leír, s lejegyzi, amit tanítója ráhagyott. Mindenkire, akitől a Kabbala távol áll, szálljon a Legfelsőbb átka, ha a Hallgatás Bibliájának akár egyetlen sorát is elolvassa.

Ez a figyelmeztetés még kíváncsibbá tette a bíborost. Lázasan olvasott tovább, olyan gyorsan, ahogy csak tudott. Olvasott hagyományokról,

szilárd hitről – sokáig nem értette, mire akar a kabbalista kilyukadni, mígnem az írás döntő pontjához ért, ahol szó szerint ez állt: *„E titkot tudtam meg az emberek javára, hogy vele visszatérhessenek az igaz hithez, hogy mindent megtudhassanak, s megtagadjanak minden tévelygést. Jézus, akit mi halandó prófétának nevezünk, nem úgy, mint azok, akik Isten fiának tartják, s úgy hiszik továbbá, hogy harmadnapon halottaiból feltámadt. Jézus holttestét valójában a mi tanaink követői rabolták el, és Felső-Galileába, Safedbe vitték, ahol Simon ben Jaruchim a saját kriptájába temette el. Azért tették ezt, hogy elejét vegyék a kultusznak, amely a Názáreti halálát övezte. Azt persze senki sem sejthette, hogy e cselekedetük épp az ellenkező hatást váltja ki, s hogy a próféta követői épp e tettel bizonyítják majd, hogy Jézus testi valójában jutott fel a mennybe.”*

Az írásban itt harminc név felsorolása következett, akik e titkot mindenkor továbbadták az őket követőknek.

Jellinek letette az írást, felpattant, levegő után kapkodott, s kigombolta reverendája felső gombját. Azután újra a székre rogyott, megragadta a pergament, egész közel tartotta a szeméhez, félhangosan újra elolvasta, az ominózus részt másodszor is, mintha saját hangjával akarná megeleveníteni. Alighogy befejezte, harmadszor is elolvasta, majdnem kiabálva, végül, szinte transzban, negyedszer is. Bénító rémület tört rá, úgy érezte, megfullad, mindkét öklét a mellére szorította. Táncoltak előtte a betűk, s minden inogni kezdett körülötte. Úristen, nem lehet igaz, ami itt írva vagyon! Ez volt hát az igazság, amit III. Miklós pápa el akart kendőzni. Ez volt az igazság, amit Michelangelo a kabbalistáktól megtudott. Ez volt, ami a Kúriát úgy megijesztette, hogy engedett a nácik zsarolásának. Ez érlelte meg János Pálban a tervet, hogy zsinatot hív össze.

E gondolatnál Jellinek az asztalra ejtette a pergament, mintha izzó parazsat tartott volna a kezében. A keze remegett. A szeme sarkában rángatózott egy apró izom. Félelmében, hogy megfullad, felugrott, valósággal kimenekült a teremből, eszébe se jutott a pergamen. A borzalomtól űzve, csoszogva támolygott végig a sötét, üres folyosókon, termeken és galériákon át. Céltalanul bolyongott a kihalt Vatikánon, észre se vette Raffaello, Tiziano és Vásári műveit, lábai gépiesen vitték előre. Ha Jézus – futott át újra meg újra az agyán –, ha Jézus nem támadt fel, akkor itt minden, ami őt ragyogva körülveszi, megkérdőjeleződik. Ha Jézus nem támadt fel, akkor a katolikus egyház legfontosabb hittétele dől meg, akkor az egész, amit az egyház prédikál, értelmetlen, egy gigantikus

szemfényvesztés. Jellinek szörnyű víziót látott maga előtt: emberek millióit, az összes reményüktől megfosztva, elveszítve minden erkölcsi alapelvet. Szabad-e neki ezt az igazságot továbbadni?

A Borgia-toronyhoz vezető kőlépcsőn indult el, maga mögött hagyta a jósnők és próféták termét, s belépett a Sala del Credóba, amely nevét a prófétákról és apostolokról kapta, akik párosával elosztva láthatók a félköríves falrészeken. Kezükben írástekercset tartanak, a Hitvallás szavaival: Péter Jeremiással, János Dáviddal, András Ézsaiással, Jákob Zakariással… Jellinek megpróbálta a *Credo-t* elmondani, de nem ment. Továbbsietett.

A Szentek Termében egy pillanatra megállt: ha visszatenné a Hallgatás Bibliáját a helyére, ha ismét János Pál hagyatékába rejtené, a felfedezést előbb-utóbb elfelejtenék, néhány évszázadra biztosan, vagy ki tudja, talán mindörökre. A következő pillanatban azonban már el is vetette ezt a gondolatot: ettől talán megszűnne a probléma? A nyugtalanság tovább űzte. Jeremiás prófétára gondolt, akinek Michelangelo a maga arcát, a tudós arckifejezését kölcsönözte: aki gondolatai súlya alatt, mélységes kétségbeeséssel pillant maga elé. Michelangelo a szentek közül senkit nem állított Jeremiás mellé, csak pogányokat, s ezt szándékosan tette. Ó, bár soha ne nyitotta volna ki a János Pál hagyatékát tartalmazó kazettát!

Közben éjszaka lett, húsvét éjjele. A Sixtus-kápolnából az Úr dicséretét zengő korálok hangzottak. Hallgatta őket; máskor, bárhol volt is, részt vett volna a ceremónián, de most képtelen volt rá. Jellinek tovább bolyongott az üres folyosókon, s közben hallgatta az égi zenét, amely a Sixtus-kápolnából áradt felé.

Mi-se-re-re, zengett a zene a bíboros fejében, *voci forzate* égi tisztasággal, kasztrált hangok rohamozták a lelkét, fémes tenorokkal, gyászos basszusokkal, minden hang csupa lélek, szeretet, fájdalom. Nincs ember, aki feledné, ha valaha hallotta a *Triduum sacrum,* a húsvéti három szent nap liturgiájának zsoltárait, leckéit, rövid, válaszos énekeit; ahogy a gyertyák mind egy szálig elalszanak a jelre, ahogy Jézust mindenki elhagyja; ahogy a főpap az *Antifona Traditornál* az oltár előtt térdre hull, s nyomasztó csend áll be, mígnem bátortalanul elhangzik az első vers, s fokozatosan, heves panaszával fortéba csapva, több szólamban felkiált a *'Christus factus est'*... Nincs ember, aki Gregorius Allegrijének *musica sacrá*ját valaha átélte, nem, soha nem tudja ezt a muzsikát a fejéből kiűzni. Orgona nélkül, hangszeres kíséret nélkül, *a capella,* meztelenül, mint a

Michelangelo alkotta testek: könnyekig meghat, borzongást kelt, szenvedélybe sodor, gyönyört ébreszt, mint Éva, a Firenzei teremtménye – *miserere.*

Maga sem tudta, hogyan, a bíboros öntudatlanul a Vatikáni Könyvtárba jutott, oda, ahol az egész kezdődött. Feltépett egy ablakot, és levegő után kapkodott. Túl későn vette észre, ha észrevette egyáltalán, hogy ez az az ablak, amelynek keretén szegény Pio atya véget vetett az életének. S mialatt magába szívta az éjszakai levegőt, és Allegri zenéje akár valami siratóének zengett a fülébe, szédülés fogta el, a feje zúgott, s a korál már közeledett a leghangosabb részhez, a csúcsponthoz, amely a mi Urunkat, Jézust magasztalja, aki felment a mennybe, s Jellinek hirtelen lendületet vett, csak egész könnyedén… a teste átlendült, és zuhanni kezdett. Esés közben hűvös szellő simogatását érezte, meg egy csöppnyi boldogságot – aztán már nem érzett semmit többé.

Egy őr, aki szemtanúja volt az esetnek, később azt mondta, a bíboros zuhanás közben kiáltott valamit. Megesküdni nem mert rá, de mintha a „Jeremiás” lett volna…

A HALLGATÁS BŰNÉRŐL

Így végződik a történet, amit Jeremiás testvér elmesélt. Öt napon át találkoztunk a kolostor paradicsomi kertjében. Öt napon át figyeltem – mintha csak Michelangelo öt Teremtés-napja lett volna – a fából eszkábált kerti kis házban a szavait, s egyetlenegyszer sem mertem kérdéssel megzavarni. A kolostor kertje, a faház, s legfőképpen a szakállas szerzetes napról napra közelebb került hozzám; de Jeremiás testvér is bizalommal volt irántam. Ha első napi találkozásunknál még akadozva és tartózkodóan beszélt is, elbeszélése egyre folyékonyabb lett, egyszersmind úgy tűnt, igyekszik mielőbb befejezni a történetet, mert tartott tőle, hogy bármikor felfedezhetnek minket.

A hatodik nap aztán újra megmásztam a kert kőlépcsőit. Esett, de az eső mit sem ártott a kertecske szépségének. A virágok a sok víztől elnehezülve földig lógatták fejüket, én meg örültem, amikor végre elértem a faházhoz. Szentül elhatároztam, hogy aznap végre kérdéseket fogok feltenni Jeremiás testvérnek… de nem jött. Fogalmam sem volt, mi történhetett, mi akadályozhatta: így hát egyedül üldögéltem a kunyhóban, gondolataimba merülve. Az eső dobolt a tetőlemezen. Mitévő legyek? Érdeklődjek Jeremiás után a kolostorban? Azzal csak gyanússá tettem volna magam, és nyilván ártottam volna neki is.

Vártam hát a következő, a hetedik napig. A nap újra kisütött, s abban reménykedtem, hogy talán csak a rossz idő miatt nem tudott kijönni. De aznap sem jött. Emlékeztem, hogy egyszer mondta, ha lehetősége lenne rá, elmenekülne; de ugyan hogyan is tudott volna szegény a béna lábaival menekülni…

A kolostor kápolnájából a vecsernye hangjait hallottam. Vajon ott van-e ő is az éneklő szerzetesek között? Megvártam, míg a szertartás véget ér, aztán egyenesen a kolostorba siettem. A hosszú folyosón egy szerzetessel találkoztam, aki kérésemre megmutatta, hogyan jutok be az apáthoz. Két ajtó védelmében, egy hatalmas, kopott fapadlós, rideg teremben ült, körbevéve régi fóliánsokkal, s egy mennyezetig érő szobanövénnyel; tekintélyes úrnak látszott, kopasz fején keret nélküli szemüveg ült.

Megpróbáltam elmondani az apátnak találkozásom történetét Jeremiás testvérrel; de még mielőtt a végére érhettem volna, félbeszakított, s

megkérdezte, miért is mondom el mindezt épp neki. Nem értettem a kérdését.

– Hogy miért? – kérdeztem kissé ingerülten. – Csak azért, uram, mert mindez az utóbbi hét napban ebben a kolostorban történt, és mert Jeremiás testvért itt akarata ellenére tartják fogva.

– Jeremiás testvér? Már megbocsásson, de ebben a kolostorban nem is él Jeremiás testvér. Továbbmegyek: senki sincs, aki tolószékben ülne.

Olyan voltam, mint akit fejbe vágtak, és szépen kértem az apátot, mondja el az igazat.

– Tudom, hogy Jeremiást óvják a külvilágtól, azt is elmondta, hogy úgy kezelik, mintha elmeháborodott volna, de Jeremiás nem bolond, ezt akár esküvel is bizonyíthatom.

Az apát összehúzott szemmel nézett rám, és csak a fejét csóválta. Hallgatott. Dühített a némasága. Pontosan passzolt ahhoz a szörnyű történethez, amit Jeremiás elmondott nekem.

– Nézze, azt hiszem, rájöttem, mi folyik itt: hogy Jeremiás testvér ezt a nevet csak álcázásként kapta. Rég sejtem, hogy ő valójában Jellinek bíboros lehet, akit a Kúria halálba kergetett, de túlélte az öngyilkossági kísérletet.

Az apát arcizma se rebbent. Felállt, egy könyvespolchoz lépett, s egy újságot húzott elő. Elém tette az íróasztalra, és szó nélkül egy cikkre mutatott az első oldalon. Az előző napi újság volt. A cikk címe ez volt:

Hamisítvány a sixtusi felirat!

Róma – A felirat, amire restaurátorok bukkantak Rómában, a Sixtus-kápolnában, egyértelműen hamisítvány. Mint korábban már hírül adtuk, Michelangelo mennyezetfreskójának tisztításakor összefüggéstelen írásjeleket fedeztek fel a restaurátorok. A betűk jelentéséről vatikáni körökben különféle feltételezések röppentek fel, még egy Konzíliumot is összehívtak, hogy megfejthessék a feliratot. Michelangelo a IV. Sixtus pápa idejében (1475-1480) épített kápolnában állítólag titkos üzenetet hagyott hátra. Amint azt a Konzílium vezetője, a Hittani Kongregáció prefektusa, Joseph Jellinek bíboros tegnap sajtótájékoztatón elmondta, a megmagyarázhatatlan írásjeleket egy múlt századi restauráláskor írhatták fel. A feliratnak tehát semmi köze Michelangelo Buonarrotihoz. A most folyó restaurációs munkák során a jeleket eltávolították. Jellinek bemutatta a Sixtus-kápolna felújítási munkálatainak új vezetőjét, Antonio Pavanetto professzort, a Vatikáni Épületek és Múzeumok főigazgatóját.

A képen a bíboros volt, amint épp a sajtókonferencián beszél. Levegő után kapkodtam.

– Ne haragudjon meg: nem lehet, hogy ezt az egész történetet a szerzetessel, a meséit és mindent talán csak álmodta? – kérdezte az apát. – Tudja, az ember gyakran álmodik olyasmit, amiről aztán azt hiszi, valóban átélte.

– Nem, nem, dehogy álmodtam! – kiáltottam. – Öt napon át ültem szemben vele, hallgattam a szavait… Az arcát, sőt, az arca minden apró ráncát fel tudom idézni, a hangját száz közül megismerném. Ez nem álom volt: Jeremiás testvér valóban létezik, béna, magatehetetlen, és minden nap másik szerzetes tolta át a kolostorkert sétányain a tolókocsiban. Istenemre, ez az igazság!

– Egészen biztos, hogy téved – válaszolta az apát. – Higgye már el nekem, ha itt, a kolostorban egy béna szerzetes élne, csak tudnék róla. Ám mivel ilyesmiről nincs tudomásom, azt kell feltételeznem, hogy kettőnk közül ön téved, uram.

Eszelős düh fogott el: valami olyasmit éreztem, amit Jeremiás testvér érezhetett. Köszönés nélkül hagytam el az apát szobáját, aztán végigsiettem a hosszú folyosón, le a kőlépcsőn, a földszintre. A keskeny kapun át újra beléptem a kertbe. A szökőkút csobogott, mint addig is minden nap. Két szürke munkaruhás szerzetes épp azon buzgólkodott, hogy gereblyével eltüntessék a nyomokat, amiket a kavicsos úton egy tolókocsi kerekei hagytak…

Azóta sem hagy nyugodni a kérdés, vajon beszélni vagy hallgatni jobb-e, vajon szabad-e elmondanom, amit a szerzetes bizalmasan elmondott nekem. A beszéd bűnös cselekedet lehet – ám a hallgatás épp annyira.

Sok minden homályban maradt e történetben, s már az is biztos, hogy soha nem lesz tisztább a kép. A mai napig nem találtam rá magyarázatot, vajon miért nem fakult meg az A, az ABULAFIA kezdőbetűje a Jeremiás próféta lábánál lévő írástekercsen. Akinek szeme van a látásra, még ma is felfedezheti – minden áldott nap.

FÜGGELÉK

AZ ELBESZÉLÉS GYÖNYÖRŰSÉGÉRŐL

Ordo Sancti Benedicti	Szent Benedek szerzetesi regula
casta meretrix	szemérmes szajha

1. (Vízkeresztkor)

buon fresco (olasz)	friss állapotban
al fresco (olasz)	a nedves vakolattal felrakott
a secco	a száraz vakolatra felvitt
ex officio	hivatalból
speciali modo	különleges mód
Fiat. Gregorius papa tridecimus	így legyen. XIII. Gergely pápa
fondi (olasz)	alcsoport
l'Archivio Segreto Vaticano	a Vatikáni Titkos Irattár
Riserva (olasz)	Riserva – lezárt irattári részleg
Scrittori (olasz)	írnok
Buste (olasz)	akta
Laudetur Jesus Christus	Dicsértessék a Jézus Krisztus
Sala degli Indici (olasz)	a tartalomjegyzékek terme

de curia, de prebendis vacaturis, de diversis a Kúriáról, az engedélyezett szabadságról,

formis, de exhibits, de plenaria remissione a különböző formákról, az ismeretekről,

a teljes rendeletekről

custos registri bullarum apostolicarum felügyelő a pápai rendeletek jegyzéke fölött

Schedario Garampi (olasz)	a Garampi okiratgyűjtemény
de jubileo	az évfordulóról

de beneficiis vacantibus a rendelkezésre álló kedvezményekről

verba volant, scripta manent	a szó elszáll, az írás megmarad
Credo quia absurdum	hiszem, mert értelmeden

ignis ardens	égő tűz
religio depopulata	
Lignum vitae – ornamentum et decus Ecclesiae	elnéptelenedett vallás
Prophetia S. Malachiae Archiepiscopi, de Summis Pontificibus	az élet fája – ékszere és dísze az Egyháznak a Szent érsek, Malakiás próféciái a pápákról
Sidus olorum	a hattyúk ékessége
Peregrinus apostolicus	apostoli jövevény
lumen in coelo	fény az égbolton
pastor et nauta	pásztor és hajós
scultore (olasz)	szobrász
pittore (olasz)	festő
in nomine Jesu Christi	Jézus Krisztus nevében
Brachettone (olasz)	nadrághajtóka-készítő
Jesu domine nostrum	mi Urunk, Jézus
terra incognita	ismeretlen föld
intonaco (olasz)	habarcs (vakolat), malter
in nomine domine	az Úr nevében
scolare (olasz)	tanuló
omnia sunt possibilia credenti	minden lehetséges a hívőnek
amore non vuol maestro	a szerető szívet nem kell siettetni

2. (A vízkereszt utáni napon)

Fondo Assistcnza Sanitaria	betegosztály
Atrarnento ibi fed argumentum	festékkel írtam fel ott a bizonyítékot

3. (Marcellus pápa ünnepén)

miserere domine	Uram, irgalmazz nekünk!
funicoli, fuñicóla (olasz)	olasz népdal
Novecento Italiano (olasz)	olasz XIX. század
domine nostrum	a mi Urunk

4. (Két nappal később)

ex paucis multa, ex minimis maxima a kevésből sokat, a legkisebből a lehető legtöbbet kihozni
quoquomodo possumus valami úton-módon, ahogy lehetséges
causa eset
Genesi ad litteram Szent Ágoston műve
Hoc indubitanter tenedum est, ut quicquid Kétségkívül ragaszkodnunk kell hozzá, kell
sapientes huius mundi de natura rerum hogy ne tagadjunk mindent, amit a világi
demonstrare potuerint, ostendamus nostris tudósok igazságként bizonygatnak; amiket
Libris non esse contrarium; quicquid autem azonban könyveikben a Szentírás ellen
HU in suis voliminibus contrarium Sacris tanítanak, azt kételyek nélkül rossznak
Literis docent, sine ulla dubitatione tartanunk, s ezt minden lehetséges
credamus id falsissimum esse, et, eszközzel bizonyítanunk is kell.
quoquomodo possumus, etiam ostendamus
Providentissimus Deus a mindent előre látó Isten
Accessorium sequitur principale et omnia A mellékes a fontos mögött áll és minden
ad maiorem Dei glóriám Isten nagyobb dicsőségére (Loyolai Szent Ignác)
Societas Jesu a jezsuita rend

7. (A vízkereszt utáni negyedik vasárnapon)

sic florui ilyen hamar elvirágoztam
Missa Papae Marcelli Marcellus pápa miséje
in flocchi (olasz)
Non verbis, sed in rebus est Nem beszélni, hanem cselekedni (Seneca)

8. (Ugyanazon a vasárnapon)

corpus delicti	tárgyi bizonyíték
Ave Maria, gratia plena.	Üdvöz légy Mária, malaszttal teljes…
Papabiles	pápai hivatal
Requiescat in pace	Nyugodjon békében

9. (Gyertyaszentelő Boldogasszony napján)

Buona sera, Eminenza (olasz)	Jó estét, eminenciás úr!
ad maiorem Dei glóriám	Isten nagyobb dicsőségére

10. (A gyertyaszentelő utáni hétfőn)

Praeparatio evangelica	előkészület az evangéliumra
Compendium theologicae Veritatis	a teológiai igazságok rövid összefoglalója
lucunditas maerentium, Eternitas viventium,	Öröm a gyászban, örök élet, erő a
Sanitas languentium. Libertás egentium	gyengéknek, gazdagság a szegényeknek,
Satietas esurientium	táplálék az éhezőknek.
horribile dictu	szörnyű kimondani
Atrarnento ibi feci argumentum, Locum	Festékkel írtam fel ott a bizonyítékot, és
ultionis bibliothecam aptavi	a könyvtárt szemeltem ki, mint a bosszú helyét
non est possibile, ex officio	hivatalos úton lehetetlen

11. (A hamvazószerda előtti vasárnapon)

taedium vita	unalom; az élet utálata
Confutatis maledictis, flammis	A pokol kímélet nélkül
acribus addicti	jutalom az elkárhozottaknak
Domine Deus	Úr Isten
Deus Sabaoth	a Seregek Ura

Libera me, Domine, de morte aeterna in die Ments meg engem. Uram, az örök haláltól,
illa tremenda, quando coeli movendi sunt amikor ég és föld megindul
et terra

12. (Hamvazószerdán)

Domine Jesu Christe, Rex gloriae, libera Úr Jézus Krisztus, a dicsőség királya,
animas omnium fidelium defuntorum de óvd meg minden elhunyt hívő lelkét
poenis inferni et de profundo lacu a pokol szenvedéseitől és az alvilág mélységétől.
Libera eas de ore leonis, ne absorbat eas Óvd meg őket az oroszlánok bosszújától,
tartarus, ne cadant in obscurum; sed hogy a pokol ne nyelje el őket, hogy
signifer Sanctus Michael repraesentet ne hulljanak a sötétségbe. Annál inkább
eas in lucem sanctam, quam olim Abrahae oltalmazza őket Szent Mihály, a
promisisti, et semini eus zászlóvivő, a szent fényben, amit egykor Ábrahámnak, és utódainak megígértél.
Lux aetarna luceat ei Örök világosság fényeskedjék nekik
Exitus. Mortuus est. Meghalt. Ő halott.
Páter noster, qui es in coelis… Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben…

17. (Mátyás apostol ünnepén)

ad rem a tárgyra

18. (Emlékezés napján)

Ecce ego abducam aquas super terram Nézzétek, én özönvizet akarok

bocsátani a Földre

21. (A második böjthét utáni szerdán)

Credo in Deum Patrem omnipotentem Hiszek egy Istenben (keresztény hitvallás)
bracchium domini az Úr karja
videbis posteriora mea a hátsó képmásomat fogod látni

25. (Valamikor Oculi és Laetare között)

Theologica Moralis Universa ad Általános erkölcs-teológia különösen
mentem praecipuorum Theologorum teológusok és lelkészek számára,
et Canonistarum per Casus betekintésül gyakorlati felhasználási
Practicos exposita a Reverendissimo példák a mélyen tisztelt és jelentős
ac Amplissimo D. Leonardo Jansen, premontrei rendi dr. Leonardo
Ordinis Praemonstratensis, Jansen kiadásában

26. {A Laetare utáni napon és a rákövetkező reggelen)

expressis verbis világos (érthető) szavakkal

30. (Nagyhét hétfőjén)

Buona sera, Signora (olasz) Jó estét. Asszonyom

34. (Nagyszombatról húsvét vasárnapra)

Sala del Credo (olasz) a Hitvallás terme
miserere könyörülj rajtunk
voci forzate (olasz) hatalmas hangok
Triduum sacrum húsvéti három szent nap
Christus factus est Krisztus bevégezte
musica sacra szent zene

Philipp Vandeberg
korábban megjelent művei

A zöld skarabeusz
A fáraók átka
Az ötödik evangélium
A pompeji jóslatok
Nofretete
A nagy Ramszesz
A fáraók völgye
Luxor királya
Az elfelejtett pergamen
A Golgota-akta
Bíbor árnyak

K.u.K. Kiadó

Tipográfia és nyomdai előkészítés; Scriptor Kft., Budapest
Nyomta és kötötte: Kinizsi Nyomda, Debrecen
Felelős vezető: Bördős János igazgató